

MIHAIL CALMÎCU
URMAȘUL

MIHAIL CALMÎCU

URMAȘUL

Coperta : MARIA ELENA URSU

BUCUREȘTI, 1972:

MIHAIL CALMÎCU

URMAȘUL

ROMAN ISTORIC

EDITURA EMINESCU

Partea întâi

O trîntă pe malul Bahluiului și o moarte care stîr-
nește bănuieli — Sfaturi pentru nepot, dar și sarcini
de îndeplinit din partea nepotului — O rană vindecată
cu acadele — Și un divan înveninat de ticăloșia unora
— Între atoatevăzătorii ochi ai Maicii Domnului și o
rugă împlinită pe loc de primitorul ei — De voie, de
nevoie, Statu-Palmă-Divan își îngroașă rîndurile —
Bucoavne și sîcieli pentru un fleac de bănuială —
Remușcări amare în drum și leac trimes anume pentru
ele — Solia așteaptă la Wawel dezmente așteptările și
aruncă umbră asupra unor prietenii, dar și călește pen-
tru luptă inime bărbate — Cînd dreptatea unora se
izbește de dreptatea celor mulți — Un tratat, da, dar
nu cum îl vor unii — „Casa surzilor“ are uneori urechi
— Altă moarte, același jurămint — Cînd graba strică
treaba, iar Făcătoarea de minuni îngenunche o oaste.

— Mai poți ? ... Te dai bătut ?

Ștefăniță nu mai putea, i-adevărat. Prin apa tulbure a lacrimilor vedea hățișul ierbii în dreptul nasului, firele ei ce se culcau izbite de șuierătoarele pale ale răsuflării lui. O durere ciinească îi fulgera ceafa prinsă pe la subțiori, ca-ntr-o menghină, în strînsoarea brațelor lui Gliga, făcînd să-i duduie surd tîmplele ca niște darabane.

Nu-i mai ajungea aerul, i se întuneca judecata. Împreunate pe ceafă ca o lăcată de fier, mîinile lui Gliga îi aduceau tot mai mult spre țărînă fruntea îmbrobonată de sudoare. Simțea în nări mirosul răvăn al pămîntului primăvăratic, înțepător, pătrunzîndu-i făptura...

O vorbă, o singură vorbă de i-ar scăpa de pe buze ! De-ar putea-o rosti ... Și-ar dezdoi atunci grumazul scăpat din strînsoare, și-ar împli bojocii cu răcoarea văzduhului acelei dimineți limpezi de aprilie, ar veni iar între ai săi. Da' oare atunci cum ar cuteza să mai cate în ochii lor ?

Iaca, nu le mai aude glasurile vesele, îndemnurile. Au amuțit toți. Tac de rușinea lui. În vreme ce firtații Gligăi...

— Învață-l latinie, Gligă !

— Și Sfînta Scriptură !

— De azbuche satură-l !

Ticăloșii ! În față n-ar cuteza vreunul să i-o strige. Au prins curaj, acuma, că-l văd pe crăcănat deasupra-i. Cum

de-o izbutit să-l prindă în afurisitul ista de clește ? Că mai vînos ca el nu-i. Doar că-i mai lung și cu oasele mai legate ca ale sale. Știut lucru, lesne te pui cu unul care-i cu doi ani mai mic decît tine ! Și ce-l mai strînge ! Curat vrăjmășește, să deie duhul din el, nu alta ! Și se luaseră doar în șagă, numai că șaga Gligăi a fost pînă l-o înhățat de unde trebuie.

Acum îi cere să se deie bătut. Atîta îi cere ! Altmin-teri . . .

Printr-o fulgerare de gînd își aminti de venirea Gligăi la Hîrlău, acum o săptămînă, scară la scară cu Toader și Nichita, frații lui mai vîrstnici ce chiar a doua zi urmau să țină calea spre Bugeac, pentru un zor ce-l aveau acolo, pe prîslea lăsîndu-l la curțile domnești ale Hîrlăului să-și vadă de zbunguală pînă una-alta, căci primăvara se arăta timpurie și, ca totdeauna, mumă pentru toate odraslele, fie ele în caftan de urșinică, fie în ițari plesniți la locul de rușine al tuturor. Purta caftan Gliga, că doar căftănit era și tătîne-su, bătrînul Luca, mîna dreaptă a măriei-sale, și nu ițari ca ai lui, fie ei și neplesniți ca la alții, simțîndu-se tare mîndru, se vede, sub găitanele și alesăturile de fir asupra cărora se opriseră cu încîntare codații ochi ai Șerbegăi, prietena de joacă a lor și răzgiata odraslă a lui chir Avramian, făgădarul de frunte al așezării.

Descălecase Gliga sumeț, azvîrlind dîrlogii în mîna unei slugi care-i sărise la scară, și tot așa se întorsese spre pri-vitori, printre care se afla și el, Ștefăniță, cu ai săi tovarăși de latinie și buni prieteni Grozav al Anei și State al lui Petrică pîrcălabul, și Șerbega, și Nicoară al Șarpelui, pos-telnicul măriei-sale, și Brîncă al lui Ivanco logofătul . Apoi, venind spre ei, îi copleșise pe toți cu o privire atît de aprigă, încît nu numai Șerbega se fistici într-un reve-ranț și o roșeață pînă în vîrfurile urechilor, da' și Nicoară cu Brîncă și alți cîțiva din preajma lor duseseră cu gră-bire mîna la cușmă spre a da bun venit aceluia falnic oaspe. Numai el, Ștefăniță, cu ai săi Grozav și State, rămăsese a sta precum stătuse, fără a lăsa ochii în pămînt și a mormorosi, ca alții, mai știi ce gugumănie potrivită îm-prejurării.

În dreptu' lor, aşadar, şi mai ales în dreptul lui Ştefăniţă se oprise Gliga măsurîndu-l din cap la călcîie şi tot plesnindu-şi biciuşca de carîmbul ciubotei. Cum însă nici această tăcută înfruntare, urmărită de toţi ochii, nu-l hotărî pe Ştefăniţă să-şi plece fruntea înaintea venitului, ce era aproape cu un cap mai nant ca el şi ca ceilalţi, acesta dete a suride cam dintr-o parte şi, trăgînd cu coada ochiului la Şerbega, spuse :

— Măi, măi, măi, da' fudul te mai ţii ! Te pomeneşti că-i fi şi tu vreun păcat din multele făptuite pe aist pămînt de vrednicul Bogdan-voievod al nostru !

— Chiar şi un păcat al măriei-sale os domnesc se cheamă, scăpărase din ochi Ştefăniţă, simţind năvala singelui în creieri şi ducînd mîna la plăseaua jungherului din chimir. Iar cel ce nu ştie grăi cu cuviinţă despre măria-sa şi nici a se îndoi din şale în faţa coconului măriei-sale, cu sînge se cuvine să-şi plătească neobrăzarea !

Cu ochii năpădiţi de sînge făcuse un pas înainte, dar se simţise numaidecît apucat de Grozav şi State, ce-l ţin-tură locului înspăimîntaţi de cele ce ar putea urma.

Rămăsese oarecum descumpănit şi Gliga. Necunoscîndu-l înainte vreme pe Ştefăniţă, că era la prima lui venire la Hîrlău, şi scăpîndu-i într-o doară vorbele ce bineînţeles de la tătîne-su sau de la alţii le auzise, acum începu a se căi în sinea-i pentru ele, nemaştiind cum să iasă din încurcă. Iar încurcala se arăta mare. Ochii tuturor erau asupră-i. Gîndindu-se că atît vorbele, cît şi întreaga întîmplare ar putea ajunge la urechile cui nu trebuie, falnicul dar totodată hîtrul lungan se cercă pe loc a lua în şagă toată istoria şi, punînd genunchiul în pămînt, pogorî fruntea grăind spre auzul tuturor :

— Iertare, cinstite cocon al măriei-sale ! Şuguii, păcatele mele, ori pentru atîta lucru n-ai să-mi iei capul... Nu de alta, da cînd ţi-o fi de trebuinţă, n-ai să ai de unde-l lua. Iar cu boieri fără de capete nu s-o pomenit careva să împărătească vreo ţară...

Rîsese Şerbega, rîseseră şi ceilalţi la aceste vorbe, ele destrămîndu-i şi lui greaua pîclă ce-i învăluisese pentru o clipă mintea.

Atita a fost atunci. Împăcăciunea ce-a urmat îi adună mănunchi, numai că peste cîteva zile mănunchiul prinse a se rupe în două, de o parte a lui rămînînd Ștefăniță cu ai săi Grozav și State și încă vreo cîțiva învățăcei de latinie, iar de cealaltă Gliga cu Nicoară, Brîncă și o mîină de alți feciori, căroră atît cerneala azbuchii și multele învățături ale dascălului Onofrei, cît și ițarii și cămașa de cînepă le cîrmeau nasurile.

Se desprinse și Șerbega de învățăcei, vrăjită de găitanele Gligăi, cum și de răcnetele acestuia, cînd, ferind cu dibăcie o împunsătură de șpagă a lui Barnowschii, *maestro* al curții într-această cu adevărat bărbătească învățatură ce mai toți o urmau, tăbăra ca un hultan asupra panului mai să-l deie grămadă...

Așa s-au petrecut lucrurile, iar că Gliga, în ciuda împăcăciunii încheiate, îi pusese gînd rău pentru umilința îndurată i-o arăta aist diavolesc viclesug cu care-l prinsese acuma spre a-l face de rîsul prietenilor.

Abia își mai trăgea sufletul. Îmboldea cu fruntea țărîna, răsufîind șuierător, gata dintr-o clipă într-alta să se surpe în hăul fără de fund al uitării de toate...

— Ei, te dai bătut, cinstite cocon al măriei-sale?! îi șuieră la ureche Gliga, năpustindu-l iarăși cu fruntea în țărîină. Ori te fac să-mi bați mătănii pînă n-ai mai putea...

„Ciinele! îi trecu prin minte. O să spună că și asta tot din șagă a făcut-o...”

Nu mai auzea îndemnurile firtaților Gligăi. Amuțiseră toți, înspăimîntați pesemne de vrăjmășia cu care-l cocoșa și gîndindu-se la urmări. Dar ai săi?

— Lasă-l, Gligă, că-ți crăp capul! auzi deodată ca din afundul lumii glasul lui Grozav.

Cuvintele i se înfipseră ca un cui în creier.

„Nu, nu, singur trebuie să fac asta, fără ajutorul cuiva!”

Își săltă cam de o palmă fruntea de pămînt, căutînd ceva anume. Ca prin ceață, văzu la doi pași de el trunchiul salciei din marginea tăpșanului unde jucaseră poarca, tăpșan care cobora aici spre puțintica apă a Bahluiului, aflată și ea la cîteva pași.

„L-oi tîrî pînă la copac !“

Gîndul scăpără în el ultimul sclipăt al nădejdiei. Își adună bruma de puteri ce-i mai rămăsese, își umplu pieptul cu aer și, cu un scrișnet surd, se săltă în patru labe. Gliga se cercă iar să-l încovoie, dar se vede că și puterile lui erau pe ducă, fiindcă cel apucat simți deodată desfăcîndu-i-se de pe ceafă afurisita lăcată încheiată de degetele lunganului...

„Cată să scape de mine, ciinele ! O simțit ceva ! Nu, nu, acum e prea tîrziu ! Își zise, punîndu-se cu greutate pe vine și înșfăcînd cu mîinile slobode acum mîinile Gligăi aflate încă pe grumazul său. Așa !“...

Trunchiul salciei era taman în dreptul lor. Țîșni dintr-o zvîcnitură asupra-i, cu toată puterea, răsucindu-se și prăvălindu-l pe crăcănat cu țeasta înainte... Un bufnet scurt urmat de un muget ca de vită junghiată, atîta auzi.

Se ridică în picioare tremurînd din tot trupul și ducînd la frunte brațul ca să șteargă broboanele de sudoare. Mîneca de la cămașă i se umplu de sînge. Pesemne că se julse și el de coaja copacului, în cădere.

Se uită la ai săi. Stăteau înlemniți, cu gurile căscate, cîtînd cînd la el, cînd la Gliga rămas prăvălit lîngă trunchi, cu țeasta sîngerată. Nu mișca, cum nu mișca nimeni.

Primul se dezmetici Grozav. Aruncînd din mînă pietroiul cu care se înarmase pentru a-și duce pesemne la îndeplinire amenințarea, băietanul fugi spre salcie, smulse dintr-o smucitură un pumn de frunze și, venind spre Ștefăniță, i le lipi de frunte, spunînd :

— Ține-le așa, să-ți treacă sîngerarea. Apoi, întorcînd capul spre Gligă : L-ai muiet, nu șagă ! O găsit ce căuta ! Numai duhul să nu-i fi scăpat...

Cuvintele îi speriară pe toți, punîndu-i în mișcare. Într-o clipă erau în jurul celui căzut. Răsufla ca un pește azvîrlit pe uscat, cu ochii închiși, cu trupul străbătut de un tremur mărunt.

— Spălați-i rana în pîrîu și legați-i capul cu o cămașă, că poate cu adevărat mi-o fi cîndva de trebuință... le spuse alor săi.

Apoi, pornind pe cărarea ce dădea în șleaul mare al Hîrlăului pe care veniseră încoace, se întoarse iar, strigînd :

— Cînd și-o veni într-ale sale, aduceți-l la curte. Eu mă duc înainte.

Mergea fără grabă, purtînd încă în mădulare tremurătura spaimei și încordării prin care trecuse. Gîndul, neaflîndu-și încă nici el astîmpărul, fugea de la una la alta. Fără să vrea, își aminti de întîlnirea avută acum două săptămîni cu părintele său. Era în ziua popasului ce-l făcuse aici, la Hîrlău, de unde avea să-și urmeze calea a doua zi în fruntea cîtorva steaguri de oaste spre Huși, ca să puie tabără acolo. Parcă-l vede înaintea ochilor : nalt, negricios la chip, cu legătura de piele petrecută peste ochiul beteag. Purta cămașă de zale și era încins cu spada cînd îl chemase la el. Îi spusese :

— Ștefane, eu mă reped în latura Bugeacului, mai spre tătărime, căci am primit vești la cetatea de scaun a Sucevii cum că Albu Sultan cu ai săi tătari din Perekop ar avea de gînd să ne calce hotarul. De mi s-o-ntîmpla ceva, să ai grijă de maică-ta și de Petre, frate-tu mai mic. Îmi pun nădejdea-n tine, că-n alții n-o pot pune !

— Oi avea grijă, de bun înțăles ! se sumețise el, crescînd cu-n cap pentru încrederea ce i se arăta. După care îndrăzni : Măria-ta, tătucă . . . Îmi tot vorbești de mama și de Petre de fiecare dată cînd dai pe-aici și mă chemi înaintea-ți, zicînd că ți-i dor de noi. De-i așa, oare n-ar fi mai cu cale să ne iei pe toți la cetatea de scaun și să ne ții în preajma măriei-tale ?

O licărire zbucnise în ochiul cel teafăr al părintelui său. Îl cuprinse cu o mină de mijloc și, trăgîndu-l spre el, îi răvăși în șagă cu cealaltă creasta zbîrlită de păr, spunînd :

— Asta nu se poate, voinicule. Domniile își au legile lor, iar una din legile acestea ne oprește să ne însoțim cu femei din norod, ci numai cu-acelea de-un sînge cu noi, tot domnesc adică. Am doamnă la Suceava, înțălegi ?

Cu mirare în ochi cătase cîtăva vreme la părintele său, fără a scoate o vorbă. Asta nu i-o spusese mama. Știa atîta doar de la ea, că măria-sa nu prea dă pe la Hîrlău, fiind prins peste cap cu cele treburi ale țării, că grija le-o

poartă, slavă Domnului, și n-au de ce se plînge, și că mai mult decît atîta nu-i pot cere... Asta-i spusese și asta știa. Mai știa, ce-i drept — dar nu suflase o vorbă despre asta — de grelele suspinuri ale mamei în nopțile ei de veghe la căpătîiul lui și al lui Petre, că se topește de-a-n picioare de la o vreme din pricina unui of numai de ea știut și că tocmai de asta se încumetase a-i cere mării-sale aducerea lor mai aproape de el. Cît despre o doamnă la Suceava...

— Și ai coconi cu ea, tătucă ?

— Nu mai am decît unul, da-i încă în scutece. Ceilalți s-au prăpădit. Tu-mi ești toată nădejdea. A mea și a țării, de-o fi...

— Ce să fie, tătucă ?

— Nemica ! i-o retezase scurt măria-sa, ridicîndu-se în picioare. Apoi, răvășindu-i iar creasta : Da' cu învățătura cum stai ?

— Zice dascălul Onofrei că-s mai vrednic ca toți...

— Da' pan Barnowschii ?

— La fel zice.

— Asta-i bine. Și încă ceva, acum la despărțenie : De-o fi să fie... înțălegi... ei, de-o fi să închid cîndva ochii, că nu este om să scape de asta, fii cu luare-aminte asupra celora din jur, a boiarilor îndeosebi, și veghează asupra țării. Numai în ea să-ți pui nădejdea și cată de binele ei !

Atîta îi spusese înainte de a-l slobozi de la el, sfătuindu-l pe deasupra să mai pună și cele straiie mai osebite ce i le tot trimete, că, nu-i vorbă, chiar de nu-s ele tocmai bune pentru zburdă, da-i mai învață pe oameni să cate la tine cu alți ochi și să-ți deie ceea ce pe drept ți se cuvine, fiind asta atît spre binele tău, cît și al lor. Altminteri, nedeslușindu-te dintre ei, cu greu le-o veni să te recunoască cîndva altă plămadă și să-ți steie în supunere și ascultare.

La drept vorbind, prevenirea asta a părintelui său privitoare la boieri și straiiele de purtat îl neliniștise întrucîtva. La ce s-o fi gîndind măria-sa ? Îl paște cumva vreo primejdie și cearcă să-și pregătească coconul din vreme ? Apără-l, Doamne, de-i așa !... Cît despre boieri, deocamdată n-are vreo treabă cu ei, ca să se păzească, deși...

Iacă, nu era adineauri să-i frîngă gitul unul, pizmuindu-l pentru ceea ce este și poate fi mîine ? Bun sfat, așadar, și se cade de pe-acuma să-l urmeze, chiar față de tovarășii săi de joacă... Tot atît de bun o fi și celălalt, privitor la straiile de purtat, cu toate că tare strîmtorat se va simți în ele. Dar va trebui să facă și asta, măcar de sărbători și duminicile să se gătească mai acătării, că pînă și chir Avramian făgădarul a început de la o vreme a-l bate pe umăr și a-i zice „bre, Ștefane“, că numai în berneveci îl vede și-n ițari, în vreme ce el, făgădarul, vezi matale, doar în caftan de taftă și în iminei de piele roșă se preumblă... Fără de îndoială că și Șerbega tot de asta s-o dat de partea lui Gliga, afurisita. Da' nu-i nemica, are să se căiască ea într-o zi !

Soarele era pe la prînzișor, poleind dulce învelitorile de olane și șindrilă ale zidurilor curții din deal, cum și cele de stuh ale căsuțelor așezării, risipite în tot locul printre livezile de meri și peri cu crengile-n floare.

Întoarse capul. Ai săi ieșiseră în șleau și îl urmau de departe, în pîlc ca de-ngropăciune, avîndu-i pe Nicoară și Brîncă în frunte cu Gliga între ei. Cu brațele trecute peste grumazurile lor, cu capul înfășurat în alb, bălăbănindu-se pe picioare, crăcănatul arăta întocmai ca un turc rănit numai ce scos din bătălie. „Turc îi de-adevăratelea și după nărav, se gîndi în sinea-i Ștefăniță, înveselit oarecum de priveliște, numai că și turcul îi mai cinstit în luptă și pe voinicie se bate.“

Trecînd de cotul șleaului, de unde putea vedea în voie curtea domnească și poarta ei din față, Ștefăniță avu o tresărire. Ograda mișuna de oameni, iar pe medeanul din dreptul porții puzderie de oaste descălărată, cu dîrlogii în mînă, stătea în tăcută adăstare. „Ce s-o fi întîmplat ? se nedumeri în sinea-i. Că-s doar aceleași steaguri de oaste plecate la Huși, în frunte cu măria-sa, după cum văd !“

Grăbi pașii, simțind un ticăit dureros în coșul pieptului. Nu-i plăceau tăcerea încremenită a oștenilor, chipurile lor. Îi știa doar din atîtea alte popasuri făcute aici spre a-și adăpa caii și a-și mai trage sufletul înainte de a purcede fie spre hotarul leșesc, fie spre tătărimea Bugeacului ; atunci, curat că te asurzeau cu larma și veselia lor. Cunoș-

tea chiar o seamă de sotnici și căpitani de pîlcuri... Iată-i pe sotnicul Sava, pe Datcu, pe căpitanii Stan și Pîrlog ce l-au zărit de asemeni, da' nici unul nu-i iese înainte spre a-l întreba de ce are fruntea și cămașa sîngerate. Își feresc toți ochii de dînsul...

„Doamne, nu cumva...?!”

Nemaiștiind de el, o rupse de fugă spre poartă, trecu năpustit prin ograda înțesată de lume, făcîndu-și loc cu coatele spre ușa cea mare din capul scărilor nalte, de piatră, deschisă vraise. Miros de tămîie și lumînări aprinse venea de acolo, însoțindu-se cu cîntarea de prohodire a unui hor nevăzut. Recunoscîndu-l, oamenii prinseră a se da în lături, lăsîndu-l să treacă. Și iată, prin ceața lacrimelor ce-i năpădiseră ochii văzu înaintea sa, în mijlocul horei celei mari a curților domnești, o patașcă neagră cu hulube lungi pentru ham, iar pe patașcă...

— Tătucă-ă-ă!

Se surpă în genunchi alături, lipindu-și buzele de mîna rece, ca de gheață, a părintelui său. Era tot în cămașă de zale, cu spada la șold, cum îl văzuse în ziua plecării, cu aceeași legătură de piele petrecută peste ochiul beteag. Numai obrazul, negricios altădată, purta pe el, pe lîngă gălbeneala înspăimîntătoare a morții, pecetea unui chin cumplit ce-l încercase pesemne în ceasul de pe urmă.

Care vra să zică, presimțirea i s-a îndeplinit! Știuse ce-l așteaptă... Că doar buzele acestea secătuite de sînge rostiseră atunci vorbele ce-i sună și azi în urechi: „Înțalegi... de-o fi să închid ochii... fii cu luare aminte asupra celora din jur, a boiarilor îndeosebi, și veghează asupra țării...”

Ridică fruntea.

De partea cealaltă a patăștii cu mortul îl văzu pe căpitantul Petrică, pîrcălabul de Roman și părintele lui State, prietenul său, alături de alți căpitani de nădejde ai mării-sale. Stăteau neclintiți, cu ochii la el. Întîlnind privirea pîrcălabului, îl întrebă:

— În luptă o căzut, cu mîrzacii?

— N-am dat luptă... grăi căpitantul, pogorînd fruntea în pămînt. De pîntecare s-o prăpădit...

Cîntarea horului contenise, iar la căpățiul părintelui său răsări sfinția-sa Teoctist, mitropolitul, în epitrahil și sfită scăpărătoare, pregătindu-se pesemne să înceapă ceti-

rea stîlpilor. Se simți atins de careva pe umăr. Se răsuci îndărăt : în spatele său stăteau dumnealui Luca Arbure, portar al Sucevii, Petru Cărbăț, vornicul cel mare, Cosma Șarpe, postelnicul măriei-sale, și o mînă de alți boieri, printre care Toader și Nichita, feciorii Lucăi și frații lui Gliga, cei ce plecaseră zorit spre Bugeac acum o săptămînă.

„Da' cînd s-or fi adunat în păr, că doar la Suceava îi lăsase tătuca ! îi fulgeră prin minte. Și toți-s gătiți de alai, numai mortul nu . . .“

Din ușa cea mare a horei, rămasă deschisă, se auzi un țipăt sfîșietor. Cătă într-acolo. Prin mulțimea dată în lături o văzu pe mama. Venea despletită, cu mîna la gură, cu ochii rătăcind ca-n friguri. Zărind mortul, țipă iară, căzînd în genunchi alături de Ștefăniță și prăbușindu-și fruntea pe cele mîini reci, de ceară, împreunate pe piept.

— Măria-ta . . . Bogdane . . . Cui mă lași ? !

Cătă iar la boierii cei mari din spatele său. Stăteau tot așa, neclintiți, cu frunțile pogorîte, privindu-l cu îndurerare. Dar iată că bătrînul Arbure tuși, apoi, înălțînd ochii lacrimoși, spuse :

— Ștefane-voievod, măria-ta ! . . . Știm că o mare durere te încearcă în ceasul acesta . . . durere ce-o împărtășim deopotrivă . . .

N-ascultă mai departe. Capul îi vuia năprasnic. Se ridică clătînîndu-se în picioare, se întoarse fără grabă spre boieri. O liniște adîncă se așternu în jur, căci amuțise și cuvîntătorul. Cu sîngele închegat pe frunte și năclăit în albul cămășii, cu ochii văpaie, întrebă :

— Care din voi l-o ucis, cinstiți boieri ai sfatului domniei ? !

După năprasnicul sfîrșit al cîstitului și de Dumnezeu iubitorului Bogdan-Vlad, adus cu domnesc alai și în glas tînguitor de clopote în scurt popas la cetatea de scaun a Sucevei, iar de aici pornit spre sfînta mînăstire a Putnei, unde se îngropă alături de slăvitul părinte al său Ștefan, cum și după ungerea cu sfîntul mir de către sfînția-sa Teoctist și urcarea în scaun a tînărului cocon al răposa-

tului, Ștefăniță, fapt care, neprilejuind ca de obicei vreo luptă pentru putere în sfatul domniei și la curte, mai însenină frunțile și inimile oamenilor, viața din târgul Sucevei intră în făgașul ei dintotdeauna.

Același dangăt de baroase răzbătea dinspre Ulița Făururilor, unde în coșmăgi de lemn în trei păreți, la dogoarea tăciunilor, meșteri goi pînă la brîu și smoliți ca izvodirile iadului încovoiau pe nicovale potcoave și subțiau buza feluritelor arme, aceeași toacă neîntreruptă suna dinspre fundătura Dogarilor, aceleași strigări îmbietoare se auzeau dinspre medeanul târgului, unde în fața corturilor ridicate lîngă căruțe își lăudau mărfurile, clădite peste tot, neguțătorii de hamuri și oale, de brînză-n burduf și ceară veniți de prin satele din preajmă ori, alții, tocmai de pe la Liov și Camenița — aceștia din urmă, ovrei în cea mai mare parte, strigîndu-și în leșește ori în graiul huțulilor cele mărfuri alese, printre care precumpăneau postăvurile liovene, încălțările din piei mai meștesugit argășite, cum și armele dintr-o anume criță lucrate pe la Cracovia, pentru obrazuri mai subțiri și cu dare de mînă.

Năvală de cumpărători nu se vedea însă pe nicăierea. Numai la vămile cetății de scaun era îmbulzeală, chiar peste măsură de mare, cum nu se mai văzuse de acum un an. Sute de chervane nevămuite din pricina abia trecutei sărbători a Învierii Domnului, ce-i scosese pe vămuitori din ale lor rosturi, își așteptau cam de-o săptămînă rîndul pentru a da plata de cuviință și a purcede fie pe drumurile Lehiei, fie pe cele ale Maramureșului, fie pentru a se slobozi în jos spre Roman și Gurile Dunării, unele din ele năzuind să ajungă chiar la Caffa din Crîm și la Marea Azovului, pe multprimejduita cale spre tătărime.

Era pe la ceasurile prînzului, cînd în coada șirului de chervane din dreptul vămii pentru drumul Maramureșului se adăugiră vreo trei duzini de care mari, cu loitre nalte și coviltir deasupra, mai numite și măji, la care trăgeau în ham cîte două perechi de telegari zdraveni, de sămîntă leșească. În afară de cărauși, erau însoțite acele care de vreo zece călăreți armați, încălecați pe cai moldovenești mici de stat da' iuți din cale-afară, avînd în fruntea lor un bărbat voinic, cu păr bălan, cu barbă scurtă și neastîmpăr în ochi.

Așezîndu-și carele în rînd, bălanul se răsuci cu grăbire spre călăreții săi, spunînd unuia din ei cele ce urmează :

— Sofronie, geaba ne-a fost zorul, că, după cum văd, aici va fi de stat și, dacă scăpăm pînă mîine, să zicem bogdaproste. Așadar, ospătează-ți oamenii la rateșul de colo și ai grijă de care, că eu am să mă repăd pînă la polata domnească, unde am o anume treabă. Ziceam să o amîn pînă la întoarcerea de la Sighet, da' iaca, se prilejuiește destul răgaz și pentru ea. De vă vor vămui înaintea venirii mele, să nu mă așteptați, ci să vă urmați drumul. Am să vă ajung din urmă.

— Am înțales, luminăția-ta, răspunse omul. Singur te duci ?

— Singur.

Pe drumul ce aburca dealul cetății, așternut cu piatră de rîu, zoritul călăreț înaintă în trap sprinten printre pîlcurile de oameni în straie pestrițe, pesemne jălbari și pricinași veniți cu multele lor năcazuri la sfatul domniei, apoi, ajungînd în dreptul porții celei mari, cu podul coborît și canaturile trase în lături, își lăsă fugarul la pas, dînd să mai scuture de pe straie colbul adunat din belșug pe drumurile străbătute. Purta caftan de neguțător cu bunăstare, lucrat în fir, și o cucă naltă din postav leșesc, la fel împodobită.

Văzîndu-l, străjerii din poartă duseră la piept sulitele și le îndepărtară în semn de cinstire, încremenind locului. Mai-marele lor grăi :

— Bun venit, pan Măjaru !

— Bun găsit, oșteni, dete răspuns acesta. În cetate-i măria-sa ?

— În cetate.

— Și cinstitul portar ?

— Și el. Sunăm toaca ?

— Nu-i trebuință. L-oi găsi și singur pe postelnic, ca să mă vestească măriei-sale. Numai cu el voiesc a mă întilni, iar toaca i-o stîrni și pe alții.

— Cum ți-i voia, pan Măjaru, grăiră oștenii, poftîndu-l în cetate și întorcîndu-se la ale lor destule griji ce le aveau cu acea omenire pestriță.

Trecînd de gangul porții spre curtea mare a cetății, noul venit își lăsă la grajduri harmăsarul în seama unui om ieșit de-acolo, apoi prinse a urca scara de piatră ce ducea spre odăile domnești aflate lîngă turnul Neboisa și în vecinătatea odăilor dregătorilor din sfat, întîmpinîndu-l peste tot zîmbirile prietenoase ale oștenilor din strajă puși la toate intrările în ganguri.

Vestit de un străjer, postelnicul Cosma Șarpe, un om slăbănog și lung, cu fereală-n privire, ieși numaidecît. Arătîndu-se numai zîmbet la vederea oaspetelui, îl pofti spre odăile mării-sale ce se găseau pe același gang, întrebîndu-l despre drumurile urmate cum și de vîntul cel bun care binevoise a-l aduce înapoi... Primind răspunsurile de cuviință și întrebat fiind la rîndu-i despre măriia-sa, că ce îndeletnicire o fi avînd la acel ceas, postelnicul făcu un obraz șugubăț, spunînd :

— Îl seacă de învățătură, împreună cu al său Statu-Palmă-Divan, pe dascălul Onofrei, cel de la Hîrlău.

— Ce fel de divan, că nu-nțeleg ? făcu ochi mari noul venit.

— Așa am botezat noi, în șagă, cîrdul de prietini adus de măriia-sa la cetate o dată cu dascălul, urmă a zîmbi Cosma Șarpe, după care adăugi : Sînt cîțiva feciori de răzăși și boiernași cam de-o vîrstă cu el, ba unii chiar și mai mici, cum ar fi State, băiatul lui Petrică, pîrcălabul nostru de Roman, cu care măriia-sa o legat vechi prietîșug. N-o vrut să se despartă de ei în ruptul capului. Cum nu-i îngăduit încă în divanul țării, că doară se află sub epitropia sfînției-sale Teoctist, a lui Luca Arbore și a lui Cărabăț vornicul, ține sfaturi de taină cu ei taman ca-n divanurile noastre, cu ei învață... Și nu numai de la dascălul Onofrei ia învățătura, ci de la toți grămăticii cîți se află la cetate, ba chiar ne-o pus să-i mai aducem unul din Lehia, altul din ungurime și unul tocmai de la Rîm, din preajma sfîntului părinte Leon al X-lea...

— Da' Arbore și Cărabăț ce spun despre asta ? întrebă oaspetele, zîbind de asemeni și cătînd cu luare aminte la postelnic.

— Că-i bună învățătura, da' că prea multă strică... Și apoi, după cum se arată, are să ne mai despoaie ea și vis-

terieră, răspunse postelnicul poftindu-l să treacă înainte prin ușa grea, îmbrăcată în fier, pe care o deschisese.

Încăperea în care intrară, trecînd mai întîi printr-o tindă întunecoasă, era mare, cu pereți de piatră cioplită acoperiți cu scoarțe frumos lucrate, avînd la mijloc o masă lungă de stejar, cioplită de asemeni, cu două laite dintr-același lemn în lungul ei și două jețuri la capete. Pe unul din pereți, aflat în fața celuiia cu ferestrele, atîrna o poliță cu cîteva ceasloave și un teanc de pergamenturi, iar deasupra ei un zablău cu felurite arme.

Într-unul din jețuri ședea cu un ceaslov deschis în față un om subțiratic cu o bărbită roșcată repezită înainte și cu plete lungi, brumate de ani, resfirate pe umere, iar în celălalt proaspătul domn al țării, purtînd un contășel de civit, cu tiv de samur. Obrazul nu i se vedea, ci numai creasta zbîrlită de păr — căreia, pesemne, zadarnic se cercase pieptenele să-i vină de hac — aplecată asupra unui pergament, pe care o pană sîrguincioasă, muiată în negreala călimării din față, așternea deocheatele semne ale scrierii latinești.

Același lucru îl făceau și ceilalți patru învățăcei, rînduiți doi cîte doi pe laite. Purtau șervanele de taftă, tunsoiri scurte, iar pe obrazuri cumplita strădanie a omului pus pe fapte mari, dar care, afurisite cum sînt îndeobște, numai anevoie se lasă făptuite de el.

„Sfatu-Palmă-Divan...“, zîmbi fără să vrea oaspetele, amintindu-și de vorbele numai ce auzite.

Se opriseră amîndoi în ușă, dînd binețea de cuviință și plecînd frunțile. Văzîndu-i, tînărul domn dădu să sară din jeț, înghiontit, fără îndoială, de o mare bucurie la vederea bărbatului pe care-l însoțea postelnicul său, dar își puse frîu cît ai bate din palme : ochii tuturor erau asupra lui . . . Așadar, tușind oarecum stingherit, se ridică mai domol chiar decît era nevoie, apoi întorcîndu-se către dascăl, spuse :

— *Magistre*, urmează aiastă *lectio* cu ceilalți, că am olecuță de treabă . . .

După care porni cu pași măsurați, cu fruntea sus, spre o ușă ascunsă după o zavesă, făcînd semn oaspetelui să-l urmeze. Și numai în încăperea în care intrară, un soi de

ietăcel avînd la mijloc un pat mare cu baldachin și cîteva lucrșoare cu grijă rînduite, își îngădui să deie drumul, după ce ușa se închise, adevăratelor sale simțăminte. Răsu-cindu-se deci spre al său oaspe, ce rămăsese a sta în prag, alungă de pe obraz domneasca-i încruntare și, desfăcînd brațele, strigă :

— Uncheșule Petru !

— Măria-ta ...

— Mărirea asta să mi-o dai numai cînd sîntem față de alții, nu și-ntre patru ochi ! grăi tînărul voievod după fur-tunoasa îmbrățișare ce și-o dădură, trăgîndu-se după asta în jeț și poftindu-l pe uncheșul său să facă același lucru. Pentru tine tot Ștefan ... Ștefăniță, pe care-l dădeai huța pe genunchi rămîn, și numai așa, rogu-te, să-mi spui, că doar de la măicuța și de la tine oi mai putea auzi de-acum încolo adevăratul meu nume.

Apoi, cătînd cu luare-aminte la omul din fața sa :

— Da' ia zi, uncheșule Petru, de ce n-ai venit la înmor-mîntarea tatii ?

— N-am știut nemica, Ștefane, răspunse acesta poso-morîndu-se, iar cînd am aflat era prea tîrziu. Știrea m-o găsit tocmai la Bugaz, pe țărmlurele mării, unde, precum v-am spus la plecarea mea din Hîrlău, aveam de încărcat carele cu morun pentru Sighetul Marmației.

— Gonașii domniei ți-au adus-o ?

— Care gonași ? ! De la oameni am aflat ...

— Cum, n-ai primit cartea ce ți-am trimis-o chiar în ziua morții părintelui meu și fratelui domniei-tale ? ! se nedumeri tînărul voievod, întunecîndu-se la chip și sărînd vijelios în picioare.

— N-am primit, dacă-ți spun ...

— Ticăloșii ! Mi-au oprit cartea ! scăpără din ochi tînă-rul pornînd să umble năpustit de colo-colo prin odaie. Apoi, oprindu-se în fața oaspetelui său, urmă cu aceeași tulbu-rare în glas : Uncheșule Petru, te vesteam în cartea aceea de năprasnica moarte a tatii și te rugam să vii numaide-cît la Suceava pentru a primi blagoslovenia și mirul dom-niei din partea preasfinției-sale Teoctist. Deși tătuca mă visa urmaș, nu voiam a mă pune în fruntea unor ucigași de domn ...

— Ucigași zici ?! Boierii din sfat ? se întunecă la chip și oaspetele, ridicându-se de asemenea în picioare. Da' de unde știi asta, copile ?

— Știu ! Le-am strigat-o în obraz în fața trupului neînsuflețit al tatei, da' m-au luat cu duhul blîndeții. Chipurile, minte de plod necopt zdruncinată de durere...

— Ai vreo dovadă împotriva lor ?

— Deocamdată n-am, dar voi avea ... De aceea ți-am scris, nădăjduind că-n umbra domniei-tale și ajutat de tine i-oi putea mai lesne afla pe făptașii omorului. Acuma sînt ținut ca-n colivie...

Uluit de cele ce auzea, dar și mai uluit poate de schimbarea petrecută în copilul ce-l știuse înainte, că numai marile dureri pesemne pot adăugi ani la vîrsta necoaptă a omului și a descoperi cu totul altă față a lui, bălanul veni spre nepotul său și, lăsînd mîna pe umărul lui, spuse :

— Poate că-i mai bine așa, Ștefane. Uneori lucrurile se orînduiesc de la sine mai cu temei chiar decît ar încerca să le potrivească omul. Este drept, dacă primeam cartea ta așa fi venit, da' nu pentru cele ce-mi scriai tu, ci numai pentru a-mi lua rămas bun de la iubitul frate al meu. Oricum, domnia n-aș fi luat-o în spinare, că, cinstit îți spun, nu mă simt în stare să mă măсор cu ei, cu acești fățarnici pe care tu îi învinuiești de omor și pe care, recunosc, i-am bănuیت de asemenea în sufletul meu nemernic chiar din prima clipă. N-aș fi putut să-i înfrunt, precum nici Bogdan frate-meu n-a putut, după cum singur vezi.

— Adevărat, uncheșule Petru, grăi tînărul domn lăsînd ochii în pămînt, tătuca și-o presimțit sfîrșitul...

— Și totuși, n-a fost în stare să-l preîntîmpine ! Nici eu, în locul lui fiind, n-aș fi fost în stare, căci în fața vicleniei ne-am simțit totdeauna neputincioși amîndoi și n-am știut niciodată lupta împotriva-i. Numai marele părinte al nostru și bunel al tău Ștefan-voievod o știut să înmoaie și să țină în frîu pe toți boierii. Ei bine, de teama acestui frîu, crezîndu-mă ei mai tare decît sînt, au oprit cartea ce mi-ai trimes-o și te-au ales domn, ca-n spatele neîmpliniților ani ai tăi să statornicească domnia lor !

— Asta vom mai vedea ! spuse tînărul cu același scapăr în privire, cătînd neclintit la bărbatul din fața lui. Pilda bunelului se cuvine urmată de careva !

La auzul vorbelor de mai sus, oaspetele avu o tresărire. Dar, numaidecît, un zîmbet blajin îi năpădi obrazul și, bătîndu-și nepotul pe umăr, grăi :

— Ai dreptate, Ștefane, numai ia aminte de sfatul ce ți-l dau. Chiar de vei afla adevărul în privința morții lui Bogdan al nostru, nu te pripi nici cu darea lui pe față, nici cu răzbunarea. Ai destulă vreme pentru asta. Deocamdată, puterea-i în mîinile făptașilor acestui omor și ne aflăm sub amenințătorul buzdugan al ei. Stai cuminte în colivia în care te-ai vîrit și vezi-ți de învățătură, că-i singurul lucru bun pe care-l faci acuma. Cu cît vor fi mai încredințați că ești încă un plod necopt, cum singur mi-ai spus adineauri, și cu cît ai să le pari mai neștiutor, cu atît va fi mai bine. Te voi ajuta din răspuțeri în toate cîte vei avea nevoie, fie cu sfatul, fie cu altele, iară tu cată între timp a-ți face cît mai mulți prietini de nădejde chiar din sfatul domniei, că sînt și destui oameni de bună-credință printre ei. Și încă, nu uita un lucru, Ștefane : nu în fruntea unor ucigași te afli, ci în fruntea țării ! Ajutorul cel mai temeinic la ea îl vei găsi, dacă vei ști să afli drumul spre inima ei.

Stătură cîtăva vreme așa, neclintiți, unul în fața celui-lalt fără a-și spune o vorbă, gîndind fiecare pesemne la cele de făcut în împrejurările ce se arătau, după care tînărul voievod rupse tăcerea, spunînd spre și mai marea mirare a omului din fața sa, ce s-ar fi jurat acuma că minunea Pruncului Sfînt pogoară pentru a doua oară asupra lumii acesteia, cele ce urmează :

— Uncheșule Petru, mulțămescu-ți din inimă pentru sfaturile ce mi le dai, că mult mă ușurează ele de povara ce simțeam că mă frînge din șale ! Adevărat, pot zăbovi cu toate cîte mă privesc și chiar cu cele ce privesc moartea și răzbunarea părintelui meu și fratelui domniei-tale, fiindcă, oricum, morții nu se mai întorc din mormînturi, iar zilele ucigașilor sînt numărate în cartea celuia ce toate le vede și le ține în seamă. Nu pot zăbovi însă cu altele, și anume cu cele ce privesc țara asta după uciderea domnului ei și punerea mea în scaun. Ai spus că mă vei ajuta...

— De bună seamă, Ștefane.

— Mulțămiri și pentru asta, uncheșule Petru ! Și acum, iată ce rugăminte am a-ți face. Știu de la tata și de la dascălii mei multe despre lumea asta și despre rosturile ei, da' încă nu toate câte ar trebui să știu. Iar spre a urma pilda bunelului, nu atît în privința tînerii în frîu a boierilor din preajmă, ce, după mine, va fi un lucru mai lesne de făcut, cît în privința politicirii treburilor obștei noastre moldovenești, e nevoie de știut multe. Tu cu drumurile tale prin Lehia și Țara Ungurească, tot făcînd negoț pe-acolo, ai de bun înțales destui prietini de toate cinurile, pe toată scara aistor împărății.

— Am, nici vorbă, dete a mirare din cap oaspetele, cercînd a ghici gîndurile tînărului său nepot.

— De la ei poți afla multe în privința-ne . . .

— Pot afla, Ștefane.

— Cum și multe în privința lor . . .

— De bună seamă.

— Iar mai arzătoarele pentru noi vești mi le poți rezezi în țară prin gonași de-ai tăi ?

— Pot, Ștefane, prinse a zîmbi oaspetele, nemaimirîndu-se acum decît de sine și de nepriceperea sa de a desluși mai din vreme în plodul de om ce-i era nepot scăpărările minții marilor Mușatini ai vremurilor apuse. Mă voi strădui să te țin în știință asupra tuturor întîmplărilor mai însemnate și a vorbelor ce le voi afla în drumurile mele.

— Pentru Maramureș zici că ai încărcat morun la Bugaz ?

— Pentru Maramureș.

— Da-n Lehia cînd te mai duci ?

— De-ndată ce m-oi întoarce de la Sighet. Am și lăsat vorbă la cherhanale să mi se pregătească marfa de trebuință.

— Asta-i bine, dete din cap tînărul voievod. Deci, după ce vei amiroși prin prietini cele ce se întîmplă pe la curtea lui Ludovic, fiindcă nici veștile de acolo nu-s de lepădat, și după ce tot prin ei îmi vei alege un dascăl pe sprînceană, ce chiar zilele acestea va fi cerut de iubitul nostru portar Luca Arbure, ai să poți face același lucru și pe la

Cracovia, mai și punîndu-mă în știință despre sănătatea uncheșului lui Ludovic de la Wawel...

— Te-oi pune, dacă te frămîntă într-atît aiastă dorință, urmă a zîmbi oaspetele. Ai anume ceva în vedere acolo?

— De bună seamă. Iaca, după cele cîteva plecări de pînă acum învăluite în taină ale lui Arbure și Cărăbăț în Crăia Leșească, am înștiințarea că-n iarna viitoare acești ocîrmuitori ai mei și ai Moldovei au de gînd să-i trimeată lui Sigismund, bineînțăles ca din partea mea, o solie în frunte cu Luca Cîrje al nostru, al cărei rost nu-l pricep și nici n-am de unde-l afla, căci toate se fac în taină față de mine...

— Da' atunci cum de-ai aflat de trimeterea soliei?

— Văd că m-ai prins cu vorba și n-am încotro, zîmbi tînrul voievod ațîntîndu-l cu o căutare vicleană. Ei bine, ție îți pot mărturisi : *am ochii și urechile mele* în sfatul domniei, numai că din păcate nu toate se pun la cale în spătăria sfatului, iar mai departe de ea nu pot răzbi deocamdată.

— Care vra să zică, rîse înseninat de un gînd oaspetele, Statu-Palmă-Divan nu numai de azbuche se ține?

— N-ar mai crește-n stat nici de-un deget, spre marea bucurie a Șarpelui și a altora, de s-ar mulțami numai cu atita! scăpărare a rîs și ochii tînrului voievod. De aceea, fă-ți bunătate și, spre luminarea acestui divan, iscodește la cele curți din Cracovia ce caută solia noastră acolo, că teamă mi-i de un anume pocinog ce au de gînd să-l facă luminații ocîrmuitori ai noștri...

Alinători a toate durerile sînt ochii care ți-au căzut cu of la inimă, da' mai cu seamă atunci cînd sînt ei negri și codați pe deasupra. Mulțumită lor se mai alinase și cea durere cîinească de la moalele capului ce-l ținuse cîteva zile în așternut pe Gliga în ietăcelul lui din aripa dreaptă a curții domnești din Hîrlău, unde în afară de Calistrat doftorul, izbutiseră să pătrundă și codații ochi ai Șerbegăi.

Pătrunseseră ei în scurtă vreme după plecarea alaiului domnesc spre cetatea de scaun, de îndată ce Nicoară și

Brîncă îi aduseseră spre știință toată întîmplarea de pe malul Bahluiului, arătîndu-i pe deasupra mișelescul nărav al lui Ștefăniță, ce chiar în nevinovata joacă de încercare a puterii știuse afla prilejul sîngeroasei sale răzbunări mai din timp plănuite . . .

Spăimîntată de cele petrecute, Șerbega se apucă numai-decît să lege într-o băsmăluță vreo doi pumni de acadele din saltarele cuprinsului făgădău al părintelui ei și porni în mare grabă să îndulcească amara suferință a Gligăi, urmată de Nicoară și Brîncă în chip de paji la mîndra-i făptură. Acum că negrii ochi ai Șerbegăi, ori acadelele săvîrșiseră minunea n-avem de unde ști, rămînîndu-ne a bănui asemeni Gligăi că ea se datora acelor frumoase izvodiri ale întunericului ce-l învăluiseră în dulcea ameteală a uitării de toate. Se ridicase Gliga în capul oaselor ca Lazăr din mormînt, abia izbutind ai săi prieteni cu Șerbega în frunte să-l vîre îndărăt în așternut, ca nu cumva să deie peste ei Calistrat doftorul, morocănosul și năbădăiosul moșneag de la curte, și să-i detune pentru încălcarea poruncii sale privitoare la hodina și deplina liniște a bolnavului.

Pătărania cu Ștefăniță, apoi întîmplările ce au urmat, încheiate cu plecarea acestuia la Suceava și urcarea în scaunul domniei, îl perpeleau pe lungan poate mai mult decît durerile ce-i pustiau țeasta, de aceea hodina asta era cu adevărat binevenită pentru el și gîndurile sale. Nu-și putea ierta cea de-a doua greșală săvîrșită față de coconul lui Bogdan-voievod în joaca lor pe malul Bahluiului. Și astă fiindcă știa cîtă strădanie va trebui să depună în zilele ce s-or urma ca s-o îndrepte cît de cît și să caute o apropiere de multpreafudula odraslă a voievodului, a cărei urcare în scaun fusese înlesnită — să te crucești, nu alta ! — chiar de părintele său, cinstitul și temutul de toți portar al Sucevei, Luca Arbure. Da, în ciuda faptului că aflase și el întreaga întîmplare, în loc să cate a-l răzbuna pe Gliga, venise la căpățiul său mai întîi să-l căineze, iar după aceea . . . să-l ieie din scurt pentru gugumănia făptuită ! Deh, înțelege de poți o purtare ca asta !

Așadar, cuprinzîndu-l dulcea ameteală a uitării de toate la vederea Șerbegăi și văzîndu-se vîrit iar în așternut, lăsă Gliga să-i treacă pe lîngă urechi potopul vorbelor de ocară năpustit de prietena lor asupra capului lui Ștefăniță și, sorbind ca un balsam dătător de noi puteri numai frumusețea mînioșilor ochi ai ei, cum și a gurii ce rostea acele vorbe, grăi spre marea mirare a Șerbegăi și a celor doi prieteni de lîngă el cele ce urmează :

— Vinovat sînt eu, dragii mei, de cele întîmplate și nu măria-sa Ștefăniță-voievod, căruia îi datorăm acuma supunere și ascultare, iar eu mai cu seamă umilă rugă întru iertarea faptelor mele și a trădării de care v-ați făcut vinovați față de el, rugă ce nădăjduiesc să i-o pun la picioare de îndată ce voi fi în stare să fac asta. Iar ca să pot cu adevărat face asta spre a mă mîntui și a vă mîntui de asemeni, rogu-te pe tine, Șerbega, să-mi așezi pe frunte mînușitele tale ca să-i mai răcorească fierbințelile, iară pe voi, prietini, să mă lăsați un ceas-două în bună hodină precum Calistrat doftorul v-o cerut, că altă cale de vindecare nu se întrevește deocamdată . . .

Înțelegîndu-l pe deplin cei doi prieteni și ducîndu-se la ale lor griji, mai puțin însă Șerbega — care rămăsese cu inima ticăind la căpățiul bolnavului și tot cătînd cu fereală la căutătura-i de motan bîrzoiet ce o ațîntea de sub legătura cît ditai cealmaua ce-i înfășura capul —, cele ce au urmat le-ar putea istorisi cu oarecare nedumerire doar slugile curții, care o văzură în scurtă vreme pe mîndra paniță ducîndu-se ca din pușcă spre izbăvitoarea poartă, iar de acolo spre făgădăul părintelui său, fiindcă intrînd în iatacul bolnavului ca să vază pricina acelei grabnice duceri de-acolo, îl găsiră pe acesta ca vai de el, mai și gemînd în așternut de afurisitele dureri ce-i încercau de bună seamă țeasta . . .

Dar, se vede treaba că părelnică fusese boala, căci chiar a doua zi răsări Gliga în pragul iatacului într-un chepe-neag roșu cu bumbi de aur și înfîiretueli care-ți luau ochii, avînd în cap, în locul cealmalei, un gugiuman de samur de toată frumusețea, cu surguci de topazuri la el, dînd strigare să i se aducă numaidecît harmăsarul de la grajduri. În fața scăpărătoarelor sale găteli prinse a se

bîlbii pînă și Calistrat doftorul, neavînd alta de făcut acum decît să deie din mîină, zicîndu-și pesemne bogdaproste pentru grabnica însănătoșire a odraslei boierești.

Cît despre Gliga, de îndată ce-i veni calul la scară, se încălără sumeț și porni în buiestru spre făgădăul lui chir Avramian, pentru a înfrunta acolo dojana frumoșilor ochi ce-i aduseseră tămăduirea adevărată și cărora, drept recunoștință, le plătise cum văzurăm mai sus.

Numai că aici, în primitoarea odaie de oște a făgădarului, taman cînd se înfrupta Gliga pe ruptele dintr-un șerbet pus dinaintea-i chiar de mînușitele iertătoarei gazde — care înțelesese de bună seamă pînă la urmă cîtă primejdie ascund în ele frigurile, și nu numai pentru acela asupra căruia se abate năpasta lor — îi veni lui Gliga înștiințarea printr-un om că au venit de la cetatea de scaun și îl așteaptă cu nerăbdare la curte frații săi mai vîrstnici Toader și Nichita, poftindu-l să lase totul și să se înfățișeze îndată înaintea lor.

Deci, lăsînd ce era de lăsat, că-n farfurie avusese el grijă să nu lase nemica, se ridică Gliga de la masă și, luîndu-și rămas bun de la frumoasa gazdă și părintele ei — nu însă înainte de a cere Șerbegăi drept amintire și dovadă a împăcării între ei băsmăluța ce o purta cu dichis pe creștetul capului —, porni să deie ascultare chemării frățești, care de data asta îl găsea la un ceas atît de puțin potrivit. Bănuia că veniseră să-l întrebe de sănătate și să-l poștească, de l-or vedea în stare, să încalece alături de ei pentru a se întoarce la cetatea de scaun. Cum treaba asta, bineînțeles, nu-i surîdea nici pe departe, își înfășă, de-ndată ce se văzu în șa, basmaua prietenei sale în jurul capului, își îndesă gugiumanul peste ea și, adunînd în obraz toată durerea mucenicilor lumii acesteia, dete pînteni spre polata din deal.

— Toate bune și nu chiar toate, spunea dumnealui Petru Cărăbăț, un bărbat de vreo patruzeci de ani cu o mustață stufoasă pufnind în sus din amîndouă colțurile gurii, carele ședea în stînga sfîinției-sale Teoctist, multbătrî-

nul mitropolit al Moldovei, în jețul din dreapta acestuia aflându-se portarul cetății de scaun, Luca Arbure.

Cum vorbele stîrniră oarecare mirare pe obrazurile celorlalți dregători din sfatul domniei, așezați în scaune lungi rînduite dinaintea celor trei în mijlocul spătăriei, făcîndu-i pînă și pe cei doi pisări ce ședeau mai deoparte, la o măsuță joasă, cu cele de trebuință scrierii în față, să se întoarcă spre dînsul, vornicul cel mare Cărbăț dete să lămurească lucrurile, zicînd — nu înainte însă de a slobozi un suspin de ușurare la auzul aghioaselor pe care prinsese a le trage iar de la o vreme sfînția-sa — cu glas scăzut, cele ce urmează :

— Bune-s cele ce le știm cu toții, cinstiți boieri ai sfatului domniei, în rîndul lor numărîndu-se înainte de toate așezarea în scaun a tînărului și istețului precum se arată voievod al nostru Ștefăniță, cum și neschimbata rămînere în cinuri a tuturor acelora care l-au slujit cu credință pe răposatul și de dreptate iubitorul Bogdan Vlad, a cărui moarte am deplîns-o deolaltă cu întreaga țară. Bune sînt și strădaniile pe care le depunem ...

Aici dumnealui Cărbăț se întrerupse, cătînd cu fe-reală la bătrîn spre a se încredința că-i pus cu adevărat pe hodină și că nu se va trezi iar, ca-n toiul dezbaterilor de pînă acum, spre a le da peste cap mai știi ce hotărîre, după care urmă mai cu curaj :

— Da, zic, strădaniile pe care le depunem, în frunte cu sfînția-sa, eu și cinstitul portar al nostru aci de față, ca epitropi, spre a împlini acum lipsa unui domn în puterea vîrstei, cu știința păsurilor țării și a întîmplărilor din afara hotarelor ei, că oricît de isteț și ager la minte s-ar arăta măria-sa, nu poți cere unui copil, iertată fie-mi vorba, alta decît i-o cere însăși copilăria lui ...

— Numai că aiastă copilărie, iertat fie-mi și mie că te întrerup, vornice, grăi slăbănogul postelnic Cosma Șarpe din primul rînd de scaune, îi cere lucruri cu adevărat de minune. Iacă, în săptămîna care a trecut, de două ori s-o încălărat în fruntea cetei de viteji¹ pe care domnia-ta, făcîndu-i voia, ai pus-o sub poruncile sale, ducîndu-se de

¹ Ostași făcînd parte din garda permanentă a domnului.

la cetate pentru o zi și o noapte pe drumuri numai de el știute . . .

— Nu l-ai întrebat unde a fost, nu i-ai iscodit pe oșteni ? cercă a se lămuri dumnealui Arbure, cătînd și el mai întii cu coada ochiului la sfîinția-sa.

— L-am întrebat și i-am iscodit pe oșteni, numai că răspunsul le-o fost același : în preumblare au fost prin sate și au ridicat tabără de bătălie pe apa Siretului. Cică să se mai dezmoștească și măria-sa după atîta învățătură.

— Apoi pe seama copilăriei se cade să punem și asta. Zburdă și nimic alta, dete din cap cinstitul portar, cercînd a zîmbi către cei de față. Și ce alte fapte de minune ai mai băgat în seamă, postelnice ?

Pironindu-și mai întii ochii asupra tîrnurilor de mustăți ai vornicului celui mare, postelnicul Cosma Șarpe urmă a spune ca pentru acesta :

— De a doua venire a lui Petru Măjaru, uncheșul măriei-sale și fratele răposatului Bogdan Vlad, v-am înștiințat la vremea potrivită, îndată după întoarcerea lui din Mara-mureș. Ei bine, neguțătorul nu s-o mai arătat la curte, fiindcă iar și-o luat tălpășița din țară. În schimb — aici postelnicul făcu ochii mici, întorcîndu-i spre portar —, au venit alții, tot țărani și tîrgoveți din felurite așezări ale Țării de Sus.

— L-ai întrebat și despre asta și i-ai iscodit pe cei veniți ? dete a se lămuri iar Arbure.

— De bun înțeles, numai că răspunsul tot unul le-a fost : la chemarea măriei-sale au venit, că vrea să le știe rosturile, învățăturile și legiuirile obștei lor din bătrîni rămase, că toate acestea nu le poate afla de la dascălii săi, iară lui îi vor fi de trebuință pentru mai tîrziu.

— Și asta tot în seama copilăriei o pui, cinstite portar al nostru ? ridică dintr-o sprînceană vornicul cel mare.

— Apoi tot în seama ei să o punem, dete iar din cap cinstitul portar. Copilul vrea să se vîznosească¹ și să ne arate că nu degeaba i-am pus în creștet coroana. Să-l lăsăm într-ale lui, ba chiar să-i înlesnim aiastă joacă „de-a divanul“ sporind numărul prietinelor cu care s-a înconju-

¹ A se înălța în ochii altora.

rat. Iaca, surise cu anume înțeles cinstitul portar, am și trimis iar după îndărătnicul de Gliga al meu și după câțiva prietini ai măriei-sale din Hîrlău. O fi el, Gliga, mai mărișor, da' zburda îl mai trage încă, și în grămadă mai vesel le-o fi tuturoră. Azi, mîine are să fie aici, după cum m-au înștiințat adineauri olăcarii repeziți la Hîrlău... Da' să lăsăm asta și să ne întoarcem la cele ce spuneai, iubite vornic al nostru, că numai despre lucrurile cele bune ai apucat să ne spui, întrerupîndu-te dumnealui postelnicul cu neîntemeiatele sale bănuieli. Așadar, să auzim urmarea acelor vorbe.

Petru Cărăbăț tuși spre a-și drege glasul, după care, rotindu-și privirea asupra celor de față, grăi :

— Relele despre care voiam să vă spun, cinstiți boieri, se datoresc în ultima vreme neascultării de către unii oameni din țară a poruncilor date în urma hotărîrilor luate în județele ținute de noi, aici, pe marginea feluritelor pricini. Spre o pildă. Mai alaltăieri s-au arătat înaintea noastră șoltuzul¹ Dorohoiului, unul Stere, însoțit de un pîrgar și o ceată de oameni în arme, spre a ne arăta că, în ciuda dreptei hotărîri luate de noi în pricina iscată între boierul Gore și răzeșii satelor Vorniceni și Corlățeni din acel ocol, aceștia din urmă nu vor să-l lase pe boier să intre în drepturile sale, zicînd că vor pune mîna pe arme de va încerca să-i silească.

Aici se opri spre a-și drege iar glasul și a vedea ce înrîurire au vorbele sale asupra ascultătorilor și, îndeosebi, asupra cinstitului portar. Băgînd de seamă că acesta a început să se foiască în jeț și auzind murmure dinspre partea unora din rîndurile de scaune, spuse iar, ațintindu-l acum pe Arbure :

— Spre o altă pildă, mai grăitoare poate ca toate — și trebuie să vă spun că destule s-au adunat în ultima vreme —, chiar ieri s-au înfățișat înaintea-mi doi răzăși din satul Arburea, satul de baștină al domniei-tale, cinstite portar al nostru, ca să mă înștiințeze că obștea lor, cum și a răzeșilor din satul Clit, megieș cu Arburea, nu recunosc uricul iscalit de noi săptămîina trecută prin care

² Șef al unei comune urbane, ajutat de un sfat alcătuit din șase — doisprezece pîrgari.

întăream pe seama feciorilor tăi Toader și Nichita ocina Stancăi de la hotarul aistor sate . . .

— Cum se poate ?! răbufni cinstitul portar ca neașteptându-se la una ca asta și năpustindu-și în sus, din jeț, povara îndestul de grea a anilor, ce nici c-o simțea pesemne în clipa aceea. Apoi n-am numărat chiar în fața domniilor-voastre două sute de zloți tătărești de aur în mîinile Stancăi ?

Tresărind din dulcea picoteală a somnului la auzul acelor răcnete, sfinția-sa Teoctist mitropolitul cătă mai întii mînios la cel care le slobozise, dar zicîndu-și numai-decît că prea pălit o fi omul de nedreptate, duse mîna la urechea ce-i era cam fudulă de fel, cercînd să se lămuirească din cele ce urma a spune Cărăbăț asupra pricinii iscate :

— Ziceau răzășii aceia că degeaba ai numărat zloții în mîinile Stancăi, fiindcă au ispisoacă cu pecetea domniei care vine să întărească uricul primit de ei pe vremea slăvitului Ștefan-voievod, pe care l-au prăpădit în zilele năvalei craiului leșesc Albert asupra Moldovei noastre.

— Ce fel de ispisoacă ?! răcni și mai năprasnic dumnea-lui Arbure, cătînd la vornic de parcă era gata să-l înghită cu calpac cu tot. A văzut-o domnia-ta ?

— N-am văzut-o, că n-o aveau asupra lor. Ziceau că s-ar afla în bună păstrare, cu pecete cu tot, în mîinile starostelui lor din Clit și că o pot arăta oricînd divanului nostru de vor fi chemați să se înfățișeze înaintea lui. Da' nu numai ei au ispisoacă cu pecetea domniei, ci de asemenea și răzășii din Vorniceni și Corlățeni, că de-aceea se țin așa de dîrji, cum și alții . . .

— Curat lucruri de minune, grăi cu adîncă mirare pe obraz și postelnicul Șarpe, curmînd adînce liniște așternută dintr-o dată și atrăgînd asupra-și tot atît de miratele priviri ale celorlalți. Mă gîndesc să nu fie ispisoacele acestea din zilele răposatului Bogdan Vlad, numai de el și fără știința noastră iscălite. Că doară mai avea obiceiul să facă și isprăvi dintr-aiestea !

Dumerindu-se, în sfîrșit, asupra pricinii, sfinția-sa clătină din cap spunînd, după un căscat dulce din cale-afară :

— De-i așa, apoi n-aveți ce le face acestor osluhari ai poruncilor slobozite de divan, fiindcă toate cărțile dom-

nești, precum bine știți, sînt întăriri pe viață și încălcarea lor ar isca răzmeriță în țară. Le-ar putea desființa numai o ispoacă nouă, purtînd iscălitura mării-sale... Altmin-teri, răzășilor din Vorniceni și Corlăteni nu le puteți face nemica, iar domnia-ta, cinstite portar al nostru, n-ai alta decît a-i cere numitei Stanca, ce v-o fi purtat de nas cu drepturile ce le are asupra ocinei, să-ți numere îndărăt în palmă cei două sute de zloți tătărești. Dacă, bineînțeles, i-o mai fi avînd la sufletul ei.

— Asta n-are să se întîmple! tună de la locu-i iar cinstitul portar al Sucevii. Ocina este plătită și-i a fecio-rilor mei! I-oi pune în drepturi chiar cu ajutorul oastei, de-o fi să fie, ca să știe osluharii că o hotărîre luată de sfatul domniei hotărîre rămîne!

— N-avem oaste ca să ne războim cu oamenii din țară, că ei ni-s oastea noastră, și cu atît mai mult cînd drepta-tea, după cum se pare, este de partea acestor răzăși, grăi înălțînd fruntea căpitanul Petrică, un bărbat vînos cu fața arsă de soare și cam de-aceeași vîrstă cu Cărăbăț.

După care, cu un zîmbet abia deslușit în colțul gurii, adăugi:

— Eu alta aș supune înțelepciunii și hotărîrii domniilor-voastre, cinstiți boieri. Cum pe bună dreptate spunea adineauri sfinția-sa că numai iscălitura mării-sale are putere deplină, că așa a apucat legiuirea noastră de la bunii și străbunii aistui pămînt, să-l poftim pe măria-sa să ieie parte nemijlocită atît la județele de împărțire a dreptății, cît și la toate divanurile de politicire a treburilor țării. În felul acesta ar învăța și măria-sa mai din vreme cum se diriguiește o țară și cum se cade să fie împărțită dreptatea la oameni, iar hotărîrile ce le vom lua, primind încuviința-re mării-sale, nu se vor mai izbi de împotrivirea nimă-nuia.

— Iaca, aud și eu în sfîrșit o vorbă înțeleaptă, dete din cap sfinția-sa Teoctist, bătîndu-se peste gură din pricina toropelii ce prinse a încerca iară adîncile-i bătrîneți.

— Mă alătur de asemeni bunului gînd al tău, căpitane, fiindcă și măria-sa mi s-o plîns în cîteva rînduri de neîn-găduința asta, căreia nu-i văd nici pe departe rostul, grăi și spătarul Hrană, vădit bucuros de propunere.

Bagînd de seamă că și dumnealui Toader, și dumnealui Barbovschi, și dumnealui Felea, cum și alții destui gata sînt a se alătura propunerii, căci se porniră cu toții a da din cap și a se foi în scaune, și deslușind iar pașnicele horăituri ale sfinției-sale, Luca Arbure puse numaidecît friu miniei ce-l încerca și, scoborînd glasul, spuse :

— Cinstiți boieri, înainte de a-i da un răspuns căpitanului nostru Petrică la propunerea ce ne-o face, ca fiind cel mai bătrîn dintre voi după sfinția-sa aici de față, carele n-o fi înțales din păcate tîlcurile ei, îngăduiți-mi cîteva întrebări. Bunăoară, fost-am ori ba sub două domnii și asta a treia sprijinul cel mai de nădejde al lor în cinul de portar al cetății de scaun ?

— Ai fost, de bun înțales ! se grăbiră mai într-un glas să deie răspunsul pîrcălabul de Neamț Costea, Sima vistiernicul, logofătul Ivenco și încă unii de prin preajma lor.

— Fost-am ori ba, cinstiți boieri, pavază de neclintit a țării în vremurile ei de răstriașe, zdrobind sub domnia slăvitului Ștefan armia leșească sub zidurile acestei cetăți ?

— Ai fost ! cuvîntară acum mai toți boierii sfatului, că doară de tăgadă nu putea fi vorba aici.

— Oare nu l-am slujit cu credință și pe Bogdan Vlad, în ciuda îngrădirilor și a prigoanei îndreptate pe nedrept împotriva unora din voi, ba chiar și-mpotriva-mi uneori, și oare nu tot eu am fost acela care, spre a-i face voia, am înlesnit urcarea în scaun a feciorului său Ștefăniță, deși mai în drept ar fi fost frățîne-su Petru Măjaru să-i ieie locul, ca în deplină putere fiind ?

— Așa este ! Așa este ! se grăbiră a încuviința iar pîrcălabul Costea și cei din preajma-i, ceilalți mai zăbovind cu răspunsul.

— Ei bine, cinstiți boieri, recunoscîndu-mi voi aieste merite, fapt pentru care vă mulțumesc din toată inima, mi-oi îngădui acum a-i răspunde și căpitanului Petrică la propunerea făcută, însă nu înainte de a-i pune și lui o anume întrebare : recunoști oare, căpitane Petrică și pîrcălab al nostru, că după ce-am înlesnit urcarea în scaun a mării-sale, depun acum toată strădania, ca epitrop și om bătrîn trecut prin de toate, îndrumînd și dînd cele de

trebuință măriei-sale pentru cît mai temeinică înțelegere a lucrurilor și învățăturilor lumii acesteia ? Aud ?

— De bună seamă că recunosc și mult mă bucur, domnia-*ta*, mai ales că și State al meu și ceilalți prietini ai măriei-sale — mai toți copii de oameni de rînd — se vor putea împărtăși din lumina învățăturii, ce am auzit că ai de gînd să o sporești prin tocmitura unor vestiți grămăticici din luminatele țări ale Evropei, cărora le-ai și repezit cărțile de cuviință, dete răspuns căpitanul, cu același zîmbet abia deslușit în colțul gurii. Tocmai de asta, gîndindu-mă la grija ce o porți măriei-sale, m-am hotărît să fac propunerea ce am făcut-o, zicîndu-mi că nu numai spre binele măriei-sale ar fi ea, dar și că ar dezlega multele năcazuri ce le aveți aici cu ocîrmuirea țării.

— Căpitane Petrică și voi boieri ce gata sînteți a-i sprijini propunerea, grăi cu glas apăsător dumnealui Arbure, cătînd însă iar cu coada ochiului la sfinția-sa, carele horăia acum în toată legea, tocmai din grija ce o port măriei-sale și tinerilor ani ai lui, vă spun : asta nu se poate ! Prea de timpuriu i-am pune pe umeri o sarcină a cărei greutate o cunoașteți cu toții. Are vreme destulă să o poarte. Năcazurile ce le avem cu ocîrmuirea țării au fost, sînt și vor fi cît țara are să fie și nu se cade să ne scăpăm de ele punîndu-le pe fragezii umeri ai tînărului nostru domn.

Apoi, zîmbind și arătînd cu capul spre multbătrînul mitropolit Teoctist, răstignit în dulceața somnului, urmă :

— Cît despre iscălitura de care ne spunea adineauri sfinția-sa și de care am avea nevoie pe unele documenturi mai de seamă ieșite din cancelărie, îmi iau eu grija de a o dobîndi de la măria-sa, fără a-l osteni cu altele . . .

În clipa aceea ușa spătăriei se deschise, în ea apărînd năpustit Glăvan diacul, starostele pisărilor de la curte. Avea chipul răvășit, ochii holbați. Oprindu-se și dînd pleacăciune în fața mai-marilor capi ai sfatului, grăi pe nerăsuflăte :

— Luminat divan, una din cele două pecetei ale domniei ce le aveam în păstrare nu mai este în sipet !

— Cum ? ! bulbucă ochii vornicul deolaltă cu cînstitul portar și cu alții. Care pecete, omule ? !

— Pecetea cea mare cu capul de bour ... două aveam ...
Una mai este ! gîngăvi diacul, ca scuturat de friguri.

— Și unde-i cealaltă ? !

— ...

În ietăcuțul din stînga spătăriei celei mari unde se țineau divanurile, în care se află o laviță acoperită cu scoarțe frumos lucrate, cu căpățiiie de fir la perete, o mes-cioară, două jețuri și un ungher îmbrăcat în icoane, sub care pîlpîia zi-noapte lumina unei candelă mari de argint, primită cîndva în dar de la Sfîntul Munte de către slăvitul domn al Moldovei Ștefan-voievod, unde rămăsese totul neschimbat încă de pe vremea aceea și unde obișnuia dom-nul să hodinească un ceas-două după multele treburi ale zilei, iar mai tîrziu nefericitul fecior al său Bogdan Vlad, stătea prăbușit acum în genunchi înaintea icoanelor ne-vîrstnicul nepot și fiu al lor Ștefăniță.

Tocmai își luase ochii și urechea dintr-o anume scobi-tură din peretele ce da spre spătăria cea mare, așezînd peste ea icoana celuia ce *toate le vede și le aude*, cum și înălțîndu-i fierbinte mulțămire că-i mai împrumută și lui din cînd în cînd o fărîmă dintr-acest minunat har și rugî-n-du-l să-i întărească brațul și mintea pentru a putea face față celora numai ce văzute și auzite de el.

Acum era pe la sfîrșitul rugii, zicînd cu adîncă smerenie :

„Slavă și cinstire ție, sfinte Părinte, că mă-ntrajuți a cunoaște chipurile și a auzi glasurile prietinelor și ale celora ce viclenesc în taină. Că nu numai pe mine mă viclenesc ei, ținîndu-mă sub obroc, ci țara asta spre pier-zania ei o viclenesc.

Așadar, ocrotește, Doamne, și ajută pe smeritul rob al tău și prietin al meu Grozav cel isteț și neîntrecut meșter, carele o știut să facă văzători ochii Maicii Domnului de pe sfînta icoană din cealaltă parte a aistui părete ce dă spre spătăria cea mare.

Ocrotește, Doamne, așijderea și ajută pe credinciosul rob al tău și al meu prietin State cel iute de mîină, ce știe dezlega tîlcul tuturor sipeturilor din lume.

Mai ocrotește, Doamne, și mai ajută pe ceilalți robi ai tăi și prietini hîrlăuani ai mei Nică și Fircă cei iuți de picior, ce știu călări cu iuțeala vîntului spre a iscodi și a-mi duce unde mi-i trebuința cuvîntul și cartea întru alinarea și îmbărbătarea celorla bătuți de nedreptate.

Și mai ocrotește, Doamne, și mai ajută, Părinte, pe al tău rob și al meu uncheș Petru, zis Măjaru, ca să se poată ține de făgăduința făcută și să-mi aducă cît mai degrabă veștile din Lehia, precum mi le-o adus pe cele de la Buda, ca să știu și eu ce vor să facă viclenii și de căruța cui vor să lege soarta acestei singure moșii pînă acum neîngenunchiate a mării seminții a rîmlenilor din partea asta a lumii, împrăștieți în neunire de vitregia vremurilor de la țarmurii Danubiului, cum îi zice dascălul Onofrei acestei ape, și pînă-n hotarul Podoliei, de la Maramureș și pînă la marea ce Pont Euxinus se cheamă. Că ochii și urechile mele n-au cum ajunge încă în celălalt cuibar al viclenilor din casa lui Ivanco logofătul, unde pun ei la cale blăstămățiile cele mari, ferindu-se de toți cei pe care-i bănuiesc a-mi fi cît de cît de credincioși.“

Pesemne că fierbintea rugă ajunsese fără poticneli și îndestul de repede acolo unde avea ea menirea să ajungă, fiindcă taman cînd își făcu măria-sa ultima cruce și dădu să se întoarcă de la icoane, în ușa ietăcuțului se auziră cîteva ciocănituri și în pragul ei apărură doi dintre cei pentru ocrotirea și ajutorarea căroră se rugase el numai ce, anume Nică și Fircă. Straietele le erau colbăite ca după drum lung făcut călare, tot așa și obrazurile, căci pesemne zorul nu le îngăduise să se pună în orînduială cum se cuvenea și cum o cerea nescrisa lege a curții.

Văzîndu-i, măria-sa îi năpusti din spate pe amîndoi spre laviță și, așezîndu-se în fața lor într-unul din jețuri, întrebă :

— Cum o fost ?

— Cu bun folos, precum se pare, grăi Nică trăgîndu-și sufletul.

Era un flăcăuș bălan și subțiratic, cu ochi iuți și obraz pistruiet întocmai ca al lui Fircă, însă acesta, ceva mai scund și mai îndesat la trup decît el, se deosebea de el și prin culoarea mai închisă a părului.

— Și cu îndestul noroc, adăugi Firică, răsufîind la fel și răsucind a neastîmpăr între degete curelușele biciuștii prinse de încheietura mîinii.

— Adică ?

— Ne-am dus de la Huși într-o margine a Pogăneștilor, un sātucean cu cîteva case, aflat mai spre apa Prutului, unde o stat cu tabăra părintele măriei-tale, urmă a spune Nică. Am mas acolo o zi și o noapte . . .

— Și i-am luat la dopros, pe rînd, îi luă vorba prietenul său, pe toți plozii satului, pe cei mai măricei, bineînțăles, vreo doisprezece la număr în totul, care nici că se putea să nu fi mișunat prin tabără în acele zile de pomină pentru ei, cu ochii la arme și oșteni, și să nu fi băgat în seamă anume întîmplări petrecute acolo, mai cu obsehire în ceasurile dinaintea morții părintelui măriei-tale.

— Și ce-ați aflat de la ei ? săltă a nerăbdare din umere măria-sa, cătînd cu înfrigurare cînd la unul, cînd la celălalt.

— Am aflat, spuse iar Nică, de la plozii ceia, că în preziua morții celei grozave a domnului țării, lingă al cărui cort roșu cu cap de bour pe prapurul filfiind deasupra le plăcea lor să mișune, fiindcă în cîteva rîndură căpătaseră zaharicale chiar de la măria-sa, acesta fusese teafăr și sănătos, căzînd la pat și bolnăvindu-se de pîntecare îndată după ospățul ce-l dădu a doua zi spre a se bucura de venirea cu vești de la Suceava a doi coconi mari, în straie osebite . . .

— Cabanițe albastre purtau și cucii cu pană, sări iar Firică, parcă nerăbdîndu-l și pe el pămîntul.

— Cabanițe albastre ? Cucii spui ? . . . murmură ca pentru sine tînărul voievod, neslăbindu-i din ochi pe cei doi. Și după aceea ?

— După aceea, adică după plecarea oaspeților, urmă a spune Nică, s-au auzit din cort strigările și gemetele măriei-sale . . . Atîta au știut să ne spună plozii, fiindcă după asta, stîrnindu-se mare zarvă în tabără, au fost alungați de acolo de oșteni.

— Da' asta încă nu-i totul, măria-ta, grăi iar Firică, dînd din cap și cătînd într-un anume fel la Ștefăniță. Răs-

plătindu-i noi cu un pumn de groși¹ pe acei plozi și bucurându-se ei nespuse, s-au gândit să ne facă și nouă un dar. Iacătă-l, adăugi el scoțind din sân o bășicuță de sticlă albastră și întinzînd-o lui Ștefăniță. Spuneau că au găsit bășicuța asta la vreo trei zile după plecarea taberei în alai de-ngropăciune de-acolo, aruncată undeva în iarbă prin preajma locului unde fusese înălțat cortul cu pricina...

Sărind din jeț cu bășicuța în mînă, tînărul voievod prinse a o cerceta în lumina ferestrei aducînd-o de cîteva ori la nas, apoi, ascunzînd-o după una din icoanele cele mari din ungher, porni să se preumbe prin odaie cu pași iuți, cu mîinile la spate și ochii în pămînt, fără a scoate o vorbă. După un răstimp se întoarse, mai liniștit parcă, spre cei doi gonași și prieteni ai săi, zicînd :

— Despre toate cîte mi-ați spus, cum și despre drumul vostru, nu veți sufla o vorbă, chiar în cazanele tartorului de-o fi să vă vîre careva ! S-a înțales ?

Pistruieții dădură mutește din cap, pogorînd ochii a întristare că li se mai cere o asemenea făgăduință. Văzîndu-le amărăciunea, Ștefăniță își sprijini mîinile pe umerii lor, spunînd cu remușcare în glas :

— Iertați-mă, prietini, că am spus asta, dar e cu mare primejdie pentru noi toți întreaga întîmplare.

Înseninîndu-se la chip cei doi, îi întrebă oarecum ușurat și el :

— Da' pe la Hîrlău ați fost ?

— Fost, măria-ta, d-apoi cum ! se înviorară ei. Toate ca toate, numai că măicuța măriei-tale bolește încă din ziua morții lui Bogdan-voievod, spuse Nică. Nu vrea pentru nemica să vină înapoi, la cetate, precum o rogi, iar dacă s-o înzdrăveni cumva, are de gînd, zice dumneaei, să se tragă spre mînăstire, la Putna adică, să fie mai aproape de mormînt... Ne-au șoptit unii că n-ar vrea să vie la cetate ca să nu deie ochii cu Ruxandra, legiuita doamnă a părintelui măriei-tale, spre a nu-i mai amări și așa multprea-amarul ei suflet...

— Cît despre Petre, fratele mai mic al măriei-tale, îi sănătos și își vede de zburdă. Ce știe el ! Atîta doar, că

¹ Monedă de argint, în circulație atunci în Moldova.

vrea să te vadă cum îți șade cu coroana-n cap și dacă nu-ți dă părul prin ea, că numai căciula sireaca, zicea el, îți mai poate cuminți creasta de cucoș ce o ai, prinse a zîmbi Fircă. Apoi, după un răgaz cît le trebui amîndurora să-și mai tragă sufletul : Punga cu galbeni le-am lăsat-o, iar la plecare ne-au rugat să-ți urăm multă sănătate și domnie îndelungată, netulburată de necazuri.

Tăcură toți trei cîteva clipe, neîncumetîndu-se nici unul a da glas vorbelor ce le stăteau pe limbă. Pînă la urmă, Fircă își luă inima în dinți, spunînd :

— Cît despre Șerbega . . .

— Ați dat ochii cu ea ? ! sări Ștefăniță, simțind cum îi iau foc urechile și cum încep a-i dogori ca-n pălălaie obraji.

— D-apoi cum să nu dăm ? ! se mînie Nică, strîngîndu-și pumnii și cătînd neguros la Ștefăniță. S-o amirosit, pacoștea, de-a bine cu Gliga, că l-am văzut pe crăcănat în cîteva rînduri ieșind de la ea, da' luînd-o noi pe-nghesuite o început să deie din colț în colț și să zvîrle ochii peste cap că i-ar fi, chipurile, tare urît acolo, la Hîrlău, fără măria-ta, că i s-au înnegurat zilele o dată cu plecarea măriei tale . . .

— Am și bușit-o noi, da' mai cu milă bineînțăles, ca pentru început, ca nu cumva să ne crează ceea ce nu sîntem, și i-am spus de la obraz cine este, scrișni a mînie și Fircă, numai că pe loc o prins a se văicări ca de mama focului și a se jurui pe toți sfinții că pe nedrept o bănuim în privința lui Gliga, fiindcă el, auzi vorbă, la tătîne-su vine, ca să se deie bine pe lîngă dumnealui, tot în vederea pețitului, de bună seamă, da' că ei ca de acru i se face cînd îl vede . . .

— O fi . . . mai știi ? făcu măria-sa într-o dulce-amară descumpănire, cătînd cu oarecare nădejde la cei doi prieteni ai săi.

— Bine-ar fi să fie așa, suspină și Nică, înțălegînd pe deplin oful de la inima acestuia, da' drept să spun, nu-mi prea vine a crede, că-i o mincinoasă de zvîntă apele !

— Și prefăcută, adăugi Fircă.

— Și ! întări al său soț. De altminteri, ca toate muierile . . .

— Toate or fi așa ? îndrăzni, cu același scapăr de nădejde în ochi, măria-sa.

— Știe-le sfântul făcător al lor, da' după mine, toate-s !
dete din cap a îndestulă cunoaștere Nică.

Tăcură iară cîtăva vreme gîndindu-se pesemne la aist neam purtător de fuste și iscător a tuturor relelor lumii, pînă cînd măria-sa, dînd de un capăt afurisitele gînduri, ridică iarăși ochii întrebînd :

— Ați stat și cu Gliga de vorbă ?

— Am stat, că aflînd de venirea noastră la Hîrlău s-o grăbit chiar el să ne caute, răspunse Nică.

— Tot cu nasul pe sus umblă ?

— Da' de unde ! Văzîndu-ne în straie și arme ale curții, nici c-o așteptat să-i dăm noi primii închinăciune, zîmbi cu gura pînă la urechi Firică. Curat mieluț s-o făcut ! Sfînta pățanie de pe malul Bahluiului i-o fi adus mințile acasă, că pe loc o prins a se căina pentru vina ce o are înaintea măriei-tale, rugîndu-te prin noi să-l ierți pentru toate, că el abia așteaptă prilejul de a-ți arăta prin fapte supunerea și credința ce ți le datorează . . .

— Da' cînd are de gînd să deie ascultare chemării lui tătîne-su de a veni încoace ? îi iscodi cu luare-aminte Ștefăniță.

— Peste cîteva zile, grăi tot Firică. Deocamdată, zicea el, nu și-a putut urma frații ce veniseră să-l cheme în cîteva rînduri că mai are de dus la capăt o anume treabă pe-acolo

— ? ! ?

— Mda, treaba cu peșitul, se vede . . . răspunseră într-un glas, ridicînd a neputință din umere, pistruieții.

Acum, neîndoielnic este că ruga tînarului voievod nu numai că ajunsese fără poticneli și îndestul de repede acolo unde avusese ea menirea să ajungă, dar și fu primită cu căldură și în parte pe loc împlinită de primitorul ei, fiindcă la cîteva clipe după plecarea vrednicelor iscoade și gonași ai măriei-sale, în ușa ietăcuțului se auziră alte ciocănituri și în pragul ei apăru postelnicul Cosma Șarpe. Grăi, ca de obicei, fără a căta în ochii celuia cu care stătea de vorbă :

— Măria-ta, dînd ascultare scrisorii cînstitului portar al nostru Luca Arbure, s-a arătat de la curtea din Cracovia pan Starețhii Mirosław, mare învățat leah și cunos-cător al mai multor limbe evropenești, cum și a limbei

noastre, căci ar fi moldovean de baștină plecat încă de prunc cu ai săi părinți în Lehia, pe vremea lui Ștefan vodă, bunelul măriei-tale. Ne-o spus, mie și cinstitului portar al nostru, căruia i l-am înfățișat, că va avea ne-grăita plăcere să-ți fie dascăl în știința politicească a lumii, fiind dumnealui în Seimul crăiei de ani îndelungați senator de vază.

— Să intre dară, grăi cu neascunsă bucurie măria-sa.

Dascălul ce se înfățișă de îndată era un bătrîn nalt și ciolănos cu neastîmpăr în mădulare, cu ochi vioi și o frunte mare înrămată într-o chică bogată de păr alb ca omătul. Cu un zîmbet deschis, de om sfătos, pe buze, se opri în fața lui Ștefăniță și, pogorînd fruntea, spuse într-o moldovenească destul de curățică :

— Starețchii Mirosław în tălmăcire leșească, măria-ta, în moldovenește Miron Bătrînu, cum am să te rog să-mi spui de acuma-ncolo, fiind acesta adevăratul meu nume din moși-strămoși moștenit. Drept adaos la el : cărturar și fost preceptor al înălțimii-sale Sigismund, imperator al Lehie.

Aici se opri făcînd un semn cu ochiul și altul cu mîna adusă în dreptul pieptului ca de măturare din odaie a ce-luia ce stătea în spatele său, iar după ce semnul îi fu înțeles de tînărul voievod și ușa se închise în urma postelnicului, își urmă zîbind și cu glas ceva mai scăzut șirul vorbelor întrerupte, spunînd :

— ... Căzut la bătrînețe și nu demult în dizgrația înălțimii-sale din pricina unor răuvoitori, cocoțați în cinuri nalte ale crăiei, care, aflîndu-mi adevărata obîrșie și temîndu-se că aş putea da în vileag rigăi uneltirile lor față de Moldova, puse la cale în bună înțelegere cu cîțiva boieri din preajma măriei-tale, l-au hotărît să mă azvîrle în temnița crăiască fără a mai cerceta temeinic învinuirile aduse de ei.

Stăpînîndu-și o anume tresărire la auzul vorbelor de mai sus, tînărul voievod îl privi cu luare-aminte pe bătrîn, întrebîndu-l apoi ca-ntr-o doară :

— S-ar părea, totuși, că învinuirile au fost cercetate, de vreme ce înălțimea-sa te-a și scos din temniță spre a-ți da

cale slobodă spre Moldova și a împlini astfel rugămintea cuprinsă într-o scrisoare primită de-aici ?

Un zîmbet larg se așternu pe obrazul bătrînului descrețindu-i nalta frunte, după care, cu ochi mici scăpărînd a viclenie, spuse :

— Bănuiala ce te încearcă în privința venirii mele încoace este pe deplin întemeiată, de aceea mă închin în fața istețimii măriei-tale. Ea mă încredințează de pe-acuma că voi avea un învățacel pe măsura dorinței și așteptărilor mele. Numai că trebuie să te dezamăgesc întrucîtva spunîndu-ți că riga Sigismund nu știe nimic de plecarea mea la Suceava . . . Da, scoaterea mea din temniță și venirea încoace au fost puse la cale, în urma primirii scrisorii de care ai amintit numai ce, de niște prietini ai mei și ai Moldovei, îndemnați de un vestit neguțator moldovean cu drumuri prin Lehia, ce se bucură de prețuirea și dragostea multor nobili și oameni de rînd de acolo . . . Da, măria-ta, Petru Măjaru, uncheșul măriei-tale și vechi cunoscut al meu, mi-a înlesnit venirea încoace ! rîse cu negrăită plăcere oaspetele, văzînd grozava mirare așternută pe chipul tînărului voievod. M-oi strădui, așadar, să-ți fiu de folos și să-ți dezvălui, în măsura puterilor mele, toate cîte vrei să le știi, nu numai ca dascăl, ci și cunoscător al multor taine aflate sub zăvoarele curții de la Cracovia.

Bucuria căpitanului Petrică, pîrcălab al Romanului, așa cum spusese el și în sfatul domniei, era într-adevăr mare. Se bucura căpitanul nu numai pentru că State, fecioru-su, fiind prietin al măriei-sale, se putea împărtăși din lumina învățăturii, lucru ce-l socotea bineînțeles din cale-afară de bun, dar mai cu seamă fiindcă prietenia asta îi îngăduia căpitanului să cunoască oarecum gîndurile și năravul celui ce peste o vreme, după sorocul cuvenit epitropiei sub care se afla, avea să ieie în mîinile sale cîrma țării.

Este drept, pe Ștefăniță îl mai cunoscuse căpitanul și înainte, la Hîrlău, unde, la îndemnul lui Bogdan Vlad, venise cu State, pe atunci de vreo șase anișori, ca să-l așeze la curțile domnești tocmai în toiul pustiitoarei molime de lingoare ce luase zilele multora la Roman, printre care și

ale soției sale Elisafta. În casa Stanei, unde State aflase mîngîierea de care-l păgubise prea de timpuriu viața și frățeasca prietenie a feciorului acesteia, îl cunoscuse căpitanul pe coconul măriei-sale și viitorul domn al țării. Îl îndrăgi din prima clipă pe Ștefăniță nu numai pentru istețimea minții lui, ci mai ales pentru faptul că nu-și dădea ifose în fața nimănui, deși știa cine este, iar pe oameni îi cîntărea nu după stare, ci după merite, fie ele și bănuite numai, același cîntar slujindu-i și la alegerea prietenilor.

Acum, după urcarea în scaunul țării a lui Ștefăniță, risipindu-i-se teama că tînărul voievod și-ar putea schimba năravul, ca atîția alții atunci cînd viața îi saltă pe anume culmi — căci mărturia cea mai bună îi venea din partea lui State al său, ce se găsea mai totdeauna în preajma acestuia —, se hotărî căpitanul să-l ajute în toată măsura puterilor sale pe tînărul voievod, îndemnîndu-i și pe alții să facă același lucru. Nu se îndoia o clipă că Statu-Palmă-Divan nu pentru joacă fusese înjghebat, căci dincolo de învățătura urmată cu dascălii, dincolo chiar de gîndul răzbnării morții părintelui său, bănuie de căpitan încă din ziua aceea de neuitat cînd băietanul azvîrlise în obrazul mai-marilor sfatului întrebarea privitoare la ucigași, stăteau lucruri mult mai însemnate, bănuite de asemeni de căpitan, căci taina ce învăluia unele fapte ale lui Ștefăniță și ale tinerilor prieteni cu care se înconjurase nu i-ar fi dat-o în vileag nici State al său, pe jar să-l fi pus. Știind însă să adulmece multe cîte le scapă altora, izbuti să înțeleagă cîte ceva, iar pe măsură ce înțelegea se bucura și-și sporea rîvna de a-l ajuta pe voievod mai cu seamă în cunoașterea treburilor țării, pe care le puneau la cale, trăgîndu-le pe spuză lor precum le venea la socoteală, îndeosebi bătrînul portar și vornicul cel mare Cărabăț. Împotrivirea lor de a-l lăsa pe nevîrstnicul domn să ieie parte la dezbaterile divanului îl descumpănise la început pe căpitan, apoi îl îndîrjise, hotărîndu-l pînă la urmă să-l pună singur în știință pe Ștefăniță asupra celor vorbite. Numai că, spre marea lui mirare, băgă de seamă că acesta avea cunoștință, asemeni lui, de fiecare vorbă spusă acolo. Deci, altă taină, și mai anevoie de dezlegat... Se cercă să-l

sprijine în altele, aici ajutorul său dovedindu-se într-adevăr cu bună priință.

Fusesse chemat de Cărăbăț la Suceava, lăsînd pîrcălăbia Romanului în seama lui Toader, un tovarăș al său de nădejde, spre a tocmi cu jold¹ de cinci grivne pe lună și a pune în rînduială noile cete de oșteni trebuincioase cetății de scaun, asta prilejuindu-i numaidecît să ieie unele măsuri numai de el și de Ștefăniță știute.

Astfel, avînd dezlegarea vornicului de a-l însoți cu o ceată armată pe voievod, la cererea acestuia, în toate ieșirile sale, căpitanul îi alese la vreo sută de flăcăuani zdraveni, cu mustața mijindu-le în tuleie, ca să-i fie mai pe potriva vîrstei, muștruluindu-i chiar el în mînuirea armelor și în alte învățături ostășești. Tot dintre ei îi alese și oștenii ce urmau să facă de caraulă la toate intrările odăilor domnești în locul celor aflați de-a dreptul sub ascultarea vornicului celui mare, însă asta, bineînțeles, fără știința și dezlegarea acestuia din urmă, măsura arătînd mai degrabă ca un fel de adaos cu totul nevinovat la cea dintîi...

Îl mai ajută căpitanul Petrică pe tînărul domn și prin al său State, tîlcuindu-i acestuia dedesubturile unor pricini dezbătute de sfat pe care ei n-aveau de unde să le cunoască, cum și punîndu-i în legătură cu jălbarii, a căror intrare la măria-sa era ocrotită de noile caraule. De la aceștia vicleanul postelnic Cosma Șarpe, peste cap să se fi dat, n-ar fi putut afla în veac adevărul.

Numai că, din păcate, atotștiutor nu era nici vrednicul căpitan și pîrcălab al Romanului, Petrică.

Deseori, la unele întrebări puse de al său fecior, el n-avea alta de făcut decît să ridice a neputință din umere, și asta mai cu seamă atunci cînd întrebările erau legate nu atît de legiuirile din țară, cum ar fi sporul la vămuire la mai știi ce marfă, urcarea dajdiei, a posadei și cîteși altele, hotărîte de sfat din porunca lui Arbure întru rotunjirea veniturilor cămării și ale anumitor sipeturi, cît de legăturile și așezarea politicească cu crăiile megieșe, despre care nici căpitanul și nici prietenii săi din sfatul dom-

¹ Leafă.

niei nu auziseră nemica, ele ajungînd de-acum însă prin nu se știe ce minune, fie numai și în chip de zvon, la urechea tînărului domn.

Nedumirindu-l asta peste măsură, căpitanul începu a cerceta mai îndeaproape lucrurile și nu mică îi fu mirarea cînd află în cele din urmă că hotărîrile cu pricina fuseseră într-adevăr luate, însă la sfaturi tainice ținute de dumnealui Arbure și dumnealui Cărăbăț, deolaltă cu un număr de alți boieri de credință ai lor, în casa lui Ivanco din tîrgul Sucevii, aflată în spatele bisericii cu hramul Sfîntului Gheorghe, începută și neisprăvită de Bogdan Vlad din pricina pripitei sale morți.

Deci, spre bucuria tînărului domn, căpitanul nu zăbovi a-l înștiința despre cele aflate, bineînțeles tot prin State al său, numai că asta nu scotea încă nimic la lumină, fiindcă cele puse la cale rămîneau știute în amănunt numai de cei ce le puseseră, iar nu și de acei ce se perpeleau, în frunte cu Ștefăniță, să le cunoască.

Îl neliniștea pe acesta în ultima vreme mai cu osebire zvonul plecării în Lehia a unei solii moldovenești în frunte cu Luca Cîrje, ce urma să încheie ca din partea sa, adică a lui Ștefăniță, un tratat de prietenie cu crăia leșească. La drept vorbind, zvonul nu era chiar zvon, fiindcă însuși boier Cîrje, un bărbat învățat, dar moale de felul lui, căzut de la o vreme în oarbă ascultare față de Arbure și ceilalți, îi vorbise ca-n șagă tînărului domn despre preumblarea ce urmează să o facă prin Țara Leșească pentru a încheia acolo bun prieteșug și a-i aduce și măriei-sale din vestitele acadele cracoviene, cum și o șpagă din și mai vestita criță de Lemberg ce-ți taie fulgul în zbor, damite capetele osmanliilor ce și-au pus în gînd să cotopească întreaga Evropă ! ...

Numai că la întrebarea tînărului voievod — care, de altfel, se arătase tare bucuros pentru darurile făgăduite și mai cu seamă pentru acadele — dacă nu cumva s-ar putea să cetească și el acel tratat în pregătire, sau măcar să i se spună cam ce prevederi și făgăduințe din partea-ne și din partea leșilor sînt cuprinse în el, boier Cîrje prinse

a suride blajin, spunându-i că-i mult mai cu cale ca măria-sa să-și vadă de învățătură și să nu-și împovăreze capul cu ce nu-i trebuie. Și asta fiindcă nici el, boier Cîrje, cu toată încrederea ce i se arată, nu cunoaște încă în amănunt prevederile tratatului pe care-l scrie de două zile Glăvan diacul, ajutat de Ivanco, după îndrumările cui trebuie, și că-i mai bine pentru ei amîndoi să nu pricinuiască, cu întrebări necugetate, supărarea celor ce-și frămîntă într-atîta capetele cu alcătuirea lui...

Într-una din zile, în timp ce străbătea de la un capăt la altul, fără grabă, marele grajd al cetății, unde venise să vadă rînduiala făcută, tot întrebîndu-se cam ce-ar putea face ca să-l ajute și în această privință pe tînărul voievod, căpitanul îl văzu pe State al său venind în mare grabă spre dînsul.

Era oacheș State ca și tătîne-su, însă mai pirpiriu și mai zvîrlugă ca toți ceilalți prieteni ai măriei-sale.

Luîndu-l pe căpitan de braț, îl pofti numaidecît într-un ungher și, așezîndu-se alături de el pe o laiță lungă plină cu șei și frîie, grăi năpustit, scăpărînd doi ochi ca tăciunii :

— O venit Gliga !

— Singur o venit ? se întoarce spre el căpitanul, neînțelegîndu-i tulburarea, că doară venirea asta era mai de mult așteptată.

— Cu Nicoară al Șarpelui și cu Brîncă al lui Ivanco a venit.

— Măria-sa știe ?

— Știe, numai că nu știe ce să facă cu ei.

— Adică ?

— Venind Gliga cu ai lui, s-o pus în genunchi înaintea măriei-sale, rugîndu-se de iertare și jurînd credință pe cîte zile o avea, numai cu o singură rugăminte : să le facă și lor parte de învățatura ce o urmă, că doar sînt și ei feciori de boieri și voitori a ști carte, iară banii vistieriei oricum se cheltuiesc pe dascăli... Auzi-i, i-o apucat dragostea pentru azbuche, că nici mai pot trăi fără de ea !

— Și măria-sa ?

— O zăbovit cu răspunsul, aminîndu-l pentru mai tîrziu, să se mai gîndească chipurile... Ce-i de făcut, tăicuță ?

Căpitanul rămase cîtăva vreme pe gînduri, plimbîndu-și ochii asupra viermățului de grăjdari cu traiste de orz pe umeri ce-și făceau de lucru printre cai, apoi se întoarse iar spre State, întrebînd :

— Da' ia spune-mi, măria-sa o stat cumva de vorbă cu Miron Bătrînu despre plecarea soliei noastre în Lehia ? Știe ceva ?

— Cunoaște altele îndestule, cum ar fi pofta dintotdeauna a Jagellonilor legată de pămîntul Moldovei, apoi dorința unor boieri de pe la noi de a se procopsi de pe urma ei, și încă multe altele, da' despre solia asta n-a apucat să afle mai mult decît am aflat noi, deoarece în zilele din preajma venirii sale încoace a zăcut în temniță.

Căpitanul rămase iar o vreme pe gînduri, apoi, încolțindu-i deodată un zîmbet tainic în colțul gurii, spuse :

— Deh, n-aveți încotro, va trebui să-i primiți între voi pe Gliga cu ai lui, căci s-ar putea supăra Arbure și ceilalți și n-ar fi bine de loc. Bineînțeles, numai la învățătură îi primiți, nu și la divanurile voastre... După care, îngustîndu-și ochii și scoborînd glasul, adăugi : Și asta, după ce veți cădea cu ei la o anume învoială...

— Ce fel de învoială, tăicuță ? șopti State trăgîndu-se mai aproape de el, parcă frigîndu-l locul șederii.

— Apoi învoiala să fie următoarea : le veți face parte la învățătură de îndată ce Brîncă vă va aduce un perepis¹ după tractatul ce-l scrie, și l-o fi mîntuit de-acuma, Glăvan diacul la ei acasă. Bineînțeles, asta fără știința lui Arbure și a celorlalți.

— Strașnic gînd ți-o venit, tăicuță ! mai că sări State de pe laiță, dar numaidecît ridică descumpănit din umere, adăugînd cu amărăciune în glas : Numai că... numai că Brîncă nu știe carte, nici Gliga... nici Nicoară...

Căpitanul scutură din cap și, lăsînd mîna pe umărul feciorului său, spuse :

— Nu-i nevoie ! Ai putea să-i ajuți tu, sau alții dintre voi, cum ar fi Nică ori Firică, ducîndu-vă ca de împriete-

¹ Copie

nire și joacă la Brîncă acasă. Pentru ce-i trebuie mării-ei-sale, n-ar strica să vă faceți vad spre tainița lui Ivanco...

Pînă la urmă, nemaiavînd încotro, Gliga fusese nevoit să deie ascultare chemării părintești și să vină la Suceava. Dar venise cu inima îndoită din pricina Șerbegăi, care Șerbegă, cu tot cu codații și negraît de frumoșii ochi ai ei, ce sădiseră atîta nădejde într-însul, nici că-l învrednicise pînă la urmă cu vreun răspuns mai de Doamne-ajută, urmînd să-l joace în buiestru ca pe te-miri-cine, de parcă lumea cu ea o-nceput și cu ea și-o încheia zilele, că, iaca pagubă, nu s-or mai afla altele de-alde ea pe fața aistui pămînt!...

Că s-or afla, nici vorbă, da pînă una-alta se cerca Gliga să se dumirească ce hachițe or fi apucat-o așa, netam-nesam, de la o vreme, că dă de-a azvîrlita cu un noroc ce îndeobște îl pălește pe om o dată în viață, ea, amărita odraslă a unui făgădar, fie el și mai procopsit ca alții. Să-și fi luat seama pînă la urmă c-o prăpădit un noroc mai cu moț, lăsînd cu inima friptă pacostea de păcat domnesc ce peste cîteva zile avea să fie de-a adevăratelea domn al Moldovei, începînd s-o încerce remușcările? Să-i fi deschis ochii în privința asta hulpoiul de tătîne-su, s-o fi strîns el cu ușa? Asta ar fi mai de crezare, că doară și după plecarea din Hîrlău a lui Ștefăniță tot de partea lui Gliga s-o arătat a fi o vreme, răsărindu-i ca soarele înainte la toate venirile sale la făgădău, pînă-n ziua în care a început să-și deie arama pe față... Da' nu cumva s-o întîmplat totul după scurtul popas făcut la Hîrlău de pistruietii tovarăși de latinie ai lui Ștefăniță? Ce-au căutat ei acolo? I-or fi șoptit la ureche niscaiva vorbe din partea acestuia, s-or fi cercat s-o ducă cu zaharicaua?

Atunci tătîne-su n-are nici o vină, atunci tot ea, Șerbega, rămîne vinovată și bună de plată mîniei ce pe drept îl incolțește acum...

Cumplite întrebări, cu atît mai cumplite că n-ai cum găsi deocamdată răspuns la ele. Și îl năpădesc, afurisitele, pe Gliga tocmai acum, cînd are nevoie mai mult ca oricînd

de un cap cît de cît limpede spre a putea face față nu numai bucoavnelor, arză-le-ar focul deolaltă cu cei ce le-au scor-nit, da' și necontenitelor sîcîieli venite din partea părin-telui său, că doară nu de florile mărului și de dragul aistor bucoavne l-a chemat el neîntîrziat la cetatea de scaun dimpreună cu ceilalți prieteni ai săi. Auzi-l numai : „Ce-o făcut ieri măria-sa după ce-ați mîntuit învățătura cu das-călul Onofrei ?“ „Da' nu cumva v-o spus alaltăieri pan Starețchii, sau Miron Bătrînu, cum îi place să-și zică, cum de s-o-ndurat să lase mîndra curte cracoviană și să vie la sărăcia noastră ?“ Poftim, de parcă are să-ți spună leahul adevărul, ori poți ști ce face Ștefăniță în ceasurile lui de răgaz. Afară doar cînd îți spune singur ce are de gînd să facă sau te poștește la vreo ieșire călare cu ceata lui de oșteni brudii, ca să-și arate fiecare vîrtutea de călăreț și luptător cu pala ori sulița, cum s-o-ntîmplat mai acum cîteva zile în bătălia de pomină ce-au dat-o, cu ceata împărțită în două, în lunca Pătrăuților . . .

Mă rog, și ce-ar putea să facă el, Ștefăniță, la urma ur-meii, ca-ntr-atît să se nelineștească bătrînul ? Că are ce are Gliga cu el în privința Șerbegăii, asta-i altă socoteală, da' trebuie să recunoaștem că, deocamdată, prea îi sare mintea-ntr-un picior voievodului, ca să-l poți crede în stare de mai știi ce istorii cu primejdie pentru părintele său și pentru ei toți.

Și chiar așa. Să luăm măcar pătărania Gligăii cu perepi-sul după acel afurisit tratat cu leșii, scris de Glăvan diacul la Brîncă acasă. Bineînțeleș că, făcînd pre voia prietenilor mării-sale Nică și Firică și aducîndu-i în casa lui Ivanco, că altminteri se ducea de rîpă nu numai prietenia lor cu Ștefăniță da' și toată urzeala bătrînului țesută împotriva acestuia din urmă, Gliga nici că stătu pe gînduri să mi-l înștiințeze pe părintele său, ducîndu-se întins la el chiar a doua zi, îndată după plecarea la Cracovia a soliei moldo-venești în frunte cu dumnealui Luca Cîrje. Bun, numai că într-aceeași clipă în care își mîntui spovedania și dete să răsufle a ușurare că-și descărcase sufletul, auzi și şuieratul toiagului lui tătîne-su, mai-mai să-l mîntuie de zile dacă nu sărea cît colo.

— Pui de năpîrcă, cum de ți-ai îngăduit să faci una ca asta?! slobozise printre dinți bătrînul, venind asupra-i cu toiagul în mînă, gata să deie de-a doua oară.

— Mi-am îngă... găduit, tătucă, se bîlbîi Gliga cu ochii țintă la toiag și chitînd cam cum să-și scape iar pielea, că doar de joacă s-o făcut pe... perepisul...

— Cum de joacă?! făcu tot așa Arbure, urmînd a veni asupra feciorului.

— Iac-așa, de joacă... în Statu-Palmă-Divan al lor. Vrei să te încredințezi cu ochii domniei-tale?

— Cum adică? se nedumiri iar bătrînul, oprindu-se însă acum locului și dîndu-i astfel răgaz lui Gliga să-și mai tragă sufletul după spaima încercată.

— Foarte lesne, ridică acesta din umere. Înainte de a veni încoace, am tras cu urechea la cele ce sfătuiau înde ei Grozav și State, în ușa spătăriei celei mari.

— Și ce anume sfătuiau ei? dete a se lămuri bătrînul.

— Zicea State lui Grozav cum că ar fi venit din Cracovia o solie leșească și cere să fie numaidecît primită de măriasa Ștefăniță-voievod, în vederea iscălirii de către acesta a tratatului adus din partea lui Sigismund I al Lehie...

— Vorbești în dodii?

— Da de unde, tătucă! Vino să-i vezi, că taman acum aștin divan cu leșii.

— Haide! făcu hotărît bătrînul, pornind năpustit spre locul cu pricina, cu Gliga tîrîș după el.

În ușa spătăriei celei mari nu era nimeni. Ciuliră urechea. Dinlăuntru se auzeau glasuri. Bătrînul deschise, ușurel, ușa, ducînd degetul la gură și făcînd lui Gliga un semn cu ochiul să-l urmeze. Ieșind fără zgomot în partea cealaltă și băgînd de seamă că n-au fost văzuți de inimoșii vorbitori de acolo, se strecurară de îndată în ungherul perde-luit din dreapta, unde se țineau în rînduială, pe polițe, ca să fie mai la îndemînă, hrisoavele domniei. De aici, scoaseră capetele pîndind, părinte și odor, toată desfășurarea comédiei.

Se vede că solia leșească, în pelerine și cușme leșești cu pană, alcătuită din Nică și Firică, tocmai isprăvisese cele ce

avea de spus din partea înălțimii-sale Sigismund I al Le-
hieii, căci stăteau amîndoi cu nasurile în vînt, dînd mulțu-
miți din cap la auzul vorbelor ce le rostea cu fală tînărul
suzeran al Moldaviei, așezat în jețul în care ședea îndeob-
ște preasfinția-sa Teotist mitropolitul, avîndu-i în dreapta
și în stînga sa pe Grozav și State . . .

Și iată ce spunea tînărul suzeran acelor soli mîndri din
cale-afară, căci trebuie spus că unul din ei ținea cu ade-
vărat în mîna un sul de pergament, deosebit de prețios
pesemne pentru amîndouă părțile :

— . . . Așadar, rogu-vă, cinstiți soli, să duceți înălți-
mii-sale Sigismund I, o dată cu aist tractat iscălit cu mare
bucurie de noi, mulțămirile noastre vrednicilor întocmitori
ai ciornei acestuia pentru înțeleptele prevederi puse în-
tr-însul, ce fericesc într-atîta partea noastră moldovenească,
după cum rogu-vă, de asemenea, să nu uitați a-i aminti
cu vorbe alese și de meritele întocmitorilor moldoveni, în
frunte cu iubitul nostru portar Luca Arbure — aici se
întoarce spre Grozav, pogorînd fruntea în semn de cinstire
— și dumnealui vornicul cel mare Cărbăț — aceeași
plecăciune către State — pentru tot atît de înțeleptele și
de trebuincioasele adăugiri aduse amintitului tractat, ce-
tit în amănunt acum și dezbătut, prevedere cu prevedere,
dimpreună cu domniile-voastre, înaintea scaunului nostru
domnesc de la Suceava.

Bătrînul portar se umflă ca păunul la auzul numelui
său, pierzîndu-i din ochi pe inimoșii flăcăuani.

Apoi, ieșind din ascunzătoare cu Gliga după el, carele
ar fi dat orice acuma să nu fie văzut la locul faptei, că
poate de-aceea își mușca buzele și făcea fețe-fețe, numai că
grăi :

— De minune ați brodit-o cu comédia asta, măria-ta !

— Mai comédie i-or fi urmările. Numai să te ții atun-
cea, cinstite portar și părinte al nostru ! dete din cap
Ștefăniță, pîrînd cam nedumerit de arătarea celor doi și
întrebîndu-l pe Gliga : Da' cum de-ați ajuns aici ?

— L-am adus pe tătucu să mai rîză și el olecuță, că
prea cu supărare i-o fost ziua de azi, prinse a se foi locu-
lui, cu ochii în pămînt, Gliga.

— Las', l-om lecui noi de supărări, zîmbi tînărul voievod, de rîs făcîndu-le ... Mai potrivit leac pentru ele nici că se află !

Este adevărat că uneori vina altora pentru luarea unor hotărîri necugetate, sau cugetate numai după folosul ce l-ar putea trage de pe urma lor, să cadă în parte și asupra celuiia nevoit de împrejurări să le ducă la îndeplinire, făcîndu-se el astfel părtaș vinovăției chiar împotriva voinței sale. Căci nevoința asta nu te poate izbăvi de răspundere și de socoteala ce o vei da la ceasul potrivit, fie numai și înaintea propriului tău cuget.

La asta se gîdea dumnealui Luca Cîrje, săltînd în căpătîiele rădvanului ce-l ducea în mare grabă spre hotarul leșesc. Și se gîdea la asta dumnealui Cîrje fiindcă cugetul său, presimțind pesemne acel ceas și nedorindu-i amara cîință ce i-o va aduce el, îl încolțea de pe acum prevenindu-l și șoptindu-i că ar mai fi vreme să întreprinză ceva întru izbăvirea sa și a multora.

Moale de felul lui, boier Cîrje nu avusese curaj să ridice răspicat glasul în fața lui Arbure și Cărăbăț în clipa în care dete ochii cu ei, după ce îi fusese înmînat pergamentul cu pecetea grea a domniei, deși simțise ca un sloi de gheață lunecîndu-i pe șira spinării la cetirea făgăduinței ce o făcea Moldova de a păli, la un semn al craiului, ortaltele Porții de peste Dunăre, precum și a încuviințării ce, pentru prima dată de cînd ființa această țară a Moldovei, se dădea unei armii străine de trecere prin ea după bunul ei plac. Nu avusese curaj dumnealui Cîrje nici măcar să deie ochii după aceea cu măria-sa, care-l iscodise doar în privința tratatului, fie numai și pentru a se spăla pe mîini în fața tînărului domn, fiindu-i teamă că-l va rușina pînă-n adîncul sufletului pătrunzătoarea și neiertătoarea uneori căutătură a acestuia ...

Așadar, dăduse bir cu fugiții dumnealui Cîrje dinaintea cugetului său și, urcîndu-se în mare pripă în rădvanul tras de patru telegari zdraveni și însoțit de o ceată de vreo zece călăreți armați ai domniei, pornise alături de Barbovschii și Felea, oameni de credință, ca și el, ai ocîrmuirii,

pe spinoasa cale a Cracoviei. Însă cugetul său îl ajunse din urmă. Îl ajunse și îl rușina acum de față cu cei doi soți ai săi ce ședeau tăcuți în câte un ungher al rădvanului, muncii de gânduri numai de ei știute.

Cum, îi răspundea dumnealui Cîrje neînduplecatului cuget al său, ar mai fi vreme să întreprinz ceva ? Să mă prefac, de-o pildă, că dă sufletul din mine din pricina afurisitelor de hurducături, că-s pălit de boleşniță, apoi să opresc rădvanul, să las totul în seama acestor doi oameni și, luînd un cal de la oșteni, să fac cale întoarsă la Suceava ? Da' dacă nu mă vor crede și mi-or pune capul pe buturugă ? Ce se va alege atunci din toți ai mei, din bătătura noastră ? Că doar și ultimul țol vor scoate de-acolo spre a-i lăsa milogi pe la ușile oamenilor, dacă nu i-or și schilodi spre batjocura tuturor...

Da' dacă mă milostivesc de ai mei și mă duc în gura lupului spre a-i aduce plocon moșioara asta, mă vor ierta și se vor milostivi oare de mine cei din norod, ori chiar ai mei de-acasă, cînd vor vedea ca mîine armie străină potopind și pustiind — în japcă prietinească, bineînțele ! — plaiurile Moldovei, ca venindu-i într-ajutor chipurile, întru izbăvirea lumii creștine de păgînatate ?...

Copleșiți și cumînțiți încă de proaspetele amintiri de Ștefan bătrînul lăsate, turcii, cel puțin, își văd deocamdată de altele, că ne cred încă tari ; da' de-or afla cumva de dezbinarea noastră, cum și de vînzarea țării către vrăjmașii lor de moarte, cu mîna noastră făptuită, atunci ? Praful și pulberea se vor alege din noi de s-or dumiri și unii, și alții de nevolnicia noastră și se vor păli cap în cap între aceste hotare ! Mă va ierta careva în ziua aceea, mă va înțalege că silit de alții am săvîrșit trădarea ?

Simțind că-l bolnăvesc de-a adevăratelea gîndurile, căci o durere ascuțită îi fulgeră creierii, iar tîmplele prinseră a-i bubui asurzitor, boier Cîrje scoase capul pe ferestruica rădvanului, pironindu-și ochii în noapte și lăsînd înfierbîntata frunte în bătaia vîntului rece de decembrie ce sufla în scurte și șuierătoare răbufniri. O lună cît roata carului se rostogolea pe urma lor, scăpînd cînd și cînd din scămoșii nori ce-i veneau bezmetici în întîmpinare și luminînd ca-n palmă cîmpia oablă mărginită spre asfințit de

lanțul unor munți îndepărtați. Rădvanul luneca cu repezi-ciune, săltînd năprasnic prin hîrtoapele drumului. Văzu spatele ca de urs al vezeteului aplecat într-o parte și brațul lui stîng încordat pe hățuri. Voi să-l strige să oprească rădvanul, că-ntr-adevăr, parcă făcîndu-i voia, o ameteală ușoară îi cuprinse întreaga făptură, numai că în loc de asta se pomeni strigînd :

— Cît mai avem pînă la hotar ?

Omul de pe capră suci îndărăt un obraz bărbos, mirat de întrebare, se vede, la acel ceas tîrziu de noapte, cînd, după socoteala lui, toți boierii de pe lumea asta aflați în drum trebuie să doarmă și să se lase în nădejdea pururea nedormiților vezetii, apoi bubui de sus, cam fără chef :

— La vreo zece verste să tot fie, boierule, iar de acolo, la o azvîrlitură de braț îi și Sniatynul.

Numai că sucind capul îndărăt, bărbosul nu mai reveni la loc, ci stătu așa neclintit cu ochii pironiți în lungul șleaului ce rămînea în urmă, iar după cîteva clipe se întoarse spre oștenii care trepădau pe marginile acestuia, urmînd de aproape rădvanul, strigînd :

— Căpitane Gheorghe, văz o mîină de călăreți pe urmele noastre ! Vin ca din pușcă ! . . .

Nedumerit de strigare, boier Cîrje întoarse și el capul. Într-adevăr, ca la vreo două sute de pași în urmă veneau, în bătaia lunii, aplecați peste oblîncurile șeilor, niște călăreți din cale-afară de zoriți ce se apropiau văzînd cu ochii.

— Pune-ți zmeii în galop, Bărbușoară, dete răspuns cel strigat, că nu se știe ce litfe sînt, iar noi vom împresura rădvanul și vom sta gata pentru orice împrejurare !

Dar, deși zmeii se puseră într-un galop turbat, îndemnați de sfichiuitul năprasnic al harapnicului, mai zmei ca ei se dovediră fugarii celor ce veneau din urmă, căci nu peste mult boturile lor răsăriră la vreo zece pași în spatele rădvanului, iar un glas, ca de cucuș în noapte, se auzi strigînd :

— Căpitane Gheorghe, în numele măriei-sale, oprește numaidecît !

Bravul căpitan, care și dusesese mîna la șold pentru a trage de-acolo ce-i trebuia întru apărare și îndeplinirea

poruncilor primite, văzînd că litfele sînt de-o sămîntă cu el și cu ai lui, fiindcă vorbeau același grai și-i știau pînă și numele, iar pe deasupra, în numele măriei-sale îi cereau ceea ce îi cereau, se răsuci mirat spre ferestruica rădvanului, așteptînd, se vede, răspunsul izbăvitor din partea boierului :

— Opriți, să vedem cine-s și ce poftesc ! se auzi din rădvan.

De văzut cine-s văzură numaidecît, căci, oprindu-se rădvanul, iar într-o latură a lui ceata de oșteni gata a-și arăta meșteșugul și credința, călăreții ce le călcau urmele înfrînară și ei din zăbale rîvna fugarilor numai spumă, făcînd zid în dreptul rădvanului și al apărătorilor acestuia. Cum lumina lunii, tocmai ieșită iar dintr-o zdreanță de nor, le cădea pe chipuri, îndestul de ușor le veni dumnealui Cîrje și celorlalți să recunoască în inimoșii lor urmăritori aproape întregul Statu-Palmă-Divan al măriei-sale, însoțit de cîțiva oșteni brudii, cu totul vreo zece suflete și ei, în frunte aflîndu-se, în chip de comandir pesemne, Grozav al Anei de la Hîrlău, căci el și nimeni altul dăduse strigarea și tot el ieșea acum înainte ca să-i lămurească, de bună seamă, și asupra celora ce poftesc dumnealor la acel ceas tîrziu de noapte. Deci, oprindu-se în dreptul ferestruicii, Grozav ridică cu sumeție fruntea, zicînd :

— Cinstite boier Cîrje, luatu-ți-am urma din porunca măriei-sale Ștefăniță-voievod spre a te împiedica de la trădarea ce fără de voia ta ai de gînd să o făptuiești !

— Eu ... ce spui ? ... Trădare ? ... bîigui pierit bietul boier, ca pălit în față de un adevăr din cale-afară de dureros pe care-l știuse pînă atunci zăvorît înlăuntrul său și care, cu totul pe neașteptate, ieșea acum la lumină tocmai din gura trimișilor acestuia în fața căruia se simțea el atît de vinovat și ar fi dat orice ca el să fie ultimul care să știe acest lucru.

De aceea, răzvrătindu-se în neputința sa și răzbit de ciudă pe sine și pe toți cei din jur, aproape că țipă :

— Cum de-ndrăznești a-mi spune mie una ca asta ?!

— Îndrăznesc mai mult decît atît, scăpără ochii Grozav jucîndu-și în frîu fugarul, căci te și poftesc, tot în numele mării-sale, să ne dai de îndată tractatul ce-l ai asupra-ți !

— Cu-u-um ? slobozi printre dinți, năucit de-a binelea, biet boier Cîrje, căci și văzu înaintea ochilor buturuga pe care își va culca fără de îndoială capul de s-ar întîmpla să facă pre voia aistor trimiși ai mării-sale. Auzi, căpitane Gheorghe, ce mi se cere ? adăugi el apoi întorcîndu-se spre căpitan. Auzi, să le dau spre pieirea mea și a voastră tractatul întocmit de divanul țării ?!

Înțelegînd cam cum ar veni toată istoria, vrednicul căpitan al domniei nu se mai osteni a răspunde la întrebare, ci, răsucind doar în sus unul din sfîrcurile mustății sale și făcînd un semn cu ochiul oștenilor de lîngă el, dete pîteni ușurel înaintea asupra celora cu îndrăzneala. Numai că, ghicindu-i gîndurile și asta mai cu osebite după mîna încleștată pe mănunchiul palei de la șold, nici brudiii călăreți ai mării-sale nu stătură a tremura de frică înaintea primejdiei : cît ai bate din palme, scăpărare și ei din teci niște oțele de toată frumusețea, așteptîndu-i pe ceilalți să se apropie.

Văzîndu-i pe ai săi că-s gata a apăra precum se cuvine cuvîntul și cîntea mării-sale, Grozav prinse a surîde mulțămît, spunînd către dumnealui Cîrje :

— Sfătui-te-aș, cîstite sol, să nu te pripești cu mînia și să nu cați a apăra cu armele ce, după cum singur bine știi, nu merită a fi apărat, ci să-i poștești atît pe soții domniei-tale din rădvan, cît și pe aiști inimoși oșteni ai dumnealui Gheorghe să se ducă în scurtă și frățească preumblare olecuță mai încolo, făcînd și eu, dacă ți-i voia, același lucru cu ai mei, că-n patru ochi, gîndesc, ne-om înțalege mai bine asupra unor lucruri de taină ce am a ți le spune și nu ți le-am spus pînă acuma tocmai din pricina aistor marturi, cum și a supărării cu care ne-ai întîmpinat din capului locului.

Deoarece nici pe departe nu-i surîdea o sîngeroasă încăierare între oștenii de pază ai rădvanului și bunii prieteni ai mării-sale, iară vorbele lui Grozav iscară numai-decît în descumpănitul său cuget licărul unei nădejdi că oprirea asta în drum se putea arăta mai cu folos și mai

lipsită de primejdii întru izbăvirea sa și a multora decît oprirea la care cugetase cu puțin înainte, dumnealui Cîrje dădu pe loc porunca de cuviință atît celora din rădvan, cît și celora din afara lui, deschizînd după asta cu grăbire ușița rădvanului și poftindu-l înlăuntru pe Grozav, care descălecaser între timp și stătea în așteptare.

Așadar, așezîndu-se unul în fața celuiilalt în căpătîiele moi ale sideniilor și apropiînd capetele, Grozav grăi cele ce urmează :

— Cinstite boier Cîrje, se vede că din neînțelegerea lucrurilor ori din pricina nepriceperii mele în a-ți spune cele ce aveam de spus te-ai mîniat adineauri. Iertare pentru asta, fiindcă, mărturisescu-ți cu mîna pe inimă, numai și numai spre izbăvirea domniei-tale de păcatele altora și a noastră a tuturor de cele ce s-ar putea întîmpla cu țara asta, ne-o trimes măria-sa să-ți aținem calea. Prin urmare, nu ne-am gîndit o singură clipă să te lăsăm cu totul fără tractatul ce-l porți asupra-ți, cu greșelile lui cu tot, și pe care trebuie să-l duci unde ți-i porunca . . .

— Atunci ? făcu ochii mari dumnealui Cîrje, ca nevenindu-i a crede vorbele ce le auzea.

— Vei vedea numaidecît. Iaca la ce ne-am gîndit noi . . .

În frumoasa rezidență Wawel a Jagellonilor din Cracovia, ce-și juca turnurile zvelte în vălurita față a Vistulei, vîrstnicul rigă Sigismund I al mării crăii leșești, care se întindea pe atunci din inima Evropei la Baltica, iar de acolo, prin prelungirea vastei stepe podolene, sau a Deșertului Sarmatic, cum i se mai spunea, pînă la albastrele ape ale Niprului, ținînd sub ascultarea ei Mazovia, Litvania, Ucraina și încă multe cnezate ale rosienilor, pînă aproape de Mosc, era în așteptarea unui musafir. Deși pînă la ceasul primirii acestuia mai era încă destulă vreme, nerăbdarea îi sporea de la o clipă la alta, alungîndu-l de colo-colo prin cancelaria imperială, o încăpere vastă, cu pereți îmbrăcați pînă sus în zugrăvături în ulei, cu o masă de lucru din mahon sculptat la mijloc și jețuri dintr-același lemn răsîndite în lungul pereților.

Iar că nerăbdarea îl încolțise într-atîta nu era de mirare, fiindcă Tadeusz Krafft — acesta era așteptatul musafir —, vestitul voievod al Sandomirului, îi făgăduise pentru azi dezlegarea unei arzătoare dileme în care se afla craiul în ultima vreme. De fapt, dilema nu era numai a lui, de el depinzînd doar rezolvarea unei părți a ei ce-l privea îndeaproape, ea ridicîndu-se în fața întregii lumi creștine a Apusului. Căci iată despre ce era vorba. Se răspîndise de o vreme vestea, întărită din mai multe orașe de reședință ale Evropei, că Selim sultanul, același Selim care anul trecut răzbiise Damascul, această veche și de nebiruit cetate a Omiiazilor, își făcuse acum intrarea în Cairo în fruntea spahiilor săi, luînd capul lui Tanenberg, ultimul apărător al Eghipetului îngenuncheat. Întreaga Mediterană apuseană se afla sub puterea Porții, care închisese astfel țărilor evropenești toate drumurile de negoț spre comorile Orientului, iar acum, încheindu-și socotelile în partea asta a lumii, nici că va mai pregeta să-și întoarcă sîngeroasa privire asupra acestor țări, spre a da de lucru iataganelor sale întru și mai marea slavă a semilunii.

În legătură cu aceasta, primise de curînd o chemare din partea lui Maximilian al Germaniei de a-și pune semnul crucii în piept și de a purcede alături de acesta, cum și alături de Francisc I al Franciei, învingătorul de acum doi ani al mîndrilor helvețieni în vestita bătălie de la Melegnano, deolaltă cu oștile sanctității-sale Papa Leon al X-lea, la doborîrea hrăpărețului pînguitor al Sfîntului Mormînt.

Trebuia, deși nu-l prea îndemna inima să o facă cel puțin deocamdată, să dea ascultare chemării, numai că înainte de asta mai trebuia ceva. Și anume, să afle un drum cît mai scurt cu putință spre hotarele Porții. Aceasta era dilema în ceea ce-l privea pe el, pe Sigismund, a cărei dezlegare i-o făgăduise voievoda Tadeusz al Sandomirului. Dilema era cu atît mai grea, cu cît chiar nepotul său Ludovic al II-lea, apostolicul rigă al Ungariei și Boemiei, care, deși era cel mai amenințat de Poartă, temîndu-se pesemne de urmări, nu se mai hotăra să i se alătore ca să-i deschidă drumul căutat. Îi vorbise lui pan Tadeusz despre toate acestea acum cîteva luni, la o altă venire a

lui în Cracovia pentru a lua parte la dezbatările din Seim, și se bucurase din cale-afară cînd vrednicul prusian, așezat cu ani în urmă în Lehia și căpătuit ca nimeni altul, luase asupra sa sarcina dezlegării întregii probleme, hotărînd în scurtă vreme răspunsul și darea în vileag a planului pe care-l urzise, se vede, chiar pe loc, în acea zi de pomină. Îl cunoștea pe Tadeusz Krafft de multă vreme și nu se putea îndoii o clipă că omul care izbutise să ajungă în numai cîțiva ani cel mai puternic și mai temut personagiu din toată Lehia de Răsărit, faima lui ajungînd pînă dincolo de hotarele țării, va ști să se țină de făgăduința dată. De aceea poate, cînd ușa cancelariei se deschise și șambelanul curții îi vesti din prag numele doritului musafir, nici că-și putu stăpîni un suspin de adîncă ușurare.

Această ușurare îi spori în clipa în care dete cu ochii de obrazul rîzător al uriașului răsărit înaintea sa. Roșcovan și peste măsură de revărsat în toate părțile, însă îndestul de sprinten în mișcări, Tadeusz Krafft se îndoii din mijloc atît cît îi era cu putință, zicînd :

— Vești bune, înălțimea-ta, nădăjduiesc că ți-or merge la inimă !

— Nu m-am îndoit nicicînd, pan Tadeusz, de sîrguința pe care o depui în slujba coroanei noastre, surise vîrstnicul rigă luînd loc la masa de lucru și poftindu-l pe prusian să se așeze într-unul din jețurile din fața ei. Ai izbutit cumva să-l hotărâști pe ilustrul nostru nepot Ludovic să iasă din nehotărîrea sa ?

— Nici n-am încercat asta, ilustrul nepot al înălțimii-tale fiind prins, zice-se, cu alte griji mai arzătoare, legate îndeosebi de neașezarea dinlăuntrul țării, ca să se mai gîndească acum la alianțe și la pericolele ce-l pîndesc dinafară, zîmbi prusianul, punînd la grea încercare arcurile jețului în care se lăsase.

— Atunci ? întrebă oarecum descumpănit Sigismund, fiindcă la altă ieșire din încurcătura în care se afla nici nu se gîndise pesemne.

Roșcovanul se plecă înainte și, făcînd un obraz tainic, întrebă la rîndu-i :

— Ce-ar spune înălțimea-ta, de pildă, de un drum ce l-aș deschide armiei tale prin Moldavia, la capătul căruia,

după izbînda sau chiar neizbînda oștilor creștine asupra semilunii, ne-am și alături o dată pentru totdeauna această nestatornică țară, ca pe ucrainenii, să zicem... ?

Vorbele musafirului avură darul de a-l trece cu repezi-ciune pe Sigismund prin trei stări sufletești cu totul deosebite una de alta. Ele îl nedumeriră mai întîi, apoi încolțiră într-însul o anume nădejde, pe care o vesteji însă numaidecît veninul unei aduceri aminte. Din imboldul acesteia din urmă, clătină din cap, spunînd :

— Încercarea asta a mai făcut-o și iubitul frate al nostru Ioan Albert, cînd a împresurat cetatea de scaun a Moldaviei pe vremea bătrînului Ștefan, plătind-o precum știi ; a făcut-o apoi și celălalt frate al nostru Alexandru, plătind-o cu moartea hatmanului Trus și a feciorilor săi în fața Botoșenilor, în zilele de curînd răposatului Bogdan Vlad. E o greșeală a amîndurora, pe care noi ...

— Nu, înălțimea-ta, nu o vom repeta, nici vorbă, îl întrerupse surizînd uriașul din jeț. Dacă însă iubitul frate al înălțimii tale Alexandru ar fi cerut la timp sfatul și ajutorul lui Tadeusz Krafft, precum a făcut înălțimea-ta, drumul de care-ți vorbeam adineauri i s-ar fi așternut și lui, primitor, la picioare, asemeni ție ...

— Nu-nțeleg, pan Tadeusz, făcu mirat vîrstnicul rigă.

— E pe-nțelesul oricui, înălțimea-ta, că între prieteni nu poate fi vorba de război, iar voievoda Tadeusz știe să-și facă prieteni oricînd și oriunde, înlăturînd neprieteni.

— Vrei să spui că ți-ai făcut prieteni la Suceava ?

— Întocmai, înălțimea-ta, prin prietenii ce-i am la Sniatyn și care sînt rude cu cei de la Suceava.

— Nu cumva cu ajutorul lor a răposat întru Domnul și ... ridică din sprîncene Sigismund.

— O, nu, înălțimea-ta ! Tadeusz Krafft nu poate ucide o gîză, da'mite un om ... surise iar roșcovanul. Bietul Bogdan Vlad a căzut secerat de o boală căreia francii îi spun *diarrhée* și a fost chiar deplîns cu lacrimi de foc de noii noștri prieteni. Despre ei însă ți-oi vorbi în amănunt cu alt prilej ...

— Pan Tadeusz ! se încruntă vîrstnicul rigă, deși propunerea prusianului punea chemarea lui Maximilian într-o

nouă lumină, ademenitoare din cale-afară, Pan Tadeusz, nu-mi plac omorurile politice.

— Nici mie, înălțimea-ta, pogorî ochii roșcovanul. Apoi, ridicîndu-i iar peste o vreme, cu aceeași căutătură de dinainte : De aceea . . . îi las pe alții să le săvîrșească. Iată, se grăbi el să adauge spre a preveni răspunsul la care se aștepta, dacă înălțimea-ta mi-ar fi urmat exemplul în privința asta și mi-ar fi ascultat sfatul, nici Starețchii Mirosław, senatorul, nu s-ar fi aflat acum la Suceava, poate chiar în preajma viitorului domn.

— Asta-i adevărat, se văzu nevoit să recunoască Sigismund. Acest trădător nemernic, în privința căruia mi-ai deschis ochii, știe prea multe despre noi și ar putea avea o influență nefastă asupra tînărului. Însă vina nu este atît a noastră, că nu l-am trimis pe eșafod, cît a cancelarului nostru Cristofor de Schidlowiecz, că nu s-a grăbit să dea curs scrisorii portarului Sucevii de a trimite acolo un om de încredere, divulgînd altora și cuprinsul acelei scrisori. Apoi, ferind și el acum ochii de roșcovan : dat fiind că Starețchii este moldovean de baștină și nu-i putem cere extrădarea, prin prietenii pe care zici că i-ai cîștigat la Suceava, s-ar putea . . .

Un zîmbet larg se așternu pe obrazul lui Tadeusz Krafft. Răsuflînd ușurat, zise :

— Bineînțeles, înălțimea-ta, vom încerca și acest lucru. Cît despre pan Schidlowiecz, trebuie să spun că și-a răscumpărat în mare parte vina, căci veștile bune anunțate adineaori de mine și pe care încă nu ți le-am destăinuit se datoresc într-o anume măsură și străduinței depuse de acest vrednic cancelar al coroanei la cetatea Sandomirului, unde ai avut bunăvoința să-l trimeți împreună cu Jerji Krupschii, după scrisoarea primită din parte-mi. El și nimeni altul a redactat ciorna tratatului expedit în Moldavia, pe care vei avea prilejul să-l semnezi zilele acestea.

— E un tratat de alianță ?

— De alianță, înălțimea-ta, el putîndu-ți înlesni mult și îndeplinirea făgăduinței date lui Maximilian, căci una dintre clauzele acestui important document — lăsînd deoparte clauzele privitoare la ajutorul ce își vor da părțile în cazul unei năvale tătărești, cele cu privire la extrăda-

rea reciprocă a fugarilor, cu interzicerea oricărui complot îndreptat împotriva vreuneia din părți, și altele — prevede că domnul Moldaviei se obligă oricînd, la un semn al nostru, să treacă Dunărea și să lovească în turci, iar alta îngăduie armiei noastre să coboare prin Țara Moldaviei spre hotarul turcesc de îndată ce se va arăta nevoia...

— Oare crezi că prietenii domniei-tale de acolo vor fi cu totul de acord cu litera acestui tratat? surîse Sigismund, privindu-l cam dintr-o parte pe roșcovan.

— Întru totul, înălțimea-ta, că m-a costat destul treaba asta. Altminteri n-aș fi avut îndrăzneala să vin înaintea înălțimii-tale și să-ți vestesc de pe acum deplina noastră izbîndă. Chiar Krupschii al nostru le-a cetit ciorna.

— Și nici un glas nu s-a ridicat împotriva?

— Nici unul. O singură clauză neprevăzută de noi au ținut ei morțiș să o introducă, și anume că, în caz de neizbîndă a noastră și de cotorpire a țării de către ortalele lui Selim, să le dăm găzduire și sprijin pînă la alungarea de acolo a vrăjmașului.

— Nu mă împotrivesc clauzei, deși socotesc că-i întru totul de prisos, ridică din umeri Sigismund.

— Într-adevăr, sînt de aceeași părere, înălțimea-ta. Oricum, nu vor avea ei prilejul să se folosească de dînsa, zîmbi roșcovanul.

— Și încă ceva, pan Tadeusz : tînărul lor voievod a fost de față la cetirea ciornei? întrebă, cercetîndu-l cu luare-aminte, Sigismund.

La care, Tadeusz Krafft rîse de-a binelea, zgîlțîindu-și uriașul trup :

— I-a spus Luca Arbure, portarul, lui Krupschii al nostru că chiar atunci bătea poarca cu prietenii săi, un fel de joc cu mingea și cu bastoanele...

— Sfînta tinerețe, ce știe ea! zîmbi cu îngăduință vîrstnicul rigă.

— Adevărat, dete din cap roșcovanul, chiar și pîndită cînd este de primejdii. Mă gîndesc spunînd acest lucru la Petrea Pribeagul, pretendentul de drept la tronul Moldaviei, pe care-l găzduim noi în cetatea Marienburgului încă din primii ani ai domniei lui Bogdan Vlad și pe care prietenii noștri n-au vrut, pentru motive ce-mi scapă deocam-

dată, să-l pună în drepturile sale, în ciuda tuturor stăruințelor lui, preferîndu-l pe Ștefăniță. Va trebui să-i hotărîm noi pînă la urmă, după încheierea tratatului, căci e un risc, totuși, să te bizui pe un urmaș al Mușatinilor, îndeosebi după ce va ajunge la vîrsta majoratului.

— Oare cu adevărat Ștefăniță n-o fi știind nimic despre amenințarea de care-mi spui ?

— Știe, că l-au încunoștințat cei din consiliu, ca să-l aibă, desigur, în mînă, da', copilăros cum este, le-ar fi răspuns acestora că, fiindu-le domn tocmai pe plac, vor avea ei singuri grijă să-l apere de cele rele . .

— Hm . . . Nu pare nici pe departe copilăros cum spui acest Ștefăniță, iubite pan Tadeusz ! făcu vîrstnicul rigă, rămînînd cîteva clipe pe gînduri. Asta mă face să mă gîndesc cu și mai multă neliniște la fuga în Moldavia a lui Starețhii . . .

Tadeusz Krafft rămase pe de-a-ntregul mulțumit de rezultatul audienței și îndeosebi de faptul că izbutise de data asta să-l scoată pe Sigismund din crusta prudenței sale dintotdeauna, să se apropie de el, ba chiar să și-l facă părtaș la cele ce aveau să urmeze. Într-adevăr, prea arzător era visul legat de multtrîmbițata cruciadă împotriva Porții, prea arzătoare la urma urmei, în ciuda tuturor aparențelor, dorința de a se arăta în ochii lumii în toată puterea și strălucirea sa, ca propunerea făcută de Tadeusz să nu-i surîdă. Nu se gîndise la această cale de a ieși din impas din pricina celor pătimate de premergătorii săi. Ori, felul în care Tadeusz Krafft pusese chestiunea schimba întreaga situație. În sfîrșit, după străduința depusă în ultima vreme, cu preț cam pipărat, ce-i drept, Moldavia avea o mînă de cîrmuitori înțelepți, prieteni ai crăiei, cu care te puteai lesne înțelege. Prin ei, vechiul vis al Jagellonilor, legănat încă de Cazimir Bătrînul, își putea vedea împlinirea. Iar la umbra acestuia . . .

O, făcînd ceea ce făcea acum, Tadeusz Krafft nu se gîndea atît la el, cît la răsplata ce o datora noii sale patrii, acestei mume adoptive într-atît de primitoare și darnice, de dragul căreia nu numai că-și schimbase numele mic de Thomas în Tadeusz, da' se și azvîrlise cu toată vigoarea în vălmășagul ei politic.

Căzut, nu se știe de ce, cu ani în urmă, în grea vină față de Maximilian I al Germaniei, căpitanul de atunci al unei alcătuiți de oaste teutonă Thomas Krafft trecuse cu ai săi reiteri, în totul ca la vreo trei mii de oameni, în Lehia, punîndu-și spada în slujba lui Sigismund și acope-rind-o cu glorie în bătăliile din Răsărit. De acolo, de sub Smolensk și Reazan, se întorsese cu atîtea odoare și cu atîta bănet, încît cu greu s-ar fi putut găsi acum între toți nobilii Podoliei și Pocuției vreunul care să se mă-soare în avuție cu el. Împrumutînd bani în dreapta și în stînga îndeosebi șleahțicilor de viță, cu mîna spartă și cinstea neștirbită, sărăciți de războaie și în veșnica grijă de a-și hrăni gloata de oșteni cu care se însoțeau pretutin-deni, nu numai că izbuti să-și rotunjească o avere căreia să-i meargă vestea, da' și să dobîndească, tot datorită pungii, de bună seamă, rîvnitul cin de voievoda al Sando-mirului, apoi acela de senator în Seim, și, în sfîrșit, nescrisul și poate abia șoptitul rang de sfetnic de taină al înălțimii-sale. Iar de aici și pînă a deveni gubernator din partea coroanei peste o țară cum ar fi, să zicem, Molda-via, mai era de făcut un singur pas...

Da, asta ar fi fost răsplata cea mai de preț adusă noii sale patrii (și sieși, la urma urmei, că doar osteneala omu-lui se cade plătită oricînd și oriunde !).

Numai că treaba nu era de loc ușoară. Încercase el încă înainte vreme acest lucru, în zilele lui Bogdan Vlad, însă încercarea i se împotmolise în îndărătnicia și înfumurarea rigăi Alexandru, prea încrezător în puterile sale și surd mai totdeauna la sfaturile altora. Plătindu-și amîndouă păcatele cu rușinoasa înfrîngere în fața Botoșenilor, riga Alexandru se lăsase păgubaș de încercare. Nu însă și pan Tadeusz. Înfiripase unele legături cu boieri moldoveni de seamă în vederea înlăturării lui Bogdan Vlad, mai toate curmate însă prin tăierea tot atîtor capete de către aprigul voievod, dar pînă la urmă izbutise să lege și prietenii care să-i vină de hac acestuia. Îi înlesnise totul nu atît noua și îngăduitoarea domnie a lui Sigismund, cît un vechi to-varăș de arme al său de sub parcamele de apărare ale Reazanului, nobilul căpitan de panțiri și castelan de vază în preajma Sniatynului Bronislaw Dobjinschii. Prietenia

legată atunci, în bătăliile cu rosienii lui Vasilii Ivanovici țarul, și întărită în toiul despuierii cnejilor acestuia de toate câte puteau fi cărate în harabale și la oblîncurile șeilor în patria-mumă, îl ajută pe Tadeusz Krafft să cunoască mai de aproape și chiar să îndrăgească amintita țară a Moldaviei. Și asta mai mult din istorisirile Anei, nespuse de frumoasa soție a castelanului și fiica celui mai de seamă demnitar din Moldavia, Luca Arbure. Prin ea, prin Dobjinschii, dar mai mult prin bătrînul Arbure și soțul acestuia Petru Cărăbăț, marele vornic al țării, veniți în cîteva rînduri în oșpeție la castelul de lîngă Sniatyn și încărcăți cu aur și făgăduințe de voievoda Tadeusz, izbuti acesta să străbată o bună bucată din drumul ce-l despărțea de Suceava și de împlinirea arzătorului său vis, legat nemijlocit de visul noului rigă de la Wawel.

Acum, îl mai bucura pe Tadeusz Krafft faptul că la sfîrșitul întrevederii sale cu Sigismund căpătase din partea acestuia dezlegarea de a purta în continuare, împreună cu Cristofor de Schidlowiecz și cu Jerji Krupschii, discuțiile cu moldovenii în privința tratatului, rămînînd doar ca el, Sigismund, să pună pecetea și iscălitura de întărire a lui. Nu-i cunoștea pe solii ce urmau să sosească de la Suceava și era mult mai bine ca înălțimea-sa să fie cît mai străin de unele amănunte pe care i le-ar putea dezvălui aceștia, fie chiar și fără voia lor.

Dar că unele prietenii sînt de rea-credință s-a putut convinge voievoda Tadeusz chiar în ziua în care ușa odăii sale din latura dinspre răsărit a palatului Wawel se deschise și în pragul ei apăru un cu totul alt Cristofor de Schidlowiecz decît acela pe care-l știa. Acest nou Cristofor de Schidlowiecz, mai neguros decît noaptea și mult mai dezumflat ca celălalt, ținea un sul lung de pergament, desfăcut, în mînă, privindu-l neclintit. La îndemnul lui Tadeusz — carele se oprise în mijlocul odăii pradă unor presimțiri tot atît de întunecate ca și obrazul curteanului din prag — de a se apropia, Cristofor de Schidlowiecz se mișcă înainte, zicînd cu un glas ca din mormînt purces :

— Pan Tadeusz, solia din Moldavia în frunte cu Luca Cîrje, boier de neam și bun cunoscător al limbii noastre, se află aici și dorește să se înfățișeze înălțimii-sale...

— Acesta-i tratatul ? îl întrerupse voievoda, cu ochii țintă la sulul desfăcut.

— Acesta-i, pan Tadeusz, numai că . . .

— Numai că ? repetă roșcovanul, simțind ca un fel de nod în gîtlej.

— Alta este redactarea lui. Clauzele au fost schimbate.

— Care clauze ?

Cristofor de Schidlowiecz ridică sulul în dreptul ochilor, ceti :

— „Noi, Ștefăniță-voievod, domn al Țării Moldovei prin voia Celuia de Sus, făgăduim a trece Dunărea și a lovi în turcime de îndată ce acest lucru va fi fost făcut mai întîi, cu pilduitoare izbîndă dintru-nceput, de înălțimea-sa craiul leșesc, fiind el în fruntea unei împărății și a unei armii mai mari ca ale noastre.“

— Viclenii ! . . . gemu pan Tadeusz, apucîndu-se cu mîinile de cap. Iată răsplata unor oameni în care îți pui nădejdea și îi îmbraci în aur, mai și făgăduindu-le moșii prin Podolia, adunate din sudoarea frunții tale !

— Chiar, pan Tadeusz ! Nici eu nu mă așteptam la una ca asta, și mai cu seamă din partea lui Arbure ! ridică din umeri canțelarul. Și cînd stai să te gîndești, n-ar avea nici un interes să se strice cu domnia-sa cu noi toți, că doar are și rude în Lehia . . .

— Hmda . . . Și nu numai el, făcu roșcovanul, cercînd să se mai liniștească. Strașnic prieteșug am legat ! Apoi, încolțit de un gînd : Să-i fi momit Poarta cu alte făgăduințe, mai ademenitoare ?

— Asta n-aș crede, fiindcă nici o solie turcească, după cum ne înștiințează oamenii noștri din preajma curții de la Suceava, nu s-a mai arătat în ultima vreme pe-acolo.

— Atunci ? . . . Dar, neprimind alt răspuns decît o ridicare din umeri din partea canțelarului coroanei, întrebă, cu un ticăit surd în coșul pieptului : Și ce alte schimbări au adus ei tratatului ?

Cristofor de Schidlowiecz ridică iar pergamentul în dreptul ochilor, cetind :

— „Cît despre trecerea armiei leșești prin Țara Moldovei spre a ajunge la turci, noi, Ștefăniță-voievod, nu o putem îngădui fiindcă nu-i vedem rostul. Doar știut este că un drum tot atît de bun, întrucîtva mai lung numai, se află prin Podolia Nistreană ce se găsește sub stăpînirea Lehie, fiind acela pămînt al ei !

— Cu adevărat vulpe bătrînă-i acest Arbure ! răbufni Tadeusz Krafft, iar Jerji Krupschii al nostru un cocoș fără de minte ce cîntă vesel înainte de a fi mîncat de ea ! Auzi-l, numai : „Nici un glas nu s-a ridicat împotriva . . . “ Ei bine, glasul care nu s-a ridicat acolo se face auzit aici !

— Nu l-am bănuît nicicînd diplomat de seamă pe acest Arbure și încă mai puțin cunoscător al intereselor noastre. Îl știam doar un ostaș cu faimă la vremea lui, ahtiat mai tîrziu după înavuțire. Oare să-l fi pus la cale Stareț . . .

Aici, Cristofor de Schidlowiecz își înghiți vorba, amintindu-și de o vină a sa care pricinuisese mult necaz craiului. Coborî, fîsticit, ochii în pămînt, așteptînd o altă judecată.

— Tot ce se poate, pan Schidlowiecz, oftă trupeșul voievoda, clătinînd din cap și cătînd cu mustrare la împri-cinat. Apoi, cu glas scăzut, bătîndu-l pe umăr a îmbărbă-tare : Acum, va trebui să-ți răscumperi cu adevărat vina ce o ai înaintea înălțimii-sale, legată de fuga lui Stareț-chii, ajutîndu-mă pe mine în cele ce urmează să fac.

Cristofor de Schidlowiecz ridică întrebător ochii, aș-teptînd.

— Mai întîi, ce spune solia moldovenească ?

— Zicea adineauri acest Cîrje că, aducînd partea lor îmbunătățirile de cuviință tratatului întocmit de noi și nemaîngăduind alte schimbări, Ștefăniță-voievod al lor va fi acela care-l va iscăli ultimul, la Suceava.

— Deci, primul îl va iscăli . . . Da, va trebui să-l iscă-lească ! dete cu hotărîre din cap pan Tadeusz. Asta, înainte de toate, pentru a abate furtuna ce se va năpusti asupra capetelor noastre în clipa în care va afla că i-am năruit speranțele, tot de noi sădite într-însul, și apoi pentru că s-ar putea ca viclenii, izbindu-se de împotrivirea noastră și temîndu-se acum de noi, să intre în cîrdășie cu turcii, înainte de a lua noi măsurile noastre de prevedere.

— Dar cum ? întrebă pierdut canțelarul, cum să-l fac să iscălească tratatul ?

— Tot nu obișnuiește să cetească rîndurile sub care își pune iscălitura, mulțumindu-se cu lămuririle ce i le dai. Așadar, i le vei da potrivit ciornei pe care domnia-ta a întocmit-o . . .

— Oricum, tot va afla pînă la urmă !

— Pînă va afla el, Tadeusz Krafft, ajutat de vrednicul canțelar al coroanei Cristofor de Schidlowiecz, cum și de o seamă de prieteni de ai săi din Podolia, va lua măsurile de care îți spuneam, punîndu-i cu botul pe labe pe vicleni și aducîndu-i pe tavă lui Sigismund darul făgăduit, surîse trupeșul voievoda.

Cum însă canțelarul prinse a clipi mărunț, Tadeusz Krafft dete să lămurească lucrurile precum urmează :

— Pentru aceasta, în primul rînd, îi spui soliei că înălțimea-sa, prins peste cap cu altele, nu poate să o primească în clipa de față și să aștepte, nu peste mult, tratatul gata iscălit la Suceava. În al doilea rînd, îl vestești pe Petrea Pribeagul, pretendentul la tronul Moldaviei, care se află în cetatea Marienburgului, să vină în mare grabă la Sniatyn, la castelul căpitanului Bronislaw Dobjinschii, unde voi avea plăcerea să mă întîlnesc cu el . . .

Băgînd de seamă un boboc de zîmbet răsărit pe chipul vrednicului curtean, vădînd începutul înțelegerii unor taine ce călăuzesc uneori rosturile acestei lumi, trupeșul voievoda surîse și mai mulțumit de sine, zicînd :

— În al treilea rînd, deși în tratatul ce urmează a fi iscălit de părți ai prevăzut și clauza privitoare la ajutorul ce urmează să-l dăm Moldaviei, cum și Moldavia nouă, în cazul unei năvale tătarăști, îl vestești în cea mai mare taină, ca din partea înălțimii-sale bineînțeleș, pe Albu Sultan din Perekop, ce ne-a făgăduit mai demult să le treacă hotarul, dar nu s-a mai hotărit pînă la urmă, să aștepte o anume înștiințare, căci foarte curînd s-ar putea ca înălțimea-sa să fie iarăși prins de treburi mai arzătoare la alte hotare ale regatului său și, deci, nevoit iar să rămînă surd la glasul datoriei și să închidă ochii la cele ce se întîmplă înspre partea Bugeacului . . . Asta, spre a arăta

în sfîrșit viclenilor cît de păgubitoare poate fi uneori viclenia și joaca de-a tratatele cu o mare putere suzerană cum este Lehia.

Într-una din zilele aceluiasi decemvrie purcese Gliga pe drumul Arburei și Clitului deolaltă cu ai săi frați Toader și Nichita, tot din porunca bătrînului, să facă lumină și să aducă dreptate într-o pricină a lor mai dreaptă ca toată dreptatea pămîntului. Deci călărea Gliga între frați în fruntea unui pîlc cam de vreo două sute și ceva de lefegii împlătoșați ai domniei, toți în săbii, arcuri cu vîrtej și cucure. Atît după obrazurile lor roșcovane, cît și după tunsoarea scurtă a părului de culoare gălbie, recunoșteai numaidecît într-înșii parte din cei o mie și ceva de nemți pripășiți de peste hotar în căutare de lucru oțelilor și brațelor neînvățate cu alt meșteșug decît acela al uciderii pentru cine dă mai mult. Veniseră la rugămintea portarului și a vornicului celui mare Cărăbăț, făcută către voievoda Tadeusz Krafft, în timpul ultimei lor călătorii învăluite în taină la Sniatyn, ca să steie pază neclintită cetății de scaun și mai cu seamă spre înfricarea, prin muțenia și cîinoșia lor, a prostimii celei multe de prin tîrguri și sate, atunci cînd se arăta nevoia.

Era îmbrăcat Gliga în chepeneagul său roșu cu bumbi de aur, iar frații în cabanițe de culoare verde, cu bunde calde de urs azvîrlite pe umere, avînd tustrei la șold șpăgi cu mănunchiuri încrustate cu pietre scumpe și gugiumane de samur în cap, cum le plăcea îndeobște să se poarte spre mai multă pohfală, iar acuma, mai cu seamă, spre a scăpăra lumină orbitoare în ochii nevolnicilor ce-au cutezat să se pună curmeziș uricului iscălit de divanul țării.

Afurisit pohod¹, ca de altminteri orice pohod de pedepsire a unor osluhari, și nu l-ar fi întreprins nici Gliga, nevoit să lase baltă destule griji la cetatea de scaun, și nici ai săi frați Toader și Nichita, dacă măria-sa s-ar fi dovedit măcar de data asta cu mintea așezată și ar fi iscălit, la rugămintea cînstitului părinte al lor, noua ispisoacă dom-

¹ Marș.

nească pe care acesta i-o pusese în față și care ar fi desființat pe loc puterea oricăror documenturi, chiar și a aceluia cu care se laudă osluharii că l-ar avea. Dar măria-sa, dînd dovadă de același neașezat nărav ca-n toate cîte le face, s-o luat iar cu joaca dinaintea bătrînului cu niște călăreți de lut ce-i tot încaieră în închipuitele lui bătălii, zicînd că nu poate iscăli ce nu știe, că doar nu ia parte la divanuri, și că la urma urmei e tare bucuros de neștiința în care-l ține, ca un adevărat și grijuliu părinte ce-i este, fiindcă în felul acesta are mai multă vreme pentru învățătură și pentru aiști căișori și călăreți de lut ce-i plac atîta.

A dat din mîna bătrînul, că ce alta să-i mai spună, și i-a chemat pe tustrei feciorii la el, dîndu-le poruncă să porceadă numaidecît la drum în fruntea neînfricaților reiteri, că-s mai de nădejde decît pîlcurile căpitanului Petrică și ale altora ce șovăie a se pune cu oamenii din țară.

Dar iată, în sfîrșit, și satul Arburea, cu frumoasa biserică zidită mai demult de părintele și de muma lor Iuliana, purtînd hramul Tăierii capului Sfîntului Ioan Botezătorul. Măiestrite zugrăveli în ulei se vedeau pe toată înălțimea păreților dinafară. Era un sat cu căscioare curățele, clădite din bulumaci ciopliți cu barda și din draniță înhorbotată cu ferăstrăul, cu sîsiace încăpătoare și ogrăzi mișunînd de orătării, toate răspîndite prin livezile înnegrite de o iarnă neatinsă încă de albul zăpezilor, deși era în chiar ziua sfîntului Ignat. Numai că satul nu arăta în sărbătoare. Nici un răcnet de rîmător nu spinteca văzduhul acelei zile, nici un fum nu urca în slavă, nici un suflet de om nu răsărea de nicăierea. Numai ferestrele căscioarelor pîndeau, ca niște ochi înspăimați, trecerea mîndrei alcătuirii de oaste în scapărul și zîngătul ei de oțele.

Bănuind că de-acolo-s priviți, mai mîndri înălțau capetele frații, că doar nu se afla duh pămîntean de prin partea locului care să nu-i cunoască. Aici văzuseră lumina zilei, aici se înălțaseră pînă a nu-i lua al lor părinte la cetatea de scaun după pripita moarte a mumei. Au venit și după aceea nu o dată fie cu bătrînul, fie fără de el, spre a vedea cu ochi de stăpîni ce se mai întîmplă pe la conac și dacă nu fură mai mult ca îndeobște vâtaful și argații tocmiți pe moșie.

Dar iată că în dreapta, la capătul satului, a apărut și cunoscuta zidire cu acareturile ei, cu înaltul ei zid de piatră împrejmuitor. Iată-l pe Neculăiță vătaful. Stă în poartă cu câțiva oameni de-ai lui, cătînd înspre drum. Îi zărește; le vine fuga în întîmpinare, urmat de ceilalți.

— Ce-i, Neculăiță, cu pustietatea asta pe la voi? îl întreabă zîmbind Toader. Ori de spaima ta nu mai are nimenea îndrăzneala de a scoate capul afară?

— Închinăciune, cinstiți coconi dumneavoastră! zice Neculăiță oprindu-se din fugă cu ai săi și prăbușindu-și fruntea în smerită plecăciune. După care, zîmbind la rîndu-i cu viclenie, zice ca-n șagă: Mă bate gîndul că mai mult de spaima luminățiilor-voastre și a aistor diavoli de nemți s-au împrăștiat ca potîrnichile răzășii noștri.

— Or fi aflat de venirea noastră? întreabă, oarecum mirat, Toader.

— D-apoi cum, că doară și pe vreme de pace țin pîndari pe măgure, ca să nu fie luați pe nepusă masă de vreun podgheaz. Cu noaptea-n cap au dat clopotele la biserică și numaidecît s-au dus, zăvorîndu-și prin casă muierile și plozii.

— Și unde-or fi acum?

— Gîndesc că unii îs prin pădurile din margine, alții la Clit trebuie să fie, la megieșii lor, că acolo li-i și starostele, unul Goian, dacă-l știți.

— Îl știm. Da' ia spune, Neculăiță, adevărat îi că Goian ista ar avea în păstrare o ispisoacă domnească care întărește, după ei, ocina de la hotarul Arburei cu Clitul, numită a Stancăi, și cumpărată, chipurile, de la bătrînă încă de pe vremea lui Ștefan-voievod în temeiul unui uric, pe care l-au prăpădit în zilele năvalei rigăi Ioan Albert în Moldova?

— Știe-i boala de-o au, numai că așa se laudă, zicînd că Stanca, iscodindu-i că au pierdut uricul, ar fi pus jurători mincinoși înaintea sfatului domniei spre a-și înturna ocina vîndută, după care a vîndut-o din nou, de data asta părintelui vostru.

La aceste vorbe, Toader, un flăcău lat în spete, cu mustăți de bulibașă pogorîte spre bărbie, se întoarce spre Nichita, care-i semăna leit în toată înfățișarea, lipsindu-i

doar mustățile, făcându-i un anume semn cu ochiul și spunînd :

— Să mergem dară la fața locului ca să vedem ce-i și cum. De-o fi pe-a lor, pe-a lor să fie, numai că eu socotesc că-i pe-a noastră, după cum mai socotesc că ispisoaca, chiar de or fi avînd-o, nu poate avea putere mai mare decît înscrisul nostru slobozit de sfat, că-l mai sprijină în putere și inimele de lei ale aistor reiteri ce nu știu șugui cu nimeni și nici a se încurca în drepturi și hîrtoage. Așa este, *Herr Kapitäne Stumpf* ?

— Așa... așa... *jawohl* ! prinse a surîde roșcovanul căpitan, ducînd mîna la piept și apoi la șpagă, ca bănuind că, oricum, asta i se cere și nimic altceva, fiindcă nu-nțelesese neam din toată turuiala în sălbaticul grai al acelor locuri.

— Să mergem, frăție, că de asta am bătut atîta drum, grăi și Nichita, și răsucindu-se în șa spre vâtaf, porunci : Repede-l după noi pe Stanciu cu cîțiva oameni, să-l ungem și pe el în vătășie la noua moșioară, c-o fi sătul de argățit, iară tu te gătește de chiolhan la întoarcerea noastră, cu toate cele de trebuință, ca să le arătăm nevolnicilor de pe-aici cum trebuie prăznuită o zi ca asta !

Satul Clit, aflat la cîteva verste de Arburea, îi întîmpină oarecum la fel, cu toate casele zăvorîte și cu ogrăzile pustii, picotînd parcă de somn în dosul zăplazurilor nalte ce dădeau în uliță. Numai în vatra satului, la făgădău, în fața căruia se afla și un medean destul de mare, dădură de cîteva pîlcuri răzlețe de țărani în toharce mițoase tăifăsuind înde ei ca neavînd altă treabă, dar care, zărind mîndrețea de coconi în fruntea înzăuaților reiteri, se întoarseră numaidecît cu fața la ei, ducînd mîinile la cușme și pogorînd frunțile în semn de bun venit. Erau acolo, printre ei, destui răzăși din Arburea pe care frații îi recunoscuseră de îndată. În totul însă, punîndu-i și pe cei din Clit, se arătau prea puțini pentru cele peste vreo sută de gospodării cît numărau amîndouă satele. Unde puteau fi ceilalți ? Prin case ? Și cum, să nu iasă ei în uliță să se desfete cu priveliștea trecerii mîndrei călărimi ? He, he ! De frică s-au împrăștiat ca potîrnichile, cum bine spunea Neculăiță...

Toader nu stătu să caute răspunsul, ci, oprind harmăsarul în fața unei case mai răsărite ce se afla într-o latură a făgădăului, se ridică în scări, strigînd către cei cîțiva oameni ce adăstau înaintea ei, cu cușmele în mîină și ochi zgîiți la chipeșii musafiri :

— Să-l cheme careva pe Goian starostele, că avem a sta de vorbă cu el !

Îndată, în poarta casei cu pricina răsări un bătrîn mărunțel, cu pletele ca neaua, ce veni spre ei întrebînd :

— Pe mine mă căutați, cinstiți coconi ?

— Pe tine, Goiene, dimpreună cu ispisoaca domnească ce-o ai în păstrare, după cum se laudă ai voștri răzăși, și care ispisoacă ar veni să știrbească drepturile noastre dobîndite prin cumpărarea cu bani peșin de la vorniceasa Stanca a ocinei ce o lucrați în devălmășie, fără a avea vreun drept asupra ei.

Auzind vorbele, starostele rămase o clipă cu ochii în pămînt, apoi ridicîndu-i asupra celor trei coconi, oftă din adîncul rărunchilor, spunînd :

— De nu aveam dreptul asupra ocinei, nu aveam nici îndrăzneala de a o lucra mai bine de douăzeci de ani, iar vorniceasa răbdarea de a aștepta atîta amar de vreme ca să i se facă dreptate. Asta-i la mintea cucoșului. Că tîlhărița l-o tras pe șfară pe părintele vostru vînzîndu-i ce nu este al ei o dovedește chiar faptul că de la încheierea tîrgului nici că s-o mai arătat în casa din preajma ocinii, ci a lăsat-o în paragină de frica dreptății, ducîndu-se în lume cu tot cu gălbenașii dumnealui Arbure, ce i-or fi de-ajuns pentru cîte zile o avea de îmblat pe pămînt. Cît despre înscrisul domnesc ce-l am în păstrare, nu vă fie cu bănat, da' fiind el al obștei și singurul înscris ce-l are ea tocmai asupra aistui drept al ei, nu am dezlegarea de a-l arăta nimănuia decît mării-sale și sfatului domniei, atunci cînd voi fi chemat să fac asta.

— Te chemăm să faci asta înaintea noastră, grăi întunecîndu-se la chip Toader, fiindcă, în afara uricului ce-l știți și pe care nu vreți să-l recunoașteți, avem și noi un înscris din partea sfatului ce ne dă împuternicirea de a cerceta lucrurile la fața locului și căruia vă poftim să vă supu-

neți de îndată ! Apoi, scoțind din sîn un sulisor de pergament cu o pecete mare legată de el, spuse : Iacătă-l !

— Poartă iscălitura măriei-sale ? întrebă starostele, cătînd cam dintr-o parte și cu un zîmbet abia deslușit în colțul gurii la tînărul cocon.

— Poartă iscălitura po... portarului cetății de scaun. cum și a altora... gîngăvi, înciudîndu-se pe sine, Toader, și asta... totuna este !

— Adică iscălitura pricinașului, cu alte cuvinte, spuse tot așa starostele, care pricinaș, cum bine știți, nu poate fi totuna cu măria-sa ! Iar întru întărirea iscăliturii lui de pe amîndouă înscrisurile i-ați adus pe acești ucigași năimiți ca să ne înspăimînte și să dăm din mînă cartea ce ne sfințește drepturile, iscălită chiar de domnul țării Moldovei ?

— Care domn ? ! mai că țipă Toader, ieșindu-și de-a binelea din pepeni.

— Ștefăniță voievod ? strigă la rîndu-i și Gliga, burzului la fel.

— Domn legiuit, oricare ar fi el, iar iscălitura unui domn legiuit sfîntă este și rămîne sfîntă pentru tot norodul, neputînd-o încălca nimenea — nici chiar cei care se socot mai presus de domn și domnie în țara asta ! dete răspuns, cu glas stăpînit, starostele.

— Care vra să zică, nu vrei să ne arăți ispisoaca ? ! întrebă și Nichita, clocotind și el de mînie asemeni fraților săi.

— Oi arăta-o, după cum am mai spus, numai măriei-sale, da' socot că nu va fi nevoie, fiindcă măria-sa *știe de ea*, cum și *întregului* sfat al domniei, de voi fi chemat înaintea lui.

Aici, nemairăbdîndu-l fierea, Toader se răsuci spre noul vătaf în pregătire, Stanciu, ce-i urma îndeaproape cu argații lui, răcnind :

— Puneți mîna pe moșneag ! Cîțiva oameni să intre în casă și să se aducă de acolo hîrtoaga ! Repede !

Stanciu și ceilalți săriră cît ai bate din palme din șei, năpustindu-se parte asupra bătrînului, parte spre poartă, pentru a duce la îndeplinire amîndouă poruncile, numai că tot cît ai bate din palme cei cîțiva răzăși care adăsta-

seră înaintea casei starostelui, azvîrlind de pe umere toharcele și punînd mîna pe săbiile ascunse pînă atunci sub ele, se și puseră dinaintea starostelui și a porții, rămî-nînd în așteptare. Stanciu și argații șovăiră.

— Păliți-i ! urlă Nichita, ridicîndu-și harmăsarul în două picioare și prăvălindu-l asupra răzășilor.

— *Herr Kapitäne Stumpf, vorwärts !* strigă și Toader întorcîndu-se spre nemți și arătîndu-le înspre partea me-deanului de unde veneau într-un suflet în ajutorul alor lor, cu săbiile scoase, pîlcurile de săteni ce tăifăsuiseră pînă atunci în bună pace.

Vrednicul căpitan își năpusti parte din călăreți înainte, numai că într-aceeași clipă se petrecu un lucru la care nu se aștepta nimeni. Pe zăplazurile înalte ale ogrăzilor răsăriră puzderii de săteni. Unii dintre ei duseră numai-decît arcurile la ochi, alții săriră, cu oțelele în mînă și chiot năprasnic, asupra reiterilor înșiruiți în lungul uliței mari, alții năpustiră asupra lor arcanele, pălindu-i îndată pe cei trași din șa cu barda ori sabia, în răcnetele și hăr-mălaia de nedescris stîrnite de acea neașteptată ieșire.

„Prin urmare acolo, în spatele gardurilor de uluci și nuiiele, stătuse la pîndă primejdia cea mare“, îi fulgeră prin minte lui Gliga. „Acolo se aciuase grosul răzășilor din amîndouă satele, tăifăsuitorii de pe medean fiind doar un soi de momeală pentru capcana ce avea să se închidă“. Și chiar că se închisese.

Îl zări, la cîțiva pași de el, pe căpitanul Stumpf. Cu ochii cît cepele, cu șpaga ridicată, căpitanul își rotea ne-putincios în loc calul, neștiind în cine să deie, căci aceia pe care ar fi vrut el să-i ajungă cu oțelul mișunau ase-meni unor năluci printre cai, chitînd a-i apuca din spate pe împlătoșații călăreți spre a-i răsturna mai ușor. Îi văzu și pe frații săi, bătîndu-se în fața casei starostelui. Ajutorăți de o seamă de reiteri, cum și de Stanciu și ar-gații lui, Toader și Nichita izbutiră să-i răzbească pe apă-rătorii bătrînului, iar acuma îl hăcuiau pe acesta cu să-biile ... Cumplită privediște !

O, ce n-ar fi dat Gliga să aibă înaintea-i un vrăjmaș încălărat cu care să se înfrunte bărbătește, care pe care ! Ia-l însă de unde nu-i, căci nimenea nu-ți stă înainte ...

Viespar curat, învălmășeală ca de sfârșitul lumii, în care nimeni nu are răgazul să dea vreo poruncă, să înțeleagă ce-i și cum. Geaba li-i bieților reiteri învățul războiului, că n-au ce face cu el ! Cad de pe cai unul după altul, trași cu arcanele, cu cângile, păliți de săgeată . . . Iată, s-a prăvălit pe spate și căpitanul Stumpf. L-a tras unul cu cangea și tot cu ea îi sloboade duhul pe gîtița retezată ! Doamne, un arcan s-a înfășurat de gîtul lui Toader, l-a azvîrlit din șa ! . . . Alături de el a căzut și Nichita . . .

Gliga dă pîteni înainte, vrea să le vină într-ajutor, da' simte o funie încolăcindu-i pieptul și brațele . . . „S-o isprăvit și cu mine !“ își zice, așteptînd pălitura de moarte. Da' asta ce-o mai fi ? . . . Într-o frîntură de clipă, prin turbureala ochilor zărește sărind de pe gardul din față în vîrtejul viesparului cîteva chipuri din cale-afară de cunoscute. Sub bundițe scurte, țărănești, au cămeși de zale . . . Nu cumva ? ! . . . Da, da, aiștia-s brudii oșteni din cetatea mării-sale. Îi știe doar. Da' cum, Doamne, de-au ajuns pînă aici ? ! Atîta doar mai izbuti să se întrebe Gliga, că-n clipa următoare se și pomeni azvîrlit în țărîină.

Închise ochii . . . Numai că pălitura de moarte parcă întîrzie. În locul ei, o mîină vînjoasă îl înșfacă de chică, îl pune copăcel în picioare, iar în ureche aude șuiuerîndu-i-se următoarele vorbe :

— Măi cîrlane, tătîne-tu te-o învățat să dai într-ai tăi în cîrdășie cu veneticii ? Milă mi-i nu atîta de tine, cît de el, că a fost cîndva om și căpitan de vază al nostru, da' o căpchiet la bătrînețe. De-aceea te las cu zilele ! Poate i-i mai cîrmi tu mințile încotro trebuie . . .

După care vorbe, năpustit cu o talpă de ciubotă în rînd cu mai vîrstnicii frați ai săi, ce, de rupti și tăvăliți ce erau, arătau întocmai ca niște sperietori proțăpite în mijlocul medeanului, avu Gliga prilejul să vadă ceea ce nu mai văzuse și s-ar ruga cu lacrimi de foc cerului să nu mai vadă cîte zile o avea : după tăierea curat ca de Ignat ce se petrecuse în mai puțin de un pătrar de ceas, urma curățenia locului . . .

Încălecați pe caii slobozi de ai lor stăpîni, răzășii satelor Arburea și Clit se întreceau, cu chiote ce-ți săltau părul măciucă, în scoaterea însîngeratelor leșuri ale acestora,

trăgându-le în galop, cu arcanele prin bătătura uliței mari de-a lungul căreia nu conteneau văicărelile muierilor, rîsetele și îndemnurile plozilor ce năpădiseră laturile drumului într-o clipită.

O mirare adîncă amestecată cu o bucurie fără de margini îi cuprinsese pe unii boieri din sfatul domniei, în frunte cu Luca Arbure și Petru Cărabăț, în ziua ȣeremonialului iscăririi de către partea moldovenească, la Suceava, a tratatului de prietenie și într-ajutorare cu Lehia. Mirarea și bucuria aceasta se datorau faptului că măria-sa, lepădîndu-se de neașezatu-i nărav dintotdeauna și fără a aștepta mai știi ce imbold ori lămurire din partea lor, iscălise într-o clipală, aruncînd doar o scurtă privire asupra lui, pergamentul gata iscălit de înălțimea-sa Sigismund I.

Ce-i drept, le întunecase întrucîtva amintita bucurie doar obrazul îndestul de posac al lui Jerji Krupschii, castelan al Lwowului și cap al acelei solii, în tot timpul ȣeremonialului, dar se gîndiră numaidecît că leahul, necunoscînd nazurile tînărului voievod, nici că are vreun temei să le împartă simțămintele și că bucuria lui pentru încheierea acestui document de seamă s-o fi irosit de-acum, ca orice lucru știut dinainte, fiind ca de la sine înțeles pentru el punerea acestei ultime iscălituri aici, la Suceava.

Numai că, în ciuda acestor gînduri liniștitoare, băgară de seamă și în timpul ospățului, cerut îndeobște în asemenea împrejurări și dat în cinstea soliei de cei trei eptropi ai tînărului voievod, că pan Krupschii nu dă semne de înveselire nici chiar după cea de-a doua cupă de cota_nărel. Neliniștindu-i peste măsură asta și poftind vornicul cel mare Cărabăț să afle pricina acelei negre supărări, Jerji Krupschii îl privi cu mustrare în luminile ochilor, apoi, tot așa, pe dumnealui Arbure, după care, ridicîndu-se de la locul său, pofti la rîndu-i să aibă numai cu ei doi o scurtă întrevedere, cerînd pentru asta iertare mesenilor și urîndu-le mai departe spor la pahare și o masă ticnită, cum și-ar fi dorit-o și sieși, dacă...

Aşadar, urcînd tustrei în spătăria de sus, pan Krupschii le ceru gazdelor să pună pază îndoită la uşă şi, aşezîndu-se în dreptul lor, le spuse de la obraz cam cele ce urmează :

— Da, cinstiţi pani, noi ştim da mai mult decît prietenia noastră celora ce cu adevărat ne sînt prieteni şi nu ne fac felurite necazuri...

„Încotro o fi băţînd ? Despre ce fel de năcazuri aduce vorba ?“ se întrebă într-aceeaşi clipă, de-a bine des-cumpăniţi, cinstiţii pani din faţa sa, cătînd unul la altul de parcă atunci se vedeau întîiaş dată. Doar toate se petrecuseră cum nici s-au aşteptat mai bine : slăvitul rigă al Lehieî iscălise fără poticneli tratatul, Ştefăniţă la fel, vădînd chiar o mare bucurie...

— Numai că înălţimea-sa Sigismund I al Lehieî, urmă a spune Jerji Krupschii, cutremurat pesemne de atîta făţărnicie, stînd deasupra tuturor păcatelor lumeşti cum ar fi vicleşugul, trădarea prietenilor şi cîteşi altele, ne-a dat şi de data asta dovadă de marea sa mărinimie iscălînd un tratat care pune la îndoială cinstea şi cuvîntul nostru...

Deşi cei doi ştiau îndestul de bine leşeşte încă din ale lor juneţe, cînd se frecaseră îndeajuns de pani, li se păru deodată că nu înţeleg o iotă din toată pălăvrăgeala solului.

— Anevoie îţi pricep vorbele, pan Krupschii, grăi, bo-sumflîndu-se, Arbure, şi asta fiindcă, după cîte ştiu, documentul care zici că vă pune la îndoială cinstea şi cuvîntul chiar de partea voastră a fost întocmit, noi nefăcînd alta decît a-i adăugi ciornei prevederea privitoare la găzduire şi sprijin în Lehia în caz de cotropire a ţării de către turci, cum şi de a transcrie totul pe curat...

Nemairăbdîndu-l pămîntul, se vede, la gîndul de cîtă neruşinare sînt în stare unii oameni, pan Krupschii sări din jeţ şi, punînd sub ochii bătrînului pergamentul proaspăt iscălit pe care-l ţinea după cingătoarea de mătase ce-i înfăşura mijlocul, strigă :

— Da' asta ce-i ? !

Cum însă ochii bătrînului portar, carele luase în mînă pergamentul, rătăceau cam împrăştieţi pe toată întinderea

acestuaia, Jerji Krupschii înfipse degetul în dreptul unui început de rînd, strigînd iar :

— Cetește aici !

Apoi, în dreptul unui alt început de rînd :

— Și aici !

După care, cu ochii mijiiți și glasul scăzut pînă la șoaptă :

— Oare așa sunau aceste două prevederi cînd am cetit în fața domniilor-voastre ciorna, la ultima mea venire încoace ?

Bătrînul își apropie mai mult obrazul de pergamentul desfăcut și prinse a silabisi rîndurile arătate. Deși, o dată cu vădita surprindere de la început, o mulțumire adîncă i se strecură în suflet, fără să-și deie seama singur de ce, că doară nimeni dintre ei, prietenii de azi ai vestitului voievoda Tadeusz Krafft, nu putea pune mîna în foc pentru urmările pe care puteau să le dezlănțuie prevederile din buclucașa ciornă, el se strădui, pe măsură ce cetea, să-și înăbușe acest simțămînt. Și asta pentru că își aminti de vorbele de-adineauri ale solului privitoare la prietenia leșească și la ce poate da ea mai mult unor adevărați prieteni. Deci, simțînd, pe loc cum îi alunecă printre degete negrăit de frumoasa moșie din preajma Sniatynului, megieșă cu cea a ginerelui său Dobjinschii și a fiicei sale Ana, aducătoare a unui venit de peste două sute de galbeni pe an, bătrînul ridică privirea mai întîi asupra lui Cărăbăț, carele se vede că măcina gînduri asemănătoare în clipa aceea, și, întinzîndu-i pergamentul, slobozi ca sfîrșit de toate :

— Nu pricep nemica . . .

Iar dumnealui vornicul de colo, după ce se dumeri la rîndu-i :

— Oare Cîrje să fi făcut asta ?

Jerji Krupschii îi privi pe amîndoi cam de sus, apoi surîse strîmb :

— Într-adevăr, el și nimeni altul . . . Pesemne, cu cele de trebuință scrisului și cu pecetea domniei legată de gît l-ați suit în rădvan, ca să aibă omul cu ce se îndeletnici în drum, spre a-și mai omori plictiseala ! . . .

— De pecete spui ? ! sări pălit de un gând bătrînul, de parcă nici nu mai auzi celelalte vorbe.

Nu, nu, e drept, Cîrje nu avusese pecetea la el, nu avea cum să facă asta, că doar ştia ce-l aşteaptă. Fără de ştirea lui, se vede, careva i-a schimbat tractatul, pe care nici că l-a mai recitit după aceea... Asta-i așa ! Dar cine i l-a schimbat ? !... Dintr-un scapăr îi apărură înaintea ochilor clipa în care Glăvan diacul năvălise în sfatul domniei spre a le vesti prăpăstuirea fără de urmă a uneia din cele două peceti ce le avea în păstrare și pe care zadarnic au tot căutat-o după aceea, apoi toată întîmplarea cu perepisul, cînd el, căzînd în prostia lui Gliga, se lăsase dus de nas și, curat ca un tontălău bătrîn, rîsesse de acea comédie cusută cu ață albă ... Nu cumva o fi vreo legătură între amîndouă întîmplările, cum și o altă legătura între ceea ce îi este dat să pătimească acuma cu leșii și ceea ce a pățimit în ultima vreme cu osluharii din țară, și mai cu seamă cu cei din Arburea și Clit, cînd mai-mai nu ajunsese să-și căineze mîndrețea de feciori cum își căinează azi ocina dusă pe gîrlă, iar dumnealui Cărăbăț reiterii, arde-i-ar catranul de neputincioși în cazanele tartorelui unde negreșit că se află ! Ptiu, și tot ca un tontălău bătrîn nu voise să-i dea crezare lui Gliga, care se jura pe toți sfinții că-i văzuse chiar pe oștenii lui Ștefăniță dînd năvală asupra nemțimii, zicîndu-i că spaima are ochi mari ...

„O, cerule, care vra să zică sub nevinovatul chip al urmașului lui Bogdan Vlad se ascunde diavolul lumii ! Am strîns puiul de șarpe la sîn ca să ne muște de moarte ! ... Ce-i de făcut ?”

Întîlnind iar privirea vornicului și înțelegînd din ea, precum și din semnul ce i-l făcu acesta cu capul, că gîndurile li se potrivesc în totul, că doar cunoștea și vornicul în amănunt aceste întîmplări, unele trăite, altele auzite numai din gura soțului său, Luca Arbure ridică ochii asupra solului rămas oarecum descumpănit în fața preavăditei lor frămîntări, zicînd abia-abia :

— Acuma știu, pan Krupschii, cine a pus totul la cale, numai că-i prea tîrziu să mai întreprindem ceva ...

Și deodată, răzbit de o oarbă mînie :

— Da, bine, omule, dacă înălțimea-sa a văzut ce n-am putut vedea eu de câte le am pe cap, de ce și-o pus iscălitura ?! Și apoi, de ce măcar domnia-ta nu mi-ai atras luarea-aminte în privința schimbărilor îndată după venirea domniei-tale la cetatea de scaun ?

Lămurit și el asupra întâmplării, fiindcă își mai aminti că, la plecarea sa din Cracovia, dându-i îndrumările de cuviință, Tadeusz Krafft îi pomenise de spusele înălțimii-sale cum că nici pe departe nu pare a fi copilăros precum se arată acest Ștefăniță, și tot așa încredințat că nu poate fi vorba aici de vreo cîrdășie cu turcii, pan Krupschii tuși, ca dregîndu-și glasul, după care spuse, ferind întrucîtva ochii de cei doi :

— Trebuie să vă mărturisesc că nu atît înălțimea-sa a văzut ce n-au putut vedea domniile-voastre, fiind el de asemenea prins cu altele și nedîndu-i mîna să cetească toate câte le iscălește, cît pan Tadeusz, care are împuternicirea de a purta în numele său aceste tratative, supărarea și mărînimia de care vă vorbeam adineauri venind din partea lui și a noastră ... Iar că nu v-am atras luarea-aminte asupra schimbărilor din tratat, este tocmai fiindcă eram încredințat că uneltirea din partea voastră vine și atunci degeaba mi-aș fi bătut gura.

— Prin urmare, înălțimea-sa nu știe despre aceste schimbări ? întrebă, înviorîndu-se parcă, dumnealui Cărbăț.

— Deocamdată nu știe, și bine ar fi, făcu Jerji Krupschii încruntîndu-se la chip și privindu-i cu anume înțeleș, să nu afle niciodată despre ele, altminteri ...

— Da, da, pricep, dete din cap Cărbăț, e mai bine așa. Cu pan Tadeusz ne-am înțăles în ultima vreme și, nădăjduiesc, ne-om înțălege și de acum încolo.

— Tragem și noi aceeași nădejde, făcu tot așa Krupscnii, de aceea mă cam miră, drept să spun, vorbele domniei-tale, pan Arbure, se întoarce el spre bătrîn, că ar fi prea tîrziu să mai întreprindem ceva ...

— Mă gîndeam spunînd asta, clătină din cap bătrînul, că tractatul nu mai poate fi schimbat, chiar peste cap de ne-om da cu toții, după cum mă gîndeam că dacă am fi înțăles mai din vreme adevăratul nărav al urmașului lui

Bogdan Vlad și nu luam de-a bună schima lui de odraslă rîzgîiată, ci-l scurmam mai în adînc, nu ajungeam aici, unde am ajuns.

— Într-adevăr, scoborî glasul Krupschii, și mai ales dacă îi dădeai precădere lui Petrea Pribeagul, căruia mai curînd i s-ar fi convenit schiptrul Moldaviei decît acestui Ștefăniță, căruia nu pricepem în ruptul capului de ce i-ai dat întîietatea.

— La vîrsta lui ne-am gîndit la ... se fîstîciră mai într-un glas cei doi boieri.

— Am bănuیت asta din capul locului, prinse a surîde solul, numai că nici Petrea nu este bătrîn și apoi, blajin ca o oaie fiind, ne-ar fi fost supus într-aceeași măsură și unora, și celorlalți. Ori în această privință, nu văd de ce ar fi prea tîrziu ...

— După toate cîte le-a făcut pînă acuma, Ștefăniță se arată a fi mult mai isteț decît părintele său, pentru ca ceea ce gîndește domnia-ta să aibă sorți de izbîndă, scoborî la rîndu-i glasul dumnealui Arbure, căutînd cu fereală în jur, deși știa că spătăria este păzită cu strășnicie. În cetatea pe care o vezi, aflat sub puterea și neconținută supraveghere a noastră, el a izbutit să-și dureze o altă cetate aproape de nepătruns pentru noi. Din ea, împreună cu ai săi prietini, păzit zi-noapte de o seamă de oșteni tineri și îndrumat, se vede, de unii dascăli bătrîni, răuvoitori nouă, a știut prin tot felul de vicleșuguri să cîștige nu numai parte din boierii din sfat și pe unii capi de oaste, ci și prostimea de prin tîrguri și sate, care ar sări pentru el la un singur semn. Mă bate gîndul că tot așa ar face de i s-ar întîmpla ceva vicleanului, cu atît mai mult cu cît li-i proaspătă tuturor amintirea lui tătîne-su, care le-a fost drag de asemeni. Ar fi ca stropul de apă în ulcica plină-ochi ...

În tăcerea care se lăasă, Jerji Krupschii rămase o vreme pe gînduri, apoi se dete mai aproape de cei doi, întrebînd :

— Da' nu cumva printre acești dascăli bătrîni, de care a amintit domnia-ta, pan Arbure, se află și un oarecare Starețchii Miroslaw, venit nu demult din Lehia ?

— De bună seamă, doar domniile voastre ni l-ați trimis, în urma scrisorii ...

— Da' de unde ! scrișni Krupschii. E un trădător al crăiei, fugit din temniță cu ajutorul unora care au aflat cuprinsul acelei scrisori.

— Ha ! ... făcu bătrînul portar, cuprinzînd capul în palme și legănîndu-se dintr-o parte într-alta. Asta înseamnă că bănuielile noastre se adevăresc în tătul !

— Și nu numai în privința lui Starețhii și a învățăturii sale sădite în capul voievodului, adăugi Petru Cărăbăț, zgînd și el ochii la musafir. Nu demult, tot ca răspuns la o scrisoare de-a noastră repezită la Buda, ne-a venit de acolo ca preceptor domnesc un oarecare cărturar Nowak Ianusz, cu o carte ca din partea înălțimii-sale Ludovic al II-lea al Ungariei și Boemiei, ilustrul nepot al înălțimii-sale Sigismund, iar zilele acestea are să ne mai vină unul și de la Rîm, din preajma sfîntului părinte Leon al X-lea...

— Oare nu cumva credeți că și-aceștia... ? prinse a clipi mărunț pan Krupschii, răsucindu-se cînd spre unul, cînd spre celălalt.

— Ba chiar sîntem încredințați ! i-o reteză scurt bătrînul portar.

— Înseamnă că Ștefăniță are nu numai în țară, da' și dincolo de hotarele ei oamenii săi de credință, ce lucrează acolo pentru dînsul, asta făcîndu-l și mai primejdios de cum îl bănuim. Deocamdată însă, bine ar fi ca măcar acest Starețhii...

Primind o încuviințare mută din partea celor doi, Jerji Krupschii se ridică în picioare și rămase cîteva clipe, nehotărît parcă, în fața lor. În cele din urmă, rotînd și el ochii prin toate ungherele spătăriei ca să se încredințeze că, într-adevăr, în afară de ei trei nici duhul sfînt nu se aciuează pe-acolo pentru mai știi ce uneltiri și puneri la cale împotriva-le, își luă inima în dinți, spunînd :

— Adînc îndurerat de toată întîmplarea cu tratatul și crezîndu-vă vinovați de asta, pan Tadeusz Krafft, ajutat de cancelarul coroanei Cristofor de Schidlowiecz, ce-l știți de asemeni, cum și de ginerele domniei-tale, pan Arbure, Bronislaw Dobjinschii, în dorința lor fierbinte de a nu-l supăra pe înălțimea-sa cu darea în vileag a întregii întîmplări și a preîntîmpina astfel o și mai mare nenoro-

cire ce s-ar putea abate pe capul Moldaviei și al domniilor-voastre îndeosebi, au întocmit un anume plan ce trebuie dus la îndeplinire pînă-n primăvară, după topirea zăpezilor, cînd oștile se pot mișca nestîinjenite încotro li-i porunca...

Întîlnind privirile rătăcite ale celor doi boieri și văzîndu-i că au pălit la față, Jerji Krupschii surîse mulțumit, zicînd mai departe :

— Dar cum domniile-voastre nu au, după cum văd, nici o vină pentru cele întîmplate și deci n-ar fi drept să pătimiți pentru vinovatul pe care-l știm acum cu toții, mă gîndesc că amintitul plan al lui pan Tadeusz poate rămîne în picioare fără a vă primejdui cîtuși de puțin, aducînd totodată sorți izbînzii amintite. Însă cu o singură condiție...

— Care anume ? întrebare într-un glas cei doi, mai venindu-și parcă într-ale lor.

— Să ne dați o mînă de ajutor în ducerea lui pînă la capăt !

— Adică ?

— Nu-i nici locul, nici vremea să vi-l dezvălui în amănunt, cinstiți pani, căci mărturisesc cu mîna la inimă că amarnic mi s-a uscat gîtlejul și mă gîndesc cu pizmă la cei rămași în sala de ospete. Acum, că îmi veni sufletul la loc după cele aflate și, o dată cu el, pofta de mîncare dusă pe pustie, zic să ne întoarcem în sală, amînînd pe mîine această întrevedere, într-un loc mai potrivit...

— Fie precum ți-i voia, pan Krupschii, ridicară dezamăgiți din umere cei doi boieri, încercați amarnic de mîncăriciul nerăbdării, care-i păgubea, ca și pe Krupschii adineauri, de toate plăcerile ce ți le prilejuiește o masă bună stropită cu ce trebuie. Deși, se mai cercă dumnealui Cărbăț, cel de care te ferești nu ne poartă grija în clipa de față, aflîndu-se și el la chiolhan, cu prietenii, în odăile domnești...

— Sărbătoresc și ei iscălireă tra... ? se poticni, apucat de sughit, solul.

— D-apoi cum ! dete din cap vornicul. Și mai sărbătoresc încă ziua lui de naștere...

— Fi-i-ar veacul de ... să-i fie ! ... se întrerupse iar, din pricina sughițului, pan Krupschii.

— Mulțumesc pentru urare, cinstite sol al ... hm ! ... al înălțimii-sale ... se auzi tot așa, ca un ecou la acel sughiț, de undeva de aproape.

Ca păliți de măciucă, întoarseră tustrei capetele înspre partea de unde răsunase un glas vesel ca de cucuș în devenire : în ușa larg deschisă a spătăriei, străjuită de carauale, stătea Ștefăniță, avînd în spatele său întreaga-i suită de dascăli și prieteni, toți cu paharele în mînă. Cu ochi rîzători, urmat de ai săi, se apropie de cei trei sfătuitori, zicînd cele ce urmează :

— Am venit să adaug bucuriei voastre bucuria ce ne încearcă de asemenea, cum și să închinăm pentru *adevă-rata* prietenie ce nădăjduiesc că o vom încheia în scurtă vreme cu crăia leșească, în ciuda tuturor acelor care urmăresc altele, în spatele ei !

Nu numai de teamă că s-ar putea face de rîs în ochii lui Gliga și a feciorilor săi mai mari, Toader și Nichita, nu le destăinui pe loc Luca Arbure adevărul-adevărat în legătură cu comédia jucată de Ștefăniță împreună cu ai săi prieteni întru dobîndirea copiei după tratatul cu leșii și nu-i preveni totodată de primejdia care-i paște pe toți din partea vicleanului voievod. Pricinile erau mai multe, printre ele aflîndu-se, fără îndoială, chiolhanul din ajun tras cu pan Krupschii după spaima îndurată cu neașteptata arătare a vicleanului, chiolhan ce se întinse pînă în zorii zilei următoare, lăsîndu-l cu capul greu și cu grija de a se odihni măcar cîteva ceasuri pînă la întrevederea hotărîită cu leahul în seara următoare în casa aceluiași logofăt Ivanco, mai la adăpost ca toate locurile lor de taină ; de altfel, tustrei feciorii zăceau încă neîntremați, în odăile lor, de pe urma zgaibelor și vînațăilor căpătate cu nemiluita la Clit. Îi vegheau necontenit cei doi doftori de la cetate, ce-i oblojeau de cîteva zile în șir ... Așadar, zicîndu-și că are vreme destulă să-i pună în știință, chiar trecînd peste rușinea sa de toate cîte s-a putut

dumiri în ultima vreme, scoborî Luca Arbure deolaltă cu Jerji Krupschii și cu dumnealui Cărăbăț în curtea cetății, iar de aici, urcîndu-se într-un rădvan pus pe tălpigi de sanie, ce-i aștepta la scară, porniră în clinchet de zurgălăi și în sprintenul trap al celor patru telegari dolofani, înhămați în falet ¹, spre casa logofătului.

Era o zi geroasă de ghenar, dar cu soare plin scînteind în belșugul nămeților așternut peste întregul tîrg al Sucevii, cu tîrgoveți în bunde și toharce mițoase zorind anevoie, pe marginea ulițelor, spre feluritele treburi ale lor, cu obrazuri subțiri de jupîni și jupînițe arătîndu-se surîzătoare din calești ori pe deasupra blănurilor de urs, în sănii ce înaintau cu repeziciune în pocnetele de harapnice și îndemnurile zgomotoșilor vezetii. În marginea tîrgului casele erau mai pricăjite și mai rare, ele îndesîndu-se și devenind tot mai arătoase spre vatra acestuia, străjuită de falnica biserică a Mirăuților, aflată peste deal de cetate.

Pînă nu demult mitropolie a țării și adăpostind moaștele sfîntului Ioan cel Nou din Trapezunt, aduse într-o raclă de chiparos meșteșugit cioplită pe dinafară, cu mai bine de o sută de ani în urmă, de Alexandru-vodă cel Bun de la Akkerman, unde sfîntul fusese tăiat de tătari, biserica își mai păstra și azi măreția ei de dinaintea mistuitorului pojar din anii domniei lui Bogdan Vlad, ce-l nevoie pe domnitor să pună temelile unui nou locaș chiar pe Ulița Mare a tîrgului, unde să mute atît sfintele moaște, scăpate ca prin minune de prăpădul flăcărilor, cît și vechea mitropolie ce nu mai putea rămîne între acele ziduri atît de greu încercate de vrăjmășia Satanei. Refăcute în parte de Bogdan, ele așteptau, imbrăcate în schele, ca de altfel și noul locaș al mitropoliei cu hramul Sfîntului Gheorghe, venirea primăverii și, o dată cu ea, a meșterilor ce urmau să ducă spre înfăptuire visul vrednicului voievod, curmat de neașteptata moarte a sa. Pentru împlinirea lui se zbuciumau din cale-afară sfinția-sa Teoctist mitropolitul și o seamă de fețe bisericești ale cetății de scaun, avînd de partea lor pe unii boieri din divan, cum și sprijinul mărturisit deschis, dar cu neputința de dat deocamdată, al tînărului voievod al țării.

¹ Doi cîte doi.

Zbuciumul sfinției-sale și al celorlalți se datora faptului că amîndouă zidirile, gata isprăvite pînă la streășină, ba chiar cu căpriorii puși deasupra, rămăseseră să înfrunte, dezgolate, vitregiile iernii, din lipsa plumbului ce le era de trebuință pentru acoperire. În țară nu se afla plumb, ci numai draniță și oale, bune pentru bisericuțele de prin sate și tîrguri mai pîrpirii. Ori, o biserică domnească și mai cu seamă o mitropolie, menite a înfrunta vremurile și a păstra înlăuntrul lor criptele voievozilor și ale oamenilor de seamă ai țării ce se îngroapă în ele întru veșnica cinstire a urmașilor, mai și împodobite fiind cu zugrăveli pe dinafară, iar pe dinlăuntru cu o seamă de odoare aduse cu bani grei tocmai de la Sfîntul Munte, nu rabdă o asemenea acoperire.

Lăsînd în urmă Drumul Fînăriei, apoi pe cel al Păcurarilor, rădvantul ieși în Ulița Mare a așezării, înaintînd la trap printre sânni, trecători și călăreți de tot felul, mai în număr aici ca aiurea, care zărind scăpărătorul rădvăn cu strajă armată în spate și recunoscînd unele obraturi din el, fereau numaidecît din drum, ducînd mîna la cușmă și dînd cuviincioase binețe călătorilor. Osteniți de cele din ajun și gîndind, pesemne, la cîte-or mai veni și de-acuma-ncolo, cei trei tăceau mîlc, urmărind furnicarul uliței, cînd, deodată, pan Krupschii, ce tocmai dădu cu ochii de neispravita zidărie cu hramul Sfîntului Gheorghe, care se înălța ceva mai încolo după o cîrjoaie de drum, se răsuci spre ai săi soți, zicînd cu un zîmbet tăinuit în colțul gurii :

— Am uitat să vă spun, cinstiți pani, că înainte de a coborî scările spre a mă întîlni cu domniile-voastre, a dat pe la mine sfinția-sa Teoctist, ca să mă roage să pun o vorbă bună pe lîngă capul meșteșugarilor din Lwow, unul Russek Jan, și să-l îndemn cu stăruință să nu uite de datoria ce o are de a trimite la Suceava plumbul tocmit de Bogdan Vlad, pentru acoperirea a două biserici de-aici, pentru care ar fi plătit, chipurile, jumătate din prețul cerut de Russek, cealaltă jumătate urmînd a fi plătită la primirea plumbului, ce întîrzie nu se știe de ce. Cunoașteți oare această înțelegere ? întrebă solul, mijindu-și

ochii, poate din pricina albului scînteietor de afară, ori poate din altă pricină...

Înțelegînd adevărata pricină a acelei căutături, cei doi soți ai lui tușiră fistîciți, după care dumnealui Cărabăț se cercă a da răspunsul mai puțin așteptat de el :

— Din păcate, cunoaștem, pan Krupschii, și ne-am strădui să n-o cunoaștem dacă în mîinile vistiernicului nostru Eremia nu s-ar găsi, precum am aflat de curînd, un înscris pentru primirea acestor bani, purtînd iscălitura lui Russek, înscris cunoscut acum și de unii boieri din sfat...

— Și poate iar n-am cunoaște-o, pan Krupschii, îl întrepruse Arbure pe Cărabăț, dacă n-ar fi la noi în ființă o lege, și anume aceea că nici o domnie nouă nu poate fi pusă în drepturi în țara asta *fără dezlegarea sfinției-sale Teoctist, mitropolitul*, carele singur poate unge ori azvîrli anatema asupra unui pretendent. Ori în lumina celor debătute aseară și a celor spuse de domnia-ta chiar acum, în legătură cu rugămintea ce ți-a făcut-o sfinția-sa, cred că supărarea ce i-ai pricinui-o bătrînului n-ar fi spre folosul nimănui...

— Mda... clătină din cap solul. Ce-i drept, pe mine m-ați convins. Rămîne de văzut acuma în ce măsură voi izbuti să-l conving și pe voievoda Tadeusz să ridice această proprie, pusă, fie-mi îngăduit să vă mărturisesc azi, încă înaintea morții lui Bogdan, spre a stîrni țara împotriva voievodului și a vă ajutama astfel în ceea ce, recunosc, că ați izbutit de minune și singuri...

— Iaca, am ajuns ! răsuflară ușurați cei doi boieri, ridicînd ochii pogoriți numai ce la auzul ultimelor vorbe ale lui Jerji Krupschii, stînjenitoare pesemne din cale-afară pentru amîndoi.

Casa logofătului Ivanco, în care dădeai dintr-o fundătură aflată în spatele viitorului locaș al mitropoliei, era o clădire arătoasă, cu pălimare înalte legate de o scară largă, de piatră, cu acoperiș de olane și ferestre în care locul bășicii de porc, folosită mai peste tot, îl lua sticla, vădînd de departe gospodarul de seamă și omul domniei care sălășluia în ea. O dată cu cei doi cămărași care dădură

buzna spre rădvan pentru a înlesni ieșirea din el a înalților oaspeți, răsări în capul scării și gazda, un bărbat strîmb și subțiratic la trup, cu căutătură piezișă, purtînd un cafetan înzorzonat, ca de zile mari, iar pe buze un zîmbet asemănător celei căutături, zicînd cu plecăciune, într-o leșească destul de stîlcită :

— Mulțumesc, pani dumneavoastră, pentru încrederea și cîntea cu care mă învredniciți de a veni într-această casă a mea mai surdă ca surzii și la fel de mută, unde nădăjduiesc că vă veți simți în largul vostru în tot timpul șederii, căci mare-i viclenia oamenilor în zilele noastre și multe primejdii ne pasc de pe urma ei !

Urcînd cu ai săi soți scara lăudatei împărății a acelora cu meteahnă la ureche și limbă, căci cu avevărat sufereau de ea nu numai cămărașii ieșiți în întîmpinarea musafirilor, ci și toți ceilalți ai casei, în afară bineînțelese de gazdă și de singurul fecior al acestuia Brîncă, și ajungîndu-i la ureche, de aproape, nechezăturile a trei cai înșăuați ce-i văzu numaidecît la stînogul din stînga scării, dumnealui Cărbăbț suci capul spre gazdă, ridicînd a mirare dintr-o sprînceană.

— Să nu vă faceți griji, pani dumneavoastră, că-s cailor unor flăcăuani veniți în musafirie la Brîncă al meu, prinse a surîde dumnealui Ivanco. Noi cu ale noastre năcazuri, ei cu zburda lor, că așa-i lumea de cînd e ea, n-ai ce-i face !

Amintindu-și pe loc de o altă zburdă la care fusese pofțit martur de Gliga și ale cărei urmări îi fusese dat abia ieri să le cunoască, Luca Arbure îl apucă pe Ivanco de braț și, lăsîndu-i pe ceilalți să treacă înainte în casă, că doar nici de rîs nu se putea face în fața lor arătîndu-le acum că toate zburdele pe lumea asta ascund în ele primejdie de moarte, îl opri locului, întrebînd, cu încruntare :

— În casă-i Brîncă cu musafirii lui ?

— Nici pomeneală, surîse tot așa logofătul. Își fac de lucru prin heiurile și coșarele din dosul ogrăzii, cu alți cîțiva băietani de prin megieși. De-a tătarii și moldovenii, chipurile . . .

— Apoi, să nu-ți fie cu supărare dacă te-oi ruga un lucru, cinstite logofăt. Ai să pui cămărași la toate intrările în casă, ca nici un tătar sau altcareva să nu deie năvală în ea pînă n-om mîntui cu sfatul pentru care am venit aici. Înțelesu-m-ai ?

— De bună seamă, deși... ridică din umere strîmbul, neștiind ce alta să zică la așa o rugăminte ce i se face.

— Atîta îți spun deocamdată, făcu tot așa bătrînul portar, că nu-mi stă de zăbavă, iar cu alt prilej ți-oi spune mai multe, ca să înțelegi ce ți-i uneori cu zburda și cu puii de șarpe, ce-i strîngi la sîn ca să te muște de moarte !

Îndurerarea pricinuită de vestea morții măicuței sale Stana, primită la vreo două zile după ospățul prilejuit de iscălirea tratatului cu leșii, îl nevoi pe tînărul voievod să lase toate grijile cîte le avea la cetatea de scaun în seama lui Grozav și State și, însoțindu-se cu ai săi Nică și Firică, neîntrecutele iscoade și gonași ce nu știau oboseala, cum și de o seamă de oșteni, să apuce cu grăbire calea Rădăuților, de unde îi venise neașteptata veste.

Se prăpădisese Stana de neagra întristare ce-o copleșise din ziua morții preaiubitului soț și tată al pruncilor ei, întristare ce-i măcinase în scurtă vreme și așa destul de șubreda sănătate și care, neîngăduindu-i și din pricina ofului ce-l avea mai de mult la inimă să urmeze chemarea lui Ștefăniță de a veni la cetatea de scaun, o doborîse în tîrgul Rădăuților, unde făcuse popas în drumul ce-l urma spre sfînta mînăstire a Putnei, în preajma căreia năzuia să-și petreacă zilele ce-i mai rămăseseră. O prohodise cu jale la gropnița voievodală de la hramul Bogdanei din sus-pomenita așezare a Rădăuților, îngropînd-o alături de primii descălecători ai Țării Moldovei și întărind în inimă jurămîntul ce-l făcuse la căpățiul părintelui său de a-l răzbuna la ceasul potrivit, acum răzbunarea urmînd să-i fie pe măsura a două omoruri săvîrșite de aceleași mîini pe care le bănuia, căci, la urma urmei tot lor se datora timpuria moarte a mamei.

De la Rădăuți se trăsese la Putna pentru a petrece în neagră mîhnire și în smerite rugi sorocul de patruzeci de

zile, cît ținea, potrivit datinei creștine, îndolierea cuvenită, și de asemeni pentru a chibzui în tihnă la cele ce avea de făcut de acum încolo. Aici, în preajma mormintelor părintelui și marelui bunel al său, ale căror glasuri pline de îndemn și îmbărbătare i le aducea de dincolo de moarte limba de spiță a blagovestnicului, suit în clopotnița mănăstirii încă de bătrînul Ștefan în chip de dar, ce-i purta săpat în aramă numele, ori în adîncă liniște a poienii de la Plochi, străjuită de departe de dealurile Crucișorului și Sahastriei, cugeta tînărul voievod la ale vieții ciudățenii. Ele se întruchipau îndeosebi în oameni, în năravurile lor și în feleșagul fiecăruia, mergînd de la măreția cea mare a unora la neagra ticăloșie a altora, mai ciudată ca toate fiind împletirea într-un singur nărav omenesc a amînduror acestor însușiri atît de potrivnice între ele.

Nu putea uita amintirile depănate de părintele său, în vremea scurtelor sale zăbave pe la curtea Hîrlăului, despre oamenii de seamă ai Moldovei din zilele vrednicului Ștefan, amintiri din ceața cărora răsăreau, pe cînd Bogdan era încă un copilandru, nume ca al lui Tăutu Ion logofătul, meșter fără pereche în toate treburile diplomaticești ale țării și sol neîntrecut în dibăcie pe la toate curțile străine, sau al lui Sima Boldur vornicul, inimosul căpitan al călărimii din Țara de Sus și spaima șleahțicilor lui Albert, căzut cu ani în urmă, după multe isprăvi în împresurarea cetăților Chilie și Akkermanului apucate de turc. Apoi numele lui Luca Arbure . . . Da, a celui alt Arbure, portar și pe atunci al cetății de scaun, care a măcinat sub zidurile ei armia aceluiași rigă, adăugînd mai tîrziu, după moartea bătrînului voievod, la măreția numelui său neagra ticăloșie a bătrînului de azi, în stare nu numai de a ucide de dragul puterii neîngrădite și a nesățioasei poftă de procopseală pe seama altora, da' și de a vinde țara către cei ce i-ar înlesni împlinirea acestor porniri diavolești ce-l încercau în ultima vreme.

Știa totul acum. Îndoielile ce-l mai încolțeau poate înainte vreme atît în privința ucigașilor părintelui său, cît și a celor urmărite de ei, se risipiseră o dată cu venirea

ultimei solii leșești, în frunte cu Jerji Krupschii, căci una este să auzi din gura dascălilor și a oamenilor de bine din preajmă prepunerile și judecățile lor, și cu totu-i alta să auzi cu urechile tale și ale prietenilor tăi, juruiți pînă la moarte, adevărul venit de pre limba vrăjmașului, ce se știe la adăpost de tine. Punînd cap la cap sfatul din spă-tărie, urmărit îndeaproape de atoatevăzătorii ochi ai Mai-cii Domnului, cu toată punerea la cale în casa lui Ivanco — unde zișii „tătari“, adică Nică și Fircă, însoțindu-se cu Nicoară al Șarpelui și folosind de minune surzenia cămă-rașilor, ca și sfînta prostie a celor doi prieteni ai lui Gliga, izbutiseră să se strecoare — putu să întregească, pe loc, împrejurarea în care se afla și să hotărască măsurile de luat în zilele următoare. Căci mai era destulă vreme pînă la topirea zăpezilor, cînd mica oaste a prusianului Tadeusz Krafft se va putea mișca nestîinjenită încotro îi va fi po-runca, spre a aduce în țară pe Petrea Pribeagul și a-l înscăuna la Suceava, în toiul unei loviri venite și din partea nohailor crîmleni ...

Ce-i drept, i-ar fi putut scrie lui Sigismund, într-o ultimă încercare de a-i deschide ochii și a-l preveni asu-pra urmărilor nesăbuiței unui plan ca acela al prusianu-lui, întocmit în pripă după prăbușirea tuturor nădejdlor sale legate de tratat, numai că se mai putea întîmpla ca scrisoarea să nu ajungă în mîinile rigăi, ci tot în mîinile aceluia care lucrează acuma în numele lui. Și apoi, chiar dacă ar ajunge ... O, în spatele gogoriței cu „războiul crucii“, vînturată la tot pasul, război de care nu-i ardea cîtuși de puțin lui Sigismund, după cum îl încredințase bătrînul Miron, stătea altceva: drumul prin Moldova. Prea îmbietor era acest drum spre hotarele Porții și mult prea ademenitor visul premergătorilor rigăi în privința aceleiași Moldove, ca urzelile țesute împotriva acesteia să-l mînie cu adevărat! Avusese dreptate Miron Bătrînu cînd îl împiedicase să facă asta.

Altele erau de făcut acuma.

Încă de la plecarea sa din Suceava, aflînd prin ai săi de făgăduința făcută de Jerji Krupschii sfîntiei-sale Teoc-tist, spre a-l cîștiga de partea lor la vremea plănuitei înscăunări a lui Petrea Pribeagul, că va face totul pen-

tru aducerea cît mai degrabă de la Lwow a plumbului trebuincios sfintelor biserici de aici, și asta în chip de dar din partea înălțimii-sale Sigismund I al Lechiei oferit Moldovei prietene, cum și știindu-l pe bătrîn rupt, îndeobște, de cele pămîntești, și necunoscînd ticăloșiile lumii, îi lăsa-se lui Grozav porunca să-l poștească într-o noapte pe sfîntia-sa într-un rădvan și să-l ducă, cu sau fără voia lui, la o anume mînăstire aflată dincolo de Obcina Mare. Acolo, în frumoasa vale a Moldovei, urma să steie pînă una-alta sub pază bună, înălțînd temeinice rugi Celuia de Sus întru ocrotirea alesului său pe pămînt Ștefăniță împotriva tuturor litfelor dinafară și a uneltirilor dinlăuntru țării...

O altă poruncă, și asta lăsată lui State, era aceea de a nu conțeni o clipă supravegherea celorla știuți de ei, vestindu-l numaidecît asupra tuturor întîmplărilor mai însemnate petrecute la curte și în afara acesteia prin gonași repeziți la sfînta mănăstire a Putnei. Nu-i plăcuse, îndeosebi, purtarea vornicului la ultimul sfat al lor ținut la casa lui Ivanco. În vreme ce Arbure se arăta întru totul de partea lui Krupschii, încuviințînd atît planul lui Tadeusz, cît și sorocul înfăptuirii lui, Cărabăț tăcuse mîlc, nici un „da” al său neajungînd la urechile cele fără de meteahnă ale lui Nică și Fircă, aciuat pe aproape. Mai mult decît atît : arătînd, în cele din urmă, că nu se împotrivește cîtuși de puțin înțeleptului plan al lui pan Tadeusz și că, de bună seamă, va da o mînă de ajutor deolaltă cu Arbure pentru ducerea lui pînă la capăt de îndată ce li se va cere asta, Cărabăț mai adăugise că s-ar putea totuși să se gîndească, între timp, și la o altă cale pentru atingerea aceluiași scop, ce o întrezărește de mai multă vreme și care, pe deasupra, ar mai scuti și țara de năpasta unei năvale tătărești... Deci supravegherea lui de aproape era mai mult decît trebuincioasă.

Prima înștiințare primită din partea lui State, care-l bucurase din cale-afară, era aceea în care se arăta că Grozav, dînd buzna într-o noapte cu ai săi în casa sfîntiei-sale Teoctist, aflată nu departe de cetate, și înștiințîndu-l prin răcnete — fiind bătrînul, precum am mai arătat, cam fudul de-o ureche — despre grozava primejdie

ce se abate asupra capului Moldovei sub chipul lui Albu Sultan din Perekop, ce ar fi trecut Nistrul peste noapte și venea cu o falcă-n cer și una-n pământ asupra Sucevii, a izbutit să-l îngrămădească într-un rădvan, așa, în lumeștile găтели de noapte în care se afla — învălătucindu-l doar în câteva șube, că bîntuiau pe-afară vifornițe cumplite — și să-l ducă într-un suflet cît mai departe de toate relele lumii acesteia, fără știința cuiva, în locul hotărît de Ștefăniță.

A doua înștiințare primită de la State, și care-l neliniștise în bună măsură, era aceea că dumnealui Cărăbăț s-ar fi apucat în ultima vreme să facă rînduială în steagurile de oaste aflate în cetate și în afara ei, chemîndu-l la dopros chiar pe căpitanul Petrică pentru unele schimbări ce le-ar fi făcut fără de a sa știință în rîndurile străjerilor de la odăile domnești, cum și pentru necontenita sporire a pîlcului aflat sub poruncile mării-sale. Ar mai fi făcut rînduială Cărăbăț și în rîndurile reiterilor lui Schultz, noul comandir, și în rîndurile pașirilor leși ai căpitanului Jan Trabka, aduși tot de el și de Arbure îndată după moartea lui Bognad Vlad de la un anume general leah Adam Dzwonkowschii și ținuți de asemeni în leafă pe lîngă cetate, sfătuind în taină și îndelung cu amîndoi comandirii în privința unor lucruri numai de el știute. Care vra să zică, vornicul începea să se miște în căutarea căii făgăduite lui Krupschii, întîmpinînd însă, pre cît se pare, o oarecare împotrivire din partea lui Arbure, căci, după cum îl vestea State în cea de-a doua scrisoare a sa, ar fi izbucnit chiar o ceartă între cei doi, ale cărei dedesubturi îi rămîneau încă învăluite în taină, în ciuda tuturor strădaniilor ce le depunea spre a le desluși cît de cît. Se temea oare bătrînul portar că, izbîndind Cărăbăț în cele ce avea de gînd, i-ar putea scădea lui meritele ce le avea în ochii prusianului și ai altora ? Tot ce se poate.

Dar ceea ce îl neliniști și mai mult pe tînărul voievod era faptul că în ultimele zile State nu-i mai dăduse nici un semn de viață. Să se fi întîmplat într-adevăr ceva la cetate ? Ori, dimpotrivă, nemaîntîmplîndu-se nimic nou în afara celor știute, tocmai de asta nu-i scria State ?

Oricum, neliniștea rămînea neliniște, de aceea, înainte de a se încălăra la Putna la capătul sorocului de patruzeci de zile, îi pornise pe cei doi neîntreцуți gonași și iscoade, Nică și Firică, să amiroasă din vreme cele ce se întîmplă la Suceava, cu porunca de a se înturna numaidecît pe apa Moldovei în sus și de a rămîne în așteptarea lui la mînăstirea Moldoviței, ctitoria străbunelului său Alexandru-vodă Bătrînul, unde avea să dea ochii cu Grozav spre a-l întreba de sănătatea sfîntiei-sale, al cărui păzitor de nădejde era el acolo.

Nu-i dăduse State nici un semn de viață mării-sale în ultimele zile nu fiindcă nu s-ar fi întîmplat nimic nou și de luat în seamă la cetate, ci dimpotrivă. Prea multele întîmplări dintr-acea zi de pomină venind una peste alta, îl luaseră cu totul pe nepusă masă și pe deasupra singur cuc, fără vreun ajutor din partea cuiva. Începuseră ele prin aceea că, la al treilea cîntat al cucoșilor, cînd nici nu se crăpase încă bine de ziuă, ușa odăii în care dormea părintele său Petrică sări smulsă din țîțîni și în odaie năvăli un buluc de oșteni armați, tăbărînd asupra căpitanului. Auzind hărmălaia din odaia alăturată în care dormea și el dus, State sări năuc în picioare și fugind spre ușa deschisă izbuti să vadă prin slaba lumină a dimineții doar că nici unul din năvălitori nu avea arma scoasă, năzuind cu toții numai să-l copleșească pe căpitan sub greutatea lor și să-l lege pesemne cu o funie ce o tot sucea unul, chitînd să i-o petreacă, mai întîi, în jurul brațelor. În învîlmășeala care se stîrni, că era îndestul de taur și părintele său ca să se lase cu una, cu două, fără a înlesni cîtorva dintre nepoțîiții oaspeți să cunoască tăria păreților și a pumnului dumisale, State, zvîrlugă cum era, mai și văzînd că nimenea nu se sinchisește de el, rămase tupilat în spatele ușii cu inima cît un purice pînă-n clipa în care nu auzi alta decît sudalmele și blestemele părintelui său venind dinspre gangul pe care-l purtau acum tartorii, pesemne spre locul unde aveau poruncă să-l ducă.

Bănuind numaidecît cam cine și pentru ce dăduse acea poruncă, State trase la repezeală pe el straietele, se încălță

și o porni tiptil în lungul gangurilor ce abia se limpezeau de întuneric, să vadă ce se întâmplă și ce s-ar mai putea face. Iar de întâmplat, se întâmplau multe. Mai întâi și întâi, băgă de seamă că oștenii de strajă de la intrările în ganguri și din fața odăilor domnești nu mai erau cei pe care-i știa, locul lor luându-l peste tot niște zdrahoni mustăcioși și încruntați ca diavolii, pe care nu-i văzuse nicidec la cetate. Constatarea, deși îl deznădăjdui din cale-afară, îl și bucură într-o anume măsură, căci, pe loc, luându-și o înfățișare de adevărat om al curții, mai ajutându-l la asta și straietele ce le purta, porni să mărșăluiească țeapăn pe dinaintea noilor caraule, pîndind doar din ochi să nu se întîlnească nas în nas cu aceia cu care ar fi dorit el mai puțin la ceasul acela. Spre mirarea sa, izbuti să-și păstreze această înfățișare chiar și în clipa în care dete ochii cu o altă ceată de oșteni venindu-i în întâmpinare, ce-l duceau, împresurat în funii, pe Miron Bătrînu, ba chiar să se facă niznai în fața multmiratei priviri a acestuia. Nu-i recunosc, chipurile, nici pe dascălul Onofrei, nici pe Novak Ianusz, nici pe dumnealor Felea și Barbowschii și nici pe alții ce-i răsăreau înainte într-aceiași alai de mustăți, urmînd cu toții aceeași cale mai mult decît bănuită acum de State.

Spre o altă mirare a sa, ajungînd în dreptul odăilor vornicului celui mare Cărăbăț, nu numai că izbuti să-și păstreze neștirbită înfățișarea de dinainte, ba chiar să se încrunte mai dihai decît încruntata namilă din fața ușii acestuia, azvîrlindu-i în trecere, ca să se știe :

— Păzea, fălosule, că-s pe jar ! Înlăuntru-i iubitul vornic al nostru ?

— Înlăuntru, cu cinstitul po...portar ! clipi mărunț namila, ferind din ușă în fața vijelioasei prăpădenii de om ce mai să-l deie grămadă de cîtă rîvnă purta în el.

— Cu atîta mai bine ! dete din cap State, punînd mîna pe clanță.

Numai că aici, rîvna îi mai slăbi olecuță, iar mîna îi apăsă cu luare-aminte pe clanță, fapt care nu-l miră peste măsură pe mustăcios, zicîndu-și el că, oricum, curteanul tot curtean rămîne și, oricît i-ar arde pămîntul sub picioare, nu-și va da în petic să tulbure sfatul unor oameni atît de însemnați, pe care-i păzea el cu atîta strășnicie.

Asta își zicea, pesemne, și State, ba încă trăgînd nădejdea să nu-i tulbure cîtuși de puțin, căci de îndată ce se văzu de cealaltă parte a ușii se și strecură după veșmîntarul din tindă, punîndu-se mai întîi la adăpost, iar după aceea ciulind urechea după vorbele ce se auzeau destul de deslușit prin ușa întredeschisă ce dădea în prima odaie din cele două în care sălășluia vornicul. Luase cu totul pe neașteptate hotărîrea de a veni încoace dintr-o arzătoare pornire lăuntrică de a apuca, în măsura puterilor sale, taurul de coarne în încercarea de a-l domoli și vîrî îndărăt în ocolul din care scăpase, fără a se gîndi o clipă la primejdia că ar putea fi măturat din drum asemeni celorlalți, în frunte cu părintele său. E drept, puțintică era măsura puterilor sale, dar mai știa State că nu cu ajutorul puterii îl îmblînzește ursarul pe urs și-l face să joace. Numai că, ascultînd vorbele ce veneau prin acea ușă întredeschisă, se putu dumiri numaidecît că zadarnică i-ar fi fost încercarea. Prea înrăită și prea trecută de vîrsta la care asemenea încercări mai pot da roade se arăta a fi jivina cu pricina, o dată ce nici chiar un îmblînzitor încercat ca vrednicul portar al cetății de scaun Luca Arbure nu izbutea să-i vină de hac. Și iată cam ce spunea acesta din urmă :

— Nu văd pricina grabei ce te-o apucat, iubite vornice. În loc de a-ți pregăti temeinic reiterii și panțirii, ca și steagurile de oaste moldovenească ce le ai aici, în loc de a-l scoate din pămînt, de unde-o fi, pe sfînția-sa Teoctist, că doar fără de el, cum bine știi, treaba nu se poate face, iar pînă la topirea zăpezilor o rămas o nemica toată, te-ai apucat să stîrnești zarva asta, mai și repezind cu noaptea în cap olăcari la Sniatyn după Petrea, ca să-i zăpăcești pe prietinii noștri și să scoți din rînduiala lor lucrurile gata hotărîte de noi toți.

— He, he, se auzi cel de-al doilea glas. Știu eu că nu prea îți vine la socoteală graba mea, numai că mie îmi vine ! Cît despre steagurile de oaste, să nu-ți faci griji, ele au fost pregătite din vreme : dovada o poți vedea la tot pasul . . . Tot așa și în privința lui Teoctist al nostru, pe care-l tot caut de mi-au ieșit ochii din cap : am de pe acum făgăduiala urmașului legiuit al său, Eustațiu, cel de la Roman, că, la o adică, biserica nu mă va lăsa în neaju-

torință . . . Și acum, să-ți mai spun una : ca domnia-ta să nu se frămînte într-atît pentru neorînduiala ce o faci și ca să nu-ți dea prin cap să întreprinzi mai știi ce întru și mai mare zăpăcire a prietinelor noștri cu alți olăcari și alte cele, fiindcă de Petrea Pribeagul am nevoie acum ca de lumina soarelui, am să te poftesc în odăile domniei-tale ca să stai deocamdată sub lăcată pînă oi lămuri eu lucrurile și m-oi găti cum se cuvine atît pentru întîmpinarea lui Ștefăniță, cît și a noului voievod al Țării Moldovei ! . . .

Mai mult nici că-i trebui lui State ca să se dumirească ce și cum. Fără a se mai sinchisi de burzuluiala care se iscă îndată între cei doi, el ieși ușurel de după veșmîntar, apăsă iar cu luare-aminte clanța ca un grijuliu curtean ce era și, tulburînd de data asta doar picoteala namilei din ușă, se tot duse țanțoș într-ale sale, azvîrlind iar acestuia în treacăt, ca să se știe :

— Greu te mai înțelegi cu oamenii iștia mari ai noștri ! Tună și detună cît îi ziulica de mare . . .

Trecînd tot așa și prin ușa de după primul cot al gangului, care dădea în odăile cinstului portar Luca Arbure și ale feciorilor săi, State zăbovi în tindă numai cît îi trebui să-și deie în răspăr cu mîna și să-și adune în obraz toate spaimile lumii, după care dete buzna în prima odaie, ca vai de el. Tustrei feciorii Arburelui erau acolo. Purtînd încă pe obrazuri însemnele zgaibelor căpătate la Clit, ședeau roată în jurul unei măsuțe joase curățindu-și cu sîrg armele cele scumpe, nefolosite de multă vreme. Dînd cu ochii de State, se înnegurară tustrei, înnegurarea asta sporind la auzul vorbelor ce le repezi acesta pe nerăsuflăte :

— Părintele vostru, cinstiți coconi, se află în primejdie de moarte ! E la Cărbăț vornicul . . .

— Știm asta. Și nu cumva vrei să spui că-i primejdut chiar de Cărbăț ? dete a surîde Toader, aruncînd o privire plină de înțeles celorlalți doi.

— Chiar asta vreau să vă spun, cinstiți coconi . . .

Azvîrlind la rîndu-i o privire asemănătoare fraților săi mai mari, Gliga crescui în picioare cît era de lung și, jucîndu-și în palmă jungherul pe care tocmai îl curăța cu

un lemnisor de brad, veni spre State, azvîrlindu-i de sus și cam dintr-o parte vorbele ce urmează :

— Dacă ți-ai pus de gînd să joci și de-a doua oară o comedie ca cea jucată înaintea părintelui nostru, cînd o fost cu leșii și cu tractatul, despre care chiar de la tătucu știm acuma totul . . .

— Nu mi-i de comedii acum, Gligă ! răcni State, sărind cucoșește îndărăt și proțopindu-se în picioare, de parcă gata era să-l înfrunte nu numai pe lungan, da' și întreaga lume cu toate ale ei vrăjmășii. Cărbățul îl pune sub lăcată aici pînă la venirea lui Petrea Pribeagul, ce-i acuma la Sniatyn în casa cumnatului vostru Dobjinschii, după care a și repezit azi olăcari cu noaptea-n cap. Vrea să-i arate acestuia că el îi mare și tare și că părintele vostru e un trădător care se pune împotriva chemării sale la Suceava ! Înțelesu-m-ați ? ! . . . mai răcni el de-a doua oară, zbîrlindu-se acuma la tustrei frații, căci și ceilalți doi se ridicaseră nedumiriți în picioare la auzul acelor vorbe. Cînd, după cum bine știți, dumnealui părintele vostru nu are altă vină decît aceea că pofteste ca toate să se desfășoare precum le-a fost înțelegerea cu pan Krupschii ! . . .

— Noi ca noi, da' de unde știi tu toate acestea ? dete a se lămuri Nichita. Iar ai tras cu urechea pe la uși ?

— Vorba-i că știu, ridică din umere State, și o să știți și voi numaidecît chiar din gura părintelui vostru, numai că atunci are să fie prea tîrziu ca să mai puteți face ceva, căci lăcata va fi pusă aici, la ușă, cu strajă îndoită la ea !

— Să zicem că-i așa, precum ne spui, numai că am vrea să știm și noi atunci ce diavol te împinge să tragi spuza pe turta noastră ? mișcă dintr-o mustață Toader, venind și el, deolaltă cu Nichita, mai aproape de băietan.

— Că se coace pe-alături de a noastră, căreia i-o prii de asemeni, asta-i ! i-o reteză State. Venirea lui Petrea în aceste zile aici, la Suceava, are să fie atît spre paguba unora, cît și a celorlalți, de cîștig bucurîndu-se numai vornicul. Cele ce avem de împărțit și de așezat între noi, adicătelea, între măria-sa și părintele domniilor-voastre, le-om împărți și le-om așeza după ce-o trece primejdia ! ... Pînă atunci . . .

— Care vra să zică, pînă atunci trebuie opriți olăcarii în drumul lor spre Sniatyn ? grăi Nichita, dumirit întrucîtva și întorcînd o privire întrebătoare spre Toader. Ne prindem, frăție ?

— Să ne prindem dară, de-ndată ce, ieșind de aici, ne-om încredința că spusele comediantului istuia merg mîna-n mîna cu adevărul, fie măcar de data asta, dete din cap Toader. Altă ieșire nu-i, că din noaptea asta, precum vă spuneam adineauri, toată cetatea e-n mîinile vornicului. Geaba trăgeam nădejdea că tătucu va putea ajunge la o înțelegere cu el . . .

— Iar aistui comediant se cuvine mai întîi să-i mulțămim pentru prevenirea ce ne-a făcut-o, iar după aceea, surîse strîmb Gliga, făcînd un semn cu ochiul fraților săi, se cuvine să-l mulțămim cît de cît pe Cărăbăț spre a-l îmbuna în privința-ne, depunîndu-l pe aist știutor a toate în locul unde îl așteaptă cu nerăbdare tătine-su și ceilalți vajnici apărători ai lui Ștefăniță. Sarcina asta mi-oi lua-o chiar eu îndată ce veți pleca, căci numai așa, zic, l-om putea îmbuna pe vornic și îndepărta orice bănuială a sa în privința plecării voastre pe drumul Sniatynului.

— Bun gînd ți-o venit, Gligă, încuviință Nichita, surîzînd de asemeni, numai că mi-i cam teamă să nu-i chițăie verzi și uscate vornicului, spre a se răzbuna, înainte de a ne vedea noi plecați de aici.

— Asta n-are să o facă, pun eu mîna în foc pentru el ! sări Toader. Nu de alta, da' nu i-ar folosi decît lui Cărăbăț, răzbunarea sa împotriva noastră căzînd în aceeași măsură și pe capul lui Ștefăniță. Așadar, ia-l, Gligă, cu inimă ușoară și să auzim de bine pînă la întoarcerea noastră la cetatea de scaun !

Și iată cum, datorită cîinoșiei celor trei frați, se pomeni State chiar în aceeași zi după zăbrelile temniței de sub zidurile cetății de scaun, alături de părintele său căpitantul Petrică și de ceilalți oameni de credință ai mări-ei-sale. Supărarea i-o îndulcea însă gîndul că izbutise să-i pună pe Toader și Nichita pe urmele olăcarilor vornicului. Nu se îndoia o clipă că, îndîrjiți cum erau, vor izbuti să-i oprească în drum, amînînd astfel măcar pînă la prevenirea și întoarcerea la Suceava a lui Ștefăniță intrarea lui

Petrea cu ajutoare leșești în țară. Numai cum să-l prevină pe măriasa de cele ce se întâmplau aici, cum să-l vestească de primejdie ?

Întrebarea aceasta îl rodea neconținut, în vreme ce umbla dintr-un perete într-altul prin hruba adâncă de sub zidurile cetății, unde, în slaba lumină a câtorva opaite așezate în ocnițele pereților negri și mucegăiți de vreme, se zăreau chipurile ca de ceară ale dascălilor și oamenilor de credință ai mării-sale. Cărbăț nu-l mai chemase înaintea lui, cum nu chemase pe nimenea dintre cei întemnițați. Din spusele temnicerilor, aflară că Arbure se găsea într-adevăr sub pază în odăile sale și că vornicul, mulțumit în totul de isprava sa și nemulțumit doar de faptul că nu putuse da de urma lui Toader și Nichita, prăpăstuiți fără de veste, așteaptă în liniște ziua hotărîtoare, gătindu-se de județul ce are de gînd să-l facă lui Ștefăniță și tuturor sprijinatorilor săi, puși după zăbrele, după care urma să aibă loc înscăunarea noului domn.

Luase măsuri cu adevărat diavolești în vederea acestei zile. Ca nu cumva să răsuflă vreun zvon dincolo de ziduri despre cele întîmplate în cetate, zvon ce putea stîrni oamenii și țara, primejduind totul, dădu poruncă, de îndată ce văzu ultima haraba cu provianturi și ultimul om ce-i era de trebuință intrînd în cetate, să fie ridicat podul de peste șanț și să fie trase canaturile porții, tăind astfel orice legătură a ei cu lumea din afară și punînd, ca pe vreme de război, străji multe pe ziduri, ca să-l vestească de orice mișcare s-ar vedea de departe, iar curioșilor de jos să le strige că ar bîntui molimă în cetate și că dumnealui portarul voiește să preîntîmpine, astfel, răspîndirea ei în norod . . .

Așadar, pe măsură ce zilele treceau, creștea și neliniștea lui State. Sorocul întoarcerii mării-sale se apropia cu repeziciune. Capcana îl aștepta. O dată cu închiderea ei, va cădea nu numai capul urmașului lui Bogdan Vlad și al prietenului său din copilărie, da' și capul părintelui său, apoi al lui Miron, că doar îi făgăduiseră lui Krupschii să-i facă de petrecanie, al lui Novak, cel din ungurime, ca și atîtea alte capete de preț ce s-au pus de bunăvoie în slujba țării și a tînărului ei voievod. Dar, la urma urmei,

ce putea face el, State, o mînă de om, împotriva vrăjmașei puteri care-i azvîrlise între zidurile acestea de cinci coți grosime și cu niște ferestre ce drămluiesc ca pentru calici lumina soarelui, și așa împuținată în acel sfîrșit de iarnă ? Prin dreptul lor se preumblau neconținut, doi cîte doi, roșcovanii reiteri ai căpitanului Schultz ori mîndrii panțiri leși ai lui Jan Trabka, bucuroși de prilejul ce-l au de a-și arăta, alături de moldovenii lui Cărbăbă, toată cîinoșia de care erau în stare. Nu, în afara celor făcute pînă acum, nimic nu mai putea face !

Numai că, pe la un miez de noapte, cînd abia izbuti State să ațipească din pricina frigului și a afurisitelor gînduri ce-l chinuiau fără istov, se simți scuturat de umăr. Deschise ochii. Văzu obrazul părintelui său aplecat deasupra-i. Îl auzi șoptind :

— Du-te la fereastră, te strigă careva pe nume !

Sări buimac din așternut și, dintr-un zvîcnet, ajunse la fereastra arătată. Din bezna de dincolo, luminate de slaba pîlpîire a opaițelor din lăuntru, răsăriră... o, Doamne ! Da, pistruielele obrazi ale lui Nică și Fircă ! Îl priveau cu ochi rîzători, cu degetele la gură... Un gînd îl pări în moalele capului, șușoti pe nerăsuflăte :

— Păzea !... Străjile !...

— Le-am păzit îndestul, acumă sînt puse pe hodină, surise Nică. Nu te mai perpeli de grija lor.

— De grija noastră perpelește-te, că, iaca, sîntem bocnă, și spune-ne mai repede cîte le ai pe suflet, adăugi Fircă. Dacă, bineînțăles, s-o mai fi ținînd sufletul în tine...

Somnul nu-l mai putu ajunge în noaptea aceea pe State. I se părea că totul n-a fost decît un vis și ar fi rămas poate, încredințat de lucrul acesta dacă nu se pomenea iar cu părintele său la căpătîi, venind nerăbdător să-l ispitească despre toată întîmplarea, și dacă a doua zi dimineăța nu s-ar fi stîrnit grozava larmă de sub ferestre, cînd străjile din rundul următor se poticniră de leșurile firtaților panțiri din bravele rînduri ale bravului căpitan Jan Trabka. Era atît de năucit, răscolit de atîta bucurie că izbutise să-l pună în știință pe Ștefăniță despre cele petrecute în lipsa lui, încît tot ca prin vis primi năvala în temniță a oștenilor lui Cărbăbă, numărătoarea și toate necazurile care urma

pînă la deplina lămurire a acestora că nimeni nu este lipsă și că nimenea nu poate avea vreo vină pentru cele întîmplate dincolo de zăbrele . . .

Bucuria asta nu-l slăbi nici în ziua următoare, nici în celelalte zile de încordată așteptare, ea sporindu-i chiar la știrea adusă de aceiași temniceri, cum că vornicul se arată tot mai neliniștit din pricina nearătării lui Petrea cu ajutoarele de oaste leșească, sau măcar a olăcarilor săi repeziți după dînsul. Aștepta acum măcar întoarcerea lui Ștefăniță, neputîndu-și lămuri în nici un fel și această neprevăzută întîrziere. Totuși, mai devreme sau mai tîrziu prada trebuia să se arate.

Și iată că în văzduhul limpede ca de cleștar al unei dimineți din primele zile ale lui mărtișor deteră clopotele mai întîi dinspre neacoperita clopotniță a bisericii Mirăușilor, apoi glăsuiră alte și alte clopote din sfintele locașuri ale tîrgului, vestind, toate la un loc, apropierea unui alai domnesc de cetatea de scaun.

Petrea să fie ? Ștefăniță să fie ? se întrebă, de bună seamă, vornicul, că de-aceea, pe loc, poruncile sale zbîrnîră în toate părțile punînd în mișcare cetatea. Se stîrni larmă de glasuri, de uși trîntite, de tropotul pașilor și zîngătul armelor a sute de oșteni ce năvăleau din odăi spre a se rîndui în curtea cea mare a cetății, fie pentru a întîmpina cu cinste și urale pe noul domn al țării, fie pentru a-l primi după cuviință pe acela ce le fusese pînă mai adineauri domn, dar carele, viclenind și uneltind împotriva țării și a oamenilor ei de nădejde în frunte cu marele vornic, urma să deie seama pentru asta înaintea Celuia de Sus cum și a celora vicleniți de el . . .

Nelăsîndu-l, ca pentru orice întîmplare din cele două prepuse, nici biserica în neajutorință pe dumnealui Cărbăț, că doară sfinția-sa Teoctist i se prăpăstuiise fără de urmă de o bună bucată de vreme, în mijlocul curții apăru urmașul legiuit al acestuia, părintele Eustațiu, episcop al Romanului, în bogate odăjdii, însoțit de alte cîteva fețe bisericești, care însă, asemeni lui, stăteau oarecum cu ochii în pămînt, fără a vădi măcar pe departe bucuria ce lesne o puteai ceti pe alte obrazuri, și îndeosebi pe acela al postelnicului Cosma Șarpe, al lui Ivanco logofătul, al lui Sima

vistiernicul, nemaipunînd la socoteală obrazul chiar ca soarele din nalturi al vornicului, răsăriți cu toții de-a-năclare dinspre grajduri în gâteli și rafturi de zile mari.

Rînduindu-se, așadar, oștimea cu mai-marii căpitani în frunte, cu sfinții lor alături și auzindu-se dinspre turnul Neboisa strigătul de apropiere a alaiului, surlașii și darabanii sloboziră numaidecît cîntarea de deschidere a porții. Uruiră drugii trași în lături, scrișni podul coborît, apoi zăvoarele și uriașele balamale ale canaturilor și, în neagra deschizătură a gangului...

State, încleștat de una din cele patru ferestre ce dădeau taman spre poartă și spre locul golit de oșteni, unde urma să aibă loc ceremonia, oricare ar fi ea, se frecă la ochi, apoi își făcu grăbit semnul crucii, deolaltă cu ceilalți tovarăși ai săi ce se adunaseră ciotcă la tuspatri ferestrele. Și asta fiindcă în neagra deschizătură a gangului porții se arătă... Da, chipul Maicii Domnului!

Era același chip al Maicii Domnului din sfînta icoană făcătoare de minuni pe care State o mai văzuse în cîteva rînduri vara trecută, pe vreme de secetă, străbătînd sate și tîrguri în capul unei mari mulțimi de norod, însoțită de bisericesti cîntări și rugi fierbinți întru îndurarea cerului. Acum, ca și atunci, o purtau patru călugări bărboși, în anterie pînă-n pămînt, încinși cu frînghii, acum ca și atunci venea în urma-i un rădvan închis, în care, de bună seamă, se afla părintele cel cu slujba, numai că acum în locul mulțimii ce împresura pe atunci din toate părțile icoana și rădvanul călărea, aciuat în spatele acestuia, iar acuma săltînd cu sumeție în șa în văzul tuturor, măria-sa Ștefăniță-voievod, în fruntea cetei sale de călăreți brudii, toți unul ca unul, printre care State îi recunoscă numai-decît pe Grozav, pe pistruieții gonași și iscoade ale mării-sale și pe mai toți oștenii sloboziți de la cetate și înlocuiți în ultima vreme de Cărăbăț... Abia în urma lor se arătă, lărmuind, o mare mulțime de norod, ce și începuse să se scurgă în curtea cetății.

Dar mai năucit ca toți de cele ce vedea se arăta a fi dumnealui vornicul. Fără îndoială că nu fusese vestit de străjile sale de pe ziduri nici de arătarea sfintei făcătoare de minuni, adusă, pesemne, în rădvan pînă în dreptul

porții, nici de cea a călugărilor ce tot în rădvan s-or fi călătorit pînă acolo, ci doar de arătarea alaiului bănuît a fi domnesc, după mulțimea de oșteni și norod care-l însoțea. Deci, bucurîndu-l faptul în sine, că doar un asemenea alai așteptase el cu nerăbdare atîtea zile și nopți, ca și arătarea norodului, fiindcă față de norod se cuvine să fie făcută orice schimbare de domnie, însă nebănuind ce se ascunde în rădvan și în spatele acestuia, nu luase nici o măsură de prevedere, toată istoria luîndu-l acum cu totul și cu totul pe nepusă masă. Mă rog, n-ar fi tîrziu încă să scape de norod punîndu-i sulile în piept și închizînd poarta cetății, tot așa și de ceata vicleanului voievod, însă de chipul preasfintei... Doamne iartă!

Și ce l-o mai fi sfredelind cu ochii ei ca de jar pînă-n adîncul sufletului, brrr!... că, iaca, i s-au bulbucat ochii cît cepele și au început a-i tremura sfîrcurile mustăților. Se trage îndărăt, păcătosul, strîngînd dîrlogii și bătînd ca besmetic cu călcîiele în burta calului!

Da' asta... asta ce-o mai fi?

Doi dintre călugării ce sprijineau din spate icoana s-au și repezit la ușa rădvanului și îl scot de acolo, ținîndu-l de subsuori, pe... sfinția-sa, Teoctist mitropolitul! O, cerule, maică precistă, și ce obraz are bătrînul! Curat ca noaptea-i!

S-o dat jos din rădvan, a aruncat o căutătură ucigătoare lui Eustațiu și alor săi — care mai bucuroși ar fi acum să-i înghită pămîntul, că tot cată a se ascunde după oameni — apoi vine ușurel, cu crucea în mînă, purtat de călugări și neslăbindu-l din ochi pe Cărabăț, pînă în dreptul icoanei, după care îi face semn acestuia cu degetul să se apropie, zicînd:

— Descalecă, proclutule, și îngenunche înaintea Precistei și înaintea noastră pentru judecată!

Neștiind cel îmbiat unde i-i capul, că tot de-a surda bătea cu călcîiele în burta dobitocului, sfinția-sa se întoarse spre căpitanii din rînduri, ce, asemeni sfințiilor-lor și comandirilor de reiteri și panțiri, făceau, fistîciți, fețe-fețe, zicînd iară:

— Ajutați-l pe vornic, cum și pe vitejii iștia de lîngă el, să descalece, că li s-or fi muierat oasele la vederea sfințului chip al dreptății!

Ajungînd cei patru cu bulucul de căpitani după ei în fața sfînției-sale și năzuind vornicul a-i pupa mîna și crucea, îl preveni :

— Nu te-atinge, ca să nu te mirui cu aist sămn al răstignirii, satană !

Apoi, văzîndu-i pe tuspatriu prăbușiți în țărînă la picioarele sale, își drese glasul, cuvîntînd cele ce urmează :

— Care vra să zică, vroind a vinde țara către străini pentru conace de dar și cîteși altele, pui la cale deolaltă cu tîlharii iștia de lîngă tine zdrobirea ei sub copitele hoardei lui Albu Sultan, ce mai-mai era să se înfăptuiască, cum și scoaterea din scaun și înlocuirea cu un venetic a legiuitului domn al ei, azvîrlindu-i în temniță oamenii de credință și pîndindu-l cu mișelnic județ, mai și amestecînd în uneltirea asta cinstite fețe bisericești, spre a face de rîs biserica în ochii țării ? ! Aud ?

Dar cum nu auzi nimic, și asta nu atîta din pricina începutului de surzenie ce-l încerca, cît a muțeniei celuia surpat în țărînă sub povara păcatelor, amintindu-și de ceva, se întoarce în părți, întrebînd :

— Da' Arbure unde este ?

— Aici, sfînția-ta ! ... se auzi de undeva răspunsul, iar peste citeva clipe State îl văzu pe bătrînul portar, urmat de doi străjeri, șontîcîind spre locul județului.

Scos, pesemne, de sub lăcată de Cărăbăț pentru a fi judecat și dumnealui în cazul arătării lui Petrea — sub învinuirea că s-ar fi pus, chipurile, împotriva venirii acestuia în țară și pentru a scăpa de o tovărășie știutoare a multe ce-i stătea vornicului ca sarea-n ochi, mai și primejduindu-i prin rubedeniile și legăturile ce le avea în Leahia viitorul întrezărit sub noul schiptru al țării — Luca Arbure își încetini mai întîi pașii cînd trecu pe dinaintea mării-sale, carele stătea surîzînd, de-a-ncălare, în dreapta mitropolitului, aruncîndu-i o privire de mucenic al dreptății răstignit pentru neîntinată cinste, apoi se opri în fața făcătoarei de minuni și a sfînției-sale, surpîndu-se de asemeni în genunchi și dînd să facă ce voise și Cărăbăț.

Nelăsîndu-l nici pe el să se atingă de sfintele odoare, sfînția-sa îi aruncă aceeași căutătură ucigătoare, zicînd :

— Acuma faci pe mironositul pălit de nedreptate, cu toate că în bună cîrdăsie ați pus la cale uneltirea ! Aud ?

Aici, de două ori nedreptățitul surpat în genunchi nu numai că ridică fruntea, da' și glasul, aproape că țipînd pentru prigoana la care era supus :

— Cum, sfinția-ta, oare nu eu m-am sfădit cu mișelul ista ? ! Oare . . .

— Ha, sfadă de lupi înaintea hărtănirii acestui miel de odor domnesc ! Știm asta !

— Da' oare n-am zăcut pînă azi sub lăcată ? ! Da' oare nu eu mi-am trimes feciorii la primejdie de moarte, ca să oprească în drum olăcarii repeziți de mișel la Sniatyn ? ! Domnul mi-i martur . . .

— Să taci, păcătosule, că știm noi cine și pentru ce i-o trimes, după cum știm toate ! Cît despre mărturia Domnului, ne-om umili numaidecît să o cerem la județul ce-l vom făptui cu dezlegarea ce o avem din partea măriei-sale și încuviințarea norodului aici de față !

După care, răsucindu-se, deolaltă cu călugării ce-l sprijineau, spre mulțimea adunată ciotcă în curtea cetății, întrebă :

— Oameni buni, gînditu-v-ați ce pedeapsă se cuvine aistor vînzători de țară și domn ? Că doară v-au pus în știință tinerii oșteni de față, cînd v-au chemat încoace, despre cele petrecute la curte în vreme ce măria-sa își alina la Putna durerea pierderii măicuței sale !

— Moarte-e-e ! . . . tună mulțimea, năpustind pumnii deasupra capetelor.

— Să vină călăii ! Să-l taie pe Cărăbăț cu ai lui !

— Să piară și Arbure, că și-o-ntinat căruntețile încă din vremea lui Bogdan Vlad, uneltind împotriva-i. Acum îl trădează pe urmașul lui.

— Ucide oamenii prin sate pentru a le lua ocinele, că nu-i ajung cîte le are !

Cu înfrigurare în trup, cu dinții clănțănind din pricina încordării, State privea, încheștat de zăbrele, la cele ce se întîmplau afară. I-or tăia oare cu adevărat ? În sfîrșit, îi fulgeră prin minte, viața bănuiților ucigași ai lui Bogdan, fie numai a cîtorva dintre ei, se află în mîinile măriei-sale. Se va hotărî să-i ucidă ?

Își aminti, tot printr-o fulgerare de gând, de ziua în care Ștefăniță, prevenit de căpitanul Petrică despre plecarea reiterilor la Clit, dăduse poruncă oștenilor săi ce aveau să-i ajute pe răzășii celor două sate năpăstuite, să-i crute pe tustrei feciorii lui Arbure, fiind mai mult decît încredințat că vestea morții lor l-ar doborî pe bătrîn. Nu vroia să se întîmple asta „fiindcă, îi spusese atunci măria-sa, ucigașul nedovedit nu este încă ucigaș în ochii oamenilor și înduioșătoare pentru mulți ar fi atît vitejeasca moarte cu sabia în mînă a feciorilor, cît și stingerea de durere a tatălui“. Deși dovezile vinovăției lor s-au adunat îndestul de atunci — mărturie stînd vorbele schimbate între Krupschii și cei doi soți ai săi atît în spătarie, cît și în casa lui Ivanco — ei rămîneau încă nedovediți pînă la capăt, și apoi, cei bănuți că au dus la îndeplinire porunca de ucidere a lui Bogdan Vlad, anume Toader și Nichita, nu se întorseseră încă de pe drumul Sniatynului...

Dar nu numai asta. Iaca, zăpezile s-au topit, sorocul hotărît pentru năvala în țară a lefegiilor lui Tadeusz și a nohailor se apropia. Oare știrea morții oamenilor săi de credință de la Suceava, tăindu-i toate legăturile cu Moldova, nu l-ar putea hotărî pe prusian să lovească pe loc, fără a mai aștepta zvîntarea drumurilor și deplina luare a puterii de către Ștefăniță? Doar avea ca la vreo mie de reiteri aici și cam tot atîția panțiri ai ghinărarului Adam Dzwonkowschii, pe care tînărul domn, știindu-i ca sula în coastă, i-ar putea slobozi numaidecît într-ale lor. Oare n-ar fi mai cu cale ca măria-sa...

Dar iată că măria-sa a dat pinteni înainte, s-a oprit în fața sfinției-sale Teoctist și a mulțimii, a ridicat dreapta cerînd să i se deie cuvîntul.

O liniște adîncă se așternu asupra cetății.

— Sfinția-ta, oameni buni, oșteni! grăi, rotind priviri de foc asupra celor de față. Lesne-i a ucide un om sau cîțiva dovediți cu vină de neiertat, mai anevoie-i însă și mai cu primejdie uneori a-i încerca să-i îndrepti pe vinovați. Ca domn al vostru, deși nevîrstnic încă și neîngăduit în divanul țării, avînd însă înțălegerea a toate cîte se întîmplă la hotarele noastre, cum și a primejdiei ce paște țara asta din muma veacurilor, uneori mai mult din pri-

cina dezbinărilor dinlăuntru și a unor uneltiri ca cea de față, ale cărei sîngeroase urmări așijderea ne pot fi cu nepriință, rogu-vă a-mi îngădui să apuc pe mai primejduita cale de-a doua. În mine au vrut să lovească oamenii iștia mai întii. Din parte-mi îi iert, așteptîndu-le îndreptarea. În țară au vrut să lovească mai apoi. Să-i ierte țara asemeni mie, că satîrul gîdei mai poate aștepta !

Murmure de nedumerire străbătură mulțimea. O clipă, două, trei . . .

— Facă-se voia măriei-sale ! răbufni, deodată, un glas din afunduri.

— Știe mai multe ca noi ! sări într-ajutoru-i un altul. Măria-sa să hotărască !

— Așa este, oameni buni ! se alăturară alții.

— Trăiască Ștefăniță-voievod ! Hura-a-a ! . . .

— Trăiască-ă-ă ! . . . hăuliră poporenii, cutremurînd din temelii străvechile ziduri ale cetății de scaun.

Partea a doua

Despre unele măsuri luate la Sniatyn de asemeni fără știrea rigăi de la Wawel și despre niște bucate de morun cu tilcuri ascunse — Despre pregătirile de ospăț după cuviință ale Cetății Budei pentru oaspetele ei sau despre strădania neguțătorului cu dragoste pentru al său nepot — Două vise din care precum-pănește unul ; o cioară vopsită și multe capete ce anevoie s-ar mai putea aduna la trup — O bătălie cu sula-n coastă — Și alta cu muzici și flamure care bagă-n sperieți — Când se amină o nuntă și când vînturi potrivnice surpă din picioare un rigă — Despre un răspuns în „doi peri“, despre un sangiac și despre niște localnici fără de minte ce nu știu desluși prietenii de neprieteni — Pățania lupului bătrîn pus cu botul pe labe de puiandrul său ce-și arată colții și cum încearcă el a împrumuta năravul vulpii — O așteptare pregătită pînă la sfîntul cu același nume și venirea unui musafir neașteptat — Muștrări de cuget și o încercare neizbutită, sau cînd vinovatul își aduce aminte ce are de făcut — Strădanii cinstite pentru căderea unui cap de prieten și pentru o bănuială anevoie de scuturat de pe umeri — Un făgădău al patimilor și un făcăleț pățimaș încheie o dragoste în prag de furtună.

Vestea că Ștefăniță a preluat puterea în Moldavia îl găsi pe voievoda Tadeusz Krafft la Sniatyn, taman în toiul pregătirilor ce le făcea în vederea ducerii la îndeplinire a planului său întocmit cu atîta migală. Sniatynul cu împrejurimile sale arăta întocmai ca o tabără militară. Venind dinspre îngrămădirile de corturi, cu flamure de luptă fluturînd deasupra în bătaia vîntului, ridicate în marginea tîrgului, puzderii de reiteri împlătoșați ai prusianului încrucișau, pe ulițe, mîndre priviri cu tot atît de arătorești cavaleri mazuri aduși tocmai de la cetatea Marienburgului de Petrea Pribeagul, ce ieșeau de asemenea în preumblare prin tîrg, spre a-și mai dezmoști oasele și a se arăta jucăușilor ochi de panițe, zăvorîți pe după perdelele caselor fie de gelozia soților, fie de pîrinteasca grijă a taților înfricați de scapărul atîtor coifuri și tumultul atîtor inime bărbate, căzute procopseală iar pe capul pașnicului tîrg de pe malul Prutului.

Prima înștiințare despre cele petrecute la Suceava, venită din gura unor neguțător cu drumuri pe acolo, îl zăpăci de-a bine pe pan Tadeusz. Neguțătorii nu cunoșteau în amănunt toată întîmplarea, ci doar urmările ei, însă pan Tadeusz rămase încredințat că atît capul lui Arbure cît și cel al lui Cărăbăț, fără a mai pune și capetele boierilor care le erau credincioși, s-au și rostogolit la picioarele vicleanului tînăr din scaunul țării. Așadar, aflînd despre una ca asta, sunase adunarea căpitanilor săi

și îi poruncise canțelarului Cristofor de Schidlowiecz, aflat alături de el la Sniatyn, să repeadă în aceeași zi niște gonași la Suceava, care să amiroase totul la fața locului, precum și o solie ca din partea înălțimii-sale Sigismund I la Perekop, care să-l înștiințeze pe capul nohailor că clipa a sosit, înălțimea-sa fiind mai mult decât dispus acum să rămână surd la glasul datoriei și să închidă ochii la ce se întâmplă înspre partea Bugeacului, numai cu singura condiție ca totul să se petreacă fără pic de întârziere și fără șovăială ca-n trecut, adăugind vorbelor către Albu Sultan frumoase daruri zornăitoare, iar soliei porunca de a nu se întoarce decât atunci când îl va vedea pe acesta punînd piciorul în scară și pornind în fruntea ceamburilor sale spre hotarul arătat.

La adunarea căpitanilor, primul luă cuvîntul voievoda Tadeusz. El arată în amănunt mișelnica uneltire de la Suceava, care, fără îndoială, a costat viața celor mai devotați prieteni ai înălțimii-sale, prieteni datorită cărora urma să fie găsită calea cea mai scurtă spre hotarele Porții, punîndu-se totodată sub aripa protectoare a Lehiei această înfloritoare grădină care se cheamă Moldavia... Da, spunea pan Tadeusz, acum, cînd totul s-a năruit, se cuvin luate măsuri grabnice. Înălțimea-sa nu va risca nicicînd să se facă de rîsul Evropei, sau fie numai de rîsul Seimului, călcînd în picioare un tratat abia iscălit pentru a veni în ajutorul acelor prieteni de la Suceava ce-or mai fi în viață. Asta se cade să facă el, voievoda Tadeusz Krafft, și anume, ajutîndu-l cu modestele lui puteri pe acest ilustru bărbat din Moldavia — aici, se întoarse spre Petrea Pribeagul, o butie de om cam pe măsura roșcovanului, care, măgulit de laudă, pogorîse cu sfîciune ochii în pămînt — ca să poată intra în drepturile sale și ale nobilei spițe din care se trage, spre binele preaiubitei patrii după care lăcrimează de amar de vreme și a amintiților prieteni, ce, la rîndu-le, tot de amar de vreme tînjesc în așteptarea lui... Așadar, de îndată ce se va întoarce solia de la Crîm, vor pune și ei piciorul în scară și, reiteri, mazuri, panțiri leși de-ai bravului ghegeneral Adam Dzwonkowschii aici de față, ajutorați poate și de niște alcătuiri de oaste

de prin ungurime, după care de asemenea, dacă va fi cazul, va rezezi solie la cine trebuie, vor purcede, umăr la umăr și în frățească înțelegere, fără tăraoi și, bineînțeles, fără știința înălțimii-sale și a Seimului, la treaba ce o au de înfăptuit.

Al doilea luă cuvîntul dumnealui Petrea. Lăcrimînd de-adevăratarea la auzul simțitoarelor vorbe ale lui pan Tadeusz, fapt care se vădi îndată după grabnica ducere la ochi a unei batiste cît ditai steagul de luptă al bravilor săi mazuri, ilustrul bărbat din Moldavia îi mulțumi înainte de toate acestuia pentru nădejdea ce o întraripează iar în pustiul său suflet, apoi cinstiților căpitani de față ce-s gata a muri pentru el, fapt care l-ar întrista peste măsură, căci, arată domnia-sa, răsplata adevărată îi așteaptă nu în ceruri, ci în Moldavia, lîngă scaunul său domnesc, de dobîndirea căruia nu se îndoiește acum o singură clipă...

Al treilea și ultimul cuvîntător fu generalul Adam Dzwonkowschii, comandirul polcurilor de panțiri din Podolia, un bătrîn nalt și uscățiv, cu ochi lăcrimoși, chemat în grabă de pan Tadeusz de la Kamenet-Podolsky, unde își avea rezidența, pentru a fi pus în știință asupra hotărîrii sale și, îndeosebi, în speranța că va putea obține de la el un ajutor mai însemnat de oaste, căci, orice s-ar spune, chiar și cu inimile de leu ale celor două mii de reiteri ai săi și ale celor aproape o mie de mazuri ai dumnealui Petrea, nu te poți încumeta să cucerești o țară, fie ea și lovită de sălbaticile hoarde ale Crîmului, știut fiind că-n iureșul lor acestea trec ca puhoaietele primăverii pustiind ce este de pustiit și trăgîndu-se apoi în matcă, dar țara rămîne și te poate întreba oricînd cam ce cauți pe plaiurile ei și dacă nu te scurmă dorul de casă... Mă rog, nu va fi chiar așa, fiindcă dumnealui Petrea se va afla atunci în scaunul de la Suceava, da' totuși, pînă una-alta, sau mai bine zis pînă cînd înălțimea-sa se va dumiri cam cum stau lucrurile și se va gîndi să se miște în întîmpinarea rîzătorului vis al său în fruntea mîndrei sale armii, o acoperire de nădejde nu strică să ai acolo.

Numai că, spre adîncă mirare a tuturor și îndeosebi a lui pan Tadeusz, bătrînul general nu împărtășe nici pe

departe bucuria zugrăvită pe chipurile acestora. Stătuse posomorît și în timpul într-aripatei cuvîntări stropite cu lacrimile de foc ale lui Petrea, iar acum, luînd cuvîntul, se posomorî și mai tare :

— Cinstiți pani, spuse el, eu nu cunosc vreo dorință, ca cea amintită aici, a înălțimii-sale în privința Moldaviei și nu știu ce se întîmplă în această țară decît din cele auzite de la domniile-voastre aici. O fi precum spuneți, nu zic ba. Dar, ca oștean al suzeranului meu care nu ascultă decît de ordinele sale și neștiind alta decît să le îndeplinesc pe acestea din urmă în calitatea ce o am de gheeneral al armatei din Podolia, pot să vă spun doar atîta : pînă cînd nu voi primi în scris din partea înălțimii-sale vreo dezlegare în legătură cu cele ridicate în această adunare, nu vă pot fi de nici un folos. Ba, mai mult decît atît : răspunzător fiind de tot ce se întîmplă în partea asta a regatului nostru și ținînd seama de faptul că orice acțiune pornită de aici, fie și de niște alcătuiri de oaste ținute în simbrie, ca cele ale domniilor-voastre, împotriva unor țări vecine, poate dăuna intereselor înălțimii-sale și prestigiului de care se bucură Lehia în lume ca țară suzerană și ocrotitoare a națiilor mici, vă interzic de acum încolo orice punere în tabără pe pămîntul podolean, pof-tindu-vă să-l părăsiți numaidecît. Deci, iubite pan Tadeusz, în cel mult trei zile te vei trage îndărăt pe calea Sandomirului, iar dumnealui Petrea pe cea a Marienburgului, dacă, bineînțeles, nu voi primi pînă atunci amintita dezlegare din partea înălțimii-sale !

Răzbindu-l pînă în rărunchi lovitura acelei cizme boante, străină oricăror finețuri diplomaticești și înțelegerii cît de cît a lucrurilor ce abia pot fi spuse în gura mare, pan Tadeusz aproape că gemu de durere și obidă. Își reveni însă cît ai bate din palme, și asta fiindcă îi fulgeră prin minte să recurgă tocmai la armele ce-i lipseau aceluî mundir cu znacuri de gheeneral — pe care nu se știe de ce îl chemase încoace, cînd putea la urma urmei să o scoată la capăt și fără el — adică, să încerce să-l ducă ușurel de nas spre a mai cîștiga timp și prelungi pe cît se poate sorocul dat de acesta, că doar nici nu se putea gîndi să capete dezlegarea înălțimii-sale, carele era încă

pe deplin încredințat că iscălise chiar tratatul făgăduit de dînsul și abia aștepta să-l poată pune în aplicare o dată cu intrarea primăverii în deplinele ei drepturi... Deci, venindu-și într-ale sale, dar mai păstrînd în obraz obida de-adineauri, pan Tadeusz cuvîntă cele ce urmează :

— Iubite ghenereal Dzwonkowschii, ne pare nespus de rău de neînțelegerea ce ne-o arăți în împrejurarea de loc ușoară în care ne aflăm, cînd singura noastră dorință, precum am arătat cu cîteva clipe în urmă, este aceea de a sluji intereselor Lehie și înălțimii-sale Sigismund I al ei și al nostru al tuturor. Cum însă nu ne îndoim că din aceeași dorință cinstită ca a noastră izvorăște și neînțelegerea domniei-tale, căci, într-adevăr, un oștean nu are alt drept decît acela de a se supune ordinelor suzeranului său, nu ne putem supăra pe domnia-ta și nici lua în nume de rău refuzul domniei-tale de a ne da o mîină de ajutor în cele ce avem de făcut. Ținînd seama însă de faptul că, din anume pricini nu putem cere dezlegarea pe care o dorești din partea înălțimii-sale, toată întreprinderea noastră fiind învăluită în cea mai desăvîrșită taină, ce nădăjduim că o vei păstra de asemeni, dorim a-ți face o rugăminte. Așadar, îngăduie-ne să mai rămînem în tabăra asta încă o săptămîină de zile, în care timp nădăjduim că vom primi atît veștile lămuritoare din Moldavia, spre a ști ce avem de făcut, cît și veștile ce le așteptăm din partea soliei noastre plecate la Perekop, făgăduindu-ți cu mîina la inimă că, după scurgerea acestui soroc, fie că ne vom retrage spre hotarul Țării Ungurești, unde avem destui prieteni, spre a încerca de acolo și nu de aici ajutorarea prietenilor noștri din Moldavia, fie că ne vom trage îndărăt pe drumurile Sandomirului și Marienburgului, îndeplinindu-ți astfel, în amîndouă cazurile, dorința arătată adineauri.

Înmuindu-l oarecum dulceața glasului, amestecat cu obidă, al lui pan Tadeusz, ca și gîndul că poate cu adevărat ar putea fi spre folosul înălțimii-sale toată această punere la cale a lor — ce o putea lămuri la urma urmei printr-o scrisoare către înălțimea-sa — că doar și dedesubturile politicești își au deseori rostul lor în lumea asta într-atît de sucită pentru oamenii croiți dintr-o bucată, ca

el, și obișnuieți a căta drept în ochii tuturor, bătrînul oștean ridică din umeri, spunînd, cu vădită remușcare în glas pentru dîrzenia numai ce arătată :

— Fie precum spui, pan Tadeusz, și nu-ți fie cu supărare că nu te pot ajuta în alt chip, îndatoririle mele oprindu-mă de la asta. Un singur ajutor îți pot făgădui, și anume : dacă se va dovedi că cele dezbătute și hotărîte aci sînt cu adevărat spre folosul înălțimii-sale și al prietenilor pe care-i avem la Suceava, treabă ce o voi lămuri chiar zilele acestea, voi trimite într-ajutor acelor prieteni alți panțiri ai mei care să se alăture celor ce-i avem mai demult tocmiți acolo, ca împreună cu reiterii domniei-tale să facă la fața locului tot ce vom cere de la ei.

Mulțumit deocamdată și cu faptul că izbutise să împrumute aceluia general nițeluș din preamultul suflet cît purta într-însul, fiind și aceasta, deocamdată, o izbîndă, pan Tadeusz se retrase cu ai săi la castelul bunului său amic Bronislaw Dobjinschii, unde își avea ștabul, spre a aștepta acolo amintitele vești și a pregăti în amănunt cealaltă izbîndă, mai de preț ca toate. Frigurile așteptării i le mai domolea uneori vechiul său tovarăș de arme de sub parcamele de apărare ale Reazanului, depănînd duioasele amintiri legate de acea vreme, precum și nespusele frumoase soție a acestuia, Ana. Istorisirile ei despre îmbietoarele plaiuri ale Moldaviei erau însă întrerupte adesea de grele suspinuri pentru vitrega soartă ce i-o fi lovit acumă fără de îndoială pe bietul și iubitorul ei părinte Luca Arbure, precum și pe bunii ei frați, acești prieteni pînă la moarte ai Leheiei, care, dacă mai trăiesc încă, așteaptă și nu mai apucă ziua izbăvirii făgăduite, ce întîrzia într-atît, nici ea nu știa de ce.

— Nu din vina noastră întîrzie această zi, frumoasă paniță, zicea, înțelegînd-o încotro bate și cercînd să o liniștească voievoda Tadeusz. Noi, din partea noastră, am făcut totul ca lucrurile să meargă bine acolo, trimetînd pînă și carele cu plumbul trebuincios acoperirii sfintelor voastre locașuri, fără a mai pomeni de alte trimeteri tot atît de pipărate, ce mă rușinez a le înșirui amănunțit în acest ceas al întristării în care te afli. Ce încurcături s-or fi întîmplat pe acolo și cine-i vinovat de ele, Sfînta Fe-

cioară știe. Să ne rugăm, așadar, de două ori ei, ca veștile pe care le așteptăm din Moldavia să nu fie mai rele decât le bănuim, iar cele din Perekop să ne întraripeze cu adevărat.

Și iată că veștile din Moldavia sosiră nu peste mult. O, ruga către Sfînta Fecioară înălțată, pare-se, pînă la urmă de pan Tadeusz fusese într-adevăr auzită, dar, din păcate, în parte numai, preasfînta avînd prea multe de ascultat ca să poată prididi cu toate răspunsurile așa cum le așteaptă întocmitori rugilor cu pricina, căci veștile repezite pe gura gonașilor glăsuiau cu bucurie că atît capul lui Arbure cît și cel al lui Cărăbăț, fără a mai pune celelalte capete, se găseau nesmintite la locurile lor și nu la picioarele vicleanului, cum se temuse pan Tadeusz, în vreme ce veștile cuprinse în scrisoarea bătrînului portar, chiar din mîna lui primită... Curat să te freci la ochi, nu alta ! Auzi-l numai :

„Iubite pan Tadeusz, după pripita și necugetata faptă a cinstitului vornic al nostru, Cărăbăț, ce urmărea răsturnarea din scaun a mării-sale Ștefăniță-voievod, faptă în care cît pe-aci era să amestice tot atît de cinstitul obraz al domniei-tale dacă nu mă puneam eu curmeziș și dacă feciorii mei Toader și Nichita nu opreau în drum olăcarii rezeziți de el la Sniatyn, lucrurile s-au rînduit cum nu se poate mai bine. Astfel, rămînînd măriia-sa în scaunul său voievodal, iară noi toți, din înalta milă a mării-sale, în scaunele noastre dintotdeauna, iertat fiind pînă și Cărăbăț, cum și rămînînd a pururi prietini precum am fost ai Lehie și ai înălțimii-sale Sigismund I, rugămu-te să nu ne porți de grijă, ci să-ți vezi de multele griji ce le-i fi avînd și domnia-ta acasă. Aici am adăugi să nu porți de grijă nici reiterilor domniei-tale tocmiți pe lîngă cetatea noastră de scaun, că se simt din cale-afară de bucuroși și în largul lor mai cu seamă din ziua în care măriia-sa le-o mărit, atît lor cît și panțirilor năimiți de la Dzwonkowschii, joldul ce-l primeau de la vistierie, tot ei urîndu-ți prin al lor căpitan Schultz cale sprîncenată pînă la cetatea Sandomirului...“

Azvîrlind cît colo scrisoarea, Tadeusz Krafft slobozise mai întîi un geamăt surd, cu privirile rătăcite asupra

celora de față, printre care se aflau și Cristofor de Schidlowiecz și Jerji Krupschii, și Bronislaw Dobjinschii, și dumnealui Petrea, însă dînd cu ochii de frumoasa amfitrioană Ana — care tocmai intrase cu slugile după ea ca să pună masa și, auzind cuprinsul numai ce primitei scriitori, rămăsese pironită locului, cu mîna la gură —, scrișni, ațintind o căutătură ucigătoare asupra acesteia din urmă, și spuse următoarele :

— Poftim răsplata „bietului“ dumitale părinte după toate cîte am făcut pentru el ! Poftim răsplata „bunilor“ dumitale frați, acești „prieteni pînă la moarte ai Lehie !“ Poftim...

Dar, neputîndu-și isprăvi cuvîntul, după cum nu putuse isprăvi nici blestemata scrisoare, sări de la locul său și porni mînios, duduind pe dușumelele salonului, spre ușă. Ajungîndu-l pesemne din urmă mirozna aburindelor bliduri, își încetini pașii, spunînd ca sfîrșit de toate cu mîinile căzute în lungul trupului și cu obrazul pe jumătate întors spre ceilalți :

— Dacă aveți îndurare și nu-mi luați în nume de rău această nestăpînită ieșire a mea, îngăduiți-mi să mă retrag în odăile mele, trimițînd și cina tot acolo. În singurătatea lor voi cugeta noaptea asta la cele ce am de făcut, căci în clipa de față nu văd decît o singură ieșire... suspină pan Tadeusz, întărîndu-și vorbele cu un semn înscris cu degetul arătător în jurul gîtului, după care ieși din odaie.

Se vede însă că tot în noaptea aceea, auzind grelele suspinuri venind de pre pămînt și duminindu-se cam ale cui pot fi ele și ce deznodămînt amarnic pot avea, Sfînta Fecioară își făcu pe loc vină pentru răspunsul bun dat numai pe jumătate la prima rugă a suspinătorului, hotărînd fără zăbavă să-și îndrepte greșeala la cea de-a doua rugă a acestuia, căci altminteri nu ne putem lămuri cum se face că pe la miezul acelei nopți pan Tadeusz se pomeni cu Bronislaw Dobjinschii la căpățiul său. Răsuflînd ușurat că-l vedea așa cum îl vedea, adică horăind în bună pace, vechiul său tovarăș îl zgîlțîi zdravăn de umăr, repezînd pe nerăsuflăte :

— Scoală, pan Tadeusz, că s-a întors solia noastră de la Perekop !

Ajuns de înțelegerea lucrurilor, dar buimac încă de somn, roșcovanul se așează în capul oaselor pe marginea patului, bolborosind :

— Bu ... bună vestea ?

— Bună, nici vorbă ! Deși, la început, Albu Sultan s-a arătat oarecum nedumerit de aceste insistențe ale noastre, crezînd că vrem să-l tragem pe șfară, că doar de asta nu l-a lovit nici pe Bogdan Vlad, fiindcă, ar fi spus el, de cînd se știe pe lume n-a pomenit ghiauri care să-l asmută împotriva altor ghiauri, pînă la urmă s-a hotărît să facă pe placul înălțimii-sale, pe care-l dorește de mult prieten, trecînd chiar peste știutul lor obicei de a lovi toamna, după strînsul roadelor pămîntului. Așadar, încălecînd el în fruntea alor săi de față cu solia noastră pentru o răfuială ce o avea la Karasubasarul lor din Crîm cu un oarecare Calepi-mirza, conducătorul unei seminții de peste Volga ce-i tot pricinuieste bătaie de cap de la o vreme, i-a făgăduit soliei că în cel mult o săptămînă are să fie în hotarul Bugeacului ...

— I-au amintit ai noștri de tulburarea din Moldavia ?

— Ba bine că nu ! dete din cap Dobjinschii. Nu numai de tulburarea de-acolo i-au vorbit, da' și de ajutorul ce i-l vom da din partea astlaltă, cum și din inima Moldaviei, prin oamenii noștri aflați la cetatea de scaun.

— Mda ... făcu pan Tadeusz, amînînd pentru cîteva clipe desfătarea ce ți-o poate da o bucurie adevărată. Cristofor de Schidlowiecz știe toate acestea ?

— Știe, căci l-am chemat de față cînd i-am descusut pe soli. N-a îndrăznit însă să te scoale, știindu-te prea obosit după zbuciumul încercat aseară. Pe mine, în schimb, nu m-a răbdat inima ...

— Îți mulțumesc, pan Dobjinschii, căci vești ca acestea nu sînt de amînat. Acum poți să te duci la hodină, fiindcă prevăd că n-o să prea avem parte de ea în zilele ce urmează, numai, rogu-te, spune-i lui Schidlowiecz să vină îndată la mine.

Canțelarul apăru mai tras la obraz ca de obicei, cu cearcane vinete în jurul ochilor ce vedeau frământarea omului care, încercînd să-și răscumpere o vină, cădea mereu într-altele fără a întrezări deocamdată vreun sfîrșit izbăvitor, că doar toată punerea la cale cu iscălirea de către Sigismund a unui tratat cu alte clauze decît acelea ce le știa el, apoi pregătirile de aici, de la Sniatyn, tot fără știința sa făcute, și, în sfîrșit, înștiințarea ca din partea acestuia a nohailor întărită nemijlocit cu însemnele coroanei, pe care le purta asupra-i, se puteau ușor întoarce împotriva sa, punîndu-i în primejdie chiar capul, dacă toată întreprinderea lui Tadeusz Krafft ar da greș. Nu-i vorbă, căpătase mîină liberă din partea suzeranului său de a duce, alături de prusian, tratativele cu moldovenii, precum și aprobarea nerostită, subînțeleasă numai, a unor viitoare și abia bănuite încălcări, dar știut este că țapii ispășitori nu se aleg dintre capetele încoronate și nici dintre oamenii cu averea și faima lui Tadeusz Krafft atunci cînd dintr-o socoteală greșită, sau numai un pas greșit, lucrurile se cer a fi date pe față întru declinarea oricărei vinovății...

Iată de ce, văzîndu-l Tadeusz Krafft nu se putu opri să nu-l întrebe :

— Oare nu te bucură vestea ?

— Mă bucură, nu zic, dar mă și pune pe gînduri, pan Tadeusz, spuse canțelarul așezîndu-se în marginea unui jeț.

— Frică ți-i de urmări ?

— Oarecum. Tocmai vorbeam adineauri cu Jerji Krupschii, că nici de el nu se leagă somnul în noaptea asta, să nu pățim la fel cum am pățit și la încheierea tratatului cu moldovenii.

— Ce vă face să vă gîndiți la una ca asta ? ridică dintr-o sprînceană voievoda Tadeusz.

— Ne neliniștesc, ca de altfel și pe domnia-ta, cele ce se întîmplă în Moldavia și ne gîndim dacă nu cumva trădarea de care-l învinuim noi pe Luca Arbure se datorește acelorași sfori trase cu dibăcie de vicleanul Ștefăniță, ajuns acum la putere deplină în țară...

— Pfui !... sări pan Tadeusz ca ars, lovindu-se cu palma peste frunte. Cum de nu m-am gîndit la una ca asta !

— Și dacă nu cumva, își urmă vorba cancelarul fără a lua în seamă zgomotoasa dezmeticire a acestuia, știind de pregătirile ce le facem aici, că doar are spioni peste tot, i-a iertat într-adins pe capii consiliului credincioși nouă și i-a lăsat în cinuri tocmai ca să îndepărteze, cu ajutorul lor, lovitura ce i-am putea-o da.

— Atunci, se cuvine să i-o dăm în sfârșit ! spuse pan Tadeusz simțind în sfârșit și el desfătarea adevăratei bucurii, după care porni să se preumbe de colo-colo, cu mâinile la spate, ca un adevărat general pe câmpul de bătaie căruia îi lipseau doar mundirul și znacurile, de neînchipuit însă peste gâteliile de noapte în care se afla el.

Lămurit deci pe deplin asupra întregii situații, îi porunci pe loc cancelarului să repeadă alți oameni la Suceava cu vestea numai ce primită de la Perekop spre a-i înștiința pe Arbure și ceilalți că au înțeles cum nu se poate de bine tîlcul scrisorii acestuia, cerîndu-le să se pregătească pentru cele ce vor urma și să-i prevină, de asemeni, pe oștenii năimiți de el în privința celor ce vor avea de făcut la rîndul lor. Apoi, mai aflînd că Dzwonkowschii, în ciuda rugăminții sale, îi scrisese pînă la urmă lui Sigismund despre acea mișcare de oști în Podolia, fără a pomeni, ce-i drept, vreun nume, ci doar întrebîndu-l dacă îi este îngăduit să le dea ajutorul cerut, cum și că generalul are de gînd să se întoarcă la Kamenet-Podolky a doua zi, spuse :

— Să-i reamintești ca nu cumva să uite în drum de promisiunea pe care ne-a făcut-o. Nu știi, lasă pe cineva aici care să-l țină în știință asupra intențiilor noastre ?

— De bună seamă. Vor rămîne aici doi rocmiștri din suita ce l-a însoțit încoace, cu porunca de a ne urma oriunde ne-am duce pe teritoriul aflat sub directa sa răspundere. Ridicăm și noi mîine tabăra ?

— O ridicăm, numai că domnia-ta ai să te ridici înaintea noastră, pentru a-l porni cu cea mai mare repeziciune pe Krupschii la Buda, la curtea înălțimii-sale Ludovic al II-lea, în fruntea unei solii ca din partea lui Sigismund al nostru, dîndu-i și o împuternicire scrisă și întărită cu însemnul coroanei, fiindcă bănuiesc de pe acum care va fi răspunsul lui Sigismund la scrisoarea lui Dzwonkowschii ...

— Iar ? ! mai că strigă Cristofor de Schidlowiecz, simțind cum i se strânge de-a binelea ștreangul de gît. Altă încălcare să fac ?

Roșcovanul se uită la el chiondăriș, spuse :

— Ceea ce face domnia-ta nu sînt încălcări, ci tot atîtea servicii aduse înălțimii-sale în temeiul poruncilor ce ți le dau, pan Schidlowiecz, să fim bine înțeleși asupra acestui lucru ! Înălțimea-sa a știut ce face punîndu-te la dispoziția lui Tadeusz Krafft, nu te îndoi de asta, și apoi, este singura cale hotărîtă de el ca să poți redeveni în ochii lui ceea ce ai fost înainte de . . . Aici, băgînd de seamă că privirea canțelarului cercetează iar cu luare-aminte dușumelele, se întrerupse pentru puțin, după care urmă : Deci, Jerji Krupschii al nostru îi va arăta tînărului nepot al înălțimii-sale că acesta renunță la cererea de ajutor împotriva Porții, precum și la deschiderea unui drum prin Ungaria spre hotarele acesteia, în schimbul unui neînsemnat ajutor de oaste, ca de vreo două-trei mii de călăreți de-ai săi, ce-i este necesar în Moldavia pentru a preveni astfel încălcarea de către el a tratatului iscălit cu această țară . . . Atît ajutorul de oaste cît și pe Krupschii al nostru îi vom aștepta peste cîteva zile pe Bistrița, în Posada Dornelor, mai în preajma hotarului cu Moldavia.

— Într-acolo pornim mîine ? întrebă abia-abia canțelarul, nemaiîndrăznind alte întrebări.

— Într-acolo, prietene, și . . . capul sus ! surîse namila, bătîndu-l a îmbărbătare pe umăr și punîndu-se în așternut, gata a se da iar binemeritatei acum hodine. Ce zici de cina de-aseară ? dete el a mai schimba vorba, spre a risipi neagra înnegurare a bietului canțelar. Strașnic a fost !

— Morun, deh, mai rar prin părțile noastre, ridică acesta din umere, dînd să pornească spre ușă.

— Adevărat, suspină pan Tadeusz, pradă unei plăcute aduceri aminte. Mă întreb numai, de unde l-o fi găsit majordomul casei ?

— Spunea amfitrioana noastră, căci a întrebat-o și Krupschii despre asta, că de la niște pescari moldoveni, ce mai vin din cînd în cînd și prin părțile acestea. Cică tocmai de la Bugaz îl aduc, care-i pe Marea Neagră.

— Mda, strașnic ! ... mai făcu pan Tadeusz copleșit de o dulce toropeală, în vreme ce bietul canțelar închidea cu grijă ușa de cealaltă parte a ei.

— N-aș putea spune că propunerea ce ne-o face augustinul unchi al nostru Sigismund nu ne-ar surîde, vorbi ca pentru sine riga Ludovic al II-lea, stînd în dreptul unei ferestre mari a castelului imperial din Buda, cu ochii țintă la învolburata față a Dunării, cu apele mult crescute și pe-alocuri scăpate din chinga albiei într-acel ploios început de primăvară, al căror vuiet îndepărtat, îndeosebi pe la poduri, se auzea pînă acolo. Cel puțin deocamdată, tulburările din țară nu ne îngăduie să ne alăturăm lui și nici măcar să-i deschidem un drum spre hotarele dușmanului nostru comun, așa încît prețul ce ni-l cere pentru refuzul nostru de pînă acum ni se pare destul de rezonabil, nedepășind nici posibilitățile noastre de plată.

— Tocmai, înălțimea-voastră, surîse Jerji Krupschii, carele ședea într-unul din jețurile aflate dinaintea lungii mese de lucru a tînărului rigă, de unde acesta se ridicase cu cîteva clipe în urmă pentru a cîntări mai temeinic propunerea solului polon. E o cerere modestă, vizînd un ajutor neînsemnat din partea înălțimii-voastre dat unor capi ai consiliului de la Suceava, hotărîți să-l răstoarne pe tînărul lor voievod ce se arată din cale-afară de dușmănos nouă și, în general, lumii noastre creștine ...

— Într-adevăr, surîse și tînărul suzeran, privindu-l într-un anume fel pe Krupschii, dușmănia acestui Ștefăniță s-a vădit chiar din înștiințarea primită deunăzi din partea sa.

— Ce fel de înștiințare ? se nedumiri solul, simțînd, deodată, un soi de piron în catifeaua jețului de sub el.

— Nu te neliniști, iubite pan Krupschii, că doar nu ai nici un temei pentru asta, spuse Ludovic, desprinzîndu-se de fereastră și venind să se așeze la locul său. În înștiințarea sa, vicleanul acesta, cum îi spui și cum de altminteri se arată că este, mă previne înainte de toate de apropiata sosire a domniei-tale la Buda ...

— Cu-um așa ? rotunji ochii solul, simțind parcă și al doilea piron răsărind lângă primul.

— Precum singur vezi, dete din cap tânărul suzeran, rugându-mă, totodată, ca nu cumva să accept cererea de ajutor ce mi-o vei adresa-o și, apoi, să te rețin aici pînă la venirea unei solii mai cuprinzătoare de la Suceava . . . De-oarece ar avea, pare-se, nevoie de puțin răgaz ca să se lămurească cum trebuie asupra unui așa-zis complot urzit fără știrea augustului unchi al nostru, fiindcă altminteri . . .

— Altminteri ? bîigui solul.

— Altminteri, adică dacă nu voi proceda precum mă sfătuiește el și mă voi grăbi a lua hotărîri necugetate, nu va avea încotro și va trebui să primească propunerea lui Tassa Bassa, sangiacul ortalelor otomane de peste Dunăre, care l-ar fi poftit în numele sultanului Selim, să-l lămurească ce gânduri are în cazul în care sultanul ar avea nevoie de sprijinul său în mai demult plănuita invazie atît asupra Lehiei, cît și asupra Ungariei și Boemiei noastre.

— Cu . . . cu alte cuvinte, ca Ștefăniță să-i deschidă lui Selim prin Moldavia drumul spre hotarele noastre ? . . . întrebă Krupschii, simțindu-se acuma întocmai ca fachi-rii cei de prin Indii despre care auzise atîtea istorii. Și . . . și care va fi răspunsul înălțimii-voastre ?

— Ei bine, tocmai amenințarea asta, fără a mai lua în seamă intrigile amintite cu privire la așa-zisul complot, ce vădesc adevărata față a acestui tînăr, cît și dușmănia ce ne-o poartă, mă îndeamnă să mă grăbesc cu răspunsul, făgăduind de pe-acum ajutorul cerut prin domnia-ta de augustul unchi al nostru. Numai cu o singură condiție . . .

— !?!

— Ca domnia-ta să-mi facă plăcerea de a zăbovi pînă la venirea neobrăzatei solii, care cel tîrziu mîine are să fie aici. Nu de alta, dar ca domnia-ta să audă și celălalt răspuns, ce-l voi da de-a dreptul soliei . . .

Făgăduind de bună seamă acest lucru, că doar nu se putea altfel, dar apucîndu-l pe loc dorul de pan Tadeusz și ceilalți, Jerji Krupschii ieși de la înălțimea-sa însoțit de Ion Dragfi, judele curiei regale și primul sfetnic al regelui, îndreptîndu-se spre odăile puse la dispoziția sa prin

lungile coridoare ale palatului, cu halebardieri de caraulă la toate ușile.

Mergînd ei așa și băgînd de seamă Dragfi — chemat anume de Ludovic ca să-l însoțească pe sol și chiar dăscălit la ureche înainte de ieșirea acestuia de la el — că oaspetele cam grăbește pașii, prinse a surîde sub mustăți, zicînd ca-ntr-o doară :

— Deși la obîrșie sînt și eu moldovean de prin părțile Neamțului trebuie să recunosc că, prin viclenia și năravul lor lingușitor, sînt curat ca un bucluc pe capul oamenilor de bună-credință acești moldoveni . . .

— Așa este, suspină Jerji Krupschii, adăugînd pașilor săi iuteală numai la gîndul că lucrurile sînt pe deplin lămurite, o dată ce judele curiei regale și primul sfetnic al lui Ludovic este și el . . .

— Și mă mir ce nevoie ar avea tocmai cu ei să se lege la cap înălțimea-sa Sigismund . . .

— Așa este, suspină iar Jerji Krupschii, mirîndu-se și el acuma — în ce-l privea, de bună seamă — de acest lucru și căutînd cu nerăbdare spre un anume capăt de coridor unde, în sfîrșit, va putea scăpa măcar pentru o vreme de acel afurisit neam ce-și trimitea pînă aici odraslele și felurile lui solii.

Ajungînd ei la acel capăt de coridor, Ion Dragfi zăbovi în dreptul ușii cu pricina și, înainte ca aceasta să se deschidă, șopti oaspetelui, cu același surîs neschimbat aciuat pe sub mustață, următoarele vorbe :

— Dacă domnia-ta binevoiește să facă o preumblare, fie ea și mai lungă, n-are decît să sune clopoțelul aflat în odaie : caii domniei-tale vor fi trași numaidecît la scară . . . Dar asta, bineînțeles, nu înainte de a lua cina, care ți-a și fost servită înăuntru, căci, trebuie să-ți mărturisesc că-i o cină de zile mari !

De adevărul acestor vorbe se putu încredința Krupschii chiar în clipa în care intră în odaia sa, unde în jurul mesei își făceau de lucru cu tacîmurile și alte cele doi slujitori înfietuiți, fiindcă, aruncînd privirea asupra bucatelor de pe masă . . .

— Ce se întîmplă, seniore ?! săriră neliniștiți cei doi slujitori, ca părăindu-li-se că musafirul s-ar clătina pe

picioare și dînd să-l așeze pe scaun, în capul mesei. Sînt bucate din morun, mai rar, ce-i drept, prin părțile noastre, adus de niște pescari moldoveni tocmai de la Bugaz, care-i pe Marea Neagră...

Pentru nimic în lume nu și-ar fi schimbat Petru Măjaru meseria sa de neguțător. O socotea cea mai frumoasă îndeletnicire pe lumea asta. Nu că ar fi fost bănoasă — că de gologani, slavă Domnului, nu s-ar fi putut plînge dumnealui Petru cu cele moșii rămase prin preajma Hîrlăului și Brăilei de pe urma vestitului neguțător Rareș, preafericitul părinte adoptiv al său, pe care norocul îl procopsise nu numai cu o nevastă frumoasă coz, da' și cu toată milostea pentru el și slăbiciunea pentru ea din partea slăvitului Ștefan-voievod Bătrînul — da' fiindcă îi îngăduia ce nu-ți pot îngădui în veac alte meserii. Lăsînd deoparte pescuitul, cu care se îndeletniceau oamenii săi din cherhana-lele de pe Dunăre și Marea cea Neagră, lui nerămînîndu-i decît să se desfete cu priveliștea apelor celor fără de sfîrșit și a bogățiilor ce le poartă ele în adîncuri, dar însăși cărăușia cu măjile, ce-s niște care mașterite anume pentru păstrarea în gheață și sare a peștelui pe vreme de vară, făcea toți banii, cum nu fac toate meșteșugurile luate la un loc. Căci a cunoaște locurile și oamenii, mereu alte locuri și alți oameni, nu-i, într-adevăr, un lucru la îndemîna oricui, ci numai a neguțătorului și cărăușului, plăcerea și mulțumirea de sine a acestuia înmulțindu-se la nesfîrșit mai cu seamă atunci cînd are a pururi ochiul ager și urechea ciulită.

Prietenos din fire și cu cîrlig la vorbă, fie că o aducea în limba osmanilor, a leșilor sau a ungurilor, căci le cunoștea îndestul pe toate, știa de la prima tocmeală încheiată cu aldămaș la o cană de kavê ¹, la o bășică de sliwo-wiță ² sau una de palincă, să se lege frate și cu un ulemă ³

¹ Cafea.

² Rachiu de prune.

³ Cărturar.

al Porții, și cu un mîndru pan de pe la Lwow sau Krakow, și cu un nemeș¹ înfioat de prin Transilvania sau Buda, da' mai cu seamă să-i și descoase pre limba lor de cîte îi erau lui de trebuință și se puteau arăta cu folos tînărului voievod de la Suceava. În felul acesta, mai folosind și pe Sofronie al său, devenit și el de la o vreme, ca și stăpînu-su, mare meșter într-asemenea treburi, ba chiar și dascăl priceput în muștruluirea călăreților de pază la măji, ce-i stăteau sub porunci, izbuti cîteva lucruri ce i-au mers la inimă lui Ștefăniță. Lăsînd deoparte unele isprăvi mai vechi, ca aflarea despre cele întîmplate cu Starețchii Miroslaw, fostul preceptor al rigăi de la Wawel și prieten al său, apoi scoaterea lui din temniță și aducerea pe fundul unei măji pe pămîntul Moldovei, apoi aceea cu ademenirea de la Buda și tocmai de la Rîm, cu ajutorul unui alt mare prieten aflat la curtea lui Ludovic, a celorlalți doi dascăli trebuincioși de asemeni lui Ștefăniță, nici că se putea acum ca știrile cele noi privitoare la pregătirile lui Tadeusz Krafft și la toată furnicăreala din preajma Sniatynului să nu fi mers tot așa la inima tînărului voievod. I le vestise pe toate la vremea lor și vedea de pe acuma obrazul rîzător al acestuia în clipa în care va afla și de gălușca înghițită — fie ea și în chip de morun — de Krupschii la Buda. Îi înlesnise încă o dată plăcerea unui ospăț copios prin străduința aceluiași mare prieten al său, Ion Dragfi, depusă pe lîngă Ludovic, și a sprintenului Sofronie, pornit cu tarhat de pește la tarnițele a trei călăreți de-ai săi înaintea panului, după aflarea celor puse la cale în adunarea de la Sniatyn și în casa lui Bronislaw Dobjinschii. O mîna de ajutor îi dăduseră, de bună seamă, cu îndestulă tragere de inimă și slugile castelanului, oricînd ahtiate după zloții cei de aur zornăitor împărțiți cu dărnicie de vrednicul neguțător moldovean cu fire prietenoasă și cîrlig la vorbă...

Vînzîndu-și, astfel, la preț bun marfa, își slobozise măjile spre cherhanalele de pe țărmurile mării, iar singur apucă drumul Sucevii, știind cu cîtă nerăbdare este așteptat el acolo. Ajuns la cetate, își lăsă harmăsarul la graj-

¹ Nobil ungur.

duri și prinse a urca scara de piatră ce ducea spre odăile domnești. Fu întâmpinat ca și în alte dăți cu zîmbiri prietenoase și înștiințat de oșteni că măria-sa tocmai ținea divan cu boierii sfatului său domnesc, fapt ce-l bucură din cale-afară, căci, în sfîrșit, avea și el prilejul să vadă cu ochii săi o dezbatere în divan după punerea iar în hățuri a unora, făgăduită de către tînărul vlăstar al marilor Mușatini ai vremilor apuse. Deci, deschizîndu-i unul dintre oșteni ușa spătăriei celei mari, Petru Măjaru intră înlăuntru dînd plecăciune adîncă spre măria-sa, care se vădi bucuros ca totdeauna la vederea oaspetelui, și pofti printr-un anume semn, înțeles numaidecît de acesta, să se așeze în ultimul rînd de scaune, ceea ce și făcu, cu binevoitoarea îngăduință a nepotului.

Primul lucru, ce-l băgă de seamă dintr-o ochire era cumînțenia așternută pe unele obrazuri ce le știa plesnind de îngîmfare altădată, în frunte cu obrazurile lui Arbure și Cărăbăț. Tocmai ascultau cuvintele măriei-sale, izvorîte neîndoielnic din harul și scăpărarea minții acestuia, dar cu rădăcinile înfipite adînc în știința adunată cu sîrg de la dascăli și din hrisoavele înțelepciunii. Căci iată ce spunea măria-sa :

— Dreptatea noastră, a moldovenilor și a rîmlenilor îndeobște, ce valahi se cheamă în partea asta a Evropei, s-o izbit de cînd lumea și se mai izbește și azi de oarba înfumurare a ocîrmuitorilor marilor noroade megieșe cu noi, noroade cu care dintotdeauna ne-am cercat a trăi în pace și bun prietîșug, căci de împărțit n-avem cu ele nemica. Mai cu fumuri ca toți, precum îl arată faptele cu buna lui știință făptuite de alții, este riga Sigismund I al Lehie, carele, zice-se, visează a sfărîma puterea otomană dimpreună cu Maximilian al Germaniei, cu riga Francisc I al Franciei și cu oștile Sfîntului Părinte de la Rîm, prin atît de trîmbițatul război al crucii, folosind în primul rînd Moldova pentru împlinirea acestui cutezător vis al său.

— Și crede măria-ta că n-ar fi un cîștig pentru noi o izbîndă a oștilor creștine împotriva turcului ? Înălță fruntea dumnealui Cărăbăț, cătînd cam dintr-o parte și cu un

suris de îngăduință abia deslușit la tînărul cuvîntător. Doar creștini sîntem și noi, primejduiți de asemenea.

Măria-sa îl privi cu luare aminte, apoi, cu un suris asemănător dete răspunsul ce urmează :

— De bun înțales, iubite vornic al nostru, că o izbîndă a oștilor creștine, dobîndită la capătul unei înfruntări care n-ar urmări decît acest lucru, nici că s-ar putea să nu ne bucure, ba, mai mult decît atît : pentru o asemenea înfruntare și o asemenea izbîndă ne-am pune în joc chiar viețile și ființa neamului nostru. Numai că, pe lîngă amintitul vis al rigăi Sigismund, mai sălășluiește și un alt vis mai vechi, împlinit în parte, al Jagellonilor, de a pune sub ascultarea lor toate noroadele megieșe cu ei. Ei bine, de dragul acestui vis al lor ni se calcă în picioare dreptatea de care vorbeam adineauri, adevăr pe care atît domnia-ta cît și cînsitul portar al nostru, oameni cu îndestulă trăire și tot atîta cunoaștere a lucrurilor, n-ați știut să-l deslușiți nici măcar din prevederile tractatului de prietinie pus sub ochii domniilor-voastre, fără a mai vorbi de altele. N-ați știut, ori poate . . . lungi vorba, parcă într-adins tînărul voievod.

— Da' de unde să știm, măria-ta ! sări dumnealui Arbure.

— De-am fi știut ori bănuیت măcar cele ce ne spui, grăi și dumnealui Cărăbăț, n-am fi încercat înlăturarea măriei-tale, ce ne păraai o piedică în cale, și aducerea în scaunul țării a unui om nici măcar cunoscut nouă, faptă pentru care ai avut nețărmurita bunătate de a ne ierta și lăsa în cinurile avute. Am pus crezămînt în puternicul nostru vecin numai din nădejdea că ne-ar putea fi pavază în fața înaintării spre inima Evropei a puhoiului otoman. Asta ne-a călăuzit pașii spre cele ce am făcut, și nicidecum ceea ce bănuiește măria-ta, adică pofta de putere, că doară putere aveam îndestulă și înainte, precum nici darurile și frumoasele făgăduințe primite din partea leșilor, cunoscute de asemeni măriei-tale.

— Chiar ele, aceste daruri și făgăduințe, ar fi trebuit să vă pună pe gînduri asupra celor urmărite de ei . . .

— Îmblă amîndoi cu cioara vopsită, măria-ta, îl întrepruse, trezit din toropeala-i din totdeauna, sfinția-sa

Teoctist mitropolitul, ca răzbit pesemne de fățarnicia celor doi. Numai că, din păcate, trebuie să luăm de-a bună pasărea asta, așa cum arată ea la pene, că poate o da Dumnezeu și Maica Domnului de le-or veni mințile acasă.

Băgînd de seamă zîmbetele apărute pe mai toate chipurile adunate în spătărie, măria-sa zîmbi la rîndu-i, spunînd :

— Zic și eu, asemeni sfînției-sale, s-o luăm de-a bună că n-ați știut. N-ați știut, ați pus crezămînt — fie ! Un lucru însă trebuie să-l știți cu toții, după cum prea bine chiar leșii îl știu, și anume că pavăza lumii creștine împotriva puhoiului otoman este Moldova și nu Țara Leșească, iar noi am adăuga : Moldova slobodă, cum este ea astăzi, chiar dacă plătește peșcheș sultanului spre a fi lăsată în pace. Numai o Moldovă neîngenuncheată poate ține — așa cum a ținut întotdeauna — piept necredincioșilor, căci robii nu știu a se bate nicidecum pentru stăpînii ce-i asupresc. Iată ce nu vrea să înțeleagă Sigismund și ce nădăjduiesc că vor înțalege domniile-voastre spre binele nostru al tuturor și chiar al lui Sigismund însuși.

Întîlnind, în liniștea adîncă ce se așternu în spătărie, multmirata privire a bunului său uncheș, ce se minuna mai abitir ca înainte de domnul adevărat ce-l vedea înaintea ochilor săi, ajuns parcă peste noapte la deplina cunoaștere a încîlcitelor treburi ale lumii, măria-sa îl pofti să iasă înainte, zicînd mai departe :

— Din păcate însă, greșelile de care v-am iertat pentru a nu primejdui liniștea țării și a-i da răgaz să se pregătească pentru cele ce s-ar putea întîmpla se cer a fi plătite pînă la urmă de noi toți. Am adunat cinstitul divan anume pentru a vă arăta ce ne așteaptă, dar cum iubitul nostru uncheș Petru a venit tocmai la vreme din vecinii noștri și, fără de-ndoială, o fi aflat mai multe ca noi la fața locului, îl las pe domnia-sa să vă spună cîte are de spus.

Prinzînd un anume semn din partea tînărului voievod și nepot al său și înțelegînd pe loc cam ce se poate și ce nu, că doar nici se putea da în vileag totul în fața unor prieteni de nădejde ai lui Tadeusz Krafft și Dobjinschii, oricît de cuminți și de pocăiți ar părea ei în acea clipă, uncheșul măriei-sale își drese glasul, precum o cerea

buna cuviință, zicînd cam în noduri și cu adîncă mîhnire zugrăvită pe chip cele ce urmează :

— În ciuda înțelepteii scrisori pe care am auzit că ar fi primit-o voievoda Tadeusz Krafft din partea cînstitutului portar al nostru aci de față, prusianul nu s-o astîmpărat. Drept urmare, i-a pus la cale pe nohai să ne pălească și în cîteva zile aceștia vor fi la hotarul Bugeacului. Iată dar prima plată ce vom avea de dat . . .

— Și a doua care este ? întrebă, cu vădită nerăbdare în glas, Arbure.

Deslușindu-i acea nerăbdare cum și vicleșugul ascuns în ea, că doar nici că se putea ca bătrînul să nu fi primit pînă acum înștiințarea lui Tadeusz despre cîte știa și urma să facă acesta, fiindu-i deci cunoscut pînă și răspunsul nohailor, dar voind să mai afle și altele din cele ce nu le știa încă nici prusianul pesemne, fiindcă Krupschii, cu toată graba arătată, abia dacă o fi ajuns la Posada Dornelor, uncheșul măriei-sale își stăpîni de-al naibii zîmbetul ce-l încerca, întrebînd la rîndu-i :

— Oare nu ne-o fi de ajuns și cu plata asta ?

— A . . . adevărat, recunosc laudatul împricinat. Ne-o fi de ajuns și asta . . .

Înțelegînd că atît s-a putut și mai mult nu, cel puțin de față cu cine nu trebuie, măria-sa își înfrînă pînă una-alta și el nerăbdarea, zicînd către cei de față, dar și trăgînd cu ochiul spre cîteva obrazuri, pentru a desluși în ele urmarea acestor vorbe :

— Pentru ca plata asta, despre care știam cîte ceva, să nu fie din cale-afară de pipărată pentru noi, trebuie să vestesc cînstitul divan că, înainte de a intra încoace, i-am dat poruncă vrednicului nostru căpitan Petrică, bineînțeles ca din partea domniei-tale, iubite vornic al nostru, se întoarce el spre Cărbăț, să porceadă numaidecît, în fruntea stegarilor de oaste ce le avem la cetate, spre latura Bugeacului . . .

Urmarea se arată cît ai bate din palme, pe mai multe obrazuri deodată.

— Toate steagurile de oaste le-ai trimes ? ! păli la înfățișare vornicul.

— Zece steaguri numai, celelalte cinci rămânînd mai departe aici sub poruncile domniei-tale, cinstite vornice, surîse tînărul voievod.

— Nu cumva și . . . pe reiteri, și pe panțiri ?! se înfioră de propria-i întrebare Arbure.

— De bună seamă, că doar mai cu folos ne va fi treaba ce o vor face acolo, decît cea de-aici . . .

— Pe toți i-ai trimes ?! boldi ochii și dumnealui Cosma Șarpe.

— Pe toți, adăugînd la ei și pe proaspeții panțiri ce ne-au venit ieri, din prietineasca grijă a săritorului la năcazurile noastre ghinărar leah Adam Dzwonkowschii . . .

— Și dacă-i răzlesc nohail acolo și ajung la cetatea noastră de scaun ? se neliniști și dumnealui Ivanco, logofătul.

— O să-i dați atunci mulțămită lui Sigismund și alor săi pentru ce-au făcut, însoțind-o cu rugămîntea ca tot ei să vă adune la trup capetele, de s-o întîmpla cumva să se rostogolească ele la picioarele lui Albu Sultan !

De neuitat îi părură lui Gliga acele zile de la începutul lui florar, poate nu atît din pricina belșugului de soare căzut peste munții și văile din jur, cu scapăr neconținut în jucăușele unde ale Bistriței ce-i veneau în întîmpinare, cît din pricina belșugului de bucurie ce-i năpădise sufletul, întețînd aproape pînă la durere bătăile inimii sale.

Pricinile acestei bucurii erau mai multe, iar dacă le-ai lua pe rînd, s-ar cuveni să pui înainte și înainte de toate răvășelul primit de la Hîrlău în zilele patimilor sale și ale fraților săi după năprasnica tăiere ca de Ignat a reiterilor, la Clit, răvășel care-i alinase — cum mai făcură altădată minușitele dulci ale trimițătoarei lui — nu numai durerea cucuielor și zgaiabelor căpătate cu nemiluita într-acea afurisită înfruntare, dar și mai cîinească durere a inimii, perpelită de nestatornicul foc al codașilor ochi ai Șerbegăi.

Îi scrisese Șerbega — bineînțeles, cu mîna vreunui diac de pe la curțile Hîrlăului — că avea de la oameni știință și de aceasta de-a doua mișească faptă a aceluia ce le

fusese cîndva prieten, dar care ajungînd unde a ajuns și bănuind simțămintele curate ce-i leagă pe amîndoi, cum și neputîndu-i ierta ei, Șerbegăi, răceala ce i-o arată chiar și după amenințările și prigoana la care au supus-o pețitorii săi Nică și Firică, cearcă a se răzbuna acuma în felul în care se răzbuna, părăindu-i tot ei, Șerbegăi, peste măsură de rău că nu se află mai aproape de el spre a-i îndulci, fie măcar și cu acadele, clipele amare prin care trece...

Acum, că din inimă i-or fi purces aceste vorbe ori din muierasca socoteală despre vrabia din mîină și cioara de pe gard — cioara cu pricina avînd prea multe pe capul ei ca să-i mai arză de dulcea croncăneală a dragostei și fiind, pesemne, gata-gata a-și lua zborul de pe gardul patimei sale — n-ai de unde ști, însă bucuria rămîne bucurie și nu se cade a o întuneca cu gînduri și bănuieli neîntărite de fapte.

Care vra să zică, așteaptă-mă, drăguță, că rău n-are să-ți pară...

O altă pricină de bucurie pentru Gliga era aceea că, după nesăbuita ispravă a lui Cărăbăț, cînd atît vornicul, cît mai cu seamă al său mai nevinovat ca toți părinte fuseseră cît pe-aci să-și piarză bunătatea de capete, dacă Ștefăniță — aici, cu adevărat cinstire lui! — nu le-ar fi luat apărarea înaintea prostimii celei multe, cum și a sfinției-sale Teoctist, vrăjmășia de la curte se mai alinase, fiecare putînd răsufila mai în voie și vedea mai în tihnă de ce-l doare. Îngăduit în divan și părăindu-i-se că toată puterea se află în mîinile sale, că doar nu-i poate trece prin minte că cei iertați de el ar mai cuteza să ridice capul, Ștefăniță și-a luat grija dinspre partea lor, și asta mai cu seamă după ce l-o nevoit pe bătrîn să iscălească acele scorneli din scrisoarea către pan Tadeusz... He, he, he! Credea că în felul acesta are să-i prostească pe cei de la Snia-tyn! Numai că nu i-a mers. După cum le-o spus la tustrei frații părintele lor, în înștiințarea primită de acolo se arată că pan Tadeusz și-a dat seama de adevărul adevărat și a luat, pe loc, măsurile de cuviință. Nici vorbă, are să-i scape el de viclean. Numai cum? Că iată, și vicleanul le-a cam încurcat treaba înspre latura Bugeacului. E drept, panți-

rii și reiterii vor ști ce au de făcut, da' oare vor putea face ceva cu atâtea steaguri de oaste moldovenească în spate ? . . . Oricum, treaba rămîne întrucîtva încurcată și te întrebi, fără să vrei, oare cum de le-adulmecă pe toate acest viclean ? În privința celeilalte loviri, e bine că știu cu toții că trebuie să vină, da' e prost că nimenea nu știe de unde anume va veni ea, căci de la pan Tadeusz nu au încă nici o înștiințare în privința asta. Da' nu-i nimic, ca mîine are să vină și ea.

Îl mai bucura pe Gliga faptul că Ștefăniță nu numai că și-a luat grija dinspre partea lor, da' a și început să aibă chiar încredere în ei, mai cu osebite în el și în ai săi frați Toader și Nichita, pesemne îndată după acea ispravă a lor de pomină cu olăcarii lui Cărăbăț, cînd le-au făcut seama în drumul Sniatynului fiindcă n-au vrut să le deie în mînă scrisoarea și să se întoarcă la cetate. Geaba i s-o fi plîns State de cele pătimite de el, căci dreptatea lor a ieșit la suprafață ca untdelemnul. Altfel, cum să-ți lămurești prieteșugul ce le-a arătat de atunci Ștefăniță, numindu-i în scurtă vreme pe tustrei comandiri de pîlcuri peste o sută de oșteni și îngăduindu-le chiar ieșiri cu ele, pentru muștru, dincolo de zidurile cetății ?

Iacă, și acuma, cu toată zarva ce se prevede, le-a îngăduit o ieșire asemănătoare ; ce-i drept, aveau o alcătuire de oaste ceva mai mare, ca de vreo două mii și ceva de suflete, pe o durată mai lungă de muștru, tocmai pe această vale a Bistriței, străjuită de munți și scăldată într-atîta lumină !

Trebuie arătat însă că bucuria lui Gliga, cum fără de îndoială și a fraților lui, era adumbrită întrucîtva de două supărări, căroră s-ar cuveni să le spunem aici pe nume. Prima din ele era aceea că, în loc de a purcede în sfîrșit și ei la o luptă adevărată cu un dușman adevărat, cum ar fi turcii din margine, să zicem, și a culege laurii izbînzii pe măsura numelui și cinului de căpitani ce-l aveau, ca faima faptei lor să ajungă dacă nu la Cracovia, da' cel puțin la Sniatyn, erau nevoiți și acuma să se măsoare cu un vrăjmaș închipuit, de parcă abia au întărcat pruncia și li-i străin încă nobilul meșteșug al armelor. Cît despre cea de-a

doua supărare, iacăt-o : deși fiecare dintre ei se cheamă comandir peste o sută de săbii, comandirul comandirilor cu putere deplină — să te crucești, nu alta ! — nu este altul decît Grozav al Anei, plodul unei amărîte răzășoaice de pe meleagurile Hîrlăului ... De bună seamă, băietanul îi mintos și vrednic, iar numele pe drept i se potrivește năra-vului, cum și științei sale în mînuirea palei, fără a mai vor-bi de dibăcia cu care știe feri primejdia și prinde la strîm-toare pe vrăjmaș, da' de aici și pînă a-l face frunte peste cei de-un alt aluat ... Mă rog, să fi fost dumnealui Cărabăț, ori un altul, pe potrivă ... Sau chiar căpitanul Petrică, la urma urmei ... Da' așa ?!

Nu-i nimic, treacă și asta, că-i păcat a întina cu supărări un asemenea început de zi aici, pe malul stîng al Bistriței, pe care-l urmează de cîteva ceasuri, în scapărul acesta de apă și soare, în îmbătătoarea miroznă a florilor ce împîn-zesc toată pajiștea pînă hăt, spre dumbrăvile din stînga, ce de la o vreme au început să se lege lanț una de alta.

Înaintau la pas întins, cu dîrlogii slobozi, trăgînd cu ne-saș în piept aerul îmbălsămat al dimineții, cu ochii beți de frumusețile locurilor ...

Da' asta ce-o mai fi ?

De după un pîlc de copaci au apărut în fața lui Grozav, care ținea fruntea dimpreună cu mai-vîrstnicii sotnici ai săi Sava și Datcu, doi călăreți ... Ah, da, sînt Nică și Fircă, zisele iscoade ale lui Ștefăniță, acum date cu împrumut lui Grozav și trimese încă în toiul nopții înainte spre a amiroși, chipurile, locul unde s-ar ascunde căutatul „vrăj-maș“. L-au oprit pe Grozav și se sfătuiesc de zor cu el și cu ceilalți, cu ochii țintă la malul celălalt.

Dar de ce le-or fi caii uzi, șiroind de apă ? Să fi trecut cumva Bistrița ? Doar malul celălalt îi al Țării Ardealului, ce să caute ei pe pămîntul acesta aflat sub suzeranitatea înălțimii-sale Ludovic al II-lea, augustul nepot al lui Sigis-mund, acest prieten juruit al Moldovei ? ... Hm, comédie curată ! Și apoi, ce-i vine lui Grozav să pună tocmai aici tabăra de bătălie, că doar asta are de gînd, pre cît se pare, fiindcă altminteri n-ar cumpăni din ochi malul nostru și dumbrăvile din preajmă ...

Nedumirit și ros de întrebări, Gliga dete pinteni înainte spre pîlcul sfătuitoarelor. Ajungînd în dreptul lor, strînse dîrlogii, întrebînd cu sumeție :

— Căpitane Grozav, aici ai de gînd a ridica tabăra ?

Grozav se răsuci în șa, răsucind totodată și fugarul spre cel cu întrebarea.

Deși nu prea nalt de stat, se lățise mult în umere în ultima vreme, de altfel ca și ceilalți prieteni ai măriei-sale, numai că, bălan fiind, mustața lui spre deosebire de mustățile altora semăna tot a tulei, mai învîrtoșat ce-i drept și cu sfîrcurile răsucite în sus, ca să nu dea naștere pe-semne la îndoieli.

Zărindu-l pe Gliga, Grozav se posomorî la chip, pierindu-i și voioșia dinainte, căci se vedea cît de colo că pline de haz erau spusele pistruieților, rîsetele lor înfundate auzindu-se pînă în rîndurile călărimii oprite pe mal. Răspunse :

— Cinstite cocon, cele ce am de gînd le voi vesti numai-decît cu glas tare și în chip de poruncă tuturor oamenilor ! Rogu-te, așadar, să treci în fruntea oștenilor domniei-tale și să le ascuți cu cît mai multă luare-aminte !

Ca neavînd încotro și temîndu-se de o nouă rușinare, mai abitur ca aceasta, în fața oștenilor, că doar știa de ce este în stare Grozav cînd îi sare țandăra, Gliga dete ascultare poruncii și, vrînd-nevrînd, veni spre pîlc, blestemînd în sine clipa în care luase necugetata hotărîre de a ieși înainte.

Așteptă, neclintit, porunca făgăduită. Aceasta nu întîrzie prea mult, căci, isprăvind cu sfatul, Grozav spuse :

— Căpitani, oșteni dumneavoastră ! Pre cît se pare, vom avea numaidecît prilejul să dăm o bătălie adevărată cu un vrăjmaș în carne și oase venit tocmai de la Sniatyn și aciuat hoștește aici în marginea țării. Este vorba de o alcătuire de oaste amestecată, mazuri și reiteri în cea mai mare parte, în fruntea căroră se află un mișel de prusian cu numele de Tadeusz Krafft, carele, fără de știrea rigăi Sigismund al Lehie și în nădejdea de a împlini o mai veche și ascunsă poftă a acestui rigă, s-o cercat a căpăta ajutor de la Buda, dar, neprimindu-l și cumpărîndu-i se vede pe vameșii lui Ludovic, a hotărît să pălească singur de-aici Mol-

dova noastră, ce-o crede cuprinsă de răzmeriță și pustiiată de nohai înspre fruntariile Bugeacului, pentru a înscăuna la Suceava un alt mișel ca el cu numele de Petrea Pribeagul fugar din țară, unul umflat, cu mustăți în prepeleac...

— Îi și gușat pe deasupra! șopti de lângă el Fircă, zîmbind și arătînd cu mîna cam cîtă gușă să tot aibă umflatul cu pricina.

— Așadar, căpitani și oșteni dumneavoastră, urmă a spune Grozav, aici le vom da binețe, ieșindu-le în întîmpinare din dumbrăvile acestea, de îndată ce-or apuca malul nostru.

— Mulți is? întrebă căpitanul Panțu, comandirul pîlcului de arcași.

— Ca la vreo trei mii de săbii să fie, după socoteala noastră, răspunse Nică.

— Mai puțin cu una, urmă zîmbind Fircă, că umflatu-i numai cu buzdugan. Un buzdugan în chip de schiptru domnesc...

— Se fălește și el cu buzduganul ca țiganul cu puha¹, înainte de a-și lua gloabă la ea, rîse căpitanul Sfetcu, un flăcău de vreo douăzeci de ani, comandirul pîlcului de sulitari. Sfînta nădejde a omului...

Stăpînindu-și rîsul ce-l încerca de asemeni, Grozav ridică brațul ca să se facă liniște, după care grăi:

— Ca să-i curmăm pentru totdeauna nădejdea asta, lui și celorlalți, vom purcede precum urmează la treaba ce o avem de făcut.

Aici, Grozav se întoarse către noii căpitani Toader, Nichita și Gliga ai lui Arbure, arătîndu-le mai întîi cîtă încredere are în ei măria-sa de vreme ce i-a trimes încoace, de altfel ca și în părintele lor, cînstitul portar al cetății de scaun, de care își mai amintește șleahța și-n ziua de azi, iar după aceea îi pofti să-și rînduiască pîlcurile în tufărișul dumbrăvii din față, mai în preajma drumului dinspre vad, pe care fără îndoială vor apuca lefegiii lui Krafft și ai lui Petrea. Vor ieși tustrei de acolo la cîntarea de corn ce se va da spre a primi în piept năvala vrăjmașilor, căci, văzîndu-i puțini la număr, aceștia nici că vor șovăi să-i pălească de îndată ce vor ieși pe mal,

¹ Bică.

fără a bănuî că grosurile moldovenilor se află în celelalte dumbrăvi ce împresoară pajiştea. După ce le arată şi celorlalţi căpitani ce au de făcut, Grozav rezezi cîţiva pîndari spre fagii din marginea acelor dumbrăvi, după care stătu să se încredinţeze cu ochii săi cum îi sînt îndeplinite poruncile.

Cît despre Gliga, nici ajungînd în tufărişurile dumbrăvii arătate şi punîndu-şi oamenii la adăpost nu-şi veni într-ale sale. Ca prin vis auzise vorbele lui Grozav, ca prin vis îndeplinise cele ce-i fuseseră poruncite şi tot ca prin vis auzi peste puţin strigarea pîndarilor cocoţaţi în fagi privitoare la arătarea călărimii vrăjmaşe. Bucuria începutului acestui pohod îi pierise fără de urmă, în locul ei rămînînd buimăceala clipei de faţă şi cumplita nehotărîre asupra a ce va avea de făcut în clipele ce s-or urma. Care vra să zică, toţi în afară de ei trei ştiuseră încotro şi la ce merg. Toţi, pînă la ultimul oştean.

Abia acum, în ceasul al doisprezecelea, îşi dădu seama că totul fusese cusut cu aţă albă : porunca lui Ştefăniţă de a veni încoace, povestea cu muştrul ce li-i de trebuinţă, raita peste apă a pistruieţilor ... Înştiinţat de iscoadele sale asupra măsurilor pe care le-au luat cei de la Sniatyn pentru a-şi duce la îndeplinire făgăduinţa cu privire la Petrea Pribeagul, vicleanul şi-a luat măsurile lui de apărare atît dinspre partea tătarilor, cît şi din partea astlaltă. Toate bune, da' de ce i-o fi trebuit să-i folosească *tocmai pe ei* în toată urzeala asta, şi anume aşa cum i-a folosit, să-i ducă cu zaharicaua precum i-a dus ? Că-şi pune nădejdea în credinţa şi bărbăţia lor, ca şi-n credinţa bătrînului, precum cerca să-i măgulească Grozav ? Mofturi ... Altele urmăreşte el, da' ce anume, ştie-l păcatul !

Şi ar mai fi stat pesemne Gliga să se întrebe despre multe alte lucruri de minune dacă nu auzea de aproape glasul lui Zamfir, sotnicul pîlcului său, spunîndu-i :

— Căpitane, mazurii au apucat malul nostru ! Ian te uită cum vin !

Tresări, şi într-aceeaşi clipă simţi un tremur mărunţ străbătînd trupul harmăsarului său, ce prinse a se foi neliniştit. Ridică mîna şi dete la o parte crengile tufei în spatele căreia era ascuns.

Într-adevăr, sute de coifuri și platoșe scăpărătoare potopeau pajiștea pe care stătuseră ei cu un pătrar de ceas în urmă. Cu apa șiroind pe cai, în nechezatul acestora și în scurtele strigări ale comandirilor, împlătoșaii călăreți ieșeau pe toată lungimea malului dintre dumbrăvi, vadul fiind lat pesemne și cunoscut de ei la fel de bine ca și de pistruielele iscoade ale lui Ștefăniță. Gliga nu putea încă desluși chipurile comandirilor, deși se străduia din răputeri să le deslușească, căci nu mai puțin de o verstă îl despărțea de locul ieșirii lor pe mal. Iaca, acum încep să se rînduiască în alcătuire de mers, cu fața în lungul drumului pe care stă el cu ai lui la pîndă. Îi va fi mai ușor...

Toader îi în dreapta, Nichita în stînga sa, cu pîlcurile înșiruite la fel ca al său. Ce-or fi gîndind ei despre toată întîmplarea asta? Și-au dat oare seama de mișelie? Ce au de gînd să facă?

Hm, vor face ce va face și el, că doar oștenii de sub poruncile lor au fost dăscăliți din vreme și, la o adică, i-or lua în boturile cailor spre a-i mîna înainte...

Se uită în jur. Ici-colo, în dreapta și stînga, îndărătul său, răsăreau din frunzare capete de cai și călăreți. Aceștia din urmă erau numai ochi puși pe pîndă, obrazuri încordate, încremenite de așteptare.

Deodată, o furnicăreală dulce, negrăit de dulce, îi străbătu șira spinării. Da, acești oameni sînt gata să-și deie viața la un singur semn al său!... O, ce n-ar da și el acum ca cei pe care-i pîndesc ei să fie alții, turci de-o pildă sau măcar tătari, la urma urmei, împotriva cărora afurisitul de Ștefăniță n-a vrut să-i trimeată. Pe aceia nu-i știa, nu avea vreo legătură de rudenie cu ei, nu fusese oaspete prin așezările lor și nici o făgăduință din partea sa și a fraților săi nu-i lega de dînsii. Cu turcii sau chiar cu tătarii, alta ar fi fost socoteala...

Aici, un gînd blestemat i se înfipse în creieri asemeni unui cui: da' oare oștenii aceștia ai lui Tadeusz Krafft, ai lui Petrea și Dobjinschii, prietenii lor, nu cotropesc pămîntul Moldovei la fel ca tătarii, ca turcii, ori chiar ca Ioan Albert în trecut, cînd chiar părintele lor Luca Arbure a trebuit să se pună în apărarea cetății de scaun, sub porun-

cile lui Ștefan Bătrînul?... Atunci... atunci oare, cu adevărat Ștefăniță-i de vină, ori...

Un sunet prelung de corn puse capăt afurisitelor gânduri. Se întoarse spre oșteni: ochii tuturor erau ațintiți, bănuitori, asupra sa. Așteptau, se vede, porunca...

— La pas, înainte-e-e! strigă Gliga, strângînd dîrlogii și împintenîndu-și harmăsarul să iasă din desiş.

Îndată, auzi două strigări la fel, din dreapta și din stînga. Recunoscuseră glasurile.

Asta-i!

Ca la vreo trei sute de pași înainte ca drumul să intre între dumbrăvi, cîntarea de corn îi oprise pe mazuri și pe reiteri. Nedumiriți, își roteau în loc harmăsarul grei, neștiind în ce parte să se puie cu fața, fiindcă sunetul cornului hăulea peste tot.

Dar iată că i-au zărit pe moldoveni venindu-le fără grabă în întîmpinare.

Se trag cîțiva pași îndărăt, apoi se opresc locului, sfătuiesc între ei. Toți îs în zale și arămuri, pînă și caii au teltii lungi, de za, iar pe cap au botnițe dintr-aceeași lucrătură trase pînă peste urechi. E drept, au și ei, moldovenii, cămeși umplute cu bumbac, mult îngroșate la umere și mîneci, ce mai feresc pieptul și spatele de ascuțișul palei și al sulitei, iară unii dintre ei au chiar cămeși de fier, însă toate acestea sînt prea puține și nu se pun nici pe departe cu arămurile celora din față.

La vreo două sute de pași de mazuri și reiteri să fi ajuns Gliga cu ai săi cînd îi văzu pe aceștia rînduindu-se în șiraguri de bătălie și pornind, tot la pas, către ei.

Cercă iar să deslușească chipurile comandirilor, că acum îi era mai ușor. Iată, în pîlcul mai-marilor căpitani ce vine în frunte îl recunoaște pe pan Tadeusz, apoi recunoaște mustățile în prepeleac ale lui Petrea Pribeagul. Au avut dreptate pistruieții — îi umflat și cu gușă. Iar lîngă el...

Gliga se frecă la ochi. Da, în stînga lui Petrea călărește naltul și subțiraticul Barkowschii, nănașul Anei la nunta ei cu... O, Doamne, că celălalt comandir, care-i alături de Tadeusz, îi bălanul Dobjinschii, cumnatu-su!...

Dintr-un scapăr de gînd își aminti de nunta Anei, de acum cîțiva ani, cînd, în frunte cu al lor părinte, fuseseră oaspeții falnicului castel al mirelui, așezat într-un străvechi parc de castani, în marginea Sniatynului. După obreadul¹ trecerii miresei la credința catolică și după ce ksiondzul² încheie sfînta slujbă a cununiei, se urcară în caleștile ce-i așteptau la scara bisericii, înturnîndu-se la întinsele mese din marea sală de ospete, de la care se ridicară abia în seara zilei următoare, ca apoi să înceapă totul de la capăt... Se înfrățiseră în muzicile domoale ale pavanelor, în zvăpăiatele mazurci și krakowiakuri, jurîndu-și într-o limbă amestecată — ce-i drept lesne de înțeles în aburul miedului și al slibowițelor chiar și fără tălmaci — credință și dragoste pentru cîte zile or avea, cum și trainică vecinătate și într-ajutorare în fața tuturor năpastelor, fie ele în chip de nohai, fie de osmanlii. Și acum...

Se uita Gliga ca-n friguri la obrazul roșcovan al cumnatului său Dobjinschii, același obraz ce-ntîia oară îl văzuse în cetatea Sucevii, în ziua cînd tînărul pan, aflat într-o solie de pace spre Stambul, ceruse găzduire portarului cetății pentru oameni și cai, același obraz ce perpelise înima surorii sale și pe care el, Gliga, deolaltă cu părintele și frații săi, îl pupaseră de trei ori după datina slavo-nească, întru pecetluirea pe veci a legăturii lor de rudenie...

„O, Doamne, m-or fi recunoscut oare? I-or fi recunoscut oare pe Toader și Nichita?“ se gîndi în sinea-i Gliga. Măcar de-ar fi avut și el un coif dintr-acelea cu obrăzar, să fi tras obrăzarul peste ochi...

Dar iată, i s-a părut numai, ori Dobjinschii a tresărit? A tresărit și Barkowschii. Se uită nedumiriți unul la altul, își șoptesc ceva, apoi îi șoptesc ceva gușatului. Parcă șovăie amîndoi, rămîn mai în urma lui Petrea Pribeagul și a lui pan Tadeusz... Nu, acum au dat pinteni înainte, i-au ajuns pe Petrea și pe prusian, merg scară la scară. Cu fruntea sus, cu panașele-n vînt... Și cum, oare nu-i în-

¹ Ceremonia.

² Preot catolic.

cearcă aceleași gânduri ca pe el, nu-i încearcă aceleași aduceri aminte, aceleași remușcări ?

„Cu toate acestea merg și eu, neabătut, spre ei ! Numai că eu sînt mînat de ai mei să merg înainte, și apoi, pămîntul pe care merg eu . . .“

— *Stoj !* strigă Petrea, sucind capul către ai săi și ridicînd buzduganul, cînd se văzu la vreo treizeci de pași de moldoveni, apoi, către aceștia : Stați ! Ai lui Ștefăniță sînteți ?

Gliga strînse dîrlogii, încheștă fălcile, după care cătă spre ai lui : pe frați nu-i vedea, că fără de îndoială s-or fi ascuns în capetele lungilor șiraguri de bătaie în care oștenii se rînduiseră singuri din mers, asemeni celorlalți, fără a mai aștepta anume poruncă pentru asta, în schimb îi vedea pe oștenii din pîlcul său. Se opriseră locului o dată cu el și acum adăstau, cu sulițele aplecate înainte, cu ochii țintă la el. Auziseră și ei vorbele lui Petrea Pribeagul, iar acum îi așteptau răspunsul, cu același licăr de bănuială în priviri . . . Hotărît lucru, nu mai era de făcut nemica ! Se întoarse spre Petrea și, ferind ochii de al său cumnat și de nănașul Anei, înălță fruntea, spunînd :

— Ai măriei-sale Ștefăniță-voievod sîntem și poftim a vă întreba ce anume căutați pe malul nostru moldovenesc ?

Gușatul bulbucă ochii ca nedumerit de răspuns și întrebare, apoi, ridicînd către ai săi din umere, îi zise lui Gliga de la obraz :

— Cătăm o altă soartă Moldovei, lucru pe care domnia-ta, pan Arbure, ar trebui să-l știi la fel de bine ca noi !

Simțind cum îi dă în creieri sîngele la gîndul că vorbele acestea au ajuns și la urechile oștenilor săi, Gliga scrișni :

— Un lucru știu eu, iar lucrul acesta voi mă faceți să-l înțeleg : că Moldova știe a-și hotări soarta și fără de amestecul preagrijuliilor prietini ai ei ! De aceea, poftescu-vă să faceți numaidecît cale-ntoarsă, cît nu este încă prea tîrziu și cît ne mai ține încă răbdarea !

Ca prin ceață îl văzu pe al său cumnat Dobjinschii aducînd urechea spre gușat, pesemne ca să-i tălmăcească în leșește vorbele, după care, duminindu-se asupra lor și

făcându-se în obraz curat stacojiu din roșu cum era în-deobște, îl auzi strigînd :

— *Pies zdrajca !*¹

Iar nănașul Anei, naltul și subțiraticul Barkowschii, slobozi :

— *Przeklety moldavian !*²

— Căpitane, te fac cum le vine la gură ! Să-i pălim, căpitane ! se înverșună către el Zamfir, trăgînd oțelul din teacă. Să ne batjocorească, auzi, în băătăura noastră !...

„De-i cu păcat, iartă-mă, Doamne !“ șopti ca pentru sine Gliga, făcîndu-și grăbit semnul crucii. Apoi, azvîrlindu-și harmăsarul în două picioare :

— Pe ei, oșteni !

Bineînțeleș că mult mai bucuros ar fi fost vrednicul căpitan Petrică, și asta mai cu seamă după întemnițarea sa și a celorlalți oameni de credință ai măriei-sale, ca acesta să-i fi scurtat de capete pe toți cei vinovați de uneltirea de la cetatea de scaun, ducîndu-și astfel la bun sfîrșit și răzbunarea pentru uciderea părintelui său, că doar printre ei se aflau, fără tăgadă, ucigașii acestuia, dacă n-ar fi cunoscut, tot prin State, anume gînduri de taină ale lui Ștefăniță. Tînărul voievod pregătea, în ciuda părelnicei împăcaciuni cu vrăjmașii săi de moarte, o capcană în care urmau să cadă nu numai ei, da' și susținătorii lor din Lehia, astfel încît să poată scăpa o dată pentru totdeauna de amenințarea ce-l pîndea de acolo. Ori, ca această capcană să se închidă fără greș, prinzîndu-i pe toți dintr-o dată și nevoindu-l pe Sigismund să se tămăduiască de visul ce-l legăna în adîncul inimei sale, era nevoie de străduința multora, printre care și a lui, a căpitanului Petrică.

Așadar, ajungînd în laturea Bugeacului cu steagurile ce-i fuseseră încredințate în numele lui Cărbăbăț, căpitanul se puse în tabără repezind pe loc iscoade în toate părțile

¹ Cîine trădător.

² Moldovean afurisit !

de unde se putea arăta primejdia și înștiințînd, totodată, satele să steie gata pentru bejenie. Vestea așteptată îi veni nu peste mult : nohail țineau calea satelor Sărățeni și Răducani de pe malul celălalt al Prutului și, după socoteala iscoadelor, vor atinge malul în chiar seara acelei zile de șase a lui florar, avînd, în totul, vreo treizeci de ceambururi de pradă, numărate după nelipsitele tuiuri ce veneau în fruntea acestora. Făcîndu-și îndată socoteala că, cu cele zece steaguri de oaste ale sale de-a-n grămadă cu reiterii și panțirii leși — deși, pe aceștia, după cum îi arătase la plecare măriia-sa, îi putea număra mai degrabă în rîndurile vrăjmașului de peste apă — nici pe departe nu ajungea la măcar jumătate din cei treizeci de mii de busurmani ai lui Albu Sultan, vrednicul căpitan Petrică își chemă în grabă căpitanii de steaguri și sotnicii, dîndu-le unele lămuriri, urmate de porunci ce numaidecît îi făcură pe toți să-și rîză, mai întii, în mustăți, iar după aceea să-și scapere călcîiele întru îndeplinirea lor. După care, poftindu-l înaintea sa pe Jan Trabka, comandirul panțirilor leși, îi spuse cu neascunsă fală în glas și în toată a sa înfățișare :

— În sfîrșit, pane, mîine în zori veți avea multrîvnitul prilej de a ne arăta și a-i arăta vrăjmașului ce știu faptui niște șleahatici adevărați !

Deși vorbele măgulară de bună seamă inima de oștean neînfricat a lui Jan Trabka, el nu se arată totuși din caleafară de bucuros la auzul lor, avînd pricini destule pentru asta. În primul rînd, fiindcă cu totul altfel sunase porunca generalului său Adam Dzwonkowschii primită o dată cu noile întăriri din partea acestuia și, într-al doilea rînd, fiindcă celora pe care căpitanul îi numește vrăjmași va trebui să le arate mîine, tocmai în temeiul acestei porunci și în ciuda sporului de leafă hotărît într-adevăr de Ștefăniță, cu totul altceva decît ceea ce aduce, pe bună dreptate, glorie și cinste unui adevărat șleahatic...

Înțelegîndu-i cum nu se poate de bine gîndurile și întristîndu-l, pesemne, starea în care se află vrednicul oștean, căpitanul Petrică suspină mai întii din afundul bojocilor, iar apoi, bătîndu-l pe umăr a frățească îmbărbătare, adăugi :

— Și asta cu atît mai mult cu cît veți avea a vă bate nu numai pentru zlotii de leafă ce vi-i plătește Țara Moldovei, ci și pentru a plăti, la rîndu-vă, cu bani peșin nohailor pentru trădarea faptuită și mișeleasca lovire a patriei voastre mume !

— Cu-um ? . . . căscă ochi pan Trabka, carele pricepea îndestul moldoveneste ca să se mire cu adevărat de vorbele ce le auzea.

— Da, pane. Călcînd în picioare înțelegerea încheiată cu ai voștri, înțelegere ce, drept să-ți spun, nici pe departe nu era prielnică nouă, Albu Sultan, odată stîrnit din birlogul său, s-a hotărît să doboare doi iepuri cu o singură săgeată. Asupra Galiției voastre și-a năpustit el o bună parte din oaste în frunte cu ai săi mîrzaci Tamiz și Bicaz, cu cealaltă parte venind chiar el asupra noastră. După cum am fost înștiințat adineauri, Camenița este în flăcări . . .

— Kamenet-Podolsky ?! făcu tot-așa Jan Trabka, ca pălit de dambla.

— Kamenet-Podolsky, cum îți spun, suspină iar căpitanul. Apoi, bătîndu-l iar pe umăr a și mai frățească îmbărbătare : Deci, mîine în zori . . .

— *Rorkaz !*¹ scrișni bravul comandir. Pentru Kamenet, oraș al meu, praf făcut mîine sultan !

— Așa te vreau, pane ! grăi cu negrăită mîndrie pentru al său comandir căpitanul. După care, căzînd o clipă pe gînduri : Da' ia spune, pe căpitanul Schultz te poți bizui în treaba asta ?

— Kapitan Schultz — prieten nostru ! . . . Reiteri, pan-tiri — prieteni ! . . . Praf făcut sultan !

— Strașnic ! rîse cu gura pînă la urechi căpitanul. Gîndesc că nici veți mai avea nevoie de noi, ce zici ?

— Nici . . . drept vorbești ! Voi stați, privit, noi . . .

— Da' ia spune, pan Trabka, flamure de luptă cu blazoane leșești aveți ? cătă a se lămuri căpitanul, gîndind la o anume treabă, că doar nici pe departe nu-i surîdea să rămînă păgubaș de așa o mîndrețe de oșteni.

— Flamure . . . muzici . . . barabane . . . Toate este ! dete din cap leahul, ghicind cam ce poftește al său comandir.

¹ Să trăiți, am înțeles !

- O fi avînd și *Herr Kapitäne* Schultz toate aceste ?
— Și el, pan Kapitan ! Toate este ...
— Atunci mîine, în zori, cu flamure și muzici în frunte, cu barabane ...
— *Rorkaz !*

Plecînd Jan Trabka la ai săi ca să-i pună în știință asupra mișelniciei trădări a spurcatului tătar ce în loc de a împărți frățeste, pe din două, cu prietenii grasul iepure moldovenesc, cată a se îndestula singur și încă cu doi urecheți deodată, cum și pentru a le îmbărbăta inimile în vederea cumplitei plăți ce a hotărît-o spurcatului, căpitanul Petrică se duse și el la ai săi ca să vadă cum îi sînt îndeplinite poruncile, răsufîind, totdeodată, ușurat pentru înțelegerea atît de lesne încheiată cu leahul ...

Așa încît, o dată cu căderea întunericului, tătarimea, care ajunsese destul de ușor la apa Prutului, neîntîlnind vreo împotrivire în bejenitele sate din partea cealaltă, stătu mult a se mira de priveliștea peste care dădu, ba unii dintre ei cutezînd chiar a huli slăvita barbă a lui Muhamed, cel ce le călăuzise pașii pînă acolo. Căci iată ce le văzură ochii : tot malul vecin cît îl putea cuprinde privirea, cu toate dealurile și văile lui, era presărat cu jucăușe focuri ce străpungeau întunericul asemeni unei puzderii de licurici uriași, vădînd de departe așezarea în tabără a unei armii cîtu-i frunza și iarba ...

— Blestemul să cadă pe capul trădătorului ce prin a lui solie ne-a vestit că țara asta-i cuprinsă de răzmeriță și neașezare, că nu vom întîmpina în ea împotrivire și că însuși el, satana, va ajuta la ingenuncherea și părăduirea ei ! urlă Albu Sultan, văzînd ce-i vedeau ochii și încercînd cu tot dinadinsul tăria bărbii sale.

Iar dimineța, în zori — că doar nu era să plece fără a se încredința și la lumina zilei de fățarnicia zisului prieten de la Wawel, în numele căruia depuseseră atîta osîrdie pan Tadeusz și al său Cristofor de Schidlowiecz, cum și de temeinicia afuriseniilor sale slobozite de cu seară — cînd, din ceața dimineții mai și văzu răsărînd și dînd iama spre vadurile apei mîndrele chipuri ale panțirilor lui Jan Trabka, apoi acelea ale reiterilor lui *Herr Kapitäne* Schultz, cu biruitoarele lor flamure în frunte, cînd mai

auzi și duruitul asurzitor al barabanelor și războinicul taramtamtam al muzicilor, la care se adăugau chiotele ca de sfîrșitul lumii ale moldovenilor de pe malul de dincolo învăluit încă în ceață, numai că grăi :

— Mirați-vă, iubiți mîrzaci și nohai ai mei, și luați aminte ce-nseamnă cuvîntul unui ghiaur spurcat și nu-l mai huliți într-atîta pe biet Muhamed al nostru, carele-i un prunc în nevinovăția lui pe lîngă Sigismund ! Jinduind meșteșugul nostru din moși-strămoși, leahul a ridicat împotriva-ne toate armile pămîntului pentru a ne șterge de pe fața lui și a putea mulge numai el lăptoasele iepe din ocoalele vecine ! Asta a urmărit el ademenindu-ne încoace la o vreme atît de nepotrivită nouă și pentru asta grea plată i se cuvine ! Zic, s-o amînăm pînă-n toamnă, că toamna-i muma noastră, iar acuma — haida !

Și haida-de s-a tot dus clătînînd a muștrare din cap și mai încercînd din goană, după un răstimp, tăria ultimelor fire ale cu totul nevinovatei sale bărbi. În dreapta și stînga sa se duceau ca vîntul mîrzacii săi Tamiz și Bicz cărora, din fericire, abia le dăduse tuleiul.

Chiar în zilele mai sus arătateelor întîmplări în cetatea Cracoviei era mare fierbere. Nu numai precupețele din piața și vechile hale Sukiennice turuiau cîtu-i ziulica de zi, uitînd de tarabe și ferind mînioase cu palma puzderia de porumbei, din cale-afară de sîcîitori într-acele zile, da' și trecătorii opriți pîlcuri-pîlcuri pe la toate răs_pîntiile de ulițe ori chiar dreptcredincioșii din fața pupitrelor domului Mariacki, din aceeași piață, nu se lăsau mai prejos, stîinjenind astfel cu aprinsele lor șoapte predica ksiondzului, fără a mai vorbi de cîte dovedeau gurile curtenilor de la Wawel și mai cu seamă, bineînțeles, ale damelor de onoare.

Căci Cracovia, ca și întreaga Lehie, trăiseră nu demult o zi mare : intrarea la Wawel a alaiului frumoasei principese Bona Sforza, purceasă, din îndepărtatul Milano în vederea căsătoriei sale cu augustul suzeran al Lehiei, ce se hotărîse, în sfîrșit, a-și îndulci cu roze amintiri ale juneții sîcîitoarea podagră a anilor, cum și multele necazuri

ce se abat îndeobște pe încoronatele capete ale lumii. Nuri, straiile și odoarele principesei preocupau precupețele și trecătorii, despre ele sporovoiau curtenii și damele.

Oricum, nunta-i nuntă, oricine ar juca-o, petrecere și veselie adică pentru cine se nimerește, da' asta fiind nunta nunților, nici că se putea să nu stîrnească ea veselie tuturor, fie numai și la gîndul că vor benchetui alții în numele lor și că, orice s-ar spune, mai bine-i cu o nuntă ca asta decît cu celelalte jucate îndeobște pe cîmpuri de bătaie între nuntași, de pe urma cărora multe suspinuri din rîndurile multora se aleg.

Așa gîndeau oamenii și așa ar fi gîndit fără îndoială și înălțimea-sa Sigismund I, căci prilejul de a se veseli trebuia să fie pentru el cu atît mai mare, dacă o neagră supărare nu i-ar fi întunecat acele zile ale bucuriei tuturor făcîndu-l să amîie pentru cîtăva vreme pînă și multăstep-tata nuntă. Cauzele acelei supărări erau mai multe și, ferit-a sfîntul, nu se datorau ele vreunei nepotriviri între așteptările sale și cele ce-i văzură ochii pe scărița caleștii arătîndu-se delicat de sub poalele de horbotă ale celor fuste fără de număr, ci unor întîmplări cu totul și cu totul neprevăzute de el.

Prima, era pripita plecare din lumea asta a lui Maximilian al Germaniei, inițiatorul nepornitei încă cruciade împotriva turcului, și tot atît de pripita alegere în loc, de către principii electori, a nepotului său Carol, regele Spaniei și al Neapolului. Alegerea fusese făcută în dauna lui Francisc I al Franciei, susținut în zadar și pe căi tănuite de Papa Leon al X-lea nu numai fiindcă îl știa credincios sfintei alianțe încheiate împotriva Porții, ci fiindcă era încredințat că prin alegerea lui Francisc s-ar putea pune capăt aprigelor tulburări religioase din Germania, stîrnite de ereticul Martin Luther, care cutezase să se ridice împotriva puterii papale și chiar a indulgențelor sfîntului scaun, atît de necesare păcătoșilor cu dare de mîna întru izbăvirea de multele lor păcate...

A doua cauză a supărării înălțimii-sale Sigismund se datora faptului că Francisc I, primind un asemenea afront și punîndu-l pe nedrept în seama cîrdășiei rivalului său Carol cu sfîntul părinte Leon al X-lea, care nu putea în

nici un fel să dea acum pe față tănuitele sale strădanii din trecut tocmai pentru a nu-l supăra pe noul rigă al Germaniei, căci încerca acum o apropiere de acesta, intrase în sfântă alianță chiar cu Poarta... Cum sultanul Selim trăgea și el de la o vreme să calce pe urmele lui Maximilian pentru a lămuri pesemne în lumea de dincolo vechea lor vrajbă de-aici, Francisc îl încredință prin niște emisari ai săi pe Soliman, urmașul nemijlocit al bătrînului, de întreaga creștineasca-i prietenie, arătîndu-i pe deasupra cine sînt de-acum încolo adevărații dușmani ai amîndurora și cam ce merită ei...

A treia și ultima cauză a supărării înălțimii-sale, dar fără îndoială cea mai întemeiată dintre toate, se datora unui răvășel primit o dată cu alaiul principesei Bona Sforza din partea sfîntului părinte Leon al X-lea, care, cutremurat se vede de aceste năprasnice întîmplări, nu numai că uita să binecuvînteze, cum ar fi fost normal, crăiasca însoțire de la Wawel, da' se și întreba cum de pot într-asemenea situații unii împărați ai lumii să se mai gîndească la trupeștile lor desfătări... O, se mai întreba sfîntul părinte, unde este acel rigă care să cuteze acum, cînd balaurul bătrîn de la Stambul n-a apucat încă să închidă ochii, iar păcătoasa odraslă a acestuia să-i deschidă la propunerea trădătorului Francisc, da, să cuteze a le lua capetele amîndurora, spre mîntuirea întregii lumii?! Pe un asemenea rigă el, sanctitatea-sa, l-ar ajuta numai-decît cu toate oștile sale pămîntești adăugînd la ele pe cele ale arhanghelilor din ceruri, ce s-or mișca de asemenea la un singur semn al său, căci clipă mai prielnică ca aceasta nici că se va mai arăta vreodată! Iar dacă cumva el, Sigismund, sabia de foc a Evropei, cunoaște un asemenea rigă...

Cunoscînd, desigur, un asemenea rigă și punîndu-l la aspru canon în privința amintitelor desfătări pînă la mîntuirea lumii creștine, înălțimea-sa se gîndi că a sosit clipa să pună, în sfîrșit, în aplicare și clauzele tratatului iscălit cu Moldavia, anume, să poștească partea moldovenească să deschidă drum sabiei de foc a Evropei spre hotarele Porții. După care treabă, își zicea înălțimea-sa, alături de oștile pămîntești ale sfîntului părinte, că de cele ale cerului nu se arăta deocamdată nevoie, apoi de cele ale ilustru-

lui nepot al său Ludovic, căci, nemaifiind vorba acum să deschidă altora calea prin regatul său, acesta nu va pregeta, desigur, să intre în Moldavia întru ajutorarea ei și a iubitului său unchi, nici că-i va fi peste putere să zdrobească ortalele de dincolo de Dunăre și de pe tot cuprinsul Balcanilor. Iară după aceea, când se va pune — după cum pe bună dreptate îi arătase și pan Tadeusz — problema retragerii armiiilor biruitoare spre hotarele lor, și îndeosebi a armiei sale *prin Moldavia*...

Cum nu știa însă nimic despre cele petrecute în ultima vreme în Moldavia și la granițele acestei țări, după cum nu știa nimic nici despre întreaga punere la cale de la Sniatyn, nu mică îi fu mirarea în ziua în care, chemându-l la el pe Peter Tomicki, vicescancelarul coroanei, și poftindu-l să-i aducă tratatul iscălit cu Ștefăniță, pentru a-l cerceta mai cu luare aminte, află de la el că pergamentul se află sub lăcată în cancelaria coroanei, iar cheia de la sipet în buzunarul lui Cristofor de Schidlowiecz, plecat, precum se știe, împreună cu Jerji Krupschii la cetatea Sandomirului, în urma chemării lui pan Tadeusz Krafft, căruia chiar el, Sigismund, îi dăduse mână liberă să poarte tratativele cu moldovenii și să-i folosească în acest scop pe cei doi curteni ai săi. Aproape că uitase de acest lucru, iar acum, amintindu-și de dezlegarea dată, se miră nu numai de îndelungata lipsă a celor doi de la Wawel, dar și de la cetatea Sandomirului, de unde gonașii săi îi aduseseră această neliniștitoare veste, adăugind că și pan Tadeusz este de negăsit.

Abia acum își aminti și de scrisoarea primită nu demult din partea generalului Adam Dzwonkowschii, fără alte amănunte decât acelea că s-ar înjgheba o mișcare de oști în leafă în Podolia împotriva Moldaviei, scrisoare în care generalul îl întreba ce măsuri să ieie în legătură cu asta. Cunoscînd clauzele deosebit de favorabile ale tratatului încheiat cu Ștefăniță, refuzase atunci orice ajutor complotiștilor pînă la deplina sa lămurire asupra identității lor și a scopului urmărit de dîșii. Acum însă, aflînd de dispariția prusianului și a celor doi și amintindu-și de o anume aluzie făcută mai de mult de Krafft privitoare la eventualitatea schimbării domniei din Moldavia cu

ajutorul prietenilor de acolo, fiindcă, ar fi arătat pan Tadeusz, odrasla lui Bogdan Vlad urcată în scaun din prostia acestor prieteni le-ar putea pune bețe în roate chiar și în respectarea unui tratat gata iscălit, fără să vrea începu să facă legătură între amîndouă întîmplările. Făcînd această legătură, începu să aibă și remușcări pentru refuzul său de a-i ajuta pe complotiștii ce nu puteau fi alții decît curtenii dispăruți și, fără îndoială, amicii lor de la Sniatyn, despre care Krafft îi vorbise atîta. Bietul de el, nevrînd să amestece coroana crăiei în tainica întreprindere pusă la cale pe socoteala sa, se alesese pînă la urmă și cu refuzul lui Dzwonkowschii în privința unui ajutor cît de mic de oaste ce i l-o fi cerut în ascuns, fapt care explică și trecerea sub tăcere de către Dzwonkowschii, în scrisoarea sa, a numelui amintiților complotiști. Spre a-și întări această bănuială, porunci să se facă cercetări la Sniatyn, numai că pe neașteptate lămurirea îi veni pe cu totul altă cale, și iată cum.

Într-una din zile, pe la ceasurile cînd șambelanul curții primea de obicei jos, la cămări, frumoasele daruri de nuntă venite fie din partea unor nobili de vază ai Lehie, fie din partea unor curți străine și a unor fețe luminate de-aiurea, vicecancelarul său Peter Tomicki veni să-l înștiințeze cum că o solie moldovenească încărcată cu daruri scumpe a sosit de la Suceava și dorește să le depună chiar la picioarele înălțimii-sale.

Un ticăit mărunț umplu coșul pieptului lui Sigismund. Prin urmare bănuiala i se adevărea. Chiar fără de ajutorul cerut, pan Tadeusz izbutise, împreună cu ai săi prieteni de aici și din Moldavia, să schimbe domnia de la Suceava, că doar de la urmașul lui Bogdan Vlad nu se putea aștepta la daruri și solii de bunăvoință! Deci îl întrebă pe Tomicki, aproape venindu-i să zîbească:

— Din partea lui Petrea voievod sînt darurile?

Scundul vicecancelar, un omuleț rotofei care nu-l prea avea la inimă pe prusian și cu atît mai puțin tăinuitele legături ale înălțimi-sale cu el, căci îl și prevenise că acest căpitan Thomas Krafft se făcuse cîndva vinovat de

trădare și față de Maximilian al Germaniei, tuși fisticit, zicînd :

— Nu, înălțimea-ta, din partea lui . . . Ștefăniță.

— Cum ? ! . . . făcu ochi mari vîrstnicul rigă.

— Da, din partea lui Ștefăniță, însoțite fiind aceste daruri, zic solii, de nețarmurita lui dragoste și recunoștință pe care dorește, o dată cu ele, să o depună la picioarele înălțimii-tale prin gura unui oarecare boier Cîrje, care cere să fie primit încoace !

Într-adevăr, nu peste mult, așternînd dinaintea înălțimii-sale două mantii imperiale de jder ce-ți luau ochii, acel oarecare boier Cîrje și solii ce-l însoțeau se traseră cîțiva pași îndărăt, după care primul, dînd smerită plecăciune către crai, cuvîntă precum urmează :

— Bucurîndu-se din inimă pentru fericita însoțire a înălțimii-tale cu principesa rîmleană Bona Sforza, măria-sa Ștefăniță-voievod îți trimete o dată cu urările de bine și cu aceste frumoase daruri de nuntă, nețarmurita lui dragoste și recunoștință pentru înțelepciunea de care ai dat dovadă *respectînd întocmai litera tratatului existent între părți*. Refuzul înălțimii-tale de a acorda ajutor armat mișelului voievoda al Sandomirului Tadeusz Krafft, căpitanul unor lefegii străini, care urmărea, împreună cu alți mișei de vază leși și moldoveni, aducerea în scaun a unui venetic cu numele de Petrea Pribeagul, i-a ajutat măriei-sale să curme mai lesne întreaga uneltire.

Lămurindu-se pe loc asupra urmărilor gafei sale și încolțit de privirile viclene ale solilor, care, pesemne, știau tot atît de bine ca și el că făcînd ceea ce făcuse nu s-a gîndit o clipă că o face de dragul respectării clauzei pentru care Ștefăniță îi trimetea darurile și recunoștința sa, ci pentru *cu totul alte clauze* ce le știa trecute în tratat, Sigismund se gîndi că-i va fi mai cu cîștig să continue această înfruntare a vicleniei măcar pînă la aflarea amă-nuntelor legate de neizbutita, precum se arată, încercare a lui Tadeusz Krafft. Răspunse deci, înălțînd fruntea :

— Ne bucură nespus de mult că am putut fi de folos măriei-sale Ștefăniță-voievod. Mulțumindu-i din inimă pentru frumoasele daruri și tot atît de frumoasele sale urări, nădăjduim că și măria-sa ne va putea fi de folos

de acum încolo respectînd de asemeni unele clauze ale tratatului iscălit de noi . . .

Aflînd în amănunt despre ce fel de clauze este vorba cum și de înălțătoarele simțăminte care animă inima înălțimii-sale, ce se zbuciumă într-atît pentru soarta acestei lumi creștine amenințate de păgîn, dumnealui Cîrje clătina cu întristare din cap, spunînd :

— Înălțimea-ta, tratatul pe care l-ai iscălit cu Ștefăniță-voievod al nostru nu prevede nimic asemănător, fapt de care te poți convinge oricînd punîndu-l sub ochii înălțimii-tale. Ai fost mințit, se vede, de aceiași mișei cărora le-ai refuzat ajutorul cerut de la generalul oastei tale podolene Adam Dzwonkowschii. Dacă în tratatul existent ar fi fost prevăzute asemenea clauze, măria-sa Ștefăniță-voievod nici că ar fi stat pe gînduri să le respecte, *întocmai cum a făcut și înălțimea-ta cu clauza amintită adineauri*, alăturîndu-ți-se cu toată oastea și așternîndu-ți la picioare toate drumurile Moldovei noastre . . . El ar face cu dragă inimă acest lucru și acum, chiar fără a ține seamă de tratat, ci doar din dragostea ce ți-o poartă, numai că, din păcate, după mîrșava încercare a prusianului și a prietenilor săi, de care-ți spuneam, asta nu se mai poate ! Se cuvin, înainte de toate, înlăturate urmările ei, și bineînțele prin străduință comună.

Întîlnind nedumerita privire a vîrstnicului rigă, vrednicul sol moldovean prinse a-i vorbi amănunțit mai întîi despre isprava lui Krupschii la Buda, care Krupschii, după ce i-a smuls lui Ludovic, în numele înălțimii-sale bineînțeleș și cu prețul renunțării la alianța contra Porții, promisiunea unui ajutor de oaste împotriva Moldovei, a dispărut fără de urmă din cetatea Budei, stîrnind prin aceasta minia ilustrului său nepot și întărind în el hotărîrea de *a nu mai participa la nici un fel de alianțe* în viitor sau de a mai da ajutoare în afară . . .

Părîndu-i-se că la auzul acestor vorbe înălțimea-sa s-ar clătina pe picioare ca bătut de un vînt potrivnic, înțelegătorul sol clătina iar a întristare din cap, după care prinse a vorbi amănunțit și despre cea de-a doua ispravă a mișeilor, anume de pe Bistrița, cînd au încercat să lovească prin surprindere Țara Moldovei, ispravă ale cărei urmări sînt la fel

de dezastruoase atît pentru înălțimea-sa, cît și pentru bunele intenții ale măriei-sale Ștefăniță-voievod. Cum, se întrebă dumnealui Cîrje, ar mai putea acum măria-sa să-i hotărască pe capii sfatului său domnesc de la Suceava, de sub a căror epitropie abia a ieșit, să vină în întîmpinarea dorințelor înălțimii-sale și chiar ale măriei-sale privitoare la lovirea Porții, cînd însuși Luca Arbure, cel mai temut cap al consiliului și cel mai de seamă prieten al lui Tadeusz Krafft și al Lehie, aflînd de nesăbuita hotărîre a acestuia și atribuind-o, desigur, înălțimii-sale, și-a trimes la Bistrița tustrei feciorii, ca să oprească, fie și cu prețul vieții copiilor săi, grozava amenințare ce venea asupra țării ? ...

Băgînd de seamă că de data asta înălțimea-sa căta neli-niștit la vicecancelar, tot căuțînd un sprijin prin preajmă, înțelegătorul sol clătină și mai întristat din cap, după care prinse a vorbi amănunțit, ca neavînd încotro, și despre cea de-a treia ispravă a mișeilor, anume cu stîrnirea nohailor crîmleni, zicînd printre altele :

— ... Îndemnîndu-i prusianul prin daruri și scrisori, trimese *ca din partea înălțimii-tale* de cancelarul Cristofor de Schidlowiecz și întărite cu însemnele coroanei ce le poartă asupra-i, pe nohail crîmleni să năvălească asupra Moldovei, pentru a-și înlesni astfel intrarea în Suceava, și urmîndu-i nohail sfatul, un alt mare prieten pînă atunci al lui Tadeusz Krafft și al Lehie, anume vornicul Petru Cărăbăț, comandirul întregii armate moldovenești, mîniat și el peste măsură din pricina trădării prusianului și atribuind-o, de asemeni, înălțimii-tale, și-a trimes spre partea Bugeacului, la Prut, de unde se vestise năvala lui Albu Sultan, nu numai unele steaguri de oaste moldovenească, da' și pe toți panțirii generalului înălțimii-tale Adam Dzwonkowschii, ținuți în leafă pe lîngă cetatea de scaun, adăugînd la ei și pe niște reiteri ai lui Tadeusz aduși din nemțime. Ei bine, dînd iama acești viteji în nohai, cu *flamure de luptă leșești în frunte*, nici că au mai putut ai noștri să-i apuce din urmă : se ducea Albu Sultan cu barba în vînt, de-i plîngeai de milă ! ... Nu se așteptase la această trădare a înălțimii-tale după imbie-toarele scrisori ale lui Schidlowiecz, și de aceea venise

doar cu o parte din ceambururile ce le ține la Perekop, dar, dîndu-și seama de ea, ne-a dat strigare prin crainici să ne ținem bine la toamnă și unii și ceilalți, cînd are de gînd să ne întoarcă ospetea cu toată puterea ce o are pentru a ne plăti după cuviință.

Aici, vorbitorul se opri de-a binelea, văzînd că ascultătorul său se surpase în căpătîiele moi ale unui jeț de lîngă perete, cu batista la frunte, abia izbutind să în- gaime :

— Ti... ticălosul ! În ce încurcătură ne-a vîrît, Sfîntă Fecioară !

Dar numaidecît, răzbit de o aprigă mînie, sări în picioare rîcnind către vicecancelar :

— Să mi-l găsiți pe Krafft ! Să fie aruncat în temniță, cu Schidlowiecz și Krupschii împreună ! S-a înțeles ? !

Pierindu-i glasul de spaimă, deși porunca s-ar fi cuvenit să-l bucure căci încununa resentimentele sale față de prusian, pan Tomicki dete mutește din cap.

— Așa ! făcu Sigismund, pornind să umble năpustit de colo-colo, cu mîinile la spate, prin fața cercetătoarei priviri, străbătută de un licăr de viclenie, a capului acelei solii.

Ciuda pentru surparea, din prostia oamenilor săi și din necunoașterea de către el a pregătirilor acestora, a singurei nădejdi ce-i călăuzise pașii în ultima vreme, colac peste pupază venind acum și amenințarea cu năvala nohailor, îl descumpănise de-a bine pe vîrstnicul rigă. Un gînd, ca un cui, i se înfipse în creier, făcîndu-l să se agățe de el : și dacă, totuși, ar încerca să apuce pe calea premergătorilor săi acum, cînd totul pare pierdut, dînd dezlegare generalului Dzwonkowschii mai întîi de a-l vesti pe Albu Sultan și de a-i cere iertare, ca din partea sa, pentru întreaga încurcătură de la Prut pusă la cale, fără îndoială, de acești vicleni, iar apoi și dezlegarea de a trece cu panțirii săi știutul hotar, dezlegare ce-o așteptase pesemne cu inima la gură amărîtul de Tadeusz ? În ciuda celor arătate de solie, ar putea cere și sprijinul lui Ludovic, după ce îl va lămuri, desigur, și pe el despre cealaltă încurcătură, pusă de asemeni la cale de aceștia. Atunci, putere ar avea destulă să-și îngăduie un asemenea pas,

și chiar de se va face de rîsul Seimului și al întregii Evrope pentru încălcarea unui tratat în vigoare, cîștigul ce l-ar avea ar răscumpăra cu prisosință rușinea încălcării ! S-ar putea chiar ca în fața faptului împlinit — că doar nimeni în Moldavia, după zdruncinăturile numai ce amintite de solie, nu se poate aștepta la una ca asta — ca foștii prieteni ai Lehie și ai lui Tadeusz să se întoarcă iar cu fața la el, bucuroși de neîngrădita putere ce nădăjduiesc de bună seamă că o vor avea cu toții în noul guvernămînt al crăiei, și atunci . . .

Văzîndu-se, așadar, de pe acum călare pe un pohodnic ¹ alb ca omătul străbătînd, în uralele preafericitei mulțimi, ulițele cetății de scaun a Moldaviei și îndeplinind, în sfîrșit, visul nefericitului său frate Albert, ridică fruntea, zicînd către dumnealui Cîrje, rămas în răbdătoare așteptare :

— Iubite sol, rogu-te să-i transmiți măriei-sale Ștefăniță-voievod o dată cu mulțumirile pentru aceste frumoase daruri de nuntă și regretul nostru pentru neplăcerile ce i-au fost pricinuite de unii oameni de aici. Precum ați auzit și domniile-voastre, ei își vor primi pedeapsa cuvenită. În speranța că vom izbuti să înlăturăm în cel mai scurt timp și urmările nefaste ale celor întreprinse de ei spre a putea încheia cu adevărat o prietenie trainică între țările noastre, rogu-vă să mai adăugați la acest răspuns către măria-sa promisiunea că în curînd îi vom trimite un altul, în chip de dar, la care, nădăjduim, nu se așteaptă și care, fără îndoială, îi va face o plăcere tot atît de mare precum darurile aduse de domniile-voastre din partea-i ! . . .

La auzul frumoaselor vorbe, dumnealui Cîrje surîse ca pentru sine și, amintindu-și deodată de ceva, spuse :

— Venind vorba de răspunsuri, ne-a rugat măria-sa Ștefăniță-voievod să-ți aducem spre cunoștință, ca unui aliat și prieten mai vîrstnic ce-i vei fi pe cît se pare de acum încolo, răspunsul dat de el sangiacului ortalelor de peste Dunăre la întrebarea în privința gîndurilor ce le are în cazul în care Soliman, ce-a preluat de pe acum puterea din

¹ Cal de paradă.

slăbitele mâini ale părintelui său Selim, ar avea nevoie de sprijinul său. Ei bine, răspunsul măriei-sale sună în felul următor : să nu se îndoiască luminăția-sa Soliman sultanul de sprijinul ce-l va avea. Moldova va deschide drum armiei sale spre crăia leșească și cea ungurească, ba chiar îl va ajuta și cu armele, da' asta numai dacă se va simți amenințată sau se va vedea lovită de oștile acestora. Ori, după frumosul gest al înălțimii-tale răsplătit în parte de măria-sa cu aceste daruri și avînd în vedere, după cum ai arătat numai ce, prietenia ce o veți încheia îndată după înlăturarea nefastelor urmări ale uneltirii de la Sniatyn, curat în doi peri se arată răspunsul acesta...

Prinzîndu-i în capcană pe susținătorii din Lehia ai vrăjmașilor de moarte ce-i avea în preajmă — căci veștile primite de acolo adevereau zăpăceala cumplită ce domnea în viesparul de la Sniatyn după azvîrlirea în temniță a lui Krafft și a celor doi curteni ai lui Sigismund —, Ștefăniță se văzu nevoit să mai amîie închiderea ei și pentru aceștia din urmă, căci clipa răfuielilor înlăuntrul țării nu se arăta nici pe departe prielnică. Înlăturarea lui Arbure, a lui Cărăbăț și a altora ar fi dat în vileag vicleana scorneală pusă în seama lor de Cîrje, deschizînd lui Sigismund ochii și hotărîndu-l poate să treacă la îndeplinirea abilei sale amenințări strecurate acestuia printre dulcegării și făgăduințe. Bătrînul și șiretul rigă trimesese, după cum fusese înștiințat măria-sa, o solie de împăcăciune la Perekop prin al său general Adam Dzwonkowschii spre a lămuri lucrurile acolo, iar o altă solie la cetatea Budei spre a încerca același lucru cu nepotul său Ludovic, ori dacă roadele culesse de aceste solii vor fi pe măsura așteptărilor sale, nici că va sta pe gînduri să încerce singur ceea ce nu izbutiseră Krafft și ceilalți. Putea, ce-i drept, să-l mai țină în loc amenințarea lui Ștefăniță cu privire la trecerea sa de partea Porții, da' va ține seama de ea ?

Ca Sigismund să țină seama de ea și, apoi, ca să încerce să stăvilească într-adevăr și nu numai pentru sine, cum va încerca Sigismund la Perekop, năvala asupra Moldovei și a Lehie, făgăduită de Albu Sultan, căci urmările unei

furtuni odată stîrnite nu se cunosc nicicînd, repezise și el la scurt timp după întoarcerea lui Cîrje de la Cracovia o solie lui Tassa Bassa, sangiacul de la Silistra, în frunte cu Gringovici și Talabă, foști pîrcălabi ai unei cetăți din răsărit. Pe lîngă cele arătate mai sus, îi însărcinase pe soli să mai îndulcească într-un fel răspunsul dat cu adevărat sangiacului așa cum l-am auzit din gura lui Cîrje. Răspunsul putea să-l supere pe Soliman, ori acum, după cele întreprinse de Sigismund prin ultimele sale solii, asta nu trebuia să se întîmple.

Se cade însă ca, înainte de a vorbi despre această hotărîre a mării-sale, să arătăm pe scurt împrejurările în care dăduse el răspunsul cu pricina.

De fapt, îi ceruse Tassa Bassa lui Ștefăniță să-i arate nu numai prin vorbe credința sa față de sultan, ci să încalece alături de pașalele și mutaferachiii ¹ săi pentru o raită prin Transilvania lui Ludovic și o alta prin Podolia lui Sigismund, spre a încerca vîrtutea oștilor nepotului și a augustului său unchi în vederea unei lovituri hotărîtoare, ce o plănuia de pe acum vrednicul urmaș al bătrînului Selim. Deși știa încă pe atunci prin al său uncheș Petru Măjaru despre pregătirile de la Sniatyn ale lui Tadeusz Krafft și despre plecarea, din porunca acestuia, a lui Krupschii la Buda, nu primise pe loc propunerea sangiacului, ci-i dăduse acel răspuns „în doi peri“ din mai multe pricini. Vroia să cunoască mai întîi răspunsul lui Sigismund la scrisoarea lui Dzwonkowschii, apoi acela al lui Ludovic la cererea lui Krupschii, în nădejdea că va putea ieși singur din impas, fără de amestecul ortalelor Porții ce uitaseră de mulțisor, ca și leșii de altfel, cum arată drumurile Moldovei și năzuiau, asemeni acestora, să-și îmbroșteze amintirile. Fiindu-i pe plac amîndouă răspunsurile și înlesnindu-i ele, precum văzurăm, treaba ce o avusese de făcut la Prut și la Bistrița, nu se grăbise să-l îmbune și pe sangiac. Ori supărarea acestuia, precum fusese de asemeni înștiințat de unii oameni ai săi dinspre părțile Durostorului, înainte de a fi vestită lui Soliman, apucase, printr-un răvășel tainic, calea spre Perekop, către prietenii dintotdeauna ai

¹ Corpuri de cavalerie turcească

Porții, avînd pesemne menirea de a mai turna gaz pe focul gata încins. De aceea, trimețîndu-și solia și încredințîndu-i, ca și celeilalte, o seamă de daruri și făgăduințe adevenitoare pentru viitor spre a mai îndulci, după cum am mai arătat, răspunsul dat sangiacului, răspîndi totodată, în preajma plecării celor doi soli, anume zvonuri menite să ajungă cu mult înaintea lor în vilaetul cu pricina...

În frumoasa rezidență a gaziului ¹ Tassa Bassa, așezată chiar pe malul Dunării în apropierea unei moschei, într-o împrejmuire de ziduri în care anevoie pătrundeau strîgătele halvițarilor, coropcarilor ² și buzagiilor ³ ce-și vesteau la tot pasul marfa pe ulițele strîmte ale Silistrei, solii moldoveni fură întîmpinați de idiclii țepeni în straie înzorzonate și poftiți, pe loc, să-și preschimbe ciubotele pe cîte o pereche de iminei rînduiți lîngă ușa de intrare, după care treabă fură călăuziți prin bogatul sarai spre sala de primire a oaspeților. Peste puțin, în pragul acesteia apăru sangiacul, o jordine de busurman țănoș, cu nasul pălit în sus și cu o bărbîță de țăp, însoțit de vizirul Celebi, împuternicit al Porții în vilaetul Durostorului, cunoscut de asemeni celor doi încă din alte venituri ale lor la Silistra. După ce cumpăni mai întîi din ochi și cîntări în palmă, una cîte una, pungile cu galbeni, apoi, tot așa, caftanele de serasir cu gurile de fir și rafturile țintate cu aur, cu scări și zăbăluțe de argint, pentru fugarii arăbești ai luminației-sale sultanul, rînduite cu grijă de slujitorii moldoveni ce însoțeau solia pe o ditai masă încrustată cu sîdef și așezată anume la vedere pentru treaba asta chiar în mijlocul sălii, sangiacul cătă într-un anume fel la vizir și numai după aceea, dînd închinăciune către oaspeți, îi pofti să se spele pe mîini la ligheanul de argint, în care le turnă apă dintr-un ibric cu gîtul lung vrednicul ibric-tar al seraiului, răsărit îndatoritor lîngă ei la o scurtă bătaie din palme a gazdei. Abia după ce mîntuiră cu spălatul fură poftiți să-și încrucișeze picioarele pe cele căpătîie de pe jos, rînduite pentru ședere în jurul unei măsuțe rotunde, și să-și spună păsul venirii lor acolo la o cană

¹ Victoriosul în războaiele pentru credință.

² Negustori ambulănți.

³ Vînzători de bragă.

de *kavè*, adusă în felegene smălțate, cu zarfuri de sîrmă, de două cadîne unduioase, în șalvari și cu feregele pe obraz.

Știutori amîndoi ai limbii lui Muhamed și deci neavînd nevoie de dragoman — acesta rămăsese în spatele lor în picioare, alături de ceilalți oameni care alcătuiau solia — pentru a se face înțeleși, Gringovici și Talabă vorbiră în devălmășie, cel de-al doilea întregind spusele primului cînd se arăta nevoia, mai întîi despre mîhnirea cea mare ce-l încearcă pe măria-sa Ștefăniță-voievod din pricina necruțătoarei boli ce l-a legat de patul suferinței pe înțeleptul și de dreptate iubitorul Selim Bătrînul, mîhnire pe care n-o poate alina nimic alta decît nețarmurita bucurie că brazdele puterii vor fi preluate curînd de tot atît de înțeleptul și de dreptate iubitorul fecior al său Soliman, acest lucru vădindu-se chiar din prietenii pe care încearcă să le lege prin soliile ce le trimete la împărății... Acum, să nu-i fie cu supărare luminăției-sale sultanul că măria-sa Ștefăniță-voievod nu i-a putut arăta pe loc, și anume prin fapte, dragostea ce i-o poartă intrînd cu oastea în neprietinii săi și i-a trimes știutul răspuns, fiindcă tocmai amintita înțelepciune a luminăției-sale, ca de altfel și a dumnealui sangiacului, le va arăta că dușmanul pe care vrei să-l dobori trebuie pălit o dată și bine în clipa prielnică, atunci cînd nu se așteaptă, și nu stîrnit fără vreun folos înainte vreme, ca să aibă timp să-și ieie măsurile lui de apărare. Deci, cunoscînd îndestul de bine numărul și vîrteza oștilor lui Sigismund, ca și primejdiosul joc diplomaticesc pe care acesta îl duce față de Înalta Poartă și de prietenii ei, printre care, bineînțeles, se numără și Moldova, măria-sa Ștefăniță-voievod cere îngăduința slăvitului Soliman să-i încredințeze lui și nimănui altuia sarcina de a alege clipa și a da semnul gihadului¹, căci numai atunci biruința amîndurora va putea fi deplină... Cît despre Ludovic, iarăși să nu-i fie cu supărare luminăției-sale dacă măria-sa nu l-a putut păli. Lășînd deoparte că singura cale de a da năvala asupra-i ar fi Țara Ardealului, aflată sub suzeranitatea Budei, și deci

¹ Război sfînt.

ar însemna ca măriia-sa să treacă prin foc și sabie frații săi de-un sînge și de-o limbă ce alcătuiesc temeiul acelei nații, tînărul suzeran al Ungariei și Bohemiei nu poartă deocamdată dușmănie nici Moldovei și nici Înaltei Porți, mărturie stînd în această privință împotrivirea lui de a se alătura amintitului joc diplomaticesc al lui Sigismund. Numai în cazul în care și-ar da în petic, măriia-sa nu va avea încotro și va purcede asupra-i alături de oștile luminăției-sale sultanul, ce se vor mișca însă tot la un semn al său și în clipa aleasă de dînsul... Căci atît luminăția-sa cît și dumnealui sangiacul trebuie să înțeleagă că numai măriia-sa Ștefăniță-voievod, fiind vecinul cel mai apropiat al celor doi Jagelloni și neslăbindu-i o clipă din ochi, este chemat să cumpănească lucrurile și să hotărască *cînd* și *cum* să se facă totul, pentru ca roadele culese să bucure cu adevărat inima slăvitului Soliman, care se arată de pe acum asemeni măreței umbre a lui Allah ce se așterne asupra pămîntului...

Pe măsură ce vorbeau, oaspeții băgară de seamă că tot o umbră, însă una de remușcare prinse să se aștearnă și pe obrazurile gazdelor, îndestul de încremenite, ba chiar bănuitoare, am putea spune, pînă atunci, ea înțeîndu-se pînă la un soi de roșeață în obrazul smead al sangiacului. Întrerupîndu-și ei cuvîntul, vizirul, un turcotei chelchilug și bondoc, cu ochi de viezure, se mișcă de-a-n șezutelea, zicînd :

— Cinstiți bogdani¹ dumneavoastră, se cade să dați mulțamită marelui și atotputernicului Allah al nostru care mi-a oprit pașii tocmai în clipa în care se îndreptau ei spre puntea unui galion² ce urma să mă poarte spre Sтамbul. Acolo trebuia să înmînez răspunsul cînstitului de asemeni bogdan-bei al vostru Ștefăniță, dat dumnealui sangiacului nostru aci de față la cererea pe care i-a făcut-o în numele luminăției-sale sultanul Soliman. Răspunsul acela ne-a întunecat soarele din nalturi și l-ar fi întunecat pe bună seamă și luminăției-sale, dacă nu mă ajungeau din urmă niște zvonuri ce tocmai vroiam să le lămu-

¹ Moldoveni.

² Corabie mare de război.

resc cu ajutorul domniilor-voastre, înainte de a discuta aici propunerile ce le faceți . . .

Înțelegînd cum nu se poate de bine cine a oprit de fapt pașii vizirului și dînd mulțămită în gînd cui trebuie, vrednicii bogdani pogorîră ochii în pămînt, așteptînd întrebarea.

— Așadar, drept este că cinstitul bogdan-bei al vostru Ștefăniță a dejucat planul lui Sigismund, alcătuit cu papa Leon al X-lea și cu alții, de a ne lovi cu ale sale oști trecîndu-le prin Moldova, plan de altfel cunoscut mai de mult de luminăția-sa de la Stambul ? Și apoi, că drept răzbunare pentru asta, Moldova ar fi fost lovită pe Bistrița de o alcătuire mare de oaste leșească ce venise să-l așeze în scaunul de la Suceava pe un vîndut lor, cu numele de Petrea Pribeagul ?

Nevoiți să dea un răspuns, ca neavînd încotro, cei doi îl deteră mai pe ocolite întrucîtva, arătînd că, o dată ce planul era cunoscut de luminăția-sa sultanul și o dată ce n-a fost dus la îndeplinire de întocmitorii lui, se înțelege de la sine că . . . Și tot așa la cea de-a doua întrebare, care-i și ea la mintea oricui : o dată ce-n scaunul de la Suceava a rămas măria-sa Ștefăniță-voievod și nu acel vîndut leșilor cu numele de Petrea . . .

Înțelegînd și gazdele ce era de înțeles din aceste vorbe ce nici că mai trebuiau duse pînă la capăt, se bucurară foarte, mai puțin sangiacul, care nu înceta să se rușineze, pesemne, în sinea-i și să-i facă vină atotputernicului Allah că nu oprise și el în drum, asemeni pașilor vizirului, răvășelul repezit la Perekop, că de aceea făcea acum fețe-fețe, ocolind binevoitoarele zîmbete ale oaspeților săi.

Parcă ghicindu-i gîndurile, aceștia se grăbiră să arate că, din păcate, se întîmplă uneori ca faptele bune ale oamenilor, în loc să fie răsplătite după cum s-ar fi cuvenit, se izbesc de o oarbă neînțelegere tocmai din partea acelorora pentru care sînt ele făcute. Altminteri, cum poți să-ți lămurești că, de-o pildă, după cele făcute de măria-sa, carele, neprimind propunerea dumnealui sangiacului aci de față, deși se afla în primejdie de moarte, a preferat să se răfuiască singur cu dușmanul comun — că acum pot spune lucrurilor pe nume ! —, în loc să se bucure de recu-

noștință, se vede amenințat chiar de prietenii aceleia pentru care a făcut totul ! Da, să nu se mire dumnealui vizirul și îndeosebi cinstitul sangiac dacă vor afla că slăvitul Albu Sultan, acest frate întru Muhamed al și mai slăvitului sultan de acum încolo Soliman, acest cap al vrednicei seminții din părțile Crîmului din veac prietenă Luminatei Porți, a pus la cale și chiar are de gînd, precum a aflat măria-sa, să pălească Moldova !

Aici, cei doi cătară iar unul la altul, dar, rușinîndu-se pesemne acum unul de celălalt, își lăsară ochii în dușumele, slobozind cîte un oftat, după care vizirul prinse iar glas, zicînd ca pentru cugetul său :

— Cele spuse de domnia-ta, *efendi*¹ Gringovici, și de domnia-ta, *efendi* Talabă, ca și propunerea ce o faceți prin noi slăvitului nostru sultan Soliman, nu le vom mai discuta aici ca neavînd cădere pentru asta, ci le vom supune înțeleptei judecăți a luminăției-sale, la Stambul, unde eu mă voi întoarce zilele acestea, în nădejdea că măsurile ce le va lua vor fi atît pe măsura așteptărilor cinstitului bogdan-bei al vostru Ștefăniță, cît și pe măsura așteptărilor noastre ! Lămuririle pe care ni le-ați adus în privința refuzului său la cererea sangiacului nostru aci de față ne-au reaprins iar soarele din nalturi și ne gîndim cine ar putea fi mișelul care a cutezat să-i stîrnească pe prietenii noștri de la Crîm împotriva . . .

— Chiar ! se miră și dumnealui sangiacul de cîtă mișelie zace în unii. Numai să nu vă faceți griji în privința asta. Mă bate gîndul că, în sfîrșit, după ce vom lămuri noi cum e mai bine lucrurile la Perekop și după ce vom primi dezlegarea luminăției-sale de la Stambul, cinstitul bogdan-bei al vostru Ștefăniță nu va mai șovăi să purceadă la un *gihad* adevărat, sub sfîntul semn al pătrarului de lună, împotriva turbatului lup de la Wawel și a ne . . . nepo . . . dacă, bineînțeles, acesta își va da în petic, se grăbi să adauge descurcărețul busurman, cătînd oarecum vinovat la ciulitele urechi ale solilor. Da, zic, la un *gihad* nu în doi, ci al tuturor, pentru care vom folosi în răsărit răzbunătoarele ceambururi ale fratelui nostru întru

¹ Titlu dat unor demnitari civili, în Turcia.

Muhamed, cum bine ați arătat, Albu Sultan, iar în asfințit pe noul aliat al nostru Francisc I al Franciei, Moldova deschizându-ne, astfel, drumul rîvnit de...

— Că veni vorba de drumuri, că pînă la ele toate-s bune, săriră iar, grăind în devălmășie, vrednicii bogdani de la Suceava. Prevăzînd măria-sa din vreme frumoasele roade ce le vom culege în solia noastră, fapt ce se și vede, ne-a atras luarea-aminte că de va veni vorba de drumuri, să atragem la rîndu-ne luarea aminte luminăției-sale că, îndeobște, drumurile noastre sînt cam boclucașe din pricina sălbăticiiei locurilor și a localnicilor, ce-s codreni în cea mai mare parte și nu au minte îndestulă să deslușească prietenii de neprieteni, cășunîndu-le adesea primilor necazuri tot atît de mari ca și celorlalți, de acest lucru dumirindu-se prea bine, la vremea lor, și riga Albert al Lehieii în preajma Sucevii, și cinstitul Soliman Pașa în preajma Racovei, ce-i lîngă Vaslui, căci tot ca prieteni se cercau să treacă prin Țara Moldovei, în vremea lui Ștefan Bătrînul. Prin urmare, ca să nu se întîmple iar o astfel de încurcală de nimenea dorită, îl sfătuim pe luminăția-sa ca, atunci cînd se va hotărî totul, să porceadă de la Akkerman în sus spre Podolia Nistreană că are să-i fie calea sprîncenată alături de ceambururile lui Albu Sultan, măria-sa avînd grijă să-l apuce pe vrăjmaș dinspre Pocuția. Și încă ceva, ca să nu uite Înalta Poartă : semnul *ghadului*, după cum am mai arătat, îl va da măria-sa și *nimeni altul*...

Năucit încă de întreaga întîmplare de pe Bistrița, unde-și găsiseră sfîrșitul mai toți reiterii și mazurii lui Krafft și, o dată cu ei, marea nădejde ce-și puseseră într-însii, apoi de aceea din Țara de Jos, cu punerea pe fugă a nohailor, întîmplări care nu numai că-i rupseseră lui și vornicului toate punțile de legătură cu Sniatynul, da' și stîrniseră de bună seamă împotriva lor oarba mînie a craiului, că doar îl cunoștea îndestul din spusele prusianului, după cum le mărturisise acesta în scrisorile repezite în țară, bătrînul portar se resemnase întrucîtva în lațul în care fusese prins, văzîndu-și, pe de o parte, de multele treburi

gospodărești ce le avea în sfatul domniei spre a-l încredința pe viclean de dragostea ce i-o poartă, precum îi făgăduiseră cu Cărăbăț și ceilalți la ultimul divan ținut înaintea acelor întâmplări de pomină, iar pe de alta, pîndind cu ochii și trăgînd cu urechea la toate cîte se petreceau în jurul său. Deocamdată, prin căderea lui Krafft, a lui Schidlowiecz și Krupschii, despre a căror întemnițare le vorbise — și încă cu negrăită părere de rău ! — chiar el, Ștefăniță, totul părea pierdut, înneecat într-o oarbă neînțelegere a lucrurilor din partea rigăi, cu neputință de lămurit în clipa de față, iar singura cale de a ieși cît de cît la liman, spre a te putea mișca mai apoi în voie, era aceea de a te pune bine în ochii tînărului voievod și a-i cîștiga cu adevărat încrederea cu care părea că-i investise în ultima vreme. Se străduia din răspuțeri să o facă luînd în divanurile domniei și la județele ținute asupra feluritelor pricini, fie că era, fie că nu era de față voievodul, hotărîri pe care le știa dinainte pe placul acestuia, chiar de-i sîngera inima pentru pîrtinirea arătată tîrgoveților, meșteșugarilor și prostimii celei multe de pe la tîrguri și sate în dauna celor cu stare, în pielea cărora, fără voie, se punea totdeauna, pînă și atunci cînd era vorba de dușegubină¹ în rîndul țiganilor robi de pe moșiile lor. Singura mîngîiere i-o aducea înțelegerea de care dădeau dovadă nu numai unii boieri ai sfatului domniei, ca dumnealor Șarpe, Sima, Costea și alții destui ce-i rămaseseră credincioși în ciuda tuturor neizbînzilor din ultima vreme, da' și cei din țară, nevoiți de județele lor să-și scuture pungile pentru despăgubirea procleților pricinași veniți cu jalbe pentru te miri ce ispravă a vechilului sau a chelarului curții. Mai toți îi înțelegeau strădania și își călcau pe inimă, în așteptarea unor zile mai bune, ce nu se arătau a fi prea departe.

Tot de dragul acestei strădanii îndurase cu bărbăție dumnealui Arbure pînă și afuriseniile Anei și ale ginearelui său Dobjinschii pentru trădarea de care s-ar fi făcut vinovat el și feciorii lui față de ei și față de întreaga crăie leșească, afurisenii cuprinse într-un răvășel primit cu

¹ Omucidere, sancționată cu amendă.

cîtăva vreme în urmă prin niște neguțători leși. Nu le răspunsese deocamdată, nădăjduind că vor avea destulă minte să se dumirească și singuri. Ar fi vrut să-i trimeată într-ascuns pe Toader și Nichita la Sniatyn și mai departe ca să lămurească lucrurile la fața locului, dar asta nu se putea face din mai multe pricini. Prima era că s-ar fi dus de rîpă tot cîștigul adunat pînă acum în ochii lui Ștefăniță, a doua că riga de la Wawel, întemnițîndu-l pe Krafft, și-o fi luat pesemne, din cine știe ce socoteală, gîndul de la Moldova și zadarnică se putea dovedi orice încercare de a i-l întoarce iar către ea, iar a treia și ultima pricină era chiar Gliga. Fără doar și poate că smintitul îi va da de gol, căci altcum decît smintit nici că-l puteai numi pe Gliga. Și asta de la nenorocita bătălie de pe Bistrița...

Nici vorbă, nimeni nu-l putea învinui că nu se lăsase ucis de reiterii și mazurii lui Krafft, că doar ei, moldovenii, fuseseră păliți de aceștia și se aflau în apărare, și apoi tot moarte ar fi însemnat — e drept, venită din partea alor săi — și trecerea fățișă în rîndurile celorlalți. Că a fost nevoit să se bată, asta-i pe înțelesul oricui, da' de aici și pînă a făptui cele ce-o făptuit chiar de neînțeles se arată pentru orice minte. Treacă-meargă că l-o hăcuit, precum povestesc oamenii, pe Barkowschii ce-i ieșise vrăjmășește înainte pînă l-o dat grămadă de pe cal, că altminteri poate îl doboră panul, da' chiar asupra lui pan Tadeusz și asupra lui Dobjinschii, cumnatu-su, să se repeadă?... Cînd a văzut că nu-l poate ajunge cu pala pe acesta din urmă, că zid făcuseră mazurii dinaintea-i, a năpustit darda într-însul, înfigîndu-i-o în coapsă... Și ce l-o fi apucat, Doamne?! Oare nu putea, asemeni lui Toader și Nichita, să se aciuienze printre rîndurile mai din margine și să se bată, coala, de ochii oștenilor săi pînă au dat grosurile lui Grozav din dumbrăvi și i-au năpustit îndărăt în apa Bistriței? Nu, în vultorea vulturilor s-o vîrît, bătîndu-se ca Satana, pînă n-a mai văzut suflet de reiter și mazur pe malul moldovenesc!

I-o fi sărit țandăra din pricina sudălmilor cu care-l împroșcau Dobjinschii și ceilalți? O fi făcut totul ca să se puie bine, asemeni lui acum, în ochii lui Ștefăniță? Să

zicem, că chiar s-o și pus. Numai că sminteala asta nu l-o mai lăsat de atunci, că tot de atunci neam nu te mai înțelegi cu dînsul. Măria-sa în sus, măria-sa în jos... De parcă altul și nu măria-sa era să-i zboare creierii de salcia de pe malul Bahluiului, de parcă altul și nu măria-sa i-a azvîrlit pe tustrei frații în labelle răzășilor de la Clit, de parcă....

Da' ce mai vorbă ! Auzi-l numai acum cîteva zile, cînd tocmai s-o încercat a-i aminti de toate aceste lucruri, că-i spune : „La apa Bahluiului și la Clit măria-sa s-o străduit să mă dumirească și să mă scoată din ce m-ai vîrît tu, părinte al meu, despre care un răzăș ce mă ținea de chică la Clit zicea că milă-i este mai mult decît de mine și că de aceea mă lasă cu zilele, căci ai fost căpitan de vază al nostru, da' ai căpchiet la bătrînețe. Mai zicea răzășul acela că poate m-oi strădui eu să-ți cîrmesc mințile încotro trebuie... Ori acum, la apa Bistriței, m-am dumirit îndeajuns asupra tuturor lucrurilor și strădania asta chiar că am de gînd a o face. Asta-i !“

Adicătelea, să-i cîrmească lui, „căpchietului“ părinte al său, mințile încotro pofteste plodul înscăunat de ei spre pieirea lor și a țării, că ce alta dacă nu pieirea lor, a oamenilor de veche pravilă și a țării urmărește el ? De sărăcit i-o sărăcit îndeajuns de cînd cu popririle de a cumpăra moșiile răzășești și pămînturile sărăcanilor, că le-ar fi de ajuns, chipurile, cele ce le au deolaltă cu galbenii primiți de la vistierie. Apoi, cică să nu se ieie după legea panilor și nici să se măsoare în avuție cu ei, că alta este rînduiala acolo și alta la noi. La noi, vezi bine, omul fără de pămînt n-are ce apăra la primejdie, ori panii, întinzîndu-se peste alte noroade ale lumii și trăind din sudoarea acestora tocmai aist drept și-l apără, fiecare sărăcan al lor oștean fiind și trăind din ce-i dă panul sau alții... Halal judecată ! Toate astea i le-or fi vîrît în cap păcătoșii de dascăli aduși de prin străinătăți ! Da, acum l-a scăpat din mîna pe Ștefăniță și, o dată cu el, pe toți care-i cîntă în strună ! Însă ceea ce-i mai rău, e că l-a scăpat și pe Gliga. Diavolească lucrătură ! Cum de s-o putut totuși întîmpla ?

Își amintea deseori de ziua în care vicleanul, scoțându-i pe tustrei frații în fața oastei rînduite în curtea cetății, a dat glas hotărîrii sale de a-i face căpitani de pîlc, chipurile pentru o faptă de vitejie a lor legată de aflarea unei puneri la cale împotriva sa și apoi de prinderea unor olăcari cu carte vrăjmașă către leși. Vedea și acum înaintea ochilor chipul rîzător al lui Gliga lîngă mai puțin rîzătoarele obrazuri ale lui Toader și Nichita. Cu ei nu s-o prins, cîtă vreme Gliga a mușcat din nadă. Își amintea apoi de ziua în care l-a scos în fața oastei numai pe vrednicul căpitan Gliga al lui Arbure spre a-l învesti cu cinul de căpitan al steagului de oaste purtător al chipului Sfîntului Gheorghe, ucigătorul balaurului, pentru deosebitele fapte de arme săvîrșite în hotarul țării. Pe un harmăsar pară și foc, în straie și arme scăpărătoare, toate dăruite de viclean, mai că-și ieșea prostovanul din piele!... Cată să te lămurești cu el acumă dacă se mai poate, acum cînd, în fruntea steagului său de oaste, este însărcinat cu paza cetății de scaun alături de Grozav, căpitan al unui alt steag, stînd amîndoi de-a dreptul sub poruncile vornicului și ale lui Ștefăniță!

Deocamdată, se lăsase păgubaș și de încercarea asta, amînînd totul și pîndind clipa prielnică, ce-i va îngădui să se miște. Ea nu întîrziase să se arate.

Știuse de solia lui Cîrje la Cracovia, dar, asemeni lui Ștefăniță înainte-vreme, nu cunoștea rostul trimiterii acelei solii și, cu atît mai puțin, cele ridicate de ea înaintea lui Sigismund, căci, urmîndu-i pilda, vicleanul făcuse toate pregătirile într-ascuns, iar cu Cîrje degeaba și-ar fi bătut gura să afle ceva. Încercase, totuși, marea cu degetul în ajunul plecării acestuia, primind chiar și răspunsul de cuviință: într-adevăr, el, Cîrje, va face o preumblare prin Țara Leșească spre a încheia, după cele neînțelegeri din ultima vreme pricinuite de niște capete sucite de-aici și de-acolo, bun prietîșug cu ea și că îi va aduce, spre îndulcire, din vestitele acadele cracoviene, iar pentru Gligă al său o șpagă din și mai vestita criță de Lemberg ce-ți taie fulgul în zbor, da'mite căpățînele celorlora ce au pus gînd rău mării-sale!... Cam pe-aproape sunase și răspunsul lui Gringovici ce urma să plece cu

Talabă într-o tot atît de tainică solie la Silistra, numai că, frigîndu-se la prima încercare, acum îşi luă măsurile lui de prevedere, punînd în palma unui om, din cei cîţiva care însoţeau solia, o pungă zdravănă cu zloţi drept arvună pentru vinderea, la întoarcere, pe încă două pungi la fel a tuturor vorbelor şi tîlcurilor ce le va auzi acolo.

Turc din nascare, căzut în plean din tinereţe pe plaiurile moldovene şi ţinut mai întîi ca rob la mînăstirea Moldoviţei, iar apoi adus de Bogdan Vlad la Suceava, ca dragoman al curţii, Tursun al-Djemali deprinsese binişor graiul moldovenesc, dar mai uitase din graiul său alături de sprîncenata moldoveancă cu care îşi alinta zilele, aşa încît, bucurîndu-se din suflet, ca turc ce era, pentru acele frumoase vorbe care-i ajungeau la urechi în timp ce stătea smirnă în picioare, cu braţele încrucişate la piept, în spatele boierilor săi, ceilalţi avînd strajă asemănătoare, de idiclii, în spatele lor, el nu mai prididise să prindă şi unele tîlcuri împrumutate de Gringovici şi Talabă acelor vorbe, fierbinţi ca şi sorbiturile lor de *kavè*, vînzîndu-i, cu bună-credinţă, lui Luca Arbure, numai vorbele gol-goluţe ce pecetluiau prietenia şi *gihadul* tuturora împotriva...

Iată şi urma :

— Chiar dacă înălţimea-sa şi-a luat gîndul dinspre partea Moldovei şi a noastră din mai ştii ce pricină, de care nu ne simţim vinovaţi şi de care nu-l putem învinovăţi nici pe el, fiindcă nu cunoaştem rostul plecării soliei noastre la Cracovia, chiar de ne va fi dat să plătim această faptă căzînd, alături de Ştefăniţă, sub tăvălugul de foc al răzbnătoarei sale armii, noi n-avem dreptul să stăm cu braţele încrucişate în faţa unei astfel de mişelii ! bubui, la încheierea unei tainice adunări din casa lui Ivanco, glasul bătrînului portar. Înălţimea-sa Sigismund trebuie vestit, cu orice preţ, de cîrdăşia încheiată cu Poarta !

Erau de faţă, în păr, toţi boierii ce-i ştim din preajma lui Arbure, adăugîndu-se la ei Condrea, tovarăş la pîrcălăbia Neamţului al lui Costea, şi Săcuian Dragotă, paharnic, şi Căţelan comisul, şi dumnealui Stîrce stolnicul, ba chiar şi doi mari boieri, Gavrilă şi Gheorghe, cu ocine întinse în Ţara de Sus, care însă nu făceau parte, ca de

altfel și alții, din sfatul domniei. Îi adusesese acolo pre toți clopotul vestitor de primejdie tras de dumnealui portarul cetății de scaun, îndată după despuierea de buclucașele vorbe a bietului dragoman Tursun al-Djemali. Trebuie arătat că mai toți aceștia aveau fie legături de rudenie, fie de neguțătorie înfloritoare cu Leahia, din veac vrăjmașă Porții, toate primejduite acum de vicleanul ce le făcuse și așa îndestule zile fripte cu altele, îndestule. Lipsea de la adunare Petru Cărbăbăț vornicul, plecat împreună cu măriasa și câțiva mari căpitani de oaste într-o raită pe la hotarele din răsărit, pentru a cerceta la fața locului starea cetăților de apărare și a asculta păsurile pîrcălabilor acestora, urmînd ca după aceea să așeze un temei de tabără al oastei în preajma Hîrlăului. Dar chiar dacă n-ar fi fost plecat, nu s-ar fi mirat nimeni dintre cei de față, dacă vornicul n-ar fi venit în casa lui Ivanco, știindu-l toți că dă din coadă mai abitir ca alții de la o vreme pentru a ieși mai izbăvit ca Hristos de păcate la ieșirea din apa Iordanului...

— Dar cum să-l vestim?! răcni de asemeni, răzbit de cele auzite, dumnealui Ivanco, nemaitemîndu-se, pesemne, de vreo ureche tătărăscă strecurată pe-acolo, fiindcă nu numai pe Brîncă al său îl mătrășise din casă în ziua aceea, da' și pusese strajă, adevărat ca la cetate, de cămărași armați pînă-n dinți, pîndind din toate colțurile bătăturii sale. Că doar cu Gligă al tău nu-i de șagă, o pus pîndari pe la toate drumurile...

— De asta voi avea grijă eu! scăpără din ochi bătrînul portar, hotărît, se vede, să meargă acum pînă-n pînzele albe. Pînă atunci însă, să ne urmăm sfatul ca să vedem, mai întîi, ce are de făcut fiecare din noi cu gloatele ce le ține pe ocine în clipa în care s-o vesti izbăvirea din partea înălțimii-sale, iar apoi să ne gîndim dacă n-ar fi cu cale să repezim o înștiințare și la Silistra, spre a arăta și acolo, din cîte le știm, adevărata față a noului prietin al Porții!...

Grija ce și-o luă în sarcină Luca Arbure nu era de loc ușoară, de aceea, mai toată dimineața zilei următoare, lăsînd în seama altora pînă și judecarea în divan a unei noi pricini iscate de niște răzăși din Șerbanca, și-o petrecu

în odăile sale de la cetate, gîndind în fel și chip la ce s-ar putea face, în timp ce pașii îl purtau, șonticăind, de colo-colo. Era nalt și gros, cu țeasta pleșuvă înrămată de pericilii, vădind și azi bărbatul tare în vîrtute de pe vremuri, da' cu o anume scînteiere de viclenie aciuată acum în ochii lăcrimoși. Scînteierea asta spori de la o vreme în tîrzie iar pașii i se opriră locului. Se pîli cu palma peste frunte, căci o vorbă ca limba de spiță a unui clopot izbi în toată ființa lui dînd glas amintirii...

„Hîrlău !“

După raita ce o face la cetăți, Ștefăniță va ridica tabără la Hîrlău. A și ridicat-o pesemne. Apoi doar la Hîrlău și nu în altă parte avusese loc prima ciocnire între al său Gligă și voievod, la temeiul căreia, după cum putuse afla mai tîrziu, stătuse dragostea amîndurora pentru fata făgădarului de-acolo, una Șerbega parcă... Oare numai de teama unei năvale fulgerătoare din partea armiei înălțimii-sale Sigismund, fiind Suceava prea aproape de hotarul leșesc, la el această măsură de prevedere ? Mofturi ! Hîrlăul îi potrivit mai degrabă pentru apărarea dinspre partea nohailor, căci de pe dealurile lui are vedere mai largă spre răsărit și spre Bugeac, de unde ne pălesc îndeobște nohaili și îți poți repezi într-o clipală oastea încotro se arată nevoia. Ori, după trădarea pusă la cale la Silistra, nohaili i-s acum prieteni. Așadar...

Încolțindu-i un zîmbet din zbîrciturile anilor, Luca Arbure chemă la el un cămăraș, poruncindu-i să-l poftească la dînsul pe dumnealui Cosma Șarpe postelnicul.

Îl întrebă chiar din ușa :

— Ce face Gligă al nostru ?

— De lucru își face la odăi, printre oștenii steagului său, ca doar de la plecarea lui Grozav și a celorlalte steaguri ale vornicului, numai el a rămas cu paza cetății. Toată ziua îi cu ochii asupra porții.

— Iscodește pe cine intră ?

— Mai cu osebite pe cine iese, dete răspuns postelnicul, ferind ca de obicei ochii de cel cu care vorbea, că de-aceea n-am putut slobozi nici pînă acum omul cu cartea noastră către sangiacul de la Silistra. Oi mai încerca la noapte. Adineauri, se învioră întrucîtva dumnealui Șarpe, mai că

m-o apucat risul : i-o luat la întrebări chiar el pe Toader și Nichita ce se încălăraseră de preumblare, că încotro au de gînd să se ducă de au luat merinde cu ei ? Gata-gata erau să se ieie la păruială . . . Da' nu s-o lăsat pînă nu i-o făcut să-și lepede desagii, după care o mai pornit și doi călăreți să le ție urmele.

Bătrînul clătină din cap, rămînînd o clipă pe gînduri. Apoi, iscodi iar :

— Oare n-ai simțit cumva la el vreo supărare împotriva lui Ștefăniță, că nu l-o luat în tabăra de la Hîrlău ?

— Dimpotrivă, ridică din umere mărunțelul postelnic, pare nespus de mîndru pentru încrederea ce i-a arătat-o, lăsîndu-l în capul oastei rămase la cetate.

Luca Arbure își lăsă greutatea trupului într-unul din jețuri, își cuprinse fruntea în palme și, cătînd pe sub sprîncene la omul din fața sa, spuse :

— Trimete-i vorbă lui Gliga să vină la mine, că-l aștept.

Și iar, amintindu-și de ceva anume, taman cînd postelnicul dădea să puie mîna pe clanța ușii :

— Da' ia spune, Ivanco și Costea le-au făcut azi dreptate răzășilor din Șerbanca, cei cu plîngerea împotriva șoltuzului de la Costești și a pîrgarilor săi, ce i-ar prigoni în drepturile lor ?

— Făcut, d-apoi cum altfel, prinse a zîmbi cu înțeles dumnealui Șarpe. Că doar ai dat poruncă să li se facă . . .

— Așa, postelnice, cu răzășii și oamenii de rînd se cade să ne punem bine nu numai de hatîrul vicleanului, că nu se știe. Și-n numele cui le-au făcut ei dreptatea asta ?

— Apoi, se-nțelege : în numele luminăției-tale.

— Și ce-au zis răzășii aceia ?

— Bogdaproste au zis, numai că . . . se poticni postelnicul, ferind și mai mult privirea. Numai că tot măriei-sale . . .

— Cum așa ? încruntă din sprîncene Arbure. Oare nu știi ei că vodă îi plecat ?

— Știu, ba bine că nu, da' o țin una și bună : că plecînd el, dreptatea lui o rămas și că bine face domnia-ta că n-o încalci precum înainte vreme. Mai cu cale ar fi fost dacă erai de față, că puteai da altă întorsătură lucrurilor.

— Adevărat, da' nu s-o putut. Alt zor avem acum, postelnice, care nu rabdă amânare, mă-nțălegi ?

— Te-nțăleg, oftă omul, lunecînd pentru o clipă privirea asupra obrazului bătrînului portar, și asta mai cu seamă din ziua în care Nicoară al meu dimpreună cu Brîncă al lui Ivanco s-au dat de partea lui Gliga. Auzi, pentru niște cinuri în oaste și fleacuri de dar să se ridice ei împotriva celor care i-au adus pe lume ! Mai adineauri, Ivanco s-o jurat că dacă nu i-or veni lui Brîncă mințile acasă, are să-l jupoaie de viu. Deocamdată, mai depune încă strădanie . . .

— Strădania asta o depun și eu, precum vezi, de-a- ceea . .

— Să-l chem, așadar, pe Gligă ?

— Cheamă-l.

Nu peste mult, noul căpitan al măriei-sale răsări în pragul ușii. Era nalt Gligă, aproape mai nalt ca tătine-su, cu obrazul pîrlit de soare, plin de o sumeție ce se vădea nu numai în căutătură, da' și-n toată făptura sa mai abîtîr ca înainte. Dînd cu ochii de bătrîn, se neliniști întru-cîtva, lăsînd privirile în pămînt.

— M-ai chemat ?

— Te-am chemat, zise și se strădui să surîdă. Te-am chemat atît ca portar al cetății, învestit cu putere deplină aici, cît și ca părinte al tău, spre a-ți spune că prea te întreci în osîrdie la locul unde ai fost pus.

Gligă ridică fruntea, cătînd cam dintr-o parte la el :

— Investit sînt și eu cu putere destulă spre a mă mira de aceste vorbe, ca neînțelegîndu-le. De bună seamă, dacă vin ele din partea portarului . . .

Bătrînul își încleștă fălcile, stăpînindu-se. Izbuti să-și păstreze pînă și surîsul adunat cu de-a sila pe obraz și să-și înmoaie glasul, zicînd :

— Iaca, din partea părintelui vin, Gligă, carele-i nedumirit de purtarea ta. Înțăleg să oprești și să descoși în poartă oamenii ce-ți sînt cu bănuială . . .

— Apoi, nici că fac alta ! scăpără bănuitor dintr-un ochi tînărul căpitan.

— Da' pe Toader și Nichita de ce i-ai oprit ? întrebă, tot așa, Luca Arbure.

De data asta Gliga se poticni oleacă cu răspunsul. Șovăi, dar numai câteva clipe, după care, cu glas hotărît, înălțînd iarăși fruntea :

— Că-s mai cu bănuială decît alții, de-aceea i-am oprit !

Acum Luca Arbure nu-și mai putu păstra nici surîsul, nici glasul molcum de dinainte, întrebînd năpustit, cu neguri grele adunate în obraz :

— Ce vrei să spui cu asta ?

— Vreau să spun ca nu care cumva în lipsa măriei-sale să încercați să vă puneți în legătură cu leșii, fiindcă veți avea a face cu mine ! se înverșună Gligă, străpungîndu-l pe bătrîn cu oțelul amenințător al căutăturii.

Neputînd ține piept acesteia, bărbatul tare în vîrtute altădată dete dosul, rămînînd în locui-i bătrînul de-acum, cu singura dar cu atît mai primejdioasa armă a vicleniei la îndemînă. Deci iscodi iar :

— Așa ți-o lăsat el poruncă ?

— O vorbuliță nu i-o scăpat în privința asta, că numa-n laude vă ține ! urmă, tot așa, Gligă. Chiar de la obraz mi-o și spus că din încredere pentru domnia-ta și în nădejdea că ai să te îndrepti te-o iertat și te-a lăsat cu zile cînd o fost cu răzvrătirea vornicului, iar acuma, pentru osîrdia ce-o arăți în toate, te ține în fruntea cetății de scaun. Și tot din încredere față de noi, feciorii tăi, și în nădejdea că i-am putea fi de folos, precum i-am și fost de altminteri, ne-a făcut el căpitani de oaste cum sîntem. El n-are de unde ști ce coaceți în sufletele voastre, în schimb știu eu și ... de aceea îți fac prevenirea !

Auzi-l, „din încredere pentru noi, în nădejdea că i-am putea fi de folos...” ptiu, prostul ! clătină din cap ca pentru sine dumnealui Luca Arbure, cel de-acum. Oare nu-i dă prin minte că „încrederea” și „nădejdea” asta nu-s decît momeli cu care încearcă să ne ducă de nas și să-și facă jocul lui politicesc spre pierzania țării și a noastră ? Oare nu-i dă prin minte că vicleanul ne bănuiește cu vină pentru moartea lui tătîne-su și că n-are să ne ierte citu-i lumea și pămîntul de i s-o adevveri mîine bănuiala asta ? ! Nu, nu-i dă prin minte, că nu știe nimic... Da' dacă i-ar da ? Dacă s-ar încerca el, părintele său, să-i deschidă ochii și să-i îndrepte cît de cît gîndul măcar pe-alături de calea

adevărului ? Nu, nu se poate. Ar da în vileag numaidecît . . . E nevoie de răbdare, de multă răbdare cu el.

Aici, gîndul pentru care îl chemă pe Gligă i se răsuci iar în minte. Pogorî fruntea, apoi, cînd şi-o ridică, în ochi îi apăru aceeaşi scînteiere de-adineauri. Grăi :

— Degeaba îmi faci prevenirea asta, Gligă, căci părelnică ți-i bănuiala. Nu-i coacem mării-sale decît gînduri bune, asemeni ție, numai teamă mi-i că alte gînduri ne coace el nouă, mai cu osebite ție . . .

O tresărire ușoară brăzdă chipul feciorului. Se stăpîni însă. Întrebă :

— Încotro bați ?

— Într-acolo unde s-ar putea să te doară. Și mi s-ar rupe inima pentru tine dacă bănuielele mele s-ar adevăra, căci n-aș vrea să ciuntesc o fărîmă din frumoasele simțăminte ce le nutrești mării-sale.

— Pălește-mă dar, că-aștept ! slobozi, cu scapăr în ochi, Gliga.

— Bine, să începem cu o întrebare, spuse bătrînul făcînd un obraz tainic și scoborînd glasul pînă la șoaptă : Ia spune, știi încotro a plecat măriia-sa ?

— În cercetare pe la cetăți, după care va pune tabără prin preajma Hîrlăului, știut lucru !

— Altfel spus, chiar la Hîrlău, să fim bine înțăleși. Da' oare nu te-ai întrebat ce caută el acolo ? Că doar primejdie, deocamdată, nu se vestește de nicăierea !

O fărîmă de înțălegere păru că pătrunde în mintea tînărului căpitan. Obrazii prinseră a i se îmbujora, fălcile i se încheștară, tresăltînd.

— Da' oare nu te-ai întrebat de ce tocmai pe tine te-o lăsat el aici ? își urmă întrebările, într-aceeași șoaptă, bătrînul. Ca să păzești cetatea ? Să ne păzești pe noi ? . . . Haida-de ! Să nu te culci pe urechea asta, că nu-și pune el chiar atîta nădejde în tine ! Are el pe cine pune la toate. Altu-i baiul lui . . .

— Minciuni ! răbufni Gligă, răsucindu-se din călcîie spre ușă. Apoi din prag, întorcînd capul ca scuturat de friguri : Minciuni, așa să știi !

Ieșind Gliga val-vălătuc din odaie, bătrînul răsufală ușurat. Peste puțin bătut din palme, la care semn apărură același cămăraș, iar după el Cosma Șarpe postelnicul.

— Cinstite postelnic, spuse el acestuia, vezi că Gligă al nostru are să încalece pentru drum lung. Așa încît, de-ndată ce Toader și Nichita s-or întoarce din preumblare, să-i poștești la mine, că am cu ei o treabă ce nu rabdă amînare.

Slaba lumină a soarelui strecurată prin zavezele date olecuță în lături scotea din umbra odăii cinci obrazuri tinere, dar toate purtînd însemnele unei îngîndurări ce adăugau destui ani la vîrsta fiecăruia. Lumina cădea prin ferestrele mari rînduite într-un singur perete ce da spre răsărit, în partea adumbrită a odăii întrezărindu-se o laiță lungă acoperită cu căpățîie, un veșmîntar și un pat așternut cu o blană flocoasă de urs, care ocupa un ungher întreg, aflat în vecinătatea unui cuptor cît toate zilele. Cei cinci ședeau în jurul unei mese așezate în mijlocul odăii, în scaune cu speteze nalte, cîte doi față-n față, cel de-al cincilea, și anume Ștefăniță, stînd în capul mesei.

— Roadele culese de soliile noastre se arată a fi bune deocamdată și, drept să spun, măria-ta, nu prea înțăleg rostul venirii noastre aici, la Hîrlău, spunea State ațintind priviri întrebătoare asupra voievodului.

— Soliile și-au făcut treaba îndestul de bine, nimic de zis, numai că paza bună trece primejdia rea, spun bătrînii de pe la noi. Nu-mi place amenințarea lui Sigismund azvîrlită lui Cîrje și urmată, după cum am fost înștiințat, de sporirea oastei din Podolia, după cum nu-mi place nici cerearea lui Soliman făcută prin împuterniciții săi și urmată, de asemenea, de sporirea ortalelor de la Dunăre și de trimeterea de către sangiac a cărții la Perekop. Soliile, e drept, au îndepărtat pentru o vreme primejdia, dar ea rămîne să ne pîndească atîta timp cît, în spatele gogoriței cu războiul crucii și cel al pătrarului de lună, îi ard pe amîndoi călcîiele să dea iama în Moldova și atîta timp cît noi n-avem totuși de gînd să ne dăm de partea vreunuia din ei... surîse tînărul voievod. De aici, din inima țării,

cu ochii spre toate fruntariile și cu arma în mînă, vom aștepta adevăratele roade ale celor întreprinse de noi pînă acum.

— Care vra să zică, pe cît de lungă va fi șederea noastră aici, pe atît de lungă și de zadarnică va fi, pe de o parte, așteptarea lui Sigismund ca măria-ta să înlăture urmările trădării lui Krafft și să încheie cu el rîvnita prietinie, iar pe de altă parte așteptarea lui Soliman ca măria-ta să dea sămnul tot atît de rîvnitului *ghihad* ? își miji ochii a rîs Grozav.

— Șederea noastră aici, dacă toate vor merge bine și nimic neprevăzut nu va veni să o tulbure, se va prelungi cel mult pînă-n iarnă, că iarna nimeni nu se încumetă la război, cîtă vreme așteptarea lor se va prelungi pînă la sfîntul cu același nume ! . . . dete din cap Ștefăniță, în icnelile de rîs ale celorlalți. Iar pînă la vară, cînd s-or zvînta drumurile și cînd or prinde iar mîncărici la călcîie, avem vreme destulă . . .

— Și dacă, totuși, măria-ta, se cercă a-și stăpîni rîsul State, vreunul din ei își va pierde răbdarea și se va hotărî să se folosească de cele aproape trei luni de toamnă frumoasă ce se vestește de pe acuma spre a ne grăbi și în alt chip să ne ținem de făgăduința dată ?

La întrebarea pusă, măria-sa prinse a înșirui temeinic măsurile luate, arătînd că tocmai pentru asta l-a trimes pe dumnealui Nică în Țara de Sus ca să vestească prin șoltuzi adunarea sub arme la Hîrlău a tuturor cetelor de oșteni și tot prin șoltuzi să se așeze pîndari la ruguri pe toate măgurile de la hotarul Pocuției și pînă în preajma Hîrlăului, iar pe dumnealui Fircă să facă același lucru în Țara de Jos, acolo însă arătîndu-se nevoia de mai multe rînduri de pîndari la ruguri dinspre Dunăre, Bugeac și hotarul cu Podolia, fiindcă nu trebuie uitată nici amenințarea lui Albu Sultan, ce-o nădăjduiesc ei de asemeni îndepărtată pînă una-alta, dar care ar putea fi dusă la împlinire la un singur semn al Porții. În cîteva zile toate bulucurile vor fi la Hîrlău, sub poruncile lor . . .

Aici, măria-sa întrerupse șirul vorbei băgînd de seamă un schimb de căutături fugare între ai săi vrednici gonași, parcă nerăbdători a da glas unui lucru mult mai însemnat

decît cele ce le auzeau acum urechile și de care, precum lesne puteai desluși pe obrazurile lor, li se acrise sufletul ca de mere pădurețe. Bănuind și o anume roșeață apărută într-aceiași obraji, ce nu se prea vedea din pricina slabei lumini strecurate prin zaveze, Ștefăniță îi învăluia într-o privire întrebătoare, zicînd :

— Aveți oare a-mi spune ceva ?

— Mă... măria-ta, își luă inima în dinți Nică, azvîrlind o altă căutătură la fel soțului său, mai lasă deoparte aieste griji ce le ai și le vei avea totdeauna și povățuiește-ne ce să ne facem cu chir Avramian făgădaru', că ne tot aține calea de nu mai putem răsufila din pricina lui !

— Da'... da' ce vrea de la voi ? păli tînărul voievod, simțind după asta o mai năprasnică roșeață încingîndu-i de asemeni obraji și presimțind că numaidecît va avea de dezlegat un nod cum nici mai dezlegase pînă acum în politiceștile treburi din partea asta a Evropei.

— De la noi ca de la noi, da' mai mult de la măria-ta vrea ce vrea dumnealui făgădarul, își urmă vorba Nică, mai venindu-și într-ale sale după primul hop trecut. Că iaca, ne tot întreabă Avramian că de ce, ajungînd în scaunul domniei, în loc de a-ți milui cu dragostea supușii și mai cu osebite prietinii ce i-ai avut, îi năpăstuiești cu nepăsarea de parcă nu i-ai cunoaște și perpelești inimele ce-au bătut și nu încetează a bate alătura de inima măricei-tale... ?

— A... adică ? întrebă iar, pierdut, tînărul voievod. Ce... ce fel de inime ?

— Adică inima Șerbegăi, altminteri spus, lămuri Firică. Asta-i la mintea oricui, că doar nu-i el prostu', chir Avramian, să se omoare cu sîcîiala asta pentru mai știi ce alte inime...

— Că, zicea el, luă iar vorba Nică, din ziua în care intrînd în Hîrlău ai trecut în scapăr de arme și voinicie pe dinaintea făgădăului în fruntea oastei tale, fără a întoarce o dată ochii spre locul unde bătea acea inimă năpăstuită, i s-o întunecat ei, Șerbegăi, asemeni vizirului de la Silistra, se vede, soarele din nalturi și, zi-noapte, se ofilește de-atunci ca cea floare nemiluită de dătătoarea de viață lumină a lui...

Simțind o dulce furnicăreală năpădindu-i trupul la auzul vorbelor de mai sus, cum și amintindu-și de ziua cu pricina, când, într-adevăr, zărind codații ochi ai Șerbegăi ce răsăriseră în ceardacul făgădăului, se stăpînise din răspun-
terea a nu întoarce capul într-acolo și-și urmase a niza drumul prin mijlocul mulțimii adunate ciotcă pe medeanul așezării, tînărul voievod întrebă, abia-abia :

— A . . . așa o spus făgădarul ?

— Așa o spus, măria-ta ! deteră din cap pistruietii.

După care, Firică :

— Și a mai spus ceva făgădaru' . . .

— ? ! ?

— Că pe nedrept o bănuiești pe Șerbega în privința lui Gliga. Numai ca să te stîrnească, fiindcă ai dat-o uitării de cînd cu plecarea de la Hîrlău, zicea el, i-o mai îngăduit ea lunganului în două-trei rînduri să vie în ospeție — la drept vorbind, tot ca să-l ispitească în privința mării-ei-tale — că altfel, lehamite i se face cînd îl vede . . .

Nemairăbdîndu-l scaunul pesemne, tînărul voievod sări în picioare și, năpustind mîna prin creasta-i zbîrlită, ca de cucuș, se azvîrli asupra blănii de urs, rămînînd o vreme cu obrazul îngropat în ea și pumnii încleștați pe smocuri. Pieptul i se zbuciuma năvalnic. Într-un tîrziu, mai domolindu-se parcă, se răsuci spre prieteni. În ochi i se cetea o amarnică nehotărîre. Grăi, căutînd parcă sprijinul celorlalți :

— Numai că Gliga, ca să zic așa, îi de partea noastră acum. Căpitan al meu. Cum să fac ?

Liniștea ce se așternu în odaie, întreruptă doar de patru suspinuri slobozite pe rînd, fu curmată în cele din urmă de Nică :

— Rămîne de văzut dacă va rămîne sau nu multă vreme de partea noastră, că doar așchia nu sare departe de trunchi, știut lucru. Să tragem însă nădejdea asta și să ne punem întrebarea : da' dacă lucrurile stau așa cum spune făgădarul, Șerbega neavîndu-l cu adevărat la inimă pe Gliga, atunci ?

— Chiar așa, ce te faci atunci ? sări și Firică.

Numai că tot atunci în pragul odăii se arătă Gliga, cu doi cămărași armați tîrîș după el. Se cercau din răspuțeri să-l tragă îndărăt...

— Lăsați-l! strigă tînărul voievod, sărind în picioare deodată cu ceilalți prieteni ai săi, uluiți de neașteptata arătare.

Cu straietele colbăite pe el, suflînd de parcă era gata să-și dea duhul, cu ochii rătăcind ca-n friguri prin odaie, Gligă, scăpat de strînsoarea celor doi, stătu o clipă-două să se deprindă cu întunericul, apoi, deslușind făpturile din preajma-i, veni către Ștefăniță și, punînd genunchiul în pămînt, grăi năpustit :

— Iertare, măria-ta, da' nu-mi era de zăbavă cu cămărașii, că-s pus pe jărat !

Apucîndu-l în buimăceala clipei și pe Ștefăniță un soi de friguri, mai cu osebite la gîndul că de rîpă s-a dus încrederea ce-și pusese în crăcănat și că acesta i-a dat peste cap tot ce cu atîta migală țesuse el în ultima vreme, cum și amintindu-și de vorbele numai ce spuse de Nică privitoare la așchie, își strînse pumnii și, cu ochii în scapăr, porni asupra Gligăi, slobozind printre dinți :

— Cum de-ai îndrăznit să lepezi cetatea ? Cum de-ai...

— Am îndrăznit, măria-ta, îl întrerupse Gliga suflînd încă din greu, spre a te înștiința că Toader și Nichita is zăvorîți în temnița cetății, iar tata, dumnealui Șarpe, Ivenco logofătul și încă vreo cîțiva boieri sînt puși sub pază strașnică la odăi, pînă le vei hotărî soarta, în fruntea sfatului domniei rămînînd dumnealui Felea paharnicul, iar la paza cetății sotnicii Nicoară și Brîncă...

— Da' ce-au făcut ? tresări tînărul voievod oprindu-se locului și cătînd mai întîi nedumerit, apoi cu un început de înțelegere, la Gliga.

— Bănuindu-i de uneltire în lipsa măriei-tale, m-am făcut că plec încoace, la Hîrlău, lăsînd anume porunci lui Nicoară și lui Brîncă, eu punîndu-mă la pîndă cu cîțiva oșteni ai mei pe un drum știut, nu departe de cetate. Acolo, în drum, i-am găbjit pe Toader și Nichita cu o carte către cumnatul nostru Dobjinschii de la Sniatyn și alta către riga de la Wawel... Iacătă-le ! grăi lunganul, întinzînd

lui Ștefăniță două sulisoare de pergament pe care le ținuse în sîn.

Luînd sulisoarele, măria-sa se duse spre una din feres-tre și, smucind în lături zavezele, se apucă să le cetească pe rînd, în liniștea ca de mormînt a odăii, întreruptă doar de răsufălările șuierătoare ale Gligăi. Pe măsură ce cetea, trăsurile obrazului i se înăspreau, mișcările îi deveneau mai nestăpînite. În sfîrșit, se răsuci spre Gliga și, poftindu-l să se ridice, întrebă :

— Alte întîmplări n-au mai fost ?

Gliga se fistici, lăsă ochii în pămînt :

— O mai fost una la fel, într-aceeași noapte, numai că pe drumul spre Țara de Jos . . .

— Tot cu o scrisoare ?

— Tot, precum bănuiesc pîndarii ce s-au luat pe urmele călărețului răsărit ca o nălucă pe acel drum. Dacă nu eram în noaptea aceea cu ochii asupra fraților și mă aflam acolo . . .

— Prin urmare, l-au scăpat ? se necăji tînărul voievod.

— L-au scăpat, măria-ta . . . ridică neputincios din umere lunganul.

Cu fruntea-n piept, cu mîinile la spate, Ștefăniță își năpusti pașii prin odaie, cercînd să se liniștească. Îi era cu neputință, se vedea cît de colo. Îl descumpănise nu atît trădarea bătrînului portar și a celorlalți, la care, drept vorbind, nu se așteptase în clipa de față, trădare ce de data asta trebuia să o pedepsească cu asprime, orice s-ar în-tîmpla, nu atît taina ce-o purta cu sine spre Țara de Jos și, pesemne, mai departe, spre Dunăre și peste ea năluca strecurată printre pîndarii lui Gliga, cît purtarea acestuia din urmă. Cu a sa faptă de necrezut, Gliga trecuse peste firea îndeobște dată oamenilor, ea aducînd a curată nebu-nie. Ce l-o fi hotărît să facă asta ? Momelile și făgăduin-țele cu care s-o cercat el, Ștefăniță, să-l îmbrobodească, darurile făcute ? Încrederea ce i-a arătat-o ? Să-l fi supărat bătrînul cu ceva ? Ori . . .

Își încetini pașii, pălit de un gînd, apoi se opri cu spa-tele la Gliga, ca acesta să nu-i deslușească în obraz răs-punsul pe care începea să-l întrezărească . . . Asta-i ! Prin fapta-i de necrezut vrea să-și răscumpere dragostea, ce-o

crede primejduită prin venirea asta la Hîrlău, îndatorîndu-l faţă de dînsul . . . Se întoarse iar spre lungan, ispitindu-l :

— Da' ia spune, Gligă, da' cîstit, rogu-te : numai pentru atîta lucru ai venit la Hîrlău ? Că doar puteai colea, să repezi vorbă şi scrisorile prin nişte călăreţi ai domniei !

Gliga se fîstici iar, dar îşi reveni îndată, zicînd cu un licăr de nădejde în turbureala ochilor :

— De-i pe cîstitelea, nu numai pentru asta am venit . . .

Adeverindu-i acest răspuns bănuiala, Ştefăniţă simţi o dureroasă strîngere de inimă. Îşi aminti însă pe loc de cele arătate cu cîteva clipe în urmă de pîstruieţi în legătură cu sîciilele făgădarului şi, cu un licăr de nădejde asemănător cu cel din ochii lui Gliga, îl bătă pe acesta pe umăr şoptindu-i, ca între ei doi :

— Dinspre partea-mi, să nu-ţi faci griji în privinţa asta. Du-te la făgădău, că te-o fi aşteptînd . . .

Ajunşi prieteni la toartă ai lui Gliga şi căzînd repede sub oarba ascultare a lui încă în zilele petrecute la Hîrlău, Nicoară al lui Şarpe postelnicul şi Brîncă al lui Ivanco logofătul şi-ar fi dat, la o adică, şi viaţa pentru noul lor prieten, aşa încît nu-i de mirare că de dragul lui înduraseră nu numai canonul azbuchiilor, da' şi destule alte necazuri legate de prietenia asta. Începuseră ele îndată după întoarcerea lor la Suceava, cînd părintele lui Gliga, dumnealui Arbure, îşi pofti feciorul să intre fără întîrziere în rîndurile învăţăceilor, ştiutul preţ al intrării pus de Ştefăniţă plătindu-l, mai tîrziu, nu numai bătrînul şi părinţii lor prin supărările ce le-au fost căşunate de voievod, da' şi tustrei prietenii, supuşi prigoanei de părinţi pentru cele întîmplate, chipurile, din vina lor şi cu perepisul după acel afurisit tratat cu leşii, şi cu aflarea de către Ştefăniţă a celor dezbatute în casa lui Ivanco. Bietul de Brîncă mîncase chiar o cotonogeală soră cu moartea de la tătine-su. Tot a lor a fost vina şi nu a celora ce şi-au dat frîu slobod gurii, răcnind ca proastele-n tîrg, de hăulea ograda şi casa ! . . .

Da, din îndemnul lui Gliga au făcut ei toate acestea şi multe altele. Că a pătimit şi Gliga îndestul, asta-i altă po-

veste. Numai dacă pui pătărania lui de la Clit, și ți-i de-ajuns ! Așa încît nu-i de mirare că într-o zi a stat Gliga să se întrebe : pentru ce să pătimească el atîta ? De hatîrul lui tătîne-su, că vrea el să-i poarte dușmănie lui Ștefăniță ? N-are decît, pe pielea lui să și-o facă ! Și frații la fel ! Pe el, cel puțin, l-au pierdut de mușteriu . . . Să vedem, care s-o alege mai cîștigat pînă la urmă ! Pe bună dreptate s-a întrebat, pe bună dreptate luase hotărîrea asta, că, iaca, de atunci numai cu cîștig a început să se aleagă Gliga, și încă ce cîștig ! Cal ca al lui, straie și arme ca ale lui numai la măria-sa dacă mai găsești ! Ba încă și galbeni de la vistierie — că-i căpitan în leafă și comandir de steag, vezi bine ! — cît ditai portarul, tătîne-su, ridică !

Cînd au văzut una ca asta, nu numai că au stat să-și pună și ei întrebarea ce și-o pusese Gliga, ci s-au dus întins la el să-i amintească că-s acolo, că prietenul adevărat nu numai la năcaz se cunoaște, cum zic unii . . . I-a înțeles Gliga, că nici se putea altfel, și tot întins s-a dus la măria-sa să se pună pentru ei, făcîndu-i sotnici în steag și cele două mîini de nădejde ale sale, cînd era lipsă la datorie. Numai că iar s-a ridicat vrăjmășia părintească împotriva-le, întunecîndu-le bucuria. Asemeni bătrînului portar, nevoit să înghită hapul și să se arate chiar bucuros față de Ștefăniță pentru isprava feciorului său, boscorodindu-l numai în patru ochi pe acesta, și dumnealui Șarpe, moale de fel, s-a mulțămît doar să-l suduie pe Nicoară și să se lepede de el ca de Satana, neîndrăznînd însă nici unul din ei să-și scoată din casă odraslele, de teamă că treaba asta l-ar putea pune pe gînduri pe Ștefăniță. N-a îndrăznit, ce-i drept, nici Ivanco să o facă, în schimb, mai nesăbuit și mai negru în cerul gurii decît ei, o pus iar mîna pe harapnic. Însă de data asta s-a văzut nevoit să-l atîrne frumușel la loc, în cuiul din care-l luase, băgînd de seamă că în mîna sotnicului măriei-sale și a fostului său fecior Brîncă scapără lama unui jungher care nu prevestea nimic bun . . . L-a îngăduit și el vrînd-nevrînd, asemeni lui Arbure și Șarpe, pe vrăjmaș alătura de sine, amînînd pentru mai tîrziu lămuririle și plata pe drept cuvenită.

Nu încape îndoială însă că lucrurile s-ar fi orînduit de la sine cu vremea, cum se orînduiesc ele îndeobște în viață,

fără mai știi ce urmări, dacă nu venea plecarea lui Ștefăniță și a vornicului la Hîrlău. Plecarea asta a dezlănțuit o adevărată furtună la cetate, dînd apă la moară vrăjmășiei gata încheiate între bătrînul portar, capul sfatului domniei, și tînărul comandir al cetății și fecior al său Gliga. Urmările ei ? Iaca, nevoiți sînt acum cei doi să păzească nu numai cetatea, ce-i o treabă ca oricare alta la urma urmei, cînd te afli în slujba domniei, da' chiar pe părinții lor puși sub lăcată, treabă mai puțin plăcută, orice s-ar spune . . .

De aceea poate, încă din clipa plecării prietenului lor, în loc să se bucure pentru încrederea pe care le-o arătase acesta și să îndeplinească cu tragere de inimă cele ce aveau de făcut în cinul lor de ajutoare ale comandirului cetății, că doar nici nu visaseră să ajungă, și încă peste noapte, atît de sus, Nicoară și Brîncă arătau îndestul de abătuți, starea asta a lor înrăutățindu-se pe măsura trecerii zilelor, căci fiecare zi îi apropia cu pași iuți de un deznodămînt știut dinainte. Deși nu și-o spuneau unul altuia, o ciudă amară li se cuibărise în suflet împotriva bunului lor prieten Gliga. Și pe bună dreptate : chiar prinzîndu-i pe frați cu acele scrisori către leși, putea, coalea, să le deie fraților, fără știrea altora, o bușeală zdravănă drept învățătură de minte, iar pe părintele său și pe ceilalți iscăliitori ai scrisorilor să-i prevină asupra cîștigului ce-l vor avea la a doua încercare de acest fel, căci pînă și Ștefăniță i-o iertat mai acum cîțiva ani pentru o încercare mai ceva decît asta ! Nu, nu s-o lăsat pînă nu i-a văzut pe toți sub lăcată, ba o mai dat și buzna la Hîrlău ca să bată darabana acolo ! Acum, chiar de-ar dori Ștefăniță, nu-i mai poate ierta de-a doua oară, fie numai și de ochii norodului, ce nu l-ar ierta nici el de astă dată.

Nu cunoscuseră adevărata dragoste părintească, fiindcă, se vede treaba, nu toți marii dregători ai țării știu a răsădi în inimile odraslelor lor sămînța iubirii. Totuși, părinții lor erau acum dovediți de trădare, stăteau sub paza lor strașnică așteptînd ziua socotelilor. În ochii norodului, chiar dacă *acesta* va cere osînda, ei în frunte cu Gliga vor fi socotiți ucigașii. În temeiul legilor, norodul și Ștefăniță

vor ucide niște trădători de țară și domnie, dar în temeiul părerii multora ei, în frunte cu Gliga, *iși vor ucide părinții*...

Se perpelea mai mult Nicoară, se vedea cât de colo, Brîncă fiind mai ascuns în simțămintele sale și avînd pricini destule să se perpelească mai puțin. Din ziua în care se mutaseră amîndoi într-una din odăile străjilor, ca să fie mai în preajma oștenilor ce le stăteau sub porunci și cât mai departe de cei încredințați pazei, numai feciorul Șarpelui cutezase să dea ochii cu părintele său. În timpul rundurilor pe care le făcea pentru schimbarea caraulilor de pe ziduri și dinlăuntrul cetății, fie în fruntea lefegiilor străini fie în fruntea moldovenilor săi, se abătuse de cîteva ori pe la tătîne-su, pentru a-l căina de bună seamă și a vedea dacă nu duce lipsă de cîte îi erau de trebuință amăritului său suflet, să nu-și ieie el zborul înainte de soroc. Cum l-o fi întîmpinat dumnealui Șarpe, cîte lacrimi o fi vîrșat pe umărul lui și ce-or fi sfătuit în doi o fi știind preasfîntul, că Brîncă n-avea de unde ști, de vreme ce întrevederile acestea aveau loc în cea mai mare taină față de el. Abătut cum era și prins de asemeni de multele lui griji, nici nu băgase de seamă că în ultimul timp, și mai ales în rundurile de noapte, Nicoară se însoțea numai cu panțirii lui Jan Trabka, pe oștenii moldoveni folosindu-i cu precădere, și spre bucuria lor bineînțeleș, în slujba de zi.

La fel făcuse și într-acea seară, cînd, întorcîndu-se la odăi, îl găsisse pe Brîncă jucînd, spre a-și mai trece necazul și vremea, arșice cu sotnicul Zamfir și cu cîțiva oșteni de-ai lor, de care somnul nu se lipise încă. Răspunzînd fără chef la întrebarea acestuia dacă totul a mers bine, Nicoară le întoarse spatele și se duse să se trîntească în așternut, așa îmbrăcat cum era, că ar fi, chipurile, peste măsură de obosit. Se prea poate că-l ajunsese și oboseala, căci își găsisse destulă alergătură peste zi, însă adevărul era altul, și anume că nu voia să deie ochii mai îndelung cu prietenul său și cu ceilalți, pentru pricini numai de el știute. Într-adevăr, dacă Brîncă ar fi dat la o parte arșicele și ar fi căutat mai cu luare-aminte în ochii acestuia, ar fi aflat niște lucruri ce fără îndoială i-ar fi ridicat părul măciucă în cap. Căci, în timpul rundului numai ce făcut,

Nicoară încheiase o treabă pusă în amănunt la cale cu părintele său la ultima întrevedere avută cu acesta. Anume, înlocuind cu panțiri leși toate caraulele din cetate, de pe zidurile și de la porțile ei și rămânând numai cu efreiterul¹ leah Bronick și cu cei câțiva oameni ai lui, îi poruncise acestuia, în temeiul dezlegării pe care o avea din partea căpitanului Jan Trabka, ce cunoaștea de asemeni toată punerea la cale, să se repeadă la odăile postelnicului Cosma Șarpe și, scoțându-l de acolo, să-l treacă, mai întâi, prin poartă, iar apoi, ajungând cu el într-o anume vîlcea din apropierea cetății unde totul fusese pregătit de cu ziuă, să încalece alături de el și să apuce cu cea mai mare repeziciune drumul Sniatynului ... Bineînțeles, totul trebuia să se facă cu cea mai mare fereală, fără zgomot, pentru a nu stîrni cetatea, căci numai în felul acesta s-ar fi șters urmele vinovăției, nimeni neștiind, la o adică, cum și în ce fel s-au petrecut lucrurile, că doar nimeni nu ținea socoteala panțirilor leși în afară de căpitanul acestora.

Dar urmarea faptei sale nici Nicoară n-o știa. Nu avusesese cum să o prevadă, după cum n-o putuse prevedea nici Jan Trabka și nici alții. Iat-o.

Văzîndu-se dumnealui Cosma Șarpe slobod, îl pofti numaidecît pe efreiterul Bronick și pe oștenii acestuia să-i deschidă și ușa de la odăile învecinate, unde tînjea dumnealui portarul cetății de scaun, Luca Arbure, fiindcă nu se cade să lași la cheremul vrăjmașului pe acest mare prieten al crăiei leșești, că doar într-acolo vor ține calea și, fără îndoială, vor fi întrebați la sosire cum de nu s-au gîndit și la izbăvirea domniei-sale. Deci, îndeplinind efreiterul porunca și văzîndu-se slobod și dumnealui Arbure, pofti la rîndu-i să se deschidă numaidecît și celelalte uși învecinate, după care tînjeau dumnealui Ivanco, unde-l mutase deocamdată cu casa afurisitul de Gliga ca să steie la grămadă cu ceilalți, apoi dumnealor Costea pîrcălabul și Sima vistiernicul, că doar toți erau oameni de credință ai înălțimii-sale Sigismund, ultimii rămînînd să fie scoși de după zăbrelele temniței din curtea cetății iubitei săi feciori Toader și Nichita ...

¹ Fruntaș.

Toate bune, numai că aici, la ușa temniței, după ce **aceasta fu deschisă**, lucrurile se cam încurcă. Erau cam mulți acum ca să se mai poată păstra, cu toată fereala de care dădeau dovadă, liniștea prevăzută de aceia care pusese ră totu la cale, iar odăile străjilor erau prea aproape de temniță ca să nu se audă pînă la ele suspinurile de bucurie ale izbăviților și scrișnetele cheilor răsucite cu sîrg de înțelegătoarele carauale ale lui Jan Trabka.

Auzindu-le, se vede, și Brîncă, dete el în sfîrșit deoparte arșicele și ieși deolaltă cu Zamfir și cu ceilalți oșteni fără de somn să vadă ce se întîmplă, urmat numaidecît și de Nicoară, care sări din așternut împins de o presimțire mai neagră ca noaptea de-afară. Deslușind, în lumina masalalelor, cunoscutele obrazuri, și îndeosebi pe acela al părintelui său Ivanco, cum și înțelegînd pe loc pricina oboselii dintr-acea zi a bunului său prieten, Brîncă se apucă cu mîinile de cap. Poate că spaima nu l-ar fi încercat în așa măsură dacă, în afară de ei doi, de părinții și boierii ce-i aveau înaintea ochilor, împresurați de panțirii leși, nu s-ar fi aflat acolo dumnealui Zamfir, omul de credință al mării-sale și nedespărțita umbră a lui Gliga rămasă la cetate spre a mai îndruma pe mai tinerii prieteni ai acestuia în cîte le aveau de făcut, iar în afară de Zamfir sutele de oșteni moldoveni ai steagului de oaste în fruntea căruia se aflau și care hodineau la odăi în ceasul acela, în straie și arme, cum le era obiceiul. Tocmai de aceea, cuprins de spaimă, Brîncă se răsuci spre Nicoară, rămas și el cu mîna la gură de cele ce vedea, căci cu totul alta fusese înțelegerea cu părintele său și cu totul altfel sunase porunca dată de el efreiterului Bronick, întrebînd, printre dinți :

— Ce înseamnă asta, frăție ?!

Dar, neprimind vreun răspuns, fiindcă cel întrebător nici că era în stare să-l deie, Brîncă porni, urmat de Zamfir și cei cîțiva oșteni, spre pîlcul boierilor, rămași și ei o clipă descumpăniți de neașteptata arătare a primejdiei, punînd aceeași întrebare efreiterului Bronick. Zicîndu-și, de bună seamă, că toată neînțelegerea se va lămuri îndată, că doar nu făcuse alta decît să îndeplinească ceea ce i se ceruse, ba chiar mai mult decît atîta, de către unul din cei doi comandiri moldoveni, leahul ridică din umere arătînd cu capul

spre comandirul cu pricina, rămas în uşă, numai că tot atunci se mişcă înainte Ivanco. Crezuse la început că izbăvirea îi vine de la feciorul său, readus la simţămintele ce se datorează îndeobşte părinţilor, dar acum, duminindu-se atît după întrebarea pusă de acesta, cît şi după întreaga lui înfăţişare, că vrăjmaşul tot vrăjmaş a rămas, cum şi dîndu-i iar sîngele în creieri la amintirea jungherului ce-i oprise mîna cu harapnicul, apucă mănunchiul armei de la şold, răcnind :

— Te pui împotriva izbăvirii noastre, cîine ?

Dîndu-şi seama că nu mai este de făcut nemica, fiindcă nu numai cei doi, părinte şi fecior, dar şi cei din jurul lor scăpărară oţelele din teci, şi mai văzînd că şi oştenii de la odăi, treziţi din somn de hărmălaie, au început să dea buzna afară, mai vinovatul ca toţi de stîrnirea întregii istorii, anume Nicoară, se repezi şi el în grămadă, strigînd către aceştia din urmă :

— Puneţi mîna pe boieri ! Legaţi-i fedeleş !

Singurii care nu se vîrîră în încăierare, ca presimţind deznodămîntul, fură feciorii lui Arbure, Toader şi Nichita. Cum totul se petrecea în preajma porţii celei mari a cetăţii, ei o şi zbughiră spre gangul acesteia, de unde, trecînd prin poarta gata deschisă de săritoarele caraule ale lui Jan Trabka şi primind îndrumarea de cuviinţă, se şi mistuiră în noaptea de dincolo de ziduri, jurîndu-şi unul altuia că nu vor mai poftori niciodată greşeala din prima încercare, cînd au căzut plească în mîinile afurisitului de frate mezin, cu numele de Gliga.

Temerile lui Ştefăniţă de a nu fi luat prin surprindere dinspre un hotar sau altul, în ciuda tuturor măsurilor de prevenire luate prin solii, ca şi poruncile de adunare a ţării sub arme repezite în toate părţile, îi dădură vornicului celui mare Petru Cărăbăţ mult de furcă chiar din ziua sosirii sale la Hîrlău, rupîndu-l pe de-a-ntregul de fostele îndeletniciri alături de portar şi ceilalţi. Păsurile pîrcălabilor de la cetăţile de pe hotare, cercetate pe rînd dimpreună cu tînărul voievod, erau multe şi mai toate legate de arzătoarea nevoie de a se umple beciurile şi cămărilor cu

provianturi, grajdurile cu nutrețuri proaspete, ierbărăriile cu iarbă uscată și ghiulele îndestule pentru puștele cele mari de pe ziduri. Ca toate să fie împlinite în sorocul cel mai scurt cu putință, trimesese olăcari sprinteni la marile mînăstiri și moșii să vestească, în numele măriei-sale, stețiile de hrană cuvenite cetăților, ridicase posadele¹, tot prin olăcari, la repararea și întărirea acestora, hotărînd gloabe² pentru orice întîrziere sau neîndeplinire a poruncilor, apoi, ca pregătirile să meargă mînă-n mînă peste tot, repezise care și podvoade iuți la cetățile Brașovului, Bistriței, Sibiului, cu neguțătorii cărora Moldova purta din veac legături strînse de negoț. Carele erau încărcate cu piei, ceară, carne și grîne, în schimbul cărora podvodarii aveau porunca să încarce felurite arme, paveze și cămeși de fier, săcultețe cu iarbă de pușcă și cîteși altele trebuincioase oastei, ce se lucrau prea puțin în țară.

Nu era treabă ușoară nici primirea și așezarea în tabără, în preajma Hîrlăului, a bulucurilor de oșteni ce începuseră să se scurgă neconținut din toate părțile, cu șoltuzii și pîrgarii lor în frunte. Era oastea de strînsură sau, cum i se mai spunea, oastea cea mare a țării, fără leafă și fără altă îndatorire decît aceea de a se ridica la primejdie, la prima chemare a lui vodă, fie cu cal, fie fără, dar fiecare în armele sale și cu meșteșugul său de război învățat din tată-n fecior, iar toate aceste bulucuri trebuiau adunate sub căpitănia pîlcurilor și a marilor steaguri ale domniei, supuse unei singure porunci. Erau bărbați de toate vîrstele, armați fiecare cu ce-i da mîna ori cu ce moștenise în tinda casei de la moși, da' mai toți și îndeosebi călăreții avînd, pe lîngă pală și arc, sulită și darde la oblîncul șeii, acestea fiind meșterite după priceperea fiecăruia, nelipsind nimănuia nici arcanul și nici desaga cu merinde bine îndesată de mîna grijulie a mamei sau a muierii. Spre deosebire de cetele de viteji și de cetele boierilor celor mari,³ îmbrăcate în fier și cu rafturi la cai lucrate în piele și arămuri scăpărătoare, glotașii în cea mai mare parte a

¹ Așezări din suburbia cetăților, însărcinate cu aprovizionarea și întreținerea acestora.

² Amendă.

³ Elita cavaleriei moldovenești, venind îndată după viteji.

lor purtau doar cămăși de cînepă îndopate cu bumbac, iar șeile și scările le erau din lemn de tei neacoperit, lucrat cu custura și în para focului, ca și ghioagele de altfel.

Așadar, prins peste cap cu puzderie de griji noi, Petru Cărăbăț dăduse uitării pe cele vechi, neîndemnîndu-l nici inima să se mai gîndească la pătimirile sale din trecut, la surparea atîtor nădejdi puse în făgăduințele prusianului Tadeusz Krafft și ale trimișilor acestuia, și cu atît mai puțin la nesăbuitele încercări de acum ale lui Arbure de a înnodea legăturile cu leșii, rupte cu neasemuit meșteșug de Ștefăniță. Cunoștea aceste strădanii ale bătrînului, așa încît știrea privitoare la întîmplările de la cetatea de scaun nici că se putea să nu-l bucure. Deși de neiertat îi păru fapta săvîrșită de Gliga împotriva părintelui și fraților săi, ea îl făcu să răsufle ușurat: mai puțin vinovat ca bănuții ucigași ai lui Bogdan Vlad, dar temîndu-se acum de ei, de dușmănia ce i-o purtau, nădăjduia că va putea ieși basma curată în clipa în care aceste capete vor cădea. Iar ca tînărul voievod să nu se răzgîndească iar din mai știi ce pricină, trebuiau găsite și alte păcate bătrînului, și nu numai lui.

Cunoștea numai veștile aduse de Gliga și de oamenii ce-l însoțiseră pînă la Hîrlău, atrăgîndu-i îndeosebi luarea aminte întîmplarea cu noptaticul călăreț de pe drumul Țării de Jos scăpat pîndarilor lui Gliga. Ieșită din rînduiala lucrurilor și amirosind a legătură tăinuîtă cu Poarta, încercată de careva de la Suceava, întîmplarea îl pusese pe gînduri, și asta cu atît mai mult cu cît, în drumul lor de la Suceava la Scobinți, după furtunoasa adunare din casa lui Ivanco, ai săi prieteni din tinerețe Gavrilă și Gheorghe, arătîncu-se pe la Hîrlău ca să-i deie binețe și să-l căineze pentru multele griji ce le avea acolo, îi amintiseră în treacăt de acea adunare, unde-i adusesese chemarea lui Arbure. Știrea, însoțită chiar de unele amănunte legate de supărarea bătrînului și de hotărîrea lui de a intra iar în legătură cu leșii, îi trecuse atunci pe lîngă urechi vornicului. I se făcuse lehamite de aceste legături și de urmările lor, așa încît curmase cinstita spovedanie a celor doi, abătînd vorba într-altă parte. Acum însă, știind de pățania portarului, se gîndi că n-ar fi rău să afle și celelalte

amănunte, nespuse de prieteni, ce i-ar îngădui poate dezlegarea tainei acelui călăreț.

Pînă la conacele de lîngă Scobinți ale dumnealor Gavrilă și Gheorghe era cale de un ceas și mai bine, pe care o străbătu chiar în după-amiaza zilei următoare sosirii lui Gliga la Hîrlău. Aflînd de la ei, în amănunt, și toate cîte le știau despre cea de-a doua hotărîre a lui Arbure în privința Silistrei, nici că se mai întoarse la Hîrlău în ziua aceea, ci porni către Nistru spre a cerceta pîndarii puși de șoltuzi în lungul hotarului din porunca lui Ștefăniță, repezită într-acolo prin Firică. Numai după ce află și aici toate cîte-i erau de trebuință, se întoarse într-un suflet pe calea Hîrlăului.

Pe Ștefăniță îl găsi în tabăra din preajma tîrgului, cu diecii Glăvan și Dumșa alături, trecînd pe răboj noile cete de oaste ce soseau neconținut de pe toate coclaurile țării. Erau de față căpitanii Petrică, Panțu, Sfetcu și alții, comandirii steagurilor de călărime venite de la Suceava o dată cu măria-sa și cu împlătoșaii viteji ai acestuia, așezați de-acum în corturi, cît vedeai cu ochii, pe toată valea Bahluiului și pînă dincolo, spre Deleni, la poalele împăduritelor dealuri și în curmăturile dintre ele. Fumegau peste tot focurile serii, cu ceaunele-n cujbă, fornăiau și nechezau caii, unii priponiți lîngă căruțe cu coviltire, alții pascănd împiedicați în margine de codru.

Graba cu care se arată voinicul cu ai săi îl neliniști pe tînărul voievod. Fețele și straiile călăreților erau pline de colb, caii improșcau bale. Oprindu-și fugarul la cîțiva pași de Ștefăniță, Cărbăț îi dete închinăciune, zicînd pe nerăsuflăte :

— Măria-ta, într-o zi-două vom fi păliți de nohai ! Albu Sultan, cu toată puterea ce o are la Crîm, ține calea spre vadul Mohilăului, ferind cetățile noastre de la hotar și măturînd din drum pîlcurile din Podolia ale șleahței ! Am aflat asta de la pîndarii noștri puși în lungul malului nistrean . . .

— Deci, furtuna s-a pornit pînă la urmă ! se întunecă la chip tînărul voievod, căutînd nedumerit la vornic. Apoi, cu glas șovăitor, cu oarecare nădejde : Totuși, drumul

Mohilăului, dacă vii dinspre Perekop, îi și drumul Cameniței, așa încît s-ar putea ca într-acolo să se îndrepte...

— Întocmai, măria-ta, numai că în afară de Camenița și de întreaga Podolie de Sus vom fi păliți și noi de o parte din ceambururile lui Albu Sultan ce vor trece prin amintitul vad, pe care îl și cercetează cu de-amănuntul, deolaltă cu malul nostru, iscoadele lor ajunse de-acum acolo! Asta nu s-ar fi întîmplat dacă... se întrerupse vornicul, încrun-tîndu-se și scăpărînd a mînie ochii.

— Dacă?... îl îndemnă, cu o smucitură în sus a capului, să-și urmeze vorba tînărul voievod.

— Dacă nu ajungea la Silistra știrea despre încheierea, chipurile, a unei înțălegeri împotriva turcilor între măria-ta și riga Sigismund, la Cracovia, trimeasă într-acolo de portarul cetății noastre de scaun!

Pacoste, curată pacoste îi muierea! scrișnea în sine-a-i Gliga, șonticăind dinspre făgădău a treia zi după sosirea sa de la cetatea de scaun, că-n primele două nu avusese destul coraj să se ducă acolo. Și apoi, își îngăduise un răgaz ca să cerceteze la fața locului temeinicia temerilor sale. Avea chepeneagul dezbumbat, părul căzut peste ochi, un tremur de neputință care îi scutura mădularele.

De necaz și rușine, tare ar fi fost bucuros ca în clipa aceea pămîntul să se caște înaintea lui și să-l înghită în ale sale hăuri, unde n-ar mai auzi nici acele strigăte curat ca de dușmancă ale Șerbegăi ajungîndu-l potop din ceardacul făgădăului, nici sudalmele și bodogăneala blăstămatului Avramian, ieșit în capul scărilor cu făcălețul în mînă și slugile după el, unde n-ar mai vedea acele obraturi rînjite ale megieșilor răsăriți de după zaplazuri și uși parcă spre a-l umili și mai mult în spaima și deznădejdea sa.

Oh, de i-ar fi vîrît mîna în plete viperei să o scuture pînă și-ar fi dat ochii peste cap, de l-ar fi împuns cu spaga pe burduhos ca să sloboadă păcătosul duh dintr-nsul, tot s-ar mai fi răcorit olecuță, și mai ușor i-ar fi fost acuma! Dar așa?... Ca de-ai naibii se întrec amîn-

doi cu tărăboiul, doar-doar i-o auzi toată așezarea pînă la polata domnească, pentru ca să-l ieie cu huo ca pe un ciine bătut și să-l arate plozii cu degetul !

Și pentru ce asta ? ce le-o făcut ? Pentru că a venit cu sufletul la gură tocmai de la cetatea de scaun, lăsînd totul baltă acolo ca să o vază pe ea, vipera, muncit de îndoieli și pîrpălit de focul patimei sale ? Da' oare nu tot ea a ațîțat focul ista cu ocheadele și dătătoarele de nădejdi vorbe ale ei, iar mai apoi trimetîndu-i și răvaș, chipurile, cu „curatele simțăminte ce-i leagă pre amîndoi“ și că-i pare „peste măsură de rău că nu se află mai aproape de el“ ? Și cîte alte baliverne dintr-aiestea ! Pfui, ticăloasa !

Și ce i-au mai scăpărat ochii în cap cînd l-o văzut înaintea ei, și ce-au mai prins a-i tremura de răutate buzele și ce țipăt a slobozit de parcă o junghia careva, cînd el încă nici gura nu apucase să o deschidă !

Apoi, hop și tătîne-su cu făcălețu-n mîină și slugile după el ! Auzi-l numai :

„Ce-i, jupane, ți-ai pus de gînd a-mi necinsti de-a adevăratelea copila, precum te-ai mai încercat într-un alt rînd, hai ? Oare nu crezi cumva că-i pe potriua nasului domniei-tale aiastă crăiță a noastră ? Află că numai din milostea inimei și nevinovăția sufletului ei ți-o răbdat ea cele veniri de mai tîrziu, cum și nerușinatele vorbe cu care te-ai străduit a o îmbrobodi, mai și punîndu-ți bună-tate de șerbeturi dinainte ! Nu, jupane, cu chir Avramian nu șugui, că sămînța lui chir Avramian din Trapezunt se trage, iar moșii lui cu Comneni-împărații Bizanțului la o masă au stat, de taclale, unele fete ale noastre împărătițe ajungînd cu vremea ... Nu te boldi la mine, că-i așa cum îți spun ! Iar ca să-ți piară pofta de a mai da năvală pe nechematele în case de oameni cinstiți, na, satană !“

Și ... jap, cu făcălețu' ! Nici că a mai apucat să tragă șpaga de la șold, că tartorița i-o și înfipt ghearele în chică, țipînd ca la pieirea pămîntului : „Săriți, dezmățatul ne omoară !“ în vreme ce tătîne-su îl croia, păzit din spate de slugi, cu ciomegile-n mîină ...

Abia și-a dus picioarele de-acolo.

— Auzi-o, și acuma mai țipă ! făcu bietul lungan, vîrînd, speriat, capul între umere și închizînd ochii.

Mergea poticnit pe marginea drumului, părîndu-i-se că totul nu-i decît un vis năprasnic ce nu mai are sfîrșit. O, Doamne, de s-ar trezi mai repede, de n-ar mai auzi acele țipete ... Aici, fără de voie îl dezmetici un gînd. Într-adevăr, oare de ce le-o trebuit să facă tot tărăboiul ista, cînd toate se puteau rîndui în bună pace și înțelegere ? Că doar cu pace și înțelegere le trecuse și el pragul, ca și în alte rînduri ! Să-i fi spus, colea, de la obraz ... Hm, nu cumva bat darabana ca să meargă vestea la urechea cui trebuie ? Adicătelea, la urechea lui Ștefăniță, ce s-o arătat, se vede, surdă pînă acum tocmai din pricina lui, a lui Gliga, că-l știe prieten ? Asta-i ! că de ce alta o tot cîrmea burduhosul cînd cu crăița lui, cînd cu împărățiile crăiescului său neam ? S-o dumirit bătrînul pehlivan pînă la urmă de greșeala odraslei sale și s-o gîndit să o îndrepte, îndreptîndu-i și ei mințile spre unde le făcea cu ochiul rîzătoarea pronie a oamenilor, aciuată de data asta în polata domnească din deal. Care vra să zică, în păreche au urzit totul, tatăl și fiica. Pînă mai adineauri ea era, Șerbega lui cea cu ochii codați și glas de porumbiță, cu mînușitele ei dulci, tămăduitoare ... O, decît să fi apucat această zi, ceasul acesta de dragul căruia a încălcat pînă și porunca lui Ștefăniță lepădînd paza cetății de scaun în mîinile prietenilor spre a veni năuc încoace, mai bine era să se fi lăsat ucis în încăierarea de pe Bistrița, da, ucis de Barkowschii, nănașul Anei, sau de altcareva, căci, oricum, mai frumoasă, mult mai frumoasă ar fi fost moartea de-acolo decît mișelnica înfruntare de-aici ! O, de ce nu s-a lăsat ucis ?!

Copleșit de remușcări, cu zvîcnet surd în tîmple, trecu Gliga de cotul șleaului de unde se arăta ochilor întreaga curte domnească și porni anevoie spre poarta din față. Abia acum își dădu seama că de la o vreme clopotele bisericilor băteau a năprasnă, dangătele lor rostogolindu-se bezmetic asupra așezării. Nici că le auzise pînă acuma din pricina negrei supărări ce-l încerca.

Cătă nedumirit la străjerii din poartă. Îl priveau cu obrazuri încremenite, dușmănoase aproape. O neliniște

cumplită i se răsuci în coșul pieptului, strivind sub ea toată supărarea de-adineauri. Întrebă năpustit :

— Au dat nohail ?

— Au dat, scrișni unul dintre oșteni, la chemarea părintelui luminăției-tale au dat... O repezit carte mincinoasă sangiacului de la Silistra !

La ușa cea mare de la intrarea în polata domnească adăstau, fornăind, doi cai înșeuai, numai spumă.

— Cail ai cui is ?

— Au venit la măria-sa doi olăcari de la cetatea de scaun cu vestea unei alte năprasne. I-am ispitit și noi, din fugă. Ne-au spus că coconii dumnealui Arbure și frații luminăției-tale, Toader și Nichita, au izbutit să fugă în Lehia, că unul dintre cei doi sotnici pe care i-ai lăsat cu paza, și anume Brîncă, o fost junghiat de tătîne-su Ivanco...

— O, cerule ! gemu lunganul cuprinzîndu-și capul în palme și porni cu pași clătinați spre intrare, urmărit de dușmănoasele priviri ale străjerilor.

Nu mai auzea, nu mai simțea și nu mai gîndea nimic. În ușa ce dădea în odăile lui Ștefăniță, păzită de cămărași armați, se izbi de cei doi olăcari ce tocmai ieșeau învîrtejiți de acolo. Stătu locului, ca bătut de vînt, rupt parcă de toate înțelesurile lumii.

— Intră, luminăția-ta, că te așteaptă ! auzi glasul unuia dintre cămărași.

Intră. Cu ceață în ochi, cu o sfîrșeală cumplită în trup se opri în mijlocul odăii, surpîndu-se în genunchi. Glasul îi sună străin, ca din hăuri, în liniștea ca de mormînt așternută în jur :

— Ucide-mă, măria-ta ! Ucide-mă !

Partea a treia

Despre un han minios, despre doi mirzaci îndrăgostiți și despre frumusețea femeii, ce poate șterge noroade întregi de pe fața pământului — O bahnă ce-și așteaptă musafirii și un căpitan ce cată a-i scurta așteptarea — O dovadă grăitoare că prostia ce-și pune masca vicleaniei e mai primejdioasă uneori decât cel mai viclean dușman — Despre meșteșugul ducerii de nas și aducerii spre sfântă răfuială, cum și despre un învățacel sîrguincios ce-l știe însuși pe deplin — Pălălaia nerăbdării într-o inimă făcută fărîmițe urmată de o hotărîre pe placul măriei-sale — O scorneală a preasfîntului ce se arată cu bun folos nu numai pentru ai săi închinători — Cînd o nesăbuiță cu greu ținută în friu poate da roade chiar peste așteptări — Între o veste ce întîrzie, un : „Hodini-i-ar Allah pînă cînd l-om ruga noi să-i deștepte !“ și unii îndrăgostiți ce au prostul nărav de a zvînta pînă și apele cu ale lor minciuni — Un sfat urmat fără de voie și o năvală cu spatele la vrăjmaș — Cînd vin polcurile din Cracovia dar se strigă „Vivat !“ pentru moldoveni — Cu pîine și sare spre încercarea norocului viitoareii împărătițe — Nădejdi după zăbrele și procleți de plozi cu gîturi nesucite ce le întraripează iar — O cîință, o ușurare și un nechezat de bucurie la un mare ospăț — Cum să tragi de limbă ca să scurtezi capete — Cînd spaima de moarte prin moarte se vindecă iar viclenii prin vicleșug.

„De data asta scump ne veți plăti, ghiaurilor !“ își scăpăra mînia în barba demult crescută la loc Albu Sultan, călărind fără grabă în fruntea negurii sale de călăreți ce trecuse în cea mai mare parte hotarul, ocolind cu băgare de seamă cetățile de apărare ale țării, iar acum trepăda peste dealuri împungînd cerul cu mișcătoarele-i păduri de sulite.

Întăreau temeiul vorbelor sale fumurile așternute pe zare undeva în urmă, în dreapta și stînga drumului urmat, arătîndu-i că ceambururile năpustite în prădăciune se răfuiau temeinic cu viclenii ce stîrniseră nemulțumirea slăvitului Soliman, frate al său întru Allah, și a oamenilor acestuia din vilaetul Durostorului, cum și strigătele ce se-auzeau pînă aici ale ghiaurilor ce nu apucaseră să lepede așezările pîrjolate și erau mînați acuma cu harapnicul îndărăt, în robie. Îi rîdea inima la vederea bulucurilor pestrițe ce-i veneau în întîmpinare, alcătuite în cea mai mare parte din muieri și plozi, marfă de preț pentru el și ai săi mîrzaci la bazarurile de la Crîm și Akkerman, plătită cu țechini grei de aur de hadînii saraiurilor Marii Împărății. Aveau preț, ce-i drept, și bărbații în putere de prin partea locului, numai că aceștia, din păcate, nu prea se dădeau vii în arcan, iar cu bătrînii, îndeobște, se împovărează numai pămîntul și nimeni altul pe lumea asta... O, ce se vor mai bucura Zaira și Rafira, hanîmele ¹ lui

¹ Fiice de han.

dragi, când le va lăsa să-și aleagă niște roabe tinerele, trebuincioase multelor lor nevoi în casă !

Îi mai râdea inima lui Albu Sultan și la vederea celor herghelii de prăsilă moldovenească, apucate în drum înainte ca mînătorii lor să le poată mistui prin desișurile codrilor, căci de bun preț se bucurau și caii aceștia prin toate aulele Tartariei, jinduindu-i chiar ai săi nohai și bucu-roși preschimbînd pe ei, cu adaus încă din pungă, vestiții lor fugari de stepă.

Dar deocamdată e numai începutul și mult are să i se mai bucure inima de-acuma-ncolo, căci și va avea pentru ce. Țara-i bogată și se întinde hăt, peste munții cei mari, așezările mai dese abia încep să se arate. Ambarele și coșarele pămîntenilor gem la vremea asta cu cele de trebuință iernatului unor suflete de viteji, căci, știut este, că lăsat a fost de Allah ca numai mișeii de rînd și dobitoacele să se spetească pentru agoniseală, ea cuvenindu-se pe drept și de-a gata numai bravilor închinători ai lui, ce asemeni lupilor își poartă rostul în lumea ziditorului și făcătorului a toate. Da, a neînfricaților lupi ce ucid pentru a trăi, dar care nu cunosc uneltirile și mișelia spurcaților ghiauri !

Fiindcă ce mișelie poate fi mai mare, își zicea, cu ochii scăpărători, capul nohailor de la Crîm, stăpîn nu numai al Perekopului, ci și al tuturor hoardelor ce sălășluiesc în Tartaria Mică dintre Nipru și Don, decît să te dai prin vorbe și făgăduințe prieten cu careva, în singura nădejde de a-l șterge de pe fața pămîntului prin lovire pe la spate ? ! Oare nu așa au făcut Sigismund și oamenii lui în primăvara aceasta, mai și trimețîndu-i scrisori lămuritoare după aceea, cu încercare de a se dezvinovăți ? Oare nu așa a încercat să facă, de curînd, Ștefăniță, strîngînd cu fățarnicie prieteneasca mîna ce i-a întins-o Înalta Poartă, în vreme ce în cealaltă mîna, ascunsă la spate, ținea cuțitul trădării ?

Da' nu-i nimic, acum le va plăti pentru toate. Și unuia, și celuilalt, că au legat bună cîrdășie precum îl înștiințează fratele întru Allah de la Stambul prin oamenii săi din vilaietul Durostorului ! Lui Sigismund îi vor plăti în numele său Șamat și Batti cu cele patruzeci de ceambururi

ale lor, iar lui Ștefăniță și moldovenilor acestuia îi va plăti chiar el, cu mîna asta a lui, la al cărei semn se mișcă peste cincizeci de mii de călăreți împărțiți în cincizeci de ceambururi alese pe sprînceană. Căci în partea asta plata se cuvine să fie mai grea, că-i mult mai veche și datoria !

Fără să vrea, Albu Sultan întoarse capul spre cei doi mîrzaci ai săi mai de nădejde, Tamiz și Bicz, ce călăreau alături de el. Și iar, nu se știe pentru a cîta oară, văzu înaintea ochilor chipul hidos al moșului lor Orhan. Era acum cincizeci de ani. Moșul se întorcea singur, fără de nas și urechi, dintr-o solie de o sută de crîmleni trimasă de Zain-han în tabăra lui Ștefan Bătrînul, după nenorocita bătălie de la Lipiști, pentru răscumpărarea iubitului fecior al său Mongu, căzut în mîinile cîinosului voievod. Din cei o sută de soli crîmleni porniți cu daruri în tabăra vrăjmașului, numai el, Orhan, apucase să facă cale întoarsă. Îi lăsaseră numai lui viața, ochii și limba ca să nu rătăcească drumul și să poată povesti alor săi cum și-au pierdut, pe rînd, limba, ochii și viața toți ceilalți fîrtați veniți în pașnică solie. Nu va uita cîte zile va avea povestea aceea ! Pe-atunci el, Albu Sultan cel de-acuma, era un pui de mîrzac neștiutor, avînd doar învățul uciderii celorla de altă lege și netrecîndu-i prin minte că ar avea și alții îndrăzneala să facă același lucru cu viteji ca el și ca ai săi nohai.

Moartea viteazului Mongu, săltat în văzul tuturor de crăcana unui stejar, ciumpăvîrea și apoi hăcuirea solilor lui Zain-han, iar mai tîrziu, în vremea domniei lui Bogdan Vlad, uciderea chiar sub ochii săi a mîrzacului Alam, fiul lui Orhan și părintele fraților Tamiz și Bicz aci de față, ce pornise sub tuiurile hanului Mendi Ghirei în cruntă năvală de pedepsire asupra Moldovei, au sădit în inima viitoareii căpetenii a nohailor cumplita sete de răzbunare, la care se adăuga acum plata ce o datora pentru capcana de ast-primăvară, întinsă de leși în bună înțelegere cu moldovenii, ca și pentru mișelnica trădare a Porții de către aceștia din urmă . . .

De bun înțeles că o sete de răzbunare și mai mare dogorea inimile mîrzacilor Tamiz și Bicz pentru schilodirea

moșului Orhan și uciderea părintelui lor Alam, fiindcă altminteri nu-ți puteai lămuri cum suflet de om nu scapă teafăr în calea mînioasei lor treceri pe pămîntul vrăjmașului, geaba cercîndu-se a-i îndupleca ceilalți mîrzaci ai oastei să nu le împruțineze de pomană marfa sorocită bazarurilor de la Crîm și Akkerman.

Nu-i vorba, dreaptă le este mînia, își zicea uneori surîzînd în barbă Albu Sultan, numai că alături de ea mai stă și arzătoarea dorință de a-i arăta lui că-s mai nohai la suflet decît Șamat și Batti, cei mai de temut rivali ai lor la mîna hanîmelor sale, pe care, după cum avea el de știre, au tuspătru de gînd să le pețescă îndată ce se vor întoarce la Perekop. E lesne de înțeles că nu le va fi ușor fetelor să se hotărască ce vultur să-și aleagă dintre ei, cînd la clonț și pană-s la fel și unul ca unul la inimă, și că pînă la urmă hotărîrea va trebui să o ia el, după ce va arunca în cumpăna fiecăruia aurul faptelor săvîrșite în aceste zile. Prin urmare...

— Slăvite stăpîne, văd o solie de-a noastră ajungîndu-ne în mare grabă din urmă! auzi într-un rînd glasul bătrînului Calepi.

Ridică ochii. Într-adevăr, dinspre măgurile din dreapta drumului ce-l urma, către care arăta neclintit brațul credinciosului zagan¹ al său Calepi, zări apropiindu-se în galop întins, într-un nor de pulbere, o mînă de călăreți cu tuiul fluturînd deasupra capetelor.

Strînse dîrlogii, răsucindu-se cu ai săi spre solie și rămînînd în așteptarea ei, la marginea drumului.

— *Hoș bulduc!*² strigă, îngropîndu-și fugarul pînă la chișită în țărîna uscată a șesului, la vreo zece pași de căpetenii, tătarul subțiratic din fruntea cetei și ducînd cu grăbire mîna la frunte, în semn de smerită plecăciune. Apoi grăi:

— Slăvite stăpîne, Șamat-han și Batti-han, smeritele slugi ale tale, ne-au trimes să te vestim despre primele izbînzii dobîndite de ei asupra ghiaurilor lui Sigismund sub Camenița și Huseatin. Amîndouă așezările au fost

¹ Vultur uriaș.

² Bun găsit!

părăduite de noi și-s încă de ieri în flăcări. Mîine în zori, după ce-or încărca pleanul și-or porni în convoi robii, Șamat-han și Batti-han au de gînd să-și urmeze calea spre Sniatyn și spre Lwow, precum le-ai dat poruncă.

— Mulți prinși aveți ? cercă a se lămuri bătrînul han înălțînd ușurat fruntea și cătînd apoi cu coada ochiului la chipeșii mîrzaci de lîngă el, ce prinseseră a se foi în șei, de parcă ședeau pe tăciuni.

— Mulți, slăvite stăpîne, și plean mult, ce nici va încăpea în carele pe care le avem. I-am auzit pe Șamat-han și Batti-han dînd poruncă să se lase o parte în drumul întoarcerii, de unde l-or lua în carele ce vor fi apucate de la leși în calea victorioasei lor înaintări.

— Allah întărească-le brațul și deie-le izbîndă ! făcu Albu Sultan întorcînd capul spre soare-răsare și murmurînd, cu ochii închiși, o scurtă dar simțitoare rugă către cine trebuie.

Apoi, răsucindu-se iar spre călăreții din fața sa :

— Îi vestiți din partea-ne pe vitejii noștri vulturi Șamat-han și Batti-han să nu înainteze dincolo de Lwow, chiar de le va fi lesnicioasă izbînda asupra panilor, ci să se oprească acolo, înturnînd doar spre Mohilău, sub bună pază, prada adunată. Îi vestiți de asemenea pe vitejii noștri vulturi Șamat-han și Batti-han că le cerem asta fiindcă avem de gînd să ne alăturăm lor de îndată ce-om isprăvi cu ghiaurii din partea locului, spre a duce cu toții pînă la Cracovia dreapta răzbunare a noastră împotriva mișelului de la Wawel.

Plecînd solii și vrînd Albu Sultan să se întoarcă cu ai săi în rînd, îi văzu pe Tamiz și Bicz dînd pinteni înainte și apoi răsucindu-se, ca la un semn, cu fața la el, spre a-i aține calea. Ridică mirat dintr-o sprînceană, neștiind ce i-o fi apucat și ce vor. Ochii celor doi ardeau vîlvătaie, umerii obrazilor tresăltau în crispare surdă.

Primul grăi Tamiz :

— Slăvite stăpîne, îngăduie-ne și nouă asemeni lui Șamat-han și Batti-han, vitejii vulturi ai tăi, cum îi numești, să-ți arătăm ce poate făptui mînia noastră pe

pămîntul vrăjmaşului care a schilodit, precum singur ai văzut cu ochii, pe al nostru moş Orhan şi au ucis mai tîrziu pe iubitorul nostru părinte Alam.

— Căci răzbunarea noastră, slăvite stăpîne, adăugi şi Bicaz, va fi pe măsura răzbunării ce ai hotărît-o însuşi pe vremea aceea şi ai de gînd să o duci la îndeplinire acuma, deolaltă cu răzbunarea împotriva lui Sigismund.

Înţelegînd cam ce vor la drept vorbind mîrzacii săi, dar prefăcîndu-se a nu înţelege, bătrînul ridică iar mirat dintr-o sprînceană, spunînd :

— Da' oare ce alta faceţi, iubiţii mei, din ziua în care am trecut hotarul? Oare nu i-aţi speriat chiar şi pe ceilalţi mîrzaci ai noştri, de-au început să ni se plîngă de paguba-n Țechini ce le-o pricinuiţi cu osîrdia asta a voastră? Oare puţină răzbunare este asta? Sau credeţi că nici cu atîta nu se mulţumesc cinstitele suflete ale moşului şi părintelui vostru?

— Nici, slăvite stăpîne ! scrişni Tamiz, Țintuindu-l într-aceeaşi vîlvătaie a ochilor. Sufletele moşului şi al părintelui nostru au fost slobozite în împărăţia lui Allah nu de plozii şi muierile cu care ne răfuim noi ! Cei vinovaţi de moartea atîtor vrednici nohai ai noştri se află pe după dealurile, crîngurile şi cîmpiile din faţă... Asupra lor vrem să se surpe mînia şi dreapta răzbunare a noastră !

— Aşa este, stăpîne, cuvîntă la rîndu-i Bicaz, învăluindu-l într-aceeaşi privire. Mai cu seamă că din dimineţa asta, precum singur ai văzut, au şi început să se arate unele alcătuiuri de oaste moldovenească ce încercă să ne întîrzie prin harţ înaintarea.

— Vreţi, adică, să loviţi amîndoi aceste alcătuiuri ?

— Vrem, cu o parte din oastea ce ne-o vei da, să netezim calea strălucirii tale şi să dăm peste cap grosul oastei lui Ştefăniţă, ce nu poate să fie prea departe, astfel încît să nu te mai osteneşti cu alta decît cu primirea închinăciunii ghiaurilor îngenuncheaţi de noi ! spuse Tamiz.

Gîndindu-se de ce preţ pot fi pentru un părinte nişte hanîme frumoase cum sînt Zaira şi Rafira lui, cum şi îndeobşte la frumuseţea femeii, ce cu adevărat poate şterge

noroadе întregi de pe fața pământului, bătrînul han prinse a surîde, zicînd către cei doi :

— Mulțumescu-vă, ție Tamiz-mirza, și, ție Bicaz-mirza, de asemenea viteji vulturi ai mei, pentru înlesnirea ce voiți să o aduceți bătrînelor mele, cruțîndu-le de obo-seală. Allah întărească-vă brațul și deie-vă izbîndă în luptă !

Apoi, după ce le văzu frunțile răsărind înseninate din temeneaua adîncă în care se surpaseră la auzul acestor vorbe, adăugi :

— Așadar, puteți lua treizeci de ceambururi de oaste și porcede înainte cu iuțeala vîntului, pentru a făptui cele ce mi-ați făgăduit precum ați făptuit și-n alte rînduri ! Eu vă voi urma mai pe îndelete cu ce-mi rămîne, pentru a vă fi sprijin la nevoie.

— Nu se va arăta o asemenea nevoie ! scrișniră frații, răsucindu-și în loc fugarii și pornind vulturește spre grosurile hoardei ce se revărsau asemeni unor neguri peste dealurile și văile Moldovei.

Cam din dreptul satului Ștefănești, așezat pe apa Bașeului, și pînă la vărsarea acestuia în Prut, se făcea odinioară o bahnă întinsă acoperită cu rogoz și papură, însă ascunsă oarecum privirii de pîlcurile de răchite ce răsăreau aici la tot pasul, căreia localnicii îi spuneau „bahna de la Ciuhru“, după rîul și bahna cu același nume aflate ceva mai în răsărit, parcă în prelungirea acestora. Era un loc de netrecut și primejdios din cale-afară pentru străinul ce voia să ajungă la Ștefănești venind fie dinspre Prut, fie dinspre satele Dobîrceni și Durnești, cale de vreo două ceasuri, însă nu și pentru oamenii din partea locului, ce cunoșteau bahna ca-n palmă și o străbăteau zilnic de la un capăt la altul, cînd în căutarea papurii și rogozului, cînd mînați de alte nevoi care leagă îndeobște cu prisosință între ele așezările ridicate de om. O străbăteau cu piciorul și chiar călare, călcînd locuri mai zvîntate și anume poteci de pămînt bătătorit, îngrijite și mai întărite în fiecare primăvară, după viituri, cu snopi de rogoz și cu pămînt, așa cum au apucat din tată-n fiu, în

surgerea anilor. Aceste poteci șerpuiau printre ochiuri de apă coclită din care piciorul, fie el de om, fie de dobitoac rătăcit pe acolo, nu mai avea scăpare.

Aici, la scurt timp după ce focurile de pe măguri vestiră arătarea dinspre Mohilău a puhoiului tătăresc și după sfatul ținut în grabă de măriasa cu căpitanii de steaguri pentru alegerea locului și hotărîrea primirii ce urmau să o facă nepoștii oaspeți, își bulucise Petru Cărăbăț temeiul oastei în chibzuită rînduială. Scoțînd mai întîi în bejenie satele cu pricina și oprind din ele doar partea de bărbați purtătoare de armă și cunoaștere a tainelor bahnii, întru călăuzirea oștenilor săi, Cărăbăț împresură din trei părți locul, adăpostindu-se în spatele răchitișurilor dese din margine și tot acolo punînd în bătaie cele treizeci de puște ușoare aduse de sîrg cu topcii cu tot de la cetatea de scaun și cea a Romanului. Aflîndu-se în dreptul singurului vad al Prutului mai lesne de trecut dinspre Mohilău, încercat și în alte rînduri de nohai, capcana era dintre cele mai bune, numai că întrebarea care se punea era aceea dacă nohaili se vor lăsa ademeniți într-însa. Pentru a-i hotărî la asta trimesese în afara pîlcurilor cu poruncă de harț, menite să încerce același lucru, o alcătuire mai mare, ca de vreo cinci mii de călăreți, în frunte cu cel mai dibaci într-asemena isprăvi, căpitanul de steag Petrică, zicîndu-i să facă ce-o face numai să-i aducă pe nohaili lui Albu Sultan în bătaia puștelor, a arcurilor cu vîrtej și a celor cîteva mușchete ale panșirilor lui Jan Trabka și reiterilor lui *Herr Kapitâne Schultz*, aduși și ei în mare grabă și vîrîți prin răchitișuri. Roadele acestor măsuri — despre care repezise știre mării-sale, ce se afla dimpreună cu ai săi viteji și cu cetele de boieri mari pe undeva prin preajma Ștefăneștilor — nu întîrziară să se arate.

Dar, înainte de a vorbi despre asta, să-l însoțim pe vrednicul căpitan Petrică în întîmpinarea ce avea să o facă nohailor întru îndeplinirea poruncii primite.

Era o dimineată limpede de august, cu soarele răsărit de-o palmă de după creasta unui deal, cînd în marginea dumbrăvii în care căpitanul Petrică trăsese cu ai săi peste noapte ca să dea bună hodină oamenilor și cailor în vede-

rea grelei zile ce se vestea, se arată unul din pîlcurile trimise cu poruncă de harț de dumnealui vornicul cu vreo două zile înainte, al cărui sotnic, un flăcău cu numele de Datcu, fălcuian ca toți ai lui, întrebă numaidecît de căpitan ca avînd zor-nevoie de dînsul.

— Hoarda a trecut toată prin vad. Geaba ne-am cano-nit ieri dimpreună cu pîlcurile lui Gore și Ilie de a o abate din drumul Botoșenilor și de a o întoarce cu fața la noi, grăi el căpitanului, pe care-l găsi șezînd în capul oaselor pe o pocladă, picotind încă a somn. Nici că ne-au luat în seamă...

— Le-ați săgetat rîndurile? întrebă fără chef căpitanul, trăgînd un căscat dulce-amar și bătîndu-se cu palma peste gură.

— D-apoi cum! se îmbufnă de întrebare sotnicul. Am și intrat în cîteva rînduri cu palele în cercetașii lor, da' păcat de strădanie!... S-au mulțămît doar să repeadă pe urmele noastre cîteva sute de călăreți, în vreme ce ceilalți nici c-au întors capul după noi!

— N-ați cercat a-i sudui, colea, de Muhamed ori de alt-careva? dete a se lămuri iar căpitanul.

— Și de muma lui Muhamed le-am pomenit! Neam! Cu răgușeala ne-am ales numai.

— Hm, făcu căpitanul zgrepțănîndu-se la ceafă și săl-tîndu-se anevoie în picioare. Încurcala dracului!... Și de ce-or fi urmînd cu atîta înverșunare drumul Botoșeni-lor, nu pricep în ruptul capului!

— Că-l cunosc mai bine din năvalele trecute, grăi Datcu. Asta ne-a spus-o limba apucată azi-noapte din rîndul cer-cetașilor nohai, după cum ne-a mai spus și altele...

— Ați prins un tătar? se scutură de-a bine de somn căpitanul, cătînd mai cu dragoste la sotnic.

— Prins, precum îți spun, ridică din umere omul ară-tînd cu mîna spre călăreții săi, ce descălecaseră în margi-neia dumbrăvii și își făceau de lucru pe lîngă cai. Iacătă-l acolo, legat fedeleș. Cu cal cu tot l-am luat.

Încredințîndu-se de adevărul vorbelor lui Datcu, căpi-tanul se întoarce spre el, întrebînd dintr-o răsufare:

— Și ce zici că v-o mai spus tătarul?

— Spunea, după cum am putut înțelege din tălmăcirea lui Agatîr al nostru, că-i amestecătură de tătar și moldoveancă flăcăul, că are să fie vai de pieile noastre, fiindcă în fruntea temeiului oastei lor se află doi hultani de mîrzaci, frați gemeni, unul pe numele de Tamiz, iar celălalt Bicaz, ce ard de setea răzbunării împotriva noastră, că le-am schilodit, zic ei, pe vremea lui Ștefan Bătrînul pe un moș de-al lor cu numele de Orhan, iar pe vremea lui Bogdan Vlad le-am fi ucis chiar pe părintele lor Alam, ce-a luptat sub tuiurile lui Mendi Ghirei...

— Arăcan de sufletele noastre! clătină din cap căpitanul, căinîndu-și de pe-acum amara soartă. Atîta ne mai lipsea...

Apoi, după un răstimp, cu ochii înseninați deodată de un gînd, întrebă :

— Da' oare Albu Sultan al lor unde este? Că doar sub poruncile lui au trecut, după cum avem știință, prin vadul Mohilăului.

— Zice tătarul nostru că, dîndu-le celor doi mîrzaci ceambururile, ar fi rămas să-i urmeze mai pe-ndelete și fără de griji cu o parte mai mică de oaste, în așteptarea marii izbînze și a închinării Moldovei de către cei doi Pesemne, azi-mîine are să treacă și el vadul de-aici.

Căpitanul Petrică rămase cîteva clipe pe gînduri, după care ridică fruntea, spunînd :

— Ascultă, Datcule, găsește-mi doi oameni mai hodiniți și cu cai dintre cei mai iuți, iar eu pînă una-alta mă duc să-l văd pe tătar și să schimb cîteva vorbe cu el.

Plecînd sotnicul, căpitanul Petrică porni fără grabă spre călăreții abia descălecați, căutîndu-l din ochi pe tătar. Îl zări numaidetît. Scos din șa de oșteni, ședea în iarbă cu picioarele încrucișate sub el, cu ochii în pămînt, cu mîinile legate la spate. Calul păștea priponit alături.

Se opri înaintea prinsului și îi făcu semn lui Agatîr să se apropie. Acesta veni.

— Spune-i nohaiului, grăi căpitanul, luînd o poză sumeată și făcîndu-i un anume semn cu ochiul lui Agatîr, că în fața lui se află hatmanul Petrică, al doilea comandir al oastei moldovenești după măriia-sa vodă, și că-l poftesc să se ridice în picioare înaintea luminăției-mele, să-mi

spună cum îl cheamă, de unde este și ce caută cu ai săi pe plaiurile noastre.

Răspunsul tătarului nu se lăsă mult așteptat. Semăna întocmai cu cele auzite din gura sotnicului Datcu. Pe măsură ce-l asculta, căpitanul se întuneca la obraz precum cerul înainte de furtună.

Tăcînd tătarul, izbucni și furtuna.

— Spune-i prinsului, tună el, că în dumbrăvile acestea din spatele nostru se află, sub poruncile mele, floarea întregii noastre armii ce abia așteaptă să dea ochii cu ai săi nohai, iară eu — cu Tamiz și Bicaz, mîrzacii din fruntea lor, care nu sînt nici pe departe hultani precum spune el, ci niște pui de lele, că le cunosc sămînța și o știu ce poate ! O cunosc din spusele bătrînilor noștri care l-au ciumpăvit la Lipinți pe Orhan, ce zic ei că le este moș și care nu era decît o rîmă păcătoasă și se tîra la picioarele slăvitului Ștefan, după cum o mai cunosc și altfel : fiind încă tînăr și luptînd sub steagurile lui Bogdan Vlad, eu am fost acela care l-am doborît pe mîrzacul Alam, ce zic ei că le este părinte și care dăduse dosul de-i scăpărau călcîiele, că abia l-am putut ajunge din urmă cu arcanul spre a slobozi păcătosul duh dintr-însul . . . Și mai spune-i prinsului, tună de-a doua oară căpitanul după ce făcu un scurt răgaz ca să-și mai tragă sufletul și să i se mai învîrtoșească mînia ce-o simțea în risipă, că mi-am pus de gînd să mîntui îndeobște de pe fața pămîntului aiastă sămînță mîrzăcească și că de-aceea aștept cu atîta nerăbdare să dau ochii cu Tamiz și Bicaz al lor !

Băgînd de seamă că la țintă s-au dus vorbele sale, fiindcă în timp ce Agatîr le tălmăcea tătarului, obrazul acestuia se făcuse negru din măsliniu cum era, iar mîinile i se zbuciumau neputincioase la spate în căutarea a ceea ce ar fi poftit ele să aibă în clipa aceea, vrednicul hatman și al doilea comandir al oastei moldovenești după măriasa vodă îi întoarse spatele, ducîndu-se într-ale sale.

Nici că făcu vreo zece pași, că îl văzu pe sotnicul Datcu venindu-i galop în întîmpinare urmat de doi oameni.

— Ascultă, sotnice, grăi căpitanul cumpănindu-i din ochi pe cei doi, pînă oi întocmi eu cărțile care trebuie să

ajungă numaidecît în mîinile mării-sale și ale cînstitului vornic al nostru Cărbăț, să ai grijă de tătar ca să nu facă vreo poznă.

Apoi, mai la urechea lui Datcu :

— Cum știi, cum nu știi, mi-l faci scăpat de-aicea cu cal cu tot și nestricat de ai noștri . . .

Veștile ce urmară după venirea Gligăi la Hîrlău, lăsîndu-le deoparte pe cele aduse chiar de lungan, căzuseră ca un trăsnet pe capul lui Ștefăniță. Dar, mai mult decît fuga lui Toader și Nichita în Lehia, care vor pune sub ochii lui Sigismund într-o lumină mincinoasă, asemănătoare felului cum vedea lucrurile bătrînul portar, toate strădaniile sale din ultima vreme, îl zdruncinase vestea adusă de vornic în tabăra de lîngă Hîrlău. Care vra să zică, încercarea aproape încununată cu izbîndă a soliei sale la Silistra de a împăca Poarta și a înlătura, măcar deocamdată, primejdia lovirii țării — și chiar a Lehie — de către nohai, fusese spulberată ! O, era încredințat că însuși Sigismund, aflînd adevărul adevărat, n-ar fi șovăit o clipă să ieie capul celui mai credincios și mai de nădejde prieten al crăiei, carele era Luca Arbure. Căci, știut lucru, prostia ce-și pune masca vicleniei e mai primejdioasă uneori decît cel mai viclean dușman !

Acum era prea tîrziu să se mai poată face ceva. Un singur lucru era de făcut : să se stăvilească puhoiul în amîndouă părțile, în Moldova și în Lehia. Limpezirile și judecățile vor urma după aceea. Însă slavă cerului că se aleseseră cu atît, că la ceambururile lui Albu Sultan nu se alăturaseră ortalele Porții ! Înverșunarea cu care se agăța de viață bătrînul Selim îl împiedicase, pesemne, pe Soliman să ieie vreo hotărîre în privința asta, mulțumindu-se să dea dezlegare prietenilor din răsărit să-i scuture deocamdată singuri atît pe nerușinații care i-au făgăduit *gihadul*, cît și pe zișii dușmani ai acestora . . .

Așadar, amînînd pentru zile mai liniștite județul vino-vaților de la Suceava —, la care se adăugau acum toți cei cu sfatul din casa lui Ivanco, dați de gol de dumnealui

Cărăbăț și inhățați peste noapte de oamenii săi repeziți acolo sub poruncile lui Barbowschii, numit de curînd hat-man — ca și lămurirea tuturor neînțelegerilor ce le vor isca din nou între el și riga de la Wawel cei doi frați fugari, a căror readucere în țară îi era la fel de trebuincioasă ca lumina zilei, stătea Ștefăniță în tabăra din marginea Ștefăneștilor, pîndind din ochi, peste apa Bașeului, cele ce se întîmplau în „bahna de la Ciuhru“.

Alesese anume acest loc pentru larga vedere ce se deschidea de aici spre unde avea el nevoie și pentru că tot de aici, în caz de cumpănă pentru Cărăbăț, îi putea veni oricînd într-ajutor, trecînd cu repeziciune apa și pălindu-i pe nohai din partea în care s-ar aștepta ei mai puțin. Îl neliniștise și pe el, ca pe toți ceilalți, faptul că nohail nu se lăsau ademeniți în capcana pregătită cu atîta migală și începuse chiar să aibă remușcări că nu pornise de-a dreptul în întîmpinarea lor de îndată ce li s-a vestit trecerea peste vadul Mohilăului. Ori, asta ar fi însemnat să-și primejduiască prea mult oamenii și să pună în cumpănă sortii izbînzii, căci deasa pîlpîire a focurilor de pe măguri îi arăta că va avea de-a face cu o oaste negrăit de mare, de aceea alesese calea astlaltă, mai rămîinîndu-i atît lui cît și vornicului puțința ca, în cazul nearătării hoardei la cel de-al doilea vad, să scoboare în cea mai mare grabă prin lunca Prutului și să o întîmpine acolo unde se va hotărî ea, în sfîrșit, să treacă. Din fericire, asta nu s-a întîmplat. Acum, scăpase și de cealaltă neliniște a sa : primise încă de dimineață de la căpitanul Petrică înștiințarea cum că în cîteva ceasuri are să-i aducă pe nohai în bătaia puștilor lui Cărăbăț... Bucurîndu-l, înștiințarea îl nedumeri într-aceeași măsură, deoarece căpitanul nu-i spunea cum și în ce fel are să facă asta ; totuși nu stătu o clipă să se îndoiască de ea, căci îl cunoștea îndeajuns pe trimițător și știa de ce era el în stare. De un lucru îl mai vestise căpitanul, ce-i dădea de asemenea de gîndit : de îndată ce va vedea că vornicul este pe cale să-i răzbească pe nohai, să nu se mai sinchisească de el, ci să caute a da ochii cu o altă alcătuire, mai mică, de oaste tătărăscă în fruntea căreia se află chiar bătrînul sultan, ce urmează să treacă de asemeni prin vadul cu pricina...

Deocamdată însă, în „bahna de la Ciuhru“ nu se întîmpla nimic. Înștiințați, la rîndu-le, de căpitan despre bucuria ce le-o pregătește, Cărăbăț cu ai săi păreau că nici că suflă prin ascunzătorile lor, urmărind fără îndoială și ei din ochi croncănitoarele stoluri de corbi ce roiau cu nemiluita în afundurile cerului vestind apropierea hoardei și marele ospăț ce li-l pregăteau oamenii din voia celuia ce poartă grija tuturor făpturilor slobozite de el în neașezata lume a sa.

Abia pe la prînzîșor și cam la vreo două ceasuri după ce Datcu izbuti să-l facă scăpat în cele patru vînturi pe sprintenul și miniosul tătar, vorbele neobrăzatului ghiaur făcură treaba pentru care erau menite, dezlănțuind urmările acelei zile de pomină.

În șei, cu sulile în cumpănă, cei cinci mii de călăreți ai căpitanului, ieșiți în bună parte din dumbrava destul de rară în care trăsese peste noapte, stătură să aștepte arătarea ceambururilor, cu ochii țintă la crestele celor cîteva dealuri molcume din față, printre care șerpuia largul șleau către Botoșani.

Așteptarea nu le fu din cale-afară de lungă.

Mai întii se arătară tuiurile, iar numaidecît după ele și purtătorii lor, venind în trap săltat. Nu urmau numai șleaul, acesta rămînînd mai mult în folosința cotigelor și carelor cu calabalicuri de pradă, ci se răsfiraseră hăt în dreapta și stînga lui pe toate povîrnișurile dealurilor, revărsîndu-se neconținut, talaz după talaz, asemeni unei mări mînioase, învolburate de furtună.

Zărindu-i de la o vreme pe moldoveni stînd în neclintire drept în fața lor și parcă fără gînd a da dosul asemeni păcătoșilor lor firtați întilniți pînă acum în cale, capii nohailor deteră strigarea de oprire spre a cumpăni cît de cît lucrurile și a-și mai trage sufletul după inimoasa înaintare pe cale-ntoarsă, dezlănțuită de nerușinatele vorbe. Care vra să zică, urmașul schiloditorilor lui Orhan și ucigașul viteazului Alam, neobrăzatul care zice că are de gînd să stîrpească sămînța mîrzăcească de pe fața pămîntului și care

a ajuns acum hatman și al doilea comandir al oastei, după vodă, se ține totuși de cuvânt și pofteste cu adevărat să deie ochii cu feciorii celuia răpus de el ! . . . Ha ! Asta e bine.

Să vedem însă, mai întâi, ce putere are el, că de se ține așa de țeapăn înseamnă că are și putere destulă spre a ține piept. Din ochi nu s-ar părea că-s cine știe ce. Păcat doar că nu putem vedea câți or mai fi și prin dumbrăvile din spatele șiragurilor sale . . .

Da', ian te uită ! Au dat pinteni înainte, pornesc la pas asupra noastră ! Neobrăzatul are coraj. Să vedem acum ce hotărîre vor lua bravii noștri mîrzaci : i-om aștepta să ne pălească, ori îi pălim noi ?

Nu, oricîtă îndrăzneală și putere ar avea vrăjmașul, cînd îți face el o asemenea înfruntare nerușinată — nu se află o altă alegere. O singură alegere este. Au și făcut-o ai noștri mîrzaci. Auziți-o, feciori ai lui Allah :

— *Ileri !* ¹

— *Ileri-i-i !* tunară rîndurile tătărești, pogorînd sulitele și năpustind călcîiele în burțile cailor.

Tresaltă pămîntul. Se clatină cerul în ochi, pe deasupra coamelor răvășite de goană. Vrăjmașul e tot mai aproape, ca la vreo două pistreli ² de noi . . . Albe, scîrnave și bulbucate sînt obrazurile ghiaurilor ! Se clatină și ele . . . De bună seamă spaima le-o fi clătinînd, făcîndu-le de culoarea kumîsului ³ . . .

Numai, ce-o fi asta ?

Ca prin farmec, toate obrazurile au dispărut dintr-o dată ! Au apărut, în loc, cefele călăreților, cozile stufoase ale cailor . . .

Hait, le-au scăpat iar sufletele în călcîie ! Tuturora, în frunte cu lăudărosul lor hatman, le-au scăpat. S-au răzgîndit să se mai măsoare cu noi. Așa li se potrivește mai bine, de bună seamă, că așa îi știm încă de la trecerea noastră pe pămîntul lor.

¹ Înainte !

² Pistreală : bătaie de săgeată.

³ Lapte de iapă.

Numai că-i păcat, mare păcat, că săgeata încă nu-i poate ajunge din urmă ! Da' nu-i nimic, i-om ajunge numaidecît. Să ieşim numai din rariştile acestor dumbrăvi afurisite la cîmp deschis, căci numai el e părintele nostru.

Da'... Da' oare şi asta ce-o mai fi ? Din spate se aud parcă strigări, strigări de moarte ale oamenilor noştri... O fi careva prin copaci ? Oricum, n-avem vreme de stat spre a vedea ce se întîmplă, că ne scapă cei din faţă ..

— *Ileri-i-i !*

Primind înştiinţarea de la mai mulţi, şi nu, ca rîndul trecut, numai din gura vicleanului căpitan Petrică, pornit acum înainte cu porunca de a-i aduce pe nohai în bătaia arcurilor cu vîrtej şi a muşchetelor sale, cum că într-adevăr aşezarea de sub cetatea Kamenet-Podolsky — şi nu numai aceasta ! — se află în flăcări, iar parte din hoarda lui Albu Sultan a şi apucat-o spre Sniatyn şi Lwow, punînd la grea încercare oştile înălţimii-sale Sigismund aflate sub poruncile bravului lor general Adam Dzwonkowschii, Jan Trabka nu-şi mai afla locul, nerăbdător de a da ochii cu nohail. Căci cu ajutorinţa lui *Herr Kapitäne* Schultz şi, mă rog, a moldovenilor, voia să-şi împlinească în sfîrşit făgăduiala de rîndul trecut asupra sorţii hărăzite de el bătrînului han, ce pînă la urmă s-a dovedit cu adevărat un prieten mincinos al înălţimii-sale !

... Şi apoi, la drept vorbind, dacă atunci numai cu flămurile lor de luptă şi cu muzicile au izbutit să-l pună pe fugă, e lesne de înţeles ce vor face acum, cu armele ce le au... Păcat numai că de data asta n-au fost lăsaţi să ieie cu ei nici flămurile şi nici muzicile întru înveselire, zicîndu-li-se că altă muzică are să fie aici, şi i-au băgat în puturoasa asta de bahnă ce te dă gata, nu alta, cu duhurile ei, ca să steie cu ochii zgîiţi pe zare, în loc să se preumbe, colea, în toată strălucirea lor de panţiri ai înălţimii-sale şi să-l aştepte pe vrăjmaş pe un cîmp de bătaie potrivit vîrtoşiei şi falei lor ostăşeşti.

Ce-i drept, s-a mai încercat Trabka să scoată în câteva rînduri capul afară din ascunzătoarea în care era virît, ca să se mai dezmoștească, dar de fiecare dată sotnicii i-au dat strigare, arătîndu-i și pumnul pe deasupra, că dacă nu se astîmpără și are să-i dea de gol, i-or scuti pe nohai de oboseală și i-or borteli chiar ei pielea cum e mai bine, ca să scape de o grijă cu el... Auzi, prieteni !

Vrînd nevrînd, se gîndi Trabka să le facă pe voie, iar cînd or da nohail să lupte împreună cu ai săi cu toată puterea și neînfricarea de care erau în stare, fiindcă de izbînda de-aici, din Moldavia, era legată în cea mai mare măsură soarta bătăliei de dincolo, din Podolia. Asta le-a spus-o și dumnealui Cărăbăț, vornicul cel mare, ori dumnealui Cărăbăț, știut lucru, era un prieten de nădejde al înălțimii-sale. Nu-i ca hulpoiul de căpitan Petrică ce nu știe alta decît a umbla cu șoalda și a-i duce pe oameni de nas.

Cînd rotitoarele stoluri de corbi, pe care într-adevăr îi urmăreau și ei, se arătară mai prin preajmă, iar urechea prinse a desluși chiotele de luptă ale nohailor urmate de durătul miilor de copite ce păreau că zgîlțîie din temelie pămîntul, piepturile tuturor, deși înfiorate de gîndul la cele ce vor urma, răsuflară a negrăită ușurare. Și asta cu atît mai mult cu cît primii călăreți care se arătară nu erau alții decît flăcăii de prin partea locului, cei cu cunoașterea tainelor bahnei, ce-i slujeau drept călăuze căpitanului Petrică. Însemna că pînă acum totul se desfășurase potrivit prevederilor și că pîlcurile căpitanului veneau nestricate și în rînduiala hotărîtă din vreme.

Într-adevăr, intrînd călăuzele din goana cailor în potecile și locurile zvîntate ale bahnei, se arătară îndată și cei din grosurile căpitanului ce nici că avură alta de făcut decît să-i urmeze întocmai pe primii și să cate a ieși în aceste locuri, unde se putură opri și întoarce cu fața la urmăritori spre a-i întreba ce anume poftesc.

Inversunați nu numai din pricina afurisitelor rariști de dumbrăvi din care, după cum își putuseră da seama cu îndestulă întîrziere, ieșiseră cu rîndurile din urmă mult împruținate de arcașii cocoțați în rămurișul copacilor, ci și de faptul că mișelul hatman în loc de a sta locului și a se ține de cuvînt în privința celor făgăduite cinstitei mîrză-

cimi, nu numai că dă bir cu fugiții, da' se mai și grozăvește dimpreună cu ai săi slobozind de departe strigări și pomenind de nume ce doar cu sfințenie se murmură în zilele ramazanului, nohaili, ajungînd în locul unde arătasem că au ajuns moldovenii, nici că mai avură timp să se dumi-rească asupra capcanei ori să se întrebe ce anume se întîmplă cu firtații din fața lor. Asta, bineînțeles, aceia cărora nu li se întîmplase încă nimic, căci ceilalți n-aveau cum să se mai întrebe...

Printre aceștia din urmă erau mîrzacii pe care-i cunoaștem, precum și multe alte căpetenii ale oastei. Mînați din urmă de tăvălugul călărimii din spatele lor, care venea dezlănțuit, ei nu mai putură opri și nici vesti primejdia, prinzînd a umple de-a-n grămadă puturoasele ochiuri de apă și nămoale coclite. Opriră și vestiră primejdia numai cei care nu mai încăpură în bahnă din pricina primilor...

Cu caii ridicați în două picioare, cu ochii holbați de spaimă și răcnind „*Dur!*“¹ către cei din spatele lor, aceștia se răsuceau în loc neștiind unde li-i capul. Numai puțini dintre ei se gîndiră să sară în ajutorul firtaților ajunși la ananghie și îndeosebi a mîrzacilor, folosind arca-nele ce le aveau la oblîncul șei.

Văzînd întreaga istorie, dar mai cu seamă văzîndu-se scăpat de sub supravegherea sotnicilor, prinși de griji mai arzătoare, și nemairăbdîndu-l călcîiele de stat, Jan Trabka se și năpusti spre harmăsarul său, priponit alături de alți cai într-un desîș de răchite, și, sărînd în scări, se răsuci spre ai săi panțiri, strigînd :

— *Naprzod!*²

Într-o clipă, toți erau încălecați, iar în clipa următoare o și porniră din loc, urmați de tot atît de nerăbdătorii reiteri ai lui *Herr Kapitan* Schultz, spre marginea dinspre asfințit a bahnei unde tărăboiul se arăta din cale-afară, de mare : dumiriți oarecum asupra pățaniei, nohaili ajunși în partea asta a bahnei se cercau, sub grindina de săgeți a oamenilor căpitanului nu numai să scoată ce mai putea fi scos din nămoale, da' să și ieie măsurile de apărare împo-

¹ Opriți !

² Înainte !

triva abia acum bănuitelor grosuri ale oastei moldovenești, care încă nu-și arătaseră fața și așteptau, se vede, să intre în bahnă, pe toată lungimea ei, și celelalte ceambururi ce veneau dinspre soare-răsare. Așadar, taman în clipa în care unii dintre nohai își speteau dobitoacele cu trasul la mal a celor agățați de arcane, iar alții căutau a-și pune în rînduială șiragurile învâlmășite, răsărîră, în scapărul lor de coifuri și platoșe, panțirii și reiterii celor doi comandiri, unii dintre ei ținînd un soi de ciomege în amîndouă mîinile, pe care le tot suceau amenințător pe dinaintea ochilor, ca descîntîndu-le pentru o anume treabă . . . La primele bum-bum-uri nohail făcură ochii mari, abia încheiatele lor șiraguri se clătinară. Mai auziseră, e drept, de asemenea drăcovenii apărute drept adaos la puștele cele mari cu foc pe care le cunoșteau îndeajuns, născocite și ele de spurcații ghiauri din partea asta a lumii, scăpată pînă acum oblăduirii atotputernicului Allah, da' de văzut abia acum le era dat să le vadă. Văzînd pe deasupra și că unii din ei cad de-adevăratele fulgerați de ele, se gîndiră pe loc să o ia la sănătoasa, că mai cu cîștig le va fi tuturora, și de bună seamă că ar fi făcut-o dacă în fața lor nu răsăreau cu iataganele în mînă și cu nămoalele curgînd de pe ei, ca o întrupare a mîniei lui Muhamed, cei doi mîrzaci pe care-i știm. Rușinîndu-i în cîteva vorbe pe cei slabi cu duhul și încredințîndu-i, în alte cîteva vorbe, că tunătoarele ciomege ce le vād ei mai mult pentru înfricare sînt făcute, căci, neîndopate la vreme — treaba ce nici că o poți face ca lumea cînd te afli călare și încă în iureș asupra vrăjmașului ! — rămîn mute asemeni suratelor lor de toate zilele, cei doi izbutiră să-i hotărască pe toți să primească lupta.

Deci, în clipa în care Jan Trabka tocmai se pregătea să-și chiuie izbînda, puhoiul nohailor din partea asta a bahnei se întoarse spre el și ai săi, pornindu-le în întîmpinare. Fu o ciocnire strașnică ! Ciocnire de paloșe și iatagane, de sulite scrîșnind în arama platoșelor, de cai ridicați în două picioare, de buzdugane chitînd scăfîrlia vrăjmașului . . . Nu se mai auzea glas de muschetă — amuțiseră toate, precum prevăzuseră isteții mîrzaci, în schimb se auzea potop de alte glasuri, năboind de peste tot. Văzînd că încoifații trădătorului de la Wawel și cei din nemțime sînt puțini la

număr, ba mai auzind din spatele lor hăulitul celorlalte ceambururi ce căzuseră dinspre soare-răsare asupra bahnei, venindu-le într-ajutor, nohail din partea asta mai cîștigară în vîrtute, dînd iama ca orbeții. Ce încăierare ! Că doar nu-i de șagă, chiar apărat de platoșă și coif, să te pui unul împotriva pe puțin a zece împielîțați care încearcă să te apuce din toate părțile, căci cam asta era socoteala într-acea lature a cîmpului de bătaie. Înțelegînd-o pe semne — și afurisindu-l pe Trabka în adîncul sufletului pentru graba arătată, înainte ca bahna să-și fi făcut treaba ei pînă la capăt — atît vornicul cît și căpitanul Petrică nici că mai zăboviră în așteptarea deznodămîntului, ce nu putea fi decît unul singur, hotărînd începutul năvalei și gîndind să-i ia pe nohail din amîndouă capetele bahnei, ca să-i prindă ca-ntr-un clește. Ieșind din răchitișurile celuilalt mal, bulucurile de călărime moldovenească prinseră a se scurge cu repeziciune, învăluind dumbrăvile de dincolo, înțesate cu varvari, și năpustind asupra-le, din goana cailor, negură de săgeți. Numai că nici nohail nu stătură cu mîna la gură. Văzîndu-se, în sfîrșit, loviți de grosurile ghiaurilor și dîndu-și seama că nu vor putea face vreo ispravă într-acea strîmtoare de loc care le adusese pagubă îndestulă, Tamiz și Bicaz strigară porunca de dare îndărăt spre cîmpul tuturor nădejdlor, adăugind la ea pricazul de a apuca măcar de sămînță cîțiva încoifați de-ai lui Sigismund, spre a duce slăvitului han o dovadă mai grăitoare ca toate a trădării rigăi de la Wawel.

Și astfel, nimerindu-li-se mai la îndemînă chiar comandırul panțirilor ce se bătea voinicește în fruntea alor săi, nohail îl năuciră mai întîi cu cîteva pălituri zdravene, apoi, impresurîndu-l cu arcanele așa încălecat cum era și însoțindu-l cu doi oșteni de-ai lui, copleșiți într-același chip, își sloboziră pe lat iataganele în crupele harmăsarilor lor, pornindu-i în galop încotro le era de trebuință...

Se dezmetici Jan Trabka abia peste cîteva ceasuri, îmboldit de niște strigări venite de aproape. Afară era noapte, puzderii de stele licăreau pe bolta întunecoasă, fără de lună, a cerului. Zăcea în iarbă, la roata unei căruțe. În lumina unor masalale aprinse prin preajmă, desluși chipurile celor doi oșteni ai săi ce ședeau în capul oaselor ală-

turi, cu mâinile și picioarele legate, și-l tot îndemneau să se scoale. Se săltă în sus, gemînd din pricina durerii de la încheieturi și din moalele capului. Întrebă unde se află și ce se întîmplă cu ei. Răspunsul îl neliniști, de bună seamă : se aflau în tabia de apărare a nohailor, unde nici cei doi nu știau cum de au ajuns, iar de întîmplat nu se întîmpla nimic deosebit decît că în vreo două rînduri un tătar, știutor al limbii leșești, venise să-i iscodească de sănătatea comandirului lor spunîndu-le, că dacă nu va da semne grabnice de însănătoșire și nu-și va veni într-ale sale, luminățiile-lor Tamiz și Bicz, vitejii vulturi ai slăvitului Albu Sultan, îi vor face de petrecanie de-adevăratele... Însănătoșindu-l deci grabnic amenințarea, da' și mîniindu-l din cale-afară, Jan Trabka nici că mai pofti să afle alte amănunte, ci stătu să aștepte cu resemnare și neascunsă mîndrie ostășească deznodămîntul.

Mîndria aceasta nu-l părăsi nici măcar în clipa în care varvarii, dezlegîndu-i pe tustrei la picioare, le făcură vînt în frumoasa coșmagă de scînduri, cu perdele la ferestre și ușă, așezată chiar pe cotiga la roata căreia zăcuseră pînă atunci, căci aducătorii săi abia izbutiră să-i încovoae grumazul și să-l facă să îngenunche înaintea acelor luminății înzorzonate în șlicuri de samur și șacșiri galbeni, care ședeau cu picioarele sub ei pe o otomană scundă, cătînd cu ochi de mîță la prinși.

Întrebîndu-l tătarul știutor de limbă leahă de unde este, al cui este și ce caută pe acele meleaguri, fiindcă asta poftesc să știe luminățiile-lor, și încercîndu-l acum pe vrednicul oștean o mînie îndoită pentru umilința la care este supus, iar în afară de asta și o poftă drăcească de a se răzbuna măcar prin vorbe dacă nu în alt chip pe cei doi șlicari cu căutături de mîță, le arată, după învățul căpătat cîndva și de la hulpoiul de căpitan Petrică, că este oștean al înălțimii-sale Sigismund I al Lehieii, că-i de loc chiar din Kămenet-Podolsky unde acum cîteva zile, în fruntea alor săi panțiri, a făcut praf oastea înfumuraților firtați ai lor Șamat si Batti, ce se cercau a da foc așezării de sub cetate, și că a venit în mare grabă încoace, în Moldavia prietenă, anume pentru a plăti cu aceeași măsură și trădătorului Albu Sultan...

Aici, pan Trabka se întrerupse băgînd de seamă că vorbele sale, pe măsură ce erau tălmăcite, în loc să-i scoată din pepeni pe mîrzaci, cum chitea el, și să-i hotărască pe loc să le facă de petrecanie, fără a mai prelungi canonul așteptării pe mai tîrziu a aceluiași deznodămînt, sădesc pe ale lor chipuri un soi de rînjete de negrăită bucurie. Dar și mai mare îi fu nedumerirea cînd auzi hotărîrea luată în privința lor, venind din gura aceluiași tălmaci :

— Drept răsplată pentru frumoasa veste ce le-o aduceți și cu adîncă părere de rău că nu vă pot păstra teferi și nevătămați pînă în clipa în care vor da ochii cu slăvitul han — căci pentru asta v-au luat în plean, însă, fiind tabia în care vă aflați împresurată de ghiaurii voștri, acest lucru nu mai este cu putință acum — Tamiz-mirza și Bicaz-mirza, vitejii vulturi ai luminăției-sale, au hotărît să vă dăruiască această ultimă noapte de viață, pe care o veți petrece sub blînda licărire a stelelor atotputernicului Allah, întru reculegerea păcătoaselor voastre suflete ...

Ultima noapte de viață !

O, Matka Bozka, preamilostivă Fecioară, ferește-i pre toți muritorii tăi nu de așa o noapte, că doar asta nu se poate — ea venind fiecăruia la soroc — ci de prilejul de a ști că-i cu adevărat ultima și că bezna ei, trecătoare pentru alții, pentru tine nu va mai avea sfîrșit ! oh ! ...

Să întoarcem înapoi cîteva file ale istoriei de față și să ne oprim în clipa în care Petru Cărabăț și căpitanul Petrică, văzînd isprava lui Jan Trabka, porniră năvală asupra dumbrăvilor înțesate cu nohai, nevoindu-i pe aceștia să deie îndărăt.

În tabăra de peste apa Bașeului, de unde Ștefăniță cu ai săi urmăreau din ochi cîte le îngăduia depărtarea să vadă, domnea o încordare lesne de înțeles. Vor izbuti oare cei doi să răzbească singuri, fără de ajutorul lor, ceambururile mîrzacilor ? Și dacă nu vor izbuti, cine va mai întîmpina atunci proaspetele ceambururi ale bătrînului han ?

Muncit de remușcări pentru cele întîmplate din vina lui la cetatea de scaun, întîmplări ce pricuiseră atîta supă-

rare voievodului încît puțin mai lipsea să-i ia de-adevăratelea capul, cum, de altminteri, îi și ceruse singur, cu inima făcută fărîmițe la blestematul făgădău, stătea Gliga mai neguros ca noaptea în svita de căpitani ai mării-sale, ai căror călăreți împînzeau pînă hăt departe toată lunca Bașeului, arzînd de nerăbdare să-i arate acestuia că nu degeaba l-o iertat, lăsîndu-l mai departe căpitan al aceuiași steag purtător al chipului Sfîntului Gheorghe, ucigătorul balaurului, adus și el, pe urmele Gligăi, de la Suceava, spre a întări oastea aflată de-a dreptul sub poruncile voievodului. Îi părea rău că nu se află alături de Cărăbăț și ceilalți, de dincolo, căci asemenea vornicului ar fi mîncat jăratic, nu alta ; de aceea poate, stăpînîndu-și cu greu, din zăbale, fugarul ce prinse a se foi sub dînsul parcă bănuindu-i gîndurile, veni către Ștefăniță, întrebînd :

— Nu-i pălim, măria-ta ? Mai lesne i-o veni lui Cărăbăț, și apoi, după cum vād, Albu Sultan s-o răzgîndit să mai treacă vadul.

— Asta vom vedea numaidecît, dete răspuns tînărul voievod, întorcînd capul spre un pîlc de sălcii pletoase aflate pe malul celălalt al apei.

Într-adevăr, nu peste mult, de după acele sălcii, spre care cătase în mai multe rînduri măria-sa, răsări o ceată mică de călăreți ce-și năpusti caii prin puțintica apă a Bașeului venind către ei în scapăr de stropi. Îi recunoscuseră numaidecît.

— Măria-ta ! grăi unul dintre călăreți, și anume Nică, țintuindu-și deolaltă cu ceilalți harmăsarul la cîțiva pași de voievod. După ce-o ridicat, la un popas mai scurt, smerită rugă către Allah, chemîndu-l într-ajutor, Albu Sultan s-a pornit spre vad ! Pare neliniștit de soarta mîrzacilor săi, de la care, se vede treabă, nu are pînă acum nici o veste

— Nici că o să aibă așa curînd, că după cum ne-am putut încredința chiar cu ochii noștri în drumul nostru pe lîngă bahnă, altele îi coc acuma pe vitejii lui vulturi, rînji cu gura pînă la urechi Firică. Scăpînd din nămoale ca vai de ei, acum încearcă diavoli să scape în cîmp deschis, zicîndu-și că acolo le-o fi lumea mai dragă.

— Și Cărăbăț v-ați putut dumiri ce gânduri are ? dete a se lămuri măria-sa.

— Se pare că-și zice la fel, că prea-l încurcă și pe dumnealui acuma, după ce l-au slujit cu credință, acele dumbrăvi, punându-i la adăpost pe busurmani de săgețile domniei-sale, răspunse Nică. Mă bate gândul că are să-i facă scăpați de acolo . . .

— Atunci, se cade să-l lăsăm cu ale lui griji, iar noi să-i dăm binețe lui Albu Sultan înainte de a apuca el să treacă vadul și să-i cază cu plocon în spate ! hotărî tînărul voievod. Și încă, adăugi el, se mai cuvine să-l vestim pe bătrînul han că zadarnică i-o fost ruga, fiindcă, după toate, Allah al lor are de gând să-i întoarcă spatele pentru multele fărădelegi făptuite pe pămîntul Moldovei și în vecinii ei . . . Drept îi ce zic ?

— Drept, drept, măria-ta ! rîseră, înviorați, căpitanii.

— Pornim atuncea, măria-ta ? mai că prinse a surîde și Gliga, uitînd de toate necazurile pe lumea asta.

— Să pornim dară, zîmbi măria-sa, gîndindu-se la rîndu-i că nu greșise din cale-afară lăsînd capul feciorului lui Arbure și iertîndu-l pînă la urmă pentru fapta sa, ce părea de-a dreptul de neiertat. Năpasta asta cu nohail abătută de bătrîn asupra țării și chiar asupra prietenilor săi leși are să treacă poate, în temeiul rîvnei și strădaniei tuturor, dar n-are să treacă lesne înfruntarea pe viață și pe moarte cu bătrînul, cu feciorii fugiți ai acestuia și cu boierii din preajma lor, îndestui la număr. Urîndu-i acuma deopotrivă pe părinte și pe frați pentru felul în care l-au înșelat, stricînd abia înjghebata prietenie cu el, cu Ștefăniță, aducătoare de bucurii destule, Gliga îi va putea fi de mare folos în înfruntarea asta. De folos, fără îndoială, îi va fi și acuma . . .

Așadar, întorcîndu-se spre căpitani :

— Duceți-vă la steaguri ! Dați strigarea de pornire !

Iureșul dezlănțuit peste Bașeu, apoi pînă la vadul de pe Prut prin care mîrzacii își trecuseră ceambururile la venirea lor înoace fu sporit de teama ca Albu Sultan să nu le-o ieie înainte, apucînd primul trecerea peste apă. Acest lucru nu se întîmplă, bătrînul han fiind mai prevăzător se vede decît tinerii săi comandiri, mai chibzuit în cîte le

făcea. În schimb, de îndată ce se văzură pe malul celălalt și Ștefăniță dădu porunca de oprire a oastei, pentru a vedea locurile și a-și pregăti oamenii pentru cele ce aveau să urmeze, din spatele lor apăru o mînă de călăreți venind în galop întins spre ei, în fruntea cărora tînărul voievod îl recunoscu numaidecît pe aducătorul de-acum cîteva ceasuri a scrisorii din partea vrednicului căpitan Petrică.

Smulgîndu-și cușma din cap și cercînd cu greutate să-și stăpînească harmăsarul ridicat în două picioare înaintea zidului de călăreți, omul prinse a cuvînta cu năduf cele ce urmează :

— Măria-ta, ți-am luat urmele tot din porunca dumnealui căpitanul nostru Petrică spre a te vesti că treaba cu răzbierea nohailor s-o împotmolit în bună parte, și iată cum. Deși bahna, ajutată de puștele și săgețile noastre, o înghițit ca la vreo pătrime din hoarda căzută asupra vornicului, deși năvala pornită de el i-o pus pe fugă pe ceilalți, făcîndu-i să iasă din dumbrăvi și să treacă năuci peste apă fără a mai căuta vreun vad, nohailii nu și-au pierdut de tot capul. Din porunca mîrzacilor lor Tamiz și Bicz, ceambururile s-au oprit din fugă și risipă culcîndu-și caii la pămînt și făcînd din ei tabie vie, din spatele căreia ne săgetează pe ruptelea, aducîndu-ne mare pagubă de oameni.

— N-ați cercat a-i lua din părți ? întrebă, neliniștit, măria-sa.

— S-o cercat vornicul, s-o cercat și dumnealui căpitanul nostru, da' degeaba. Se răsucesc tîrîș cu cal cu tot înspre partea de unde vrei să-i apuci și nici că te lasă. Numai o pălitură din spate ar putea să ne ajute să-i punem pe picioare și să-i hotărîm a primi lupta. Da' n-avem oameni destui și nici hodiniți pentru asta. Și apoi, îi cîmp deschis din toate părțile de se vede ca-n palmă, cîteva delușoare ridicîndu-se doar în spatele lor . . .

Tînărul voievod rămase în grea descumpănire. Prin urmare, căpitanul Petrică îi cere să sară acum în ajutorul lui Cărabăț, deși știe încotro ține calea și ce urmează să facă. Înseamnă că acolo nu-i de șagă, după cum mai înseamnă că, dacă face asta, rămîn și unii și alții sub amenințarea proaspetelor ceambururi ale bătrînului han care se îndreaptă încoace și care nu va pregeta să le cadă în spate

de îndată ce va simți că ceambururile mîrzacilor săi se află în primejdie. De rușine pesemne n-au dat aceștia pînă acum vestea înfrîngerii lor și nu i-au cerut ajutoare...

Scurta și apăsătoare liniște ce se așternu după aceste vorbe fu întreruptă de Gliga. Lunganul ieși înainte și, răsucindu-se spre Ștefăniță, spuse :

— Măria-ta, gătește-te de întîmpinarea lui Albu Sultan, iar mie îngăduie-mi să-i pălesc cu oamenii mei, din spate, pe nohail lui Cărabăț. Poate le-oi găsi ac de cojoc să-i ridic în picioare, spre a-i înlesni vornicului treaba ce o are de făcut și mai dîndu-i o mînă de ajutor după asta.

— Cam peste mînă ți-o fi, Gligă, surise Grozav, venind și el mai aproape de voievod, că nu s-o pomenit încă vreun țîntar, oricît s-ar speti el, să pună ditai taurul în picioare !

— Totu-i să-i știe baiul taurului și cam de unde să-l piște, că după aceea se pune și singur în picioare ! se sumeți Gligă, cătînd cam dintr-o parte la Grozav.

— Asta-i ! dete a îmbărbătare din cap măria-sa, ca plăcîndu-i îndrăzneala Gligăi, numai gîndindu-se că, într-a-devăr, și Grozav are dreptate : prea-i de tot să te încurci într-o asemenea ispravă cu o mie de oameni ai tăi, cînd ai în fața ta la vreo treizeci de mii de suflete... Rămase, deci, iar în nehotărîre, cătînd cînd la unul, cînd la celălalt.

Îl scoase din încurcătură tot Grozav. Molipsindu-l se vede îndrăzneala Gligăi și nelinîștindu-l în bună măsură starea asta de descumpănire în care se afla voievodul tocmai acum, în preajma bătăliei ce se vestea, zise către acesta :

— Gliga are dreptate, măria-ta. Încercarea trebuie făcută, căci altă cale n-avem ! Îngăduie numai, ca în loc de un țîntar, doi să fie. Poate doar așa să ne mai surîdă norocul.

Plecînd cele două steaguri de oaste, Ștefăniță răsuflă oarecum ușurat. Privi iar spre dealul din față, de unde trebuiau să se arate nohail : primele tuiuri ale lui Albu Sultan prinseră a se iți de după coama acestuia... Se întoarse spre ai săi. Stăteau liniștiți, privind și ei într-acolo.

Spuse, zîmbind :

— Să le dăm dară binețe și vestea despre gîndurile lui Allah al lor !

— Să le dăm, măria-ta ! zbucniră, înveseliți, căpitanii dînd pînteni spre steaguri pentru a le înșirui în rînduri de bătaie.

Tocmai cădea inserarea.

Mare era necazul vornicului, dar și mai mare era necazul căpitanului Petrică, fiindcă se adăuga la el faptul că fusese nevoit să-l tulbure pe măria-sa cu de loc îmbucurătoarea veste ce i-o trimesese.

Oricum, chiar măcinată cum era în clipa de față, hoarda rămînea în număr de două ori mai mare decît oastea țării, fără a mai pune la socoteală ceambururile năpustite asupra Leheiei. Din capul locului, adică îndată după dezvăluirile făcute de tătarul apucat de Datcu privitoare la ruperea hoardei în două, căpitanul nădăjduse că atît vornicul, cît și el, avînd într-ajutor bahna, vor izbuti să nimicească cea mai mare parte a ei aflată sub poruncile mîrzacilor Tamiz și Bicaz, astfel încît steagurile lor, scăpînd de grija cea mare și încheindu-și cu repeziciune răritele rînduri, să poată veni în ajutorul lui Ștefăniță, ce se va găsi de asemenea în fața unei alcătuiți de oaste mult mai mari ca a sa și pe cu totul alt cîmp de bătaie, oricum mai prielnic vrăjmașului. Ori, făcînd acum tabie mîrzacii și oprindu-le în loc călărimea, tînărul voievod rămînea nu numai fără de ajutor în fața bătrînului sultan, dar se va vedea nevoit, în urma înștiințării pe care o va primi, să-i mai ajute el, supunîndu-se astfel primejdiei de a fi lovit oricînd din spate de ceambururile acestuia.

De aici și marele necaz al căpitanului Petrică, cu atît mai mare, cu cît altă ieșire nu se întrezărea deocamdată. În trei rînduri se încercaseră deolaltă cu vornicul să-i ridice pe nohai pornind năvală din amîndouă laturile cîmpiei, dar de fiecare dată se văzură nevoiți să dea înapoi în fața grindinii de săgeți care-i secera cu nemiluita.

Oamenii le erau secătuiți de puteri, caii de asemenea. Pe la asfințitul soarelui le dăduseră hodină, așezîndu-i mai întîi în împresurare, din trei părți.

Ca de un pătrar de ceas primise însă de la olăcarii săi întorși de la Ștefăniță, înștiințarea că numai două steaguri

de oaste ale acestuia vor face încercarea de a-i ridica, din spate, pe nohai. Răsuflase mai ușurat. Oricare ar fi soarta încercării de aici, tânărul voievod rămânea totuși cu treisprezece steaguri și cu puțința de a alege, la nevoie, o anume cale, asupra căreia căpitanul îi deschisese ochii încă cu prima sa solie.

Se va hotări oare să o aleagă ?

Cădea înserarea. O seară molcumă, vestind o noapte fără de lună. În slaba lumină a asfințitului, se arăta în mijlocul cîmpiei neagra îngrămădire a hoardei. Oameni, cai, care — cît putea ochiul cuprinde . . . Toți și toate în chibzuită rînduală, după obiceiul nohailor, și nu ca la alții. La mijloc — carele și cotigele, fiind ele mai de preț ca toate, căci în care și în cotige se află provianturile de carne și apă, sub coviltirele carelor și în coșmăgile cotigelor hodinesc capii mai de seamă ai hoardei ; în jur temeiul oastei, cal și om, cal și om la tot pasul, întinși în iarbă, iar în margine — rîndurile de pîndari cu caii culcați în afară : tabia de apărare . . .

Trîntit pe pocladă și picotind de somn, cu trupul sfîrșit de osteneala zilei, asculta căpitanul Petrică fornăiturile cailor priponiți alături și șopotitoarele vorbe ale oștenilor săi rămași de veghe.

Se auzeau din cînd în cînd, de departe, strigătele pîndarilor nohai vestind pace pe pămînt pentru tot omul. Ridicaseră pe o prăjină înaltă, tot în temeiul obiceiurilor lor, steag alb menit a-l preveni pe vrăjmaș că noaptea este dată oamenilor de către preasfîntul țiitor al lor ca să se odihnească și că numai mișeii cutează să o tulbure și să se folosească de ea pentru altele, ei înșiși cinstind cu sfințenie acest obicei.

Vicleană scorneală a preasfîntului, zîmbi în sinea-i căpitanul, ea vădindu-i de departe grija pentru ai săi închinători în feleșagul luptei ce o dau. Călăreți din născare fiind și luptînd numai călare, ei nu se pot bizui noaptea pe dobitoc în măsura în care o pot face la lumina zilei, mai cu seamă dacă te gîndești și la nemaipomenitul învăț ce-l au caii aceștia în cea mai mare parte a lor, și anume acela

de a se culca la poruncă, cu călăreț cu tot, spre a face pe morții, și de a se ridica tot la porunca acestuia spre a-i îngădui să-l pălească pe vrăjmaș taman când o prins a-și chiui izbînda...

Oricum, obiceiul rămîne bun, urmă a zîmbi căpitanul simțind în mădulare moleșeala somnului, iar pleoapele ca de plumb, atît pentru ei, cît și pentru măria-sa, fiindcă lor le îngăduie să se mai hodinească, iar măriei-sale, căruia i-a lămurit din vreme tîlcul său adevărat și care la ceasul acesta ar trebui să dea ochii cu ceambururile bătrînului, îi va îngădui fie să folosească răgazul nopții spre a judeca mai temeinic cele ce va avea de făcut a doua zi, fie să încalce, spre binele țării și alor săi, porunca preasfîntului și să-i amintească prin drept județ făcut la lumina stelelor de mai cumplitele fărădelegi săvîrșite de ai săi închinători, chiar în aceste zile, pe pămîntul Moldovei... Avînd oamenii mai hodiniți, Ștefăniță se putea hotărî la asta și, fără de îndoială, hotărîre asemănătoare ar fi luat vornicul deolaltă cu al său căpitan, dacă oboseala nu i-ar fi dat grămadă pe toți. Cu aceste gînduri, oarecum mai liniștitoare, se prăbuși căpitanul Petrică în hăurile unui somn fără de vise.

Îl trezi, în zori, grozava larmă stîrnită din senin în tabăra nohailor.

Sări năuc în picioare. Soarele încă nu se arătase, o lumină alburie tivind toarta cerului către răsărit. Din mijlocul taberei cutremurate de nechezatul cailor și urletele tătarimii înnebunate de groază, se înălțau trîmbe de foc. Ardeau carele cu coviltire...

— Căpitane, ai noștri au dat iama în tătarime! strigă sotnicul Datcu, răsărind lîngă căpitan. Avea obrazul rîzător, ochii în scapăr: Iaca, nu le-au încălcat obiceiul, i-au pălit în geana zilei, cînd ți-i somnul mai cu priință...

Bănuind cine a făcut asta și cam ce se întîmplă în tabăra din față în clipa aceea, căpitanul își căută din ochi fugarul și, sărind dintr-un zvîcnet în șa, se întoarse către oamenii săi încă buimăciți de somn, strigînd:

— Pe cai, oșteni!

Tot atunci, din cealaltă latură a cîmpiei, îl văzu pe Cărăbăţ : venea furtună în fruntea steagurilor, slobozind din corn chemarea către căpitan.

Nu zăbovi cu răspunsul.

Hotărîrea lui Grozav de a se alătura Gligăi în încercarea pe care vroia să o facă nu pornise din vreo anume socotelă şi nici din dorinţa de a se pune bine în ochii lui Ştefăniţă, fiindcă, trebuie arătat, socotelile mărunte nu prea încăpeau în mintea lui de răzăs tăiet dintr-o bucată, ci din credinţa că nesăbuita hotărîre a lui Gliga, luată tocmai în temeiul unei astfel de socoteli, ar putea da unele roade numai dacă va fi dusă la împlinire cu chibzuială. Bună-i şi nesăbuiinţa uneori căci, încălcînd, mai şlefuieste pînă şi legile firii, da' mai bună-i ea cînd este ținută în frîu şi călăuzită de o judecată limpede. Şi apoi, măria-sa avea nevoie de lungan, vădit lucru, așa încît pierderea lui, ca şi a celor aproape o mie de oameni aflaţi sub poruncile sale ar fi fost o pierdere a tuturor, cu atît mai mare în cazul în care nu s-ar arăta vreun cîştig de pe urmele ei.

Iată, aşadar, de ce se afla acum Grozav alături de Gliga pe creasta unuia din deluşoarele din spatele tabiei ridicate de nohai, unde ajunseseră o dată cu căderea serii, după un drum făcut într-o clipeală, pe urmele olăcarilor căpitanului Petrică. Îşi lăsaseră caii într-o vîlcea ferită privirii şi luaseră în piept dealul cu toţi ai lor, culcîndu-se în şirag nesfîrşit în iarba şi mărăcinişurile înalte de pe creastă.

Tabăra era departe, în vale, cam la vreo verstă şi mai bine de locul în care se aflau, dar se vedea încă îndeajuns, în ciuda luminii ce se îpuţina de la o clipă la alta. Din partea asta, desluşeau chiar în mijlocul ei, taman lîngă prăjina cu steag alb al cărei tilc îl ştiau de asemenea, cele două cotigi mai arătoase ale capilor ei, cu coşmăgi frumos lucrate din lemn dat la cuţitoaie şi vopsit pe deasupra cu galbăn, cu cîte un tui de culoarea omătului înfipt deasupra, în creastă. Ele îţi săreau în văz numaidecît, fiindcă în jurul lor se făcea un medean slobod de oameni şi care, cum se şi cuvenea să fie în faţa locului unde aveau să hodinească feţe osebite ca acelea ...

Se vedea că toți își făcuseră rugăciunea de seară și cina-seră, fiindcă forfota se ogoia treptat, fiecare căutându-și culcușul ori ducându-se la locul de veghe hotărît dinainte.

Mai vitregiți ca stăpînii, caii, tolăniți pe burtă, se mulțumeau să ciupească cîte un fir din iarba de-alături, visînd pesemne o ciatură de apă, dar cătînd a-și păstra cu mîndrie, din pricina împrejurării, faima de mult dusă în lume de dobitoace care știu răbda de sete și ditai săptămîna fără a da în bot, asemeni semințiilor lor de pe alte meleaguri.

Dincolo de necuprinsul furnicar, tocmai în afundurile cîmpiei, cum și ceva mai încoace, în dreapta și stînga tabiei, peste fișiile de pășune presărate ici-colo cu leșurile întunecate ale aceloră ce n-aveau să se mai întoarcă în veci între ai lor, se zăreau trăgîndu-se la hodină pîlcurile oastei lui Cărbăț...

— Dacă n-or hodini noaptea asta după încercările de azi, arăcan de noi să fie ! clătină din cap Grozav, întorcîndu-se spre Gliga. Abia de se mai țin pe picioare !

— Atunci, nu-i pălim la noapte pe nohai ? întrebă dezamăgit lunganul, desprinzîndu-se anevoie de priveliștea ce-o urmărea printre ierburile și mărăcinii pe care-i culcase înaintea nasului.

— Nu, bădie. La noapte, în vreme ce-or hodini ei, om osteni noi, surîse celălalt. Ian te uită cîtă cale avem pînă-n marginea tabiei ! De-ar fi în fugă s-o străbatem, treacă-meargă. Da' așa ?

— Ne tragem șerpește ?

— Șerpește, de bun înțăles, cu socoteala de a-i apuca pe pîndari taman cînd s-o crăpa de ziuă. Așa, nu s-or mînia peste măsură nici mai-marii lor pentru încălcare... Și apoi, ne-om mai putea trage și noi sufletele-n drum.

— Pornim atunci ? Că, iaca, s-o lăsat întunericul, făcu nerăbdător Gliga.

— Să pornim dară, surîse iar Grozav, da' mai întîi să dăm poruncă din om în om să fie toți cu ochii asupra noastră la ce vom face în drum și să-și ascuță urechea pentru îndrumările pe care le vor primi.

Peste puțin, aproape două mii de oameni începură să lunece la vale în adăpostul întunericului, ferindu-se să facă cel mai mic zgomot. Aproape nestînjiți de ei, chi-

riecii de noapte își urmau cîntarea, răspunzîndu-le de jos strigările pîndarilor nohai ce vesteau pe pămînt pace pentru tot omul...

În rînd cu Grozav, avîndu-l pe acesta în dreapta, iar în stînga sa întregul șirag al steagului în fruntea căruia se afla, Gliga se tîra voinicește, oprindu-se cînd se oprea Grozav și pornind mai departe o dată cu el. Își zdrelise obrazul și mîinile în mărăcini, genunchii și coatele îi duduiau de încordare, dar nici că simțea vreo durere în trup. Era numai ochi, căutînd să deslușească prin întuneric, la scurtele lor opriri, cele ce se întîmplau în tabia din vale.

Dar acolo domnea sfînta pace vestită din vreme cu atîta sîrg de vrednicii pîndari.

Acum n-o mai vesteau. Amuțiseră și ei, o dată cu chiriecii, cam pe la cumpăna nopții. Și tot pe la cumpăna nopții opriră mai îndelung și cei doi căpitani spre a-și mai hodini oamenii și a se dumiri asupra drumului pe care-l mai aveau de străbătut. Acoperiseră mai mult de jumătatea lui. Povîrnișul dealului ce le înlesnise înaintarea rămăsese în urmă, în fața lor așternîndu-se acum o bucată de cîmpie oablă, mai anevoie de străbătut. Nu numai fiindcă trebuiau să înainteze cu mai multă fereală, dar fiindă iarba era mai naltă și mărăcinișul mai des. Dintr-o anume privință, cu atîta mai bine pentru ei. Folosind prilejul, dădură ultimele porunci oștenilor, căci de-acuma-ncolo orice șoaptă putea strica totul.

Cînd cerul începu să pălească în răsărit, erau la vreo treizeci de pași de locul unde năzuiau să ajungă. Răsuflară mai în voie. Oricum, primejdia cea mare trecuse : se găseau, neștiuți de vrăjmaș, în coasta acestuia... Prin rărîta întunecime a pămîntului se vedeau spinările cailor, hodi-nind, înșeuăți, în iarbă. Ici-colo, moțăind de-a-n picioarele, răsăreau făpturile mărunte ale pîndarilor nohai proptiți în sulite, cei mai mulți dintre ei șezînd în iarbă, lîngă cai, cu picioarele încrucișate dedesubt, iar dincolo de ei, negru și mătăhălos — temeiul oastei, unde nu puteai desluși mare lucru în afară coviltirelor nalte ale carelor împrăștiate la tot pasul.

Care vra să zică, asta-i oarba putere a Răsăritului, care a băgat spaima în noroadele lumii fiindcă ucide numai

spre a-și îndestula bîrdăhanul hămesit și arde totul în cale pentru a înspăimînta și a se desfăta de priveliște, gîndi, cutremurat, Grozav, simțind ca un miros de stîrv năvălindu-i în nări dinspre spurcata adunătură. Cum de s-au putut hotărî unii oameni ai Lehie, țară cu atîtea capete luminate, căreia i-a mers vestea în obștea evrope-nească, să se înhăiteze cu ei și chiar să-i stîrnească împotriva noastră? Cum de s-au putut gîndi Arbure și alții, cîndva oameni de seamă ai noștri, să îngăduie una ca asta? Că-s lupi cu adevărat ce nu știu de mila nimănuia, chiar dacă au chip și minte omenească... Omenească să fie oare? Nu se poate. I-o fi făcut presfîntul așa spre a-l dumiri pe om de cealaltă față a lui cînd își pierde ce are el mai de preț: omenia, ca să se poată mîntui de aiastă față și redeveni ce este. Spre curățenia lumii, spre curățenia pămîntului ei trebuie stîrpiți! Oare se gîndește și Gliga la toate aceste lucruri? Doar s-a rupt de tătine-su și de toți ai lui! își spunea Grozav, cătînd cu coada ochiului la lungan.

Nu, Gliga nu se gîdea la aceste lucruri, fiindcă pentru altele s-a rupt el de tătine-su și de toți ai lui. Poleială i-au fost vorbele azvîrlite în față bătrînului privitoare la adevărul la care s-o ajuns cu mintea, fiindcă altele urmărea el în adîncul sufletului, iar ai săi nu i-au fost decît o piedică în cale. Iaca, și acum, simțindu-se privit de Grozav, de unul dintre cei mai apropiați prieteni ai măriei-sale, s-a întunecat la chip, și-a încordat trupul gata să se re-peadă înainte...

Brațul lui Grozav îl țintui însă locului. Prietenul măriei-sale îi aminti cu un semn ce are de făcut. Se domoli oarecum, trase arcul de la spate, potrive în el o săgeată.

Oamenii din șirag chiteau de-acum fără grabă pîndarii proptiți în sulite, cum și pe-acei ce răsăreau de-a-n șezutea din iarbă.

Îl luă și Gligă pe unul la ochi, întinse coarda.

Nu conteniră bine zbîrnîiturile arcurilor și gemetele celor păliți, ce stîrniră numaidecît fornăitul și nechezatul dobitoacelor spăimîntate, că Gliga se și năpusti înainte, surpînd cu oțelul doi nohai din margine ce dăduseră a se

pune în apărare, după care își făcu vînt în șaua unuia din cai, rămas slobod de al său stăpîn, și, înhățîndu-i dîrlogii și prinzîndu-l zdravăn în călcîie, îl azvîrli în sus, cătînd din ochi vrăjmași mai la îndemînă. Erau destui, mișunînd acum ca potîrnicile stîrnite din cuib printre caii apucați și gata încălecați de noptaticii musafiri, care nici că-i slăbeau din urmă.

Aici, printr-o fulgerare de gînd, își aminti Gliga de vorbele auzite cîndva de la un oștean bătrîn ce mai avusese de-a face cu nohail, cum că pentru tătăr calul este totul și că, rămînînd numai pe ale lui picioare, tătărul este tot ce vrei, numai oștean și luptător nu mai este și că arată întocmai ca șoimul cu aripa betegită care țopăie înspăimat pe pămîntul plin de primejdii pentru el. Măgulitoare potriveală făcuse bătrînul, rînji Gligă, că-s curat potîrnichi...

Numaidecît, îl văzu pe Grozav lîngă el, tot în șa. Prin nechezatul bezmetic din jur, prin răcnetele celor ajunși de oștele, îi auzi glasul :

— Scăpărați cremenea în catranul săgeților ! Dați cu ele în care !

Parte din tătarii din margine scăpați cu viața, văzîndu-se fără de cai, deteră buzna spre lăuntru tabiei răsturnîndu-i pe acei ce voiau să încălece ori chiar pe cei încălecați, căci în altă parte nu se afla scăpare. Izbutiră să se încălăreze doar nohail mai din afund și mai din lature, punîndu-se cu fața spre partea lovită a tabiei, dar neputînd face nimic din pricina bulucurilor pedestre care veneau peste ei. Lumina scăzută a zorilor ca și învălmășeala stîrnită nu le îngăduiau încă să-și dea seama de numărul năvălitorilor, gîndind că trebuie să fie mare de vreme ce cutezau să deie iama în temeiul oastei...

Spintecară văzduhul primele dîre de foc. Se învălătură în flacără și fum primele coviltire.

Împresurați din părți de un pîlc mare de oșteni de-ai lor, Grozav și Gliga își croiau drum înainte asemeni unui tăvălug, năpustind pintenii în fugarii de sub ei, neînvățați cu acest viclesug omenesc care-i turbase de-a binelea și îi făcea să dea buzna orbește peste om și peste ce alta le răsărea în față. Năzuiau să ajungă în dreptul prăjinii

cu steag și a cotigelor cu dichis împărătesc, ochite încă de cu seară. Numai că acolo, medeanul golit de care ce-l văzuseră ei nu mai era în ființă. Zarva îl umpluse între timp cu călăreți ai căror capi roiau încolo și încoace dînd strigări cumplite către bulucuri ca să se oprească și să se puie în rînduială. Aici, spaima începea să se domolească, se închegau șiragurile...

Primul băgă de seamă asta Grozav. Se răsuci spre Gliga, strigînd :

— Să dăm îndărăt ! Aici nu i-om putea răzbi...

Numai că Gliga nu-l auzea. Și nu-l auzea Gliga fiindcă în clipa aceea văzu printre capi doi busurmani chipeși în șlicuri de samur, pieptare de piele și șacșiri galbeni, ce se roteau cu iataganele scoase arătînd către ei, iar în urechi desluși, dincolo de grozava larmă a viesparului stîrnit de dînșii, bufniturele înfundate ale unor puște și trosnete de mușchete...

Strigă, smulgîndu-se din strînsoarea lui Grozav, care-i apucase dîrlogul :

— Aiștia-s mîrzacii hanului, nu vezi ? ! Am să-i dobor, că mai lesne i-o fi lui Cărăbă ! Auzi-l...

— Smintitul ! scrîșni Grozav neauzind încă nimic dar înțelegînd că lunganul îl caută, de ochii săi și ai celorlalți, pe dracu' după cum l-a mai căutat în atîtea rînduri. Dacă-l va lăsa, îl va găsi de data asta...

Numai, cearcă de-l oprește dacă poți ! Gliga și zbucnise înainte, cu o seamă de oșteni după el.

Privi îndărăt. Le rămăseseră cîteva sute de oameni din cei aproape două mii cîți fuseseră la început, ceilalți măcinîndu-se în iataganele și săgețile hoardei dezmeticite. Le făcu semn să-l împresoare din părți și înfipse cu ciudă pintenii în burta fugarului, azvîrlindu-l înainte.

Dar Gliga se și încăierase, între timp, cu mîrzacii.

Croindu-și drum către el, Grozav auzi, în sfîrșit, la rîndu-i tunetele vornicului, cum și cornul acestuia sunînd năvala. Aceasta-i dete cu adevărat aripe, asemeni Gligăi.

Ca prin ceață, îl văzu pe lungan. Ridicat în scări și răsucindu-se ca o zvîrlugă, ferea cu dibăcie păliturile șli-

carilor cu șacșiri galbeni ce se prăvăliseră cu iataganele asupra lui ca neavînd încotro, fiindcă, fără de îndoială, altele îi dureau pe ei acuma : șiragurile de călăreți pe care cu greutate izbutiseră să le închege, neauzind vreo poruncă — ce nici că o puteau da din pricina afurisitului răsărit ca din pămînt între dînșii — se destrămau iar năuce, unii năpustindu-se să facă față primejdiei de dinafară, pe care o vesteau trosnetele și chiotele de-acolo, alții — celei dinlăuntru, cum și călăreților lui Gliga, ce se înverșunau să curețe locul înfruntării, pentru a nu-și vedea căpitanul lovit din spate de careva.

Gliga însuși rotindu-se ca un diavol între cei doi și ferind cu dreapta iataganele lor, înșfăcase cu stînga arcanul de la oblîncul șeii și îl da roată, pîndind din ochi clipa și mîrzacul pe care să-l ieie... Clipa nu întîrzie să se arate și, o dată cu ea, se arată și arcanul pe grumazul celui ales năpustindu-l dintr-o smucitură în țărîna. Pîn' ai fi numărat la trei, taman cînd celălalt mîrzac boldi ochii la frățîne-su dînd să-l căineze, Gliga îl și mirui cu pala în moalele șlicului prăpăstuindu-l după cestălalt. Numai că, nebăgînd de seamă din pricina trebii făptuite ce se întîmpla cu primul, acesta era de-acuma în picioare cu iataganul în mînă, în spatele lui Gliga. Se slobozise de arcan și îl pîndea, tupilat ca o mîță, gata să sară...

— Păzea, Gligă ! urlă Grozav, dînd pînteni harmăsarului său.

Gliga se răsuci, dar nu se mai putu feri de pălitură. Iataganul îi despică obrazul mai jos de ureche tocmai în clipa în care Grozav sări asupra busurmanului surpîndu-l pentru totdeauna în țărîna din care se ridicase.

Tot atunci temeiul nohailor se clătină izbit dinafară de moldovenii ce-și croiau drum spre ai lor fîrtați, apoi năboi îndărăt și se rupse, împrăștiindu-se care încotro vedea cu ochii.

Gliga descălecă. Sîngele îi curgea șiroaie peste chepe-neag. Își smulse gugiumanul din cap, îl apăsă pe rană, apoi porni cu pași șovăitori spre mîrzacul răpus de el. Aici se opri, ridică din iarbă lațul arcanului, îl potrivi cu o

mină după un picior al acestuia și se întoarse spre Grozav, spunînd :

— Ia-l și pe al tău, frăție, și haida cu ei pe urmele hoardei, ca să-i fie mai cu spor calea pînă la Nistru ! I-o plăcea, poate, și măriei-sale să-i vadă . . .

Tocmai atunci răsări vornicul în fruntea alor săi, cu căpitanul Petrică alături. Grozav clătină din cap, apoi sări din șa și, smulgîndu-și din mers mîneca cămeșii, veni spre lungan, zicîndu-i :

— Stăi, smintitul, să te leg mai întîi, ca să nu-ți deie duhul prin răsufălătoare . . . La nohai ne-om gîndi după aceea !

Cele gîndite de căpitanul Petrică — înaintea întîmplărilor arătate mai sus — în legătură cu primejdiile care-l pîndesc pe măria-sa și căile ce le va avea de ales pentru prevenirea lor se adevăriră, în ciuda temeiniciei lor, numai într-o privință, și anume aceea a răgazului de peste noapte pe care i-l va da Albu Sultan, după obiceiul păstrat îndeobște de hoardă, fiindcă o întîmplare cu totul și cu totul neprevăzută dădu lucrurilor o întorsătură la care nu se aștepta nimeni.

Iată această întîmplare.

Neliniștit într-adevăr din pricina nearătării pînă atunci a vestitorilor așteptatei izbînde a mîrzacilor săi Tamiz și Bicz asupra grosului oastei moldovenești, înainta bătrînul han spre vad sfătuind cu capii ceambururilor, cînd deodată dădu, precum văzurăm, cu ochii de șiragurile gata de bătaie ale voievodului moldav. De bună seamă, faptul îl neliniști și mai mult.

„Să-i fi înfrînt ghiaurii pe vitejii vulturi ai noștri și vin acum să se răfuiască și cu noi ?“ stătu el să se întrebe. „Nu, asta nu se poate, fiindcă, oricum, parte din oameni tot ar fi scăpat sau măcar cîțiva care să ne fi dat de știre . . . Ori, aflînd că ne-am rupt în două, au făcut și ei același lucru, cei din față venind anume să se măsoare cu puterea noastră ? Asta ar fi mai de crezare. Ba, chiar așa trebuie să fie, căci pînă și înfățișarea lor arată că n-au avut încă a face cu iataganele noastre ! Deci,

în ciuda întristării că nici în noaptea care se lasă nu vom putea afla ce-i cu ceambururile duse înainte, să ne bucurăm că și bătrînețile noastre vor avea mîine prilejul să arate tinereții ce pot ele cînd le încearcă dreapta mînie ! Așadar . . .“

Așadar, înălțînd prăjina cu steag alb menit a-l dumiri pe vrăjmaș pentru ce este dată noaptea omului și cam cine cutează să o tulbure, cum și dînd prin crainici strigări lămuritoare în privința asta, Albu Sultan, după ce își făcu ruga și spălarea de seară și se încredință de la pîndari că ghiaurii par să se fi lămurit pe deplin și că se pregătesc și ei de hodină — hodini-i-ar Allah pînă cînd l-om ruga noi să-i deștepte ! — se cățără în daurita-i coșmagă pe roți muncit de întristări și bucurii, cu îndestul de slabă nădejde în privința somnului.

Nădejdea asta se adevăra în toată a ei slăbiciune nu peste mult, căci nu peste mult se arătă în coșmagă bătrînul zagan Calepi însoțit de doi gonași în straie colbăite, ce se surpară numaidecît în genunchi înaintea slăvitului răstignit de nesomn în așternut, dînd a-i apuca poalele caftanului de noapte și neîncălțații încă papuci, spre a depune sărutarea de credință și cuvîntînd precum urmează :

— Slăvite stăpîne, venim din partea vitejilor vulturi ai tăi Tamiz-mirza și Bicaz-mirza, viitorii preaumili petitori ai inimei și mîinii frumoaselor tale hanîme Zaira și Rafira spre a te vesti că, din voia și cu ajutorul lui Allah, după ce au ieșit din grele încercări prin împruțite gloduri și cîteși altele puse la cale de viclenii ghiauri de prin partea locului, au izbutit să spulbere în vînturi spurcata lor oaste, mai rămînînd o nemica toată din ea, pe care au de gînd să o mîntuie mîine, după răsăritul soarelui. Leșurile lor presară toată cîmpia din jur, bucurînd corbii cerului și inima lui Muhamed din sfînta Medină . . .

— Slavă lui Allah și vitejilor vulturi ai noștri, prinse a surîde slăvitul, simțînd cum i se topește toată întristarea de pînă atunci. Da' de ce nu mi-au dat ei nici o veste pînă acum ?

— Fiindcă veștile bune, precum știi, stăpîne, mai bine este să le dai la urmă, după ce te-ai încredințat că nu

mai pot fi urmate în nici un chip de altele mai puțin bune, cutezară a surîde și solii.

— Cu adevărat așa este, iubite slugi ale noastre, dete din cap bătrînul, parcă mai prinzînd nădejde în privința somnului din noaptea asta, fără a bănuî deșertăciunea și a acestei nădejdi fiindcă numaidcît cei surpați înaintea sa sloboziră cîte un oftat și, pogorînd iar ochii în pămînt, cuvîntară și cele necuvîntate pînă atunci, bineînțeles numai prin gura unuia din ei :

— Și mai venim, slăvite stăpîne, din partea vitejilor vulturi ai tăi Tamis-mirza și Bicaz-mirza spre a te pofti să nu le porți grijă în nici un fel și nici să cauți cumva să le vii în ajutor, fiindcă, precum ți-au mai spus, n-au trebuință de asta, ci să porți grija lui Șamat și lui Batti, ducîndu-te fără zăbavă într-ajutorul lor, căci mincinoasă solie ți-au trimes cu privire la izbînzile lor în Țara Leșească...

— Cum așa ? ! făcu ochi mari bătrînul han, simțindu-și pe ducă acum și toată bucuria. De unde știu ei asta ?

— De la niște prinși din rîndurile panțirilor leși pe care trădătorul de la Wawel i-a trimes iar împotriva noastră în Moldova.

— Și ce-au spus prinșii aceia ?

— Că praf te vor face deolaltă cu moldovenii, după cum tot ei, și încă neajutorăți de moldoveni, au făcut praf ceambururile tale ce chipurile, ar fi dat foc așezării de sub cetatea Cameniței...

Știindu-se încă nefăcut praf, ba chiar dimpotrivă, dar mai și știind că unii îndrăgostiți au prostul nărav de a zvînta pînă și apele cu ale lor minciuni, ca doar-doar să cîștige ce și-au pus în gînd, în cazul de față fiindu-i cam greu să cumpănească temeinic care din tuspătru au dat în meteahna asta, bătrînul ridică oarecum mirat din umere, întrebînd :

— Da' de ce să ne fi mințit cu privire la izbînzile lor în Țara Leșească vitejii vul...

— Fiindcă nu sînt nici viteji, și nici vulturi ca Tamiz-mirza și Bicaz-mirza, dacă nu ți-i cu bănat că-ți spunem, slăvite stăpîne. Și apoi, fiindcă poftesc să dobîndească pe nedrept și prin înșelăciune ceea ce pe drept și pe cinste

se cuvine altora, dacă iarăși nu ți-i cu bănat că-ți spunem, căci bănuiești la ce umiliți ne îngăduim a gândi...

Deși răspunsul era precum îl așteptase, făcându-l să se gîndească la rîndu-i în ce încurcătură îl pot vîrî pe un părinte niște hanîme frumoase cum sînt Zaira și Rafira lui, precum și îndeobște la frumusețea femeii care, orbindu-ți vitejii și tulburîndu-le mințile, îți poate cu adevărat șterge ceambururi întregi de pe fața pămîntului, Albu Sultan spuse :

— Să zicem că vom da ascultare adevăraților vulturi ai noștri și că nu ne vom duce, precum ne poftesc ei, într-ajutorul vi... vi... hm, într-ajutorul lui Șamat și lui Batti, atunci cum rămîne cu cea de-a doua oaste a ghiaurilor, pe care de bună seamă ați văzut-o și voi stînd în neobrăzat popas în fața noastră? Că doar mîine, după răsăritul soarelui, aveam de gînd...

— Ceea ce aveai de gîrd, slăvite stăpîne, deteră a zîmbi cu îngăduință gonașii, va înfăptui dintr-un iureș în zorii zilei de mîine tinerețea vitejilor vulturi ai tăi Tamiz-mirza și Bicaz-mirza, pecetluind pe vecie atît popasul rămașitelor de-acolo, cît și al neobrăzaților de-aici, despre a căror îndrăzneală îi vom vesti chiar în noaptea asta. Așa încît, du-te, precum te poftesc ei, într-ajutorul neajutorăților din Lehia, fără altă grijă decît aceea de a te înturna cît mai curînd spre a te osteni aici doar cu primirea închinăciunii ghiaurilor ingenuncheați, precum ți-au făgăduit dintru-nceput vitejii vul...

Așadar, mare fu mirarea măriei-sale cînd, puțin după miezul nopții, fu vestit de ai săi, care nici că hodineau din cale-afară precum ar fi dorit Albu Sultan, că hoarda, folosind întunericul, își ia ușurel tălpășița de dinaintea lor, prinzînd să se scurgă îndărăt pe drumul venirii sale încoace. Neștiind încă ce se petrece în tabăra lui Cărăbăț și dacă i-or putea fi cu adevărat de folos cele două steaguri de oaste trimese în spatele nohailor, tînărul voievod se gîndi că, orice s-ar întîmpla acolo, prilejul de a-l păli pe Albu Sultan aici nu trebuie scăpat în nici un fel, și asta cu atît mai mult cu cît bătrînul și nimeni altul încălcase

primul porunca preasfîntului privitoare la cele ce are de făcut omul noaptea, căzînd astfel tot el în păcatul mişeiilor ce se folosesc de ea pentru altele . . .

Mai zicîndu-şi că, făcînd asta, urma fără să vrea sfatul hîtrului său căpitan Petrică privind cîştigul ce l-ar putea avea într-o bătălie sub lumina stelelor cu o oaste care aruncă înainte de toate în cumpănă viclesugul, şi nu numai acela al omului, măria-sa chemă îndată la el căpitanii de steaguri dîndu-le atît porunca de încălecare cît şi unele îndrumări ce se puteau dovedi spre folosul tuturor, căci porneau dintr-acelaşi învăţ . . .

Şi iată cum se face că, urnindu-se din loc cam fără chef şi tot aşa apucînd drumul Cameniţei, fiindcă, oricît de liniştitoare şi dătătoare de nădejdi păreau vorbele gonşilor, gîndurile, păcătoase cum sînt ele îndeobşte, îl trăgeau îndărăt la cele ce vor face mîrzacii săi Tamiz şi Bicaz, tot sîcîindu-l cu întrebări privitoare la ştiuta meatehnă a îndrăgostiţilor, se pomeni Albu Sultan că înaintează într-un galop cu adevărat drăcesc. Şi asta nu fiindcă ar fi găsit un răspuns liniştitor la sîcîitoarele întrebări, răspuns ce-l grăbea înainte spre vitregiţii de soartă mîzarci ai săi din Lehia întru scăparea lor din bocluc, ci fiindcă se văzu deodată singur nevoit să scape de blestemaţii moldoveni, care, întindînd cu chiotele lor sfînta pace a nopţii şi călcînd în picioare buna înţelegere încheiată de cu seară, se năpustiră cu arcanele şi oţelele în coada ceambururilor sale, nevoindu-le să-şi iuţească pasul . . . Auzea şi el acele chiote îndepărtate şi îşi aminti că le mai auzise cîndva la un mal al Prutului, cînd cu trădarea lui Sigismund, numai că atunci dăduseră zorii şi se auzeau ele de peste apă, iar acum zorii erau încă departe, iar chiotele din ce în ce mai aproape, făcîndu-le mai spăimîntătoare parcă şi bezna din jur.

Repezise poruncă în urmă să i se deie de ştire din om în om cam ce se petrece acolo, însă ştirile, toate ca una, erau pe cît se poate de liniştitoare, spunîndu-i-se că ai săi nici că fac alta decît presară drumul cu leşurile ghiaurilor ce le calcă urma şi că dacă s-or învrednici tot aşa pînă la hotar . . . O fi, gîndea în sinea-i Albu Sultan, nedîndu-i mîna să gîndească altfel, iar de-o fi să fie aşa,

apoi n-or mai fi nevoiți nici ai săi viteji mîrzaci să se țină de făgăduința dată prin gonași, ingenuncherea Moldovei făptuind-o chiar el de pe acum a fie și din aiaștă grabnică năvală cu spatele la vrăjmaș . . .

S-ar fi oprit el, ce-i drept, cu dragă inimă să-l ieie din scurt pe voievod și să-i amintească față-n față și de la obraz de vechea datorie ce o are de plată pentru faptele bunelului și ale părintelui său, care l-au ucis pe Mongu, pe solii lui Zain-han și multe-multe altele dacă nu era afurisita asta de beznă ce-ți fură din ochi drumul cu toate din jur, îți poticnește caii și te zorește încotro nu ți-i zorul prea mare. Ori, așa, bună este și plata ce i-o dau și ceambururile din coadă !

Numai că de la o vreme băgă el de seamă că chiotele urmăritorilor se auzeau nu numai din spate, da' și din părți și încă îndestul de aproape . . .

Pentru nimic în lume n-ar fi crezut careva că acesta va fi răspunsul lui Albu Sultan la solia trimeasă la Perekop ca din partea și din porunca de ultima clipă a înălțimii-sale Sigismund I. O, îngrozitor răspuns ! În ciuda tuturor încercărilor armiei lui Adam Dzwonkowschii de a ține piept puhoiului tătăresc, ea se văzuse nevoită să dea îndărăt în fața lui, pierzînd ca la jumătate din oameni și o seamă de tîrguri podolene. Ardea așezarea de sub cetatea Kame-neț-Podolsky, orașul de rezistență al ținutului, ardeau Huseatinul, Zartkowul, Tarnopolul . . .

Va veni oare și rîndul Lwowului ? se întrebau unii, scrutînd zarea spre a vedea dacă nu cumva vin ajutoarele cerute acum cîteva zile de general înălțimii-sale, căruia îi arătase în amănunt cele întîmplate. Ajutoarele nu se vedeau, dar se vedeau, în schimb, parcanele din fața orașului ridicate de hoardă ca la vreo verstă depărtare de zidurile și valurile de pămînt în spatele cărora se afla oastea leșească, străjuind pustietatea ulițelor vechiului tîrg.

Le suna încă în urechi grozava larmă iscată acum cîteva zile de prohodul localnicilor porniți în bejenie cu ce brumă de boclucuri au putut apuca, spintecată de țipetele muie-

rilor și scîncetele celor mici duși în cotige sau de mîină pe neștiutele căi ale sorții. Aceștia avuseseră încă un dram de noroc, dar ceilalți ? . . .

Revedeau ca-ntr-un năprasnic vis înaintea ochilor plozii vînați cu sulița prin așezările părăsite de ei și sălțați deasupra capetelor întru înspăimare, mumele batjocorite chiar sub ochii lor, printre leșuri, la scurtele popasuri între două năvale ale hoardei și tot atîtea retrageri ale lor, chipurile schilodite ale prinșilor, mormanele de morți . . .

O, cine, Sfîntă Fecioară, se întreba ades generalul, făcîndu-și vină lui și altora pentru cele ce vedea, cine a început acest blestemat joc diplomaticesc cu hoarda asta sălbatică aflată dintotdeauna sub oarba ascultare a Porții, din veac vrăjmașă Lehieii și celor de-o credință cu ea ? El, Adam Dzwonkowschii, l-a început ? Ha ! . . . E drept, cei care l-au început și care au încercat să-l atragă și pe el în jocul acesta erau în temniță acum, dar, și aici se pune întrebarea : oare numai a lor este vina ? Oare nu el, Adam Dzwonkowschii, i-a dat în vileag înălțimii-sale, îndată după faimoasa adunare a căpitanilor de la Sniatyn, cele puse la cale acolo împotriva Moldaviei ? Și de ce, te întrebi, refuzînd ajutorul fățiș pe care-l cerea Krafft, înălțimea-sa n-a luat *atunci* măsuri împotriva nemernicului prusian ? Trăgea vreo nădejde cumva ? . . . Și ce-o fi vrînd de la moldoveni, la urma urmei ? Să-i vadă ingenuncheați sub puterea schiptrului său ? Bine ar fi, numai că asta nu se poate. Au mai încercat și alții înaintea lui, da' pînă la urmă s-au lăsat păgubași. Vrea să-i aibă prieteni împotriva turcilor ? N-ar fi rău nici așa, numai că prietenii altfel se cîștigă, și în nici o împrejurare prin adăpostirea trădătorilor din țara ce ți-o dorești prietenă și prin asmuțirea altora împotriva ei. Moldovenii au simțit asta, luîndu-și măsurile lor de prevedere. Și chiar dacă n-au putut scăpa în totul de lovitura hoardei stîrnite de Krafft și ceilalți, tot ei pesemne au izbutit să îndrepte — și pe bună dreptate ! — parte din ea împotriva Lehieii.

Acum, o singură întrebare se pune pentru toți, și anume : va ști Ștefăniță să-l răzbească pe Albu Sultan ? Căci numai de înfrîngerea lui acolo atîrna scăparea lor aici.

Nu încapă îndoială că nu de frica lui Dzwonkowschii s-au oprit mîrzacii săi Şamat şi Batti, ridicînd parcame şi punînd tabără. Chiar prinşii lor spun asta. Şamat şi Batti îndeplinesc astfel porunca hanului şi aşteaptă, după cum aşteaptă şi ei, întăriri, numai că întăririle pe care le vor primi ei nu se vor mărgini la cîteva polcuri¹ de cavalerie ca cele făgăduite de înălţimea-sa şi nevenite încă pînă acum, ci vor fi chiar ceambururile ce alcătuiesc grosul oastei lui Albu Sultan, revărsate deocamdată asupra Moldaviei, după cum tot prinşii nohai au mărturisit. Atunci, nu numai Lwowul va fi în primejdie, ci poate chiar sfînta Cracovie, muma tuturor...

În lungul zidurilor şi valurilor de pămînt vedeai pan-tiri descălecaţi stînd pîlcuri-pîlcuri în iarbă ori pe pietre, cu caii alături, unii îngrijindu-şi singuri ori ajuturaţi de tovarăşi rănile, alţii scrutînd cu ochi trişti depărtarea ori mestecînd, cu privirile în pămînt, cîte un coltuc de pîine uscată. Obrazuri trase, năpădite de barba nerasă de mult, coifuri şi platoşe stîlcite, guri mute de îndurerare şi neputinţă...

Halal armie ! ofta Adam Dzwonkowschii, ferind privirea de întrebătorii ochi ai oştenilor săi. De n-ar fi fost ţintuiţi locului de porunca hanului lor şi de le-ar veni cheful să-şi pună mintea cu ei, nici că ar mai fi nevoiţi nohail să folosească armele, ci i-ar vîna numai cu arcanul ca pe nişte nemernici şi neputincioşi cum au ajuns ! Şi cînd te gîndeşti cum arătau aceşti oameni înainte de a da năpasta peste ei ! Ce armie strălucitoare, ce trupuri trase prin inel, ce mîndreţe de chipuri !

Văzîndu-i Sigismund la ultima lui venire acolo, rămăsese atît de încîntat de ei şi de a sa putere, încît, chiar şi bănuind de-acuma că, în ciuda tuturor demersurilor la Perekop, ar putea fi lovit de tătari, mai-mai că nu dăduse porunca de a trece hotarul Moldaviei spre a-l pedepsi pe Ştefăniţă pentru „îndrăzneala“ de a-i fi risipit pe lefegiii lui Krafft şi ai lui Petrea Pribeagul, apoi pentru întîmplarea cu tătarii, la Prut, cum şi pentru faptul că l-ar fi minţit, printr-o solie a lui în privinţa trădării unor capi ai sfatului de la Suceava, vechi prieteni ai Lehie, întemniţaţi

¹ Regimente.

acum de voievod... Deci, tot Ștefăniță era de vină! Și asta voia s-o facă, fără știrea Seimului!

Noroc de principesă, care-l însoțise în acea vizită. Înțeleaptă femeie! Ea, Bona Sforza și nimeni altul i-a mai răcorit mințile, amintindu-i de spusele solilor moldoveni în legătură cu cele ce li s-ar putea întâmpla dacă ai lor, văzîndu-se loviți de-aici, s-ar da fățiș de partea Porții otomane, chemînd-o într-ajutor prin Moldavia... Bine că o încunoștiințase de solia aceea, căci, într-adevăr, nu le erau de ajuns tătarii, ce și singuri sînt pe cale să-i dea gata, ci-i mai aveau pe turci și pe moldoveni în spate! Halal înțelepciune! Halal politică!...

Și dacă s-ar astîmpăra măcar acum, da' vezi că nu! Se mai întrebau unii ce-or fi căutînd la Cracovia feciorii lui Luca Arbure, acest portar al Sucevii căzut mai demult în dizgrația tînărului voievod tocmai pentru vederile sale ce se apropiau de ale lui Sigismund, fără a mai vorbi de cîte mai știau despre înfloritoarele nădejdi ale aceluiași Arbure răsădite în mînoasele pămînturi de prin preajma Sniatynului... Să fi venit frații anume ca să „facă lumină“ în legătură cu amintita trădare a boierilor din sfat și să-i ceară acea intervenție în Moldavia? Tot ce se poate! Și tocmai acum și-a găsit să-i găzduiască, acum cînd ar avea mai mult ca oricînd nevoie de prietenia tînărului voievod și de o izbîndă a lui asupra lui Albu Sultan! Mare lucru ar fi și mare noroc pentru ei ca Ștefăniță, amenințat acum fie numai și de hoardă, să nu se gîndească și la cîștigul ce l-ar avea în cazul trecerii sale de partea Porții, spre a le plăti în felul acesta pentru toate!...

Dar iată că, într-o dimineată, nu mică fu bucuria bătrînului general Adam Dzwonkowschii cînd se pomeni dezmeticit din somn de următoarea veste adusă într-un suflet în cort de unul dintre aghiotanții săi:

— Pan ghenearal, vin polcurile din Cracovia!

Bucuria îi crescuse și mai mult după ce, aruncîndu-și pe umeri mundurul și dînd buzna afară, văzu în fruntea chipeșelor șiraguri de husari ai înălțimii-sale pe polcovnicul Lech Zarnețchii, vechi tovarăș de arme al său, și, totodată, legislator de vază în Seimul crăiei, venind la trap întins, într-o svită de ofițeri tineri, cu obrazuri surîzătoare.

Zărindu-l în fața cortului pe Dzwonkowschii, polcovnicul dădu strigare de onor către general, apoi, repezind câteva porunci ofițerilor din preajmă, se desprinsе de ei venind năpustit spre acesta.

— Ce-ți mai fac nohail, bătrîne prietene ? strigă el, sărind încă destul de tinerește din șa și îmbrățișându-l furtunos pe general. Tot își mai așteaptă hanul ?

— Tot... făcu Dzwonkowschii, nedumerit de această revărsare de veselie, ce nici că-i părea la locul ei în împrejurarea în care se afla și pe care o cunoștea cît se poate de bine și polcovnicul, deoarece anume pentru încercarea de a găsi o ieșire din ea fusese trimis încoace.

— Lungă le va fi așteptarea asta ! urmă a zîmbi Zarnețhii fără să se sinchisească de înfățișarea posacă a prietenului ca și de nedumerirea lui. De aceea se cade să le-o scurtăm pînă-n zorii zilei de mîine, după ce mi s-or mai odihni oamenii și caii, că destul drum am străbătut !

— Da' ce s-a-ntîmplat ? se scutură generalul, înghiontit parcă de o presimțire cum nu mai avusese în ultima vreme.

— N-ai aflat încă nimic ? întrebă mirat Zarnețhii, cercetîndu-l în luminile ochilor și, văzîndu-l nedumirit, adăugă :

— Ei bine, află că Albu Sultan, rănit la cap chiar de voievoda Ștefăniță, abia a fost scos de barbă din Nistru de către nohail săi care au izbutit să apuce malul podolean. Mai află că cei mai de frunte mîrzaci ai săi Tamiz și Bicz, cărora le-a încredințat cea mai mare parte a ceambururilor din Moldavia, au fost uciși, iar trupurile lor tîrîte în galopul cailor, spre înspăimîntarea hoardei fugărite, și aruncate în aceeași apă. Iar că din cele cincizeci de ceambururi cîte le-au avut acolo, numai trei să tot fi scăpat dincolo...

— Vivat ! strigă bătrînul general răzbit de cele ce auzea, apoi, apucîndu-l de umere pe polcovnic și scuturîndu-l zdravăn : Da' de unde ai aflat asta ?

— Toată Lehia a aflat, în afară de tine ! Au întărit știrеa niște gonași de-ai lui Ștefăniță. Spun cei care au fost de față că l-ar fi întrebat totodată pe al nostru Sigismund dacă nu cumva ar avea nevoie în Podolia de ajutorul voievodului lor...

— Și... care a fost răspunsul ?

— Răspunsul îl vezi înaintea ochilor, rîse Lech Zarnetșchii, că altminteri ne-ai fi așteptat poate mult și bine. Se temea că, trimițîndu-ne înapoi, ar slăbi prea mult garnizoana Cracoviei, unde visa Albu Sultan să ajungă. Ori acum, fiind în joc onoarea coroanei...

— Într-adevăr, răsuflă ușurat și generalul. Care va să zică, îi lovim mîine pe nohai ?

— Îi lovim, după ce i-om bucura de asemenea cu vestea ce ți-am adus-o, dacă nu vor afla și singuri pînă atunci.

Bătrînul general rămase cîteva clipe pe gînduri, apoi, luîndu-l de braț pe polcovnic și pornind cu el spre cort, întrebă :

— Da' ia spune, prietene, cine sînt cei doi rocmiștri tineri care călăreau în dreapta ta ? Parcă nu i-am mai văzut pînă acum.

— Sînt feciorii portarului Sucevii, Toader și Nichita Arbure, despre a căror fugă de-acolo ai aflat de bună seamă.

— Ei sînt ? se nedumeri generalul, oprindu-se locului. Și ce caută ei în rîndurile husarilor tăi ?

— Neizbutind deocamdată, precum mi-au șoptit unii de pe la curte, să-l hotărască pe Sigismund la o acțiune deschisă împotriva Moldaviei lor pentru niște păcate ce le-ar avea pe suflet tînărul ei voievod, i-au cerut îngăduința măcar să se bată pentru slava coroanei sale..., rîse Lech Zarnetșchii. Se aude că gonașii lui Ștefăniță, după ce au primit refuzul lui Sigismund ca voievodul lor să ne ajute, dînd cu ochii de semenii lor în straie de rocmiștri ai acestuia ar fi spus : degeaba se îndîrjește el, Sigismund, fiindcă de ajutorul moldovenilor, precum se vede, tot are nevoie, atît aici cît și dincolo, în Moldavia... Ceea ce îi dă cu adevărat dreptul să nu se îndoiască o clipă de izbîndă, dar, bineînțeles, numai de izbînda *împotriva nohailor*.

Zi de sărbătoare ca aceasta n-a mai cunoscut vechea așezare a Hîrlăului încă de la sfîrșitul domniei lui Ștefan Bătrînul, după vestita bătălie de la Codrii Cosminului. Fusese hotărîtă de ziua sfîntului Dimitrie, după culesul roadelor pămîntului, întîrziat mult tocmai din pricina mai

sus arătatelor întîmplări care au zguduit atît Țara Moldovei, cît și întreaga Lehie, făcîndu-i pe oamenii locurilor să înlocuiască pentru o vreme grija dintotdeauna a gospodarului cu grija oșteanului nevoit să apere cu brațul ce cu brațele pusese și crescuse întru îndestularea sa și alor săi.

Cu vreo două săptămîni înainte, după ce se arătară călăreți de la hotar, deteră clopotele prin tîrguri și sate vestind pămîntenilor izbînda cea mare de-aici și din Lehia împotriva hoardei, precum și întoarcerea din bătălie a mării-sale Ștefăniță-voievod, carele îi poștește pe toți la ospățul ce-l va da în tîrgul Hîrlăului, fiind el mai în drumul tuturor, spre cinstirea celor vii și celor ieșiți din rînduri întru veșnica slavă a aistui neam.

Așa încît, isprăvind prin livezi și podgorii cele ce erau de isprăvit și încărcînd în căruțe dania în balerce și merinde a fiecărui gospodar cuvenită într-aceeași măsură tuturor, localnicii prinseră a se alătura pîlcurilor de oaste ce se scurgeau de la Nistru, ținînd de-a valma cu ele același drum și înfrățindu-se într-aceeași veselie care sporea neconținut. Vorbelor de duh și rîsului, ce-s date omului anume să supraviețuiască la toate năpastele abătute asupra capului său, li se adăugau țurluiturile vesele ale cimpoaielor și tilincilor, zumbăitul dairelelor și cobzelor, clămpănitul lăutelor neieșite de mult în horele de duminică din fața făgădaiei, că doar nu s-a pomenit încă pe lumea asta horit și voie-bună numai de muieri și moșnegi înjghebate, cînd floarea satului dusă este să apere rosturile fiecăruia din ei.

La Hîrlău, în fața polatelor domnești împodobite cu prapure și împletituri din frunze și flori, apoi pe toată ulița mare pînă dincolo de făgădăul lui chir Avramian, gătit și acesta cu gherdane de tufănici și scoarțe scoase în ceardac și la toate ferestrele, spre cuvenita pohfală a stăpînului, bubuiau cîteva tabulhanale aduse din tîrgurile mai răsărite ale Botoșenilor și Romanului, aflate mai în preajmă, înveselind norodul revărsat de peste tot în straie de săr-bătoare.

Încă nu se dăduse cep poloboacelor și balercelor așezate în mai toate porțile, încă nu se înjghebau hore și nici chiuituri nu se auzeau ca în toi de petrecere, oamenii mari veselindu-se deocamdată cu șaga, iar plozii cu hîrjoana în mijlocul drumului, fiindcă toată lumea era în așteptare. Deși unele pîlcuri de oaste intraseră de cîteva zile în Hîrlău și așezaseră tabere în preajmă, temeiul în frunte cu măria-sa și ai săi căpitani de seamă încă nu se arătase. Zăboveau pe drumul întoarcerii, pentru a cerceta prin așezări stricăciunile și pagubele pricinuite de hoardă, răsplătind cu danii întărite prin hrisoave domnești pe mai păgubiții dintre toți, alinînd și îmbărbătînd acolo unde era nevoie. Urmau să între azi, de ziua marelui mucenic, în Hîrlău, precum vestiseră crainicii, și oamenii își țineau cumpătul, după obiceiul țării.

Lume multă se strînsese și în fața bisericii domnești din deal, unde sfinția-sa Teoctist mitropolitul, în bogată sfită de aur, se pregătea deolaltă cu alți mari slujitori ai Domnului, gătiți și ei în odăjdii scăpărătoare, de slujba cea mare a întîmpinării măriei-sale și a vitejilor săi oșteni, care au izbăvit țara de diavolul ce o tot amenința de la o vreme, plătindu-i în numele Celuia de Sus pentru toate spaimele și pătimirile supușilor săi.

Cam pe la prînzisor se vesti intrarea alaiului în tîrg. O vestiră mai întîi surlarii, apoi răpăiră darabanele, urmîndu-le glasul puștelor de la curte și al clopotelor de peste tot. Mulțimea se îmbulzi spre ulița mare, zbucniră primele urale. După șiragurile de viteji împlătoșați, purtînd în frunte steagul verde al domniei cu capul bourului, însemnul puterii, jucînd în faldurile lui și deschizînd calea, venea un pîlc de alți viteji numai în cămăși de zale, rînduiți în patru laturi, ce închideau la mijloc pe voievod și căpitanii acestuia. În urma lor călăreau boierii cei mari în arme grele, ca buzduganul și palele lungi cu mănunchiul de apucat în două mîini, urmați de oastea cea mare a țării împărțită pe steaguri de călăreți sprinteni, ușor armați, care se întindea pe multe verste în urmă.

Înainte la pas, cu dîrlogii slobozi, mulți avînd brațul ori capul înfășat — însemne ale tot atîtor răni căpătate

în luptă — însă fiecare obraz purtînd pe el mulțămirea omului după o treabă mîntuită cu bine.

Cam în dreptul făgădăului, în mulțimea pestriță adunată pe medean și în lungul uliței, toată numai ochi care-l sorbeau cu nesaț pe tînărul voievod ce tocmai trecea pe acolo în coif cu bold și platoșă de aramă, se stîrni dintr-o dată mișcare. Se auziră strigări către oameni să se deie în lături, se iscă larmă și îmbulzeală. Vădit lucru, cineva voia să iasă înainte.

Înțelegînd asta, tînărul voievod strînse dîrlogii și dădu porunca de a deschide calea celorla cu rîvna de a veni înaintea lui. Neștiind despre ce este vorba, dar cu un ghimpe de presimțire în inimă, rămase încruntat și în descumpănire cîteva clipe, numai că zîmbetul îi reapăru pe obraz îndată la cele ce-i văzură ochii.

Împresurat de slugi în straie de sărbătoare, ce luptau de-al naibii cu coatele și gura, venea burduhosul făgădar în caftan înzorzonat cu alesături și găitane, cu cucă blănită de mare neguțător în creștetul capului și cu ditai plosca în mîină, ascunzînd parcă pe cineva în spatele lui. Inima zvîcni năprasnic în pieptul tînărului voievod, căci nici greu nu-i era de ghicit cine putea fi acolo...

Într-adevăr, ieșind în locul împresurat din patru laturi de oșteni și surpîndu-se chir Avramian cu slugile în colbul drumului, numai că răsări în spatele său mîndrul chip al Șerbegăi. În rochie de zarpa roșie, cu ceapsă lucrată în flori și de aceeași culoare așezată pe păr, cu zgărdan din drot de aur la gît și cu icușari în urechi, călcînd cu grijă ca să nu-și împle cu colb bușmachii de iuft ce ieșeau la vedere de sub poalele rochiei, Șerbega se opri lîngă tătine-su și, slobozind o scurtă fulgerare din ochi către cine trebuie, îi coborî repede în pămînt, făcînd un reveranț adînc și aducînd cu sfiiciune în față tîpsia cu colac rumen și sare ce o ținea în amîndouă mîinile.

— Măria-ta, dete glas făgădarul, căscînd ochii și clipind ca de prea multă lumină revărsată de acel soare tînăr răsărit dinaintea-i, îngăduie-mi a-ți ura din partea-mi, că te îndrăgesc doară precum bine știi încă de pe vremea cînd erai un prunc, cum și din partea aistui boboc de fată al meu, podoaba bătrînețelor mele, ce ți-o fost și-ți rămîne

prietenă, dar pe care o năpăstuiește cu nepăsarea și îi lasă inima să se ofilească nemiluită de dătătorea de viață lumină a ta, zic, îngăduie-ne să-ți urăm bun venit cu izbîndă împotriva varvarilor într-aiastă frumoasă așezare a noastră și să te rugăm să guști din pîinea plămădită chiar de mîinile crăiței ce-o vezi înaintea-ți, precum și să dai dușcă din aiastă ambrozie cu sfințenie păstrată pentru o anume zi în beciurile celui mai cuprins făgădar dintre hotarele Moldovei !

Pălit de o nouă fulgerare a sfioșilor ochi pogoriți în pămînt, în vreme ce lua din tîpsie și dădea dușca din ploscă, și înțelegînd cum nu se poate de bine întregul tîlc al istoriei de față cu tot înnodămîntul și deznodămîntul ei, că doar tărăboiul de la făgădău ajunsese, precum era de așteptat, și la urechile sale, numai graba plecării în întîmpinarea lui Albu Sultan împiedicîndu-l atunci să tragă foloasele cuvenite, tînărul voievod surîse unui anume gînd privind îndeobște oamenii și năravurile lor. După care, poftindu-i inima să-i mai supuie unei încercări pe cei de față, întru mîntuirea sa de păcate, grăi către cei doi, părinte și odor, precum urmează :

— Mulțămindu-ți ție și aiestei podoabe a tale, cum spui, cinstite făgădar al nostru, pentru frumoasa primire ce mi-o faceți, nu pot să nu vă împărtășesc atît mirarea ce mă încearcă pentru năpăstuirea de care mă faceți vinovat, cît și supărarea pentru mai puțin frumoasa primire pe care ați făcut-o unuia dintre cei mai de seamă căpitani ai noștri chiar în casa domniei-tale, chir Avramian, unde, după cum am știință, acest căpitan al nostru se bucurase înaintea vreme de dragoste și bună ospete.

Năucit în prima clipă de vorbele ce le auzea și la care nu se așteptase pentru nimica în lume, din adîncă-i credință că cele puse la cale împotriva lui Gliga nu puteau decît să-l bucure pe Ștefăniță, făgădarul, pe care vodă îl poftise între timp să se ridice în picioare, căscă iar ochii, strigînd :

— Îngăduie, măria-ta, unui părinte să apere ce are el mai scump pe lumea asta de un dezvățat, chiar dacă este el cel mai de seamă căpitan al măriei-tale și nu-ți fie cu bănat vorbele privitoare la năpăstuirea din partea-ți, cu

nepăsare, a Șerbegăi, fiindcă așa este și fiindcă, folosindu-se de aiastă nepăsare a măriei-tale din prietenie pentru el pornită, dezmațatul...

Aici, făgădarul își înghiți vorba căci simți în ceafă o fornăitură de cal. Cătînd îndărăt, văzu deasupra-i un ochi, un singur ochi ațintindu-l asemeni focului Gheenei de după o legătură care înfășa un cap prea cunoscut domniei-sale... Feri, spăimîntat, în lături, mai să scape plosca din mîna, țipînd ca din gură de șarpe, în hohotele de rîs ale mulțimii :

— Săriți, dezmațatul ! Vre să mă omoare !...

Numai că Gliga nu avea asemenea gînduri. Ieșise, ce-i drept, în spatele celor doi spre a le aminti că se află acolo și stătea ca un arhanghel al pieirii deasupra cugetelor lor, gîndind cît se poate de pașnic la dreptatea cea mare a județului de-apoi.

La asta pesemne se gîndi și măria-sa, că de-aceea poate, cercînd a ușura acele cugete — și oarecum pe al său — de plata ce cu adevărat s-ar putea să le fie cerută cîndva, se întoarse spre pocăita și multîncercata odraslă a făgădarului, întrebînd :

— Ia spune, Șerbega, da' cu mîna la inimă : drag ți-i Gliga ?

Trecînd oarecum și ei spaima prin care abia trecuse părintele său la vederea Gligăi și simțînd că nu-i vreo primădie din partea acestuia, Șerbega lăsă iar cu nevinovăție ochii în pămînt, bineînțeles, după o altă fulgerare spre cel cu întrebarea, numai că tot atunci, spre a preveni mai știi ce gugumănie din partea ei, că doar știa ce poate o minte de găină și mai cu seamă atunci cînd nu-i nici găină măcar, bătrînul făgădar, încredințîndu-se mai întîi și el că vrăjmașul din spatele său tot pașnice gînduri are, numai că răcni :

— D-apoi cum să-i fie drag, măria-ta ! Auzi, un căpitan, și încă cu bostanul spart pe deasupra, cînd sămînța noastră din Trapezunt se trage, cînd moșii noștri cu Comneni-împărații Bizanțului la o masă au stat, de taclale, unele fete ale noastre împărătițe ajungînd cu vremea...

Din păcate, nici măria-sa și nici ai săi căpitani nu putură auzi urmarea acelor vorbe de minune fiindcă se împot-

moliră ele în potopul de rîs al mulțimii, izbucnit din toate părțile. Abia se ținea de rîs pînă și Gliga, lecuit pesemne de-a binelea de boala ce-l perpelise atîta vreme. Stătu, surîzînd, și măria-sa pînă se făcu liniște, după care, luîndu-și o mină cît se poate de neguroasă, întrebă :

— Care vra să zică, numai însoțire crăiască i se cuvine aiestei împărătițe în pregătire ?

— D-apoi cum ! făcu făgădarul, azvîrlind priviri mîni-oase celora cu îndrăzneala de a rîde.

Lămurindu-se deci în privința gîndurilor lui chir Avramian, dar și mulțumit că-și făcuse datoria față de Gliga, lămurit la rîndu-i îndeajuns de cele ce auzea și vedea, tînărul voievod se gîndi că n-ar fi rău, fie numai și de ochii lumii, să aibă o întărire și din gura Șerbegăi, ce nu scosese o vorbuliță pînă atunci din pricina preagriuliului părinte al ei, deși fulgerările codaților ochi vorbeau îndes-tul pentru dînsa, curat azvîrlindu-l în fierbințeli. De aceea o întrebă iar :

— Și tu, Șerbega, n-ai de zis nemica în privința asta ?

Făcînd un alt reveranț și pogorînd tot așa ochii, după ce de data asta mai că-l dădu cu ei grămadă din șa, Șerbega suspină aieste vorbe :

— Zic ce zice tătucu.

Aici, nemairăbdîndu-l șaua se vede, tînărul voievod își smulse coiful cu bold și, năpustind mîna prin creasta-i zbîrlită, ca de cucoș, dete pinteni înainte, strigînd către cei ce-i ațînuseră calea și fereau acuma grăbiți, din ea, vorbele ce urmează :

— Poftescu-vă atunci la crăiescul ospăț ce-l vom da deseară, la curte. Mai ceva ca la Comneni-împărații Bizanțului are să fie și, totodată, prilej pentru încercarea norocului viitoare împărătițe ! . . .

— De n-ar fi fost pălit și înălțimea-sa de nohai, de mult eram slobozi, deolaltă cu toată țara, căci fără îndoială ar fi dat ascultare îndemnului feciorilor mei Toader și Nichita, spunea dumnealui Arbure, stînd pe un pat de scînduri așternut cu o velință, în hruba de sub zidurile cetății de scaun pe care o cunoaștem încă din zilele întemnițării

lui State și a oamenilor de nădejde ai lui Ștefăniță, când cu încercarea vornicului de a-l răsturna pe acesta.

În slaba lumină a opaițelor din ocnițele pereților negri și mucegăiți de vreme se mai vedeau chipurile lui Șarpe, Ivanco, Sima, Costea și ale tuturor celorla ce luaseră parte la ultima adunare din casa logofătului, apucați pe nepusă masă de oamenii lui Barbowschii, noul hatman al mării-sale, trimes să pună rînduială la cetate, alături de Felea, îndată după neizbutita încercare a lui Șarpe de a-i face scăpați din ghearele vicleanului. Lipseau de acolo doar dumnealor Gavrilă și Gheorghe, megieșii de la Scobinți ai vornicului, căci nu-i omeneste, știut lucru, să-ți vîri în bocluc prietenii ce cu dragoste ți-au pus în palmă nevisa-tul noroc... Ședeau toți în capul oaselor pe paturi ase-mănătoare, rînduite la perete, avînd alături străchinile de lut din care numai ce isprăviseră cina adusă de strajă. Afară căzuse întunericul. Printre zăbrelele ferestrelor ce dădeau în curtea cea mare a cetății licăreau primele stele răsărite deasupra crenelurilor zidului din față.

— O fi cum spui, pan Arbure, numai că acuma e prea tîrziu să ne mai gîndim la asta, clătină din cap stolnicul Stîrce, un bătrîn uscățiv, cu căutătură neliniștită. Zvonesc unii, după cum am putut auzi chiar cu urechile mele, că nohail nu ne-ar fi pălit nici pe noi și nici pe leși dacă nu trimeteai cartea ceea sangiacului de la Silistra, fiindcă Ștefăniță rînduise îndestul de bine lucrurile acolo. Ori, dacă zvonul acesta va răsufila în Lehia...

— Minciuni! strigă dumnealui Arbure, mișcîndu-se în așternut și făcînd să geamă sub el scîndurile patului. Minciuni scornite de Cărăbăț, ca să ne poată mai lesne lua capetele vicleanul! Înălțimea-sa craiul nu va da crezare unor baliverne ca aiestea, mărturie stînd înștiințarea ce-o știți, șoptită alaltăieri de Nicoară la urechea lui Șarpe, aci de față! Dacă nu toată țara, măcar noi să ne vedem slobozi și la bun adăpost în Lehia. Ori asta nu-i tîrziu niciodată...

— Bună înștiințare, nimic de zis, surîse strîmbul Ivanco, ridicîndu-se și pornind să umble de colo-colo prin dreptul paturilor, da' și mai bună era ea dacă cele făgă-duite se împlineau pînă acuma, sau măcar dacă venea ea

din gura altcuiva și nu a lui Nicoară, vîndut la fel ca și Gliga lui Ștefăniță !

— Asta așa-i, oftă, cu ochii în pămînt, slăbănogul postelnic Cosma Șarpe, numai că Nicoară al meu tot s-o cercat să facă ceva. Dacă mă gîndeam numai la mine, eram departe acum . . . S-o spăriet de urmări, amărîtul, de aceea i-o pus pe oșteni să ne lege la loc.

— Oricum, lui Nicoară îi mai putem da crezare, logofete, se învoi Săcuian Dragotă, paharnicul, întorcîndu-se spre strîmb. Se căiește de bună seamă pentru fapta sa și mă bate gîndul că ar face mai mult pentru noi dacă nu-l avea pe Barbowschii în spate. Mă mir numai cum de l-o lăsat Ștefăniță, după cele întîmplate, în același cin de sotnic.

— Nu de florile mărului l-o lăsat, fii pe pace ! rînji iar Ivanco, oprindu-se din preumblare. Îl știe ce poate, cum îl știe pe Gliga, cum îl știe pe Cărăbăț . . . Are să s-ajungă și el cum s-au ajuns aceștia.

— Da' mai cu seamă Cărăbăț, după ce s-o vedea scăpat de noi acum ! adăugi Sima vistiernicul, un om mărunt și pîntecos, fără fir de păr în obraz și în toată scăpărătoarea rotunjime a capului. Nici cu prăjina nu-l va ajunge la nas careva.

— Numai dacă nu-l va dibui și pe el vicleanul pînă la urmă cu amestic în moartea lui tătîne-su, urmă a rînji strîmbul.

— În privința asta, nu-i purta de grijă, logofete, grăi iar Sima. Vornicul n-o avut și nici că are feciori care să-i sape mormîntul, asemeni . . .

— Să taci, cîine ! urlă Ivanco, pălind dintr-o dată la obraz. Apoi, cu ochi de jăratec pornind asupra spînelui ce prinse a se trage spăimîntat îndărăt, spre perete : Eu n-am avut fecior, mă auzi ? ! Și iar, prăvălindu-se asupra lui și înșfăcîndu-l de gît : Și nici că am fecior, mă auzi ? !

Cu ochii bulbucăți, să-i sară din găvane, cu răsuflarea șuierătoare, vistiernicul horăi abia auzit, zbătîndu-se în strînsoare :

— Să . . . săriți ! Mă . . . mă . . .

— Lasă-l, nebune ! răcni Costea pîrcălabul, un bărbat vînos și încă destul de tînăr, sărind de la locul lui și apucîndu-l din spate pe Ivanco. Lasă-l, îți spun !

Dar văzînd că-i aproape gata să-l mîntuie de zile pe spîn, care nici că mai sufla parcă, îl răsuci de un umăr și, năpus-tindu-i un mai de pumn în falcă, îl prăvăli alătura de pat, slobozind printre dinți.

— Drept îi că de ucizi o dată, lesne-i și de-a doua oară să o faci !

— Nu-i mai amintiți de asta ! grăi dumnealui Arbure, scoborînd cu grăbire din pat și venind, deolaltă cu postel-nicul și ceilalți, spre locul pricinii. De venin, cum și de dragul nostru al tuturor a o căzut omul în păcatul ista ce-i macină sufletul, precum singuri vedeți.

Dar, băgînd de seamă că nici vistiernicul și nici Ivanco nu dau semne de viață, grăi către Șarpe :

— Ia, postelnice, adă din ciubăr o cană cu apă și tre-zește-i pre amîndoi !

Îndeplinindu-i postelnicul porunca și mai venindu-și cei doi într-ale lor, bătrînul se așeză în marginea patului lui Sima, ce-și freca de zor gîtul învinețit, cu ochii încă zgîiți de spaimă la Ivanco, carele, stînd acum în așternutul său, scuipa cu scîrbă din sîngele ce-i da prin buza crăpată și, oftînd din afundul bojocilor, spuse :

— Da, zic, de dragul nostru al tuturor a făcut ce-o făcut amărîtul de el. De dragul Moldovei noastre a făcut-o, cercînd să ne scape și să o scape de pierzania spre care ne poartă vicleanul, așa cum ar fi trebuit să fac și eu, sucind din vreme gîtul prokletului plod înainte de a apuca el să mă muște de moarte, așa cum ar fi trebuit să facă și amărîtul istlalt de Șarpe cu Nicoară al lui de îndată ce l-o simțit că se dă de partea vicleanului ! N-am făcut-o, iar acum sîntem pe cale de a plăti după cuviință greșeala, dacă, ferit-a sfîntul, se va dovedi o înșelăciune și înștiințarea de-alaltăieri.

Tăcură o vreme, fiecare gîndind la ale sale și ascultînd pașii străjerilor de-afară bocănind pe lespezile de piatră

ale curții. Într-un tîrziu, Costea pîrcălabul rupse tăcerea, întrebînd pe postelnic :

— Da-n afara celorla ce le știm, nu ți-o mai șoptit nemica la ureche Nicoară ? Nu ți-o dat, colea, să înțalegi, cam cînd și cum are să facă încercarea asta ?

Slăbănogul postelnic ridică din umere, grăi :

— Spusu-v-am tot ce mi-o spus, chibzuiți și singuri. Alta n-am înțeles, decît că de data asta se va cerca să ne scape pe toți, știe el cum, cu ajutorul unor iscoade ce ar fi venit din Lehia și cu care s-ar fi pus el în legătură. Doar că-i mai trebuie răgaz ca să-l îmbrobodească în vreun fel pe Barbowschii, că oamenii cu care vine el în temniță îi sînt credincioși toți, pînă la unul . . .

— Auzi-te-ar sfîntul și Maica Precista ! suspină dumnealui Arbure. O fi vrînd să-și ieie pesemne măsurile lui de prevedere, de-aceea întîrzie. Da' nu cumva ți-o dat să înțalegi, are de gînd să ne urmeze cu ai lui ?

— N-aș crede, că nu se desparte el cu una, cu două de Gliga. Are să măture binișor urmele ca nici aista să nu amiroase nemica, și atîta i-o fi ! Apoi, după o vreme : O, dacă erau panțirii leși la cetate !

— E-he ! . . . făcu și bătrînul portar. Cu panțirii și reiterii o scoteam repede la capăt, numai că și la asta s-o gîndit vicleanul luîndu-i de-aici, cum s-o gîndit la toate cîte nu ne-au trecut nouă prin minte . . .

— Ia tăceți olecuță ! sîsîi Costea pîrcălabul, care rămăsese cu ochii țintă spre una din ferestre și cu urechea ciulită tot într-acolo. Apoi, pornind spre ea și apropiind capul de zăbrele : Parcă nu se mai aud pași . . .

La aceste vorbe, se ridicară pînă și cei cu bușeala de-adi-neauri, venind ușurel, de-a-n grămadă, spre pîrcălab și întrebînd într-un glas, abia auzit :

— Chiar nu se-aud ?

— Ascultați și voi ! făcu acesta fără a se clinti din locul în care se afla.

Numai că tot atunci se auzi răsucindu-se cheia în broasca ușii în ferecătură de fier, apoi acesta se dete pe jumătate în lături și în ea se arată obrazul lui Nicoară. Feciorul Șarpelui azvîrli o privire temătoare înlăuntru și, zărind pîlcul de la fereastră, se întoarse făcînd cuiva semn

cu capul să-l urmeze. Numaidecît, în ușa dată vraște apărură o mîna de oșteni tineri ce veniră repede, împreună cu Nicoară, pînă la mijlocul mucedei încăperi.

Noul sotnic al mării-sale era pirpiriu și nu prea legat la trup, cu aceeași fereală în priviri ca și tătine-su. Cătînd, mai întîi, furiș la un oștean oacheș din dreapta sa, cu care intrase de fiecare dată în temniță și cu care, pesemne, se avea mai de-aproape, se întoarse spre al său părinte Cosma Șarpe, spunînd precum urmează :

— În sfîrșit, Barbowschii o plecat cu niscaiva treburi prin tîrgul Sucevii și ne-am gîndit să nu pierdem prilejul. Iaca, fac asta, ca știind ce te-așteaptă și îi așteaptă pe oamenii iștia pentru care ai pus strădanie rîndul trecut. M-o ajuns cîința, tătucă, și mila pentru voi și bătrînețile voastre...

Aici se poticni, încrucișînd iar privirea cu oșteanul cu care se avea mai de-aproape. Amintindu-și parcă de ceva, se întunecă la chip, căută din ochi pe cineva anume din pîlc. Găsindu-l, se întunecă și mai tare, spuse :

— Milă nu mi-i numai de ucigașul ista cu numele de Ivanco, pe care l-aș fărîma în bucăți cu ai mei, ca să nu se bucure, cîinele, de bucuria ce v-o aduc, însă din păcate n-avem vreme pentru asta, căci treaba pentru care am venit aici nu rabdă zăbavă. Trag nădejde că veți avea singuri grijă de el, de îndată ce...

— Nici vorbă ! săriră toți într-un glas, și îndeosebi dumnealui Arbure, întorcîndu-se cu priviri mînioase spre strîmb, carele căta pierit la ei, gata să-l apuce...

— Nu acuma însă, că iar ar fi cu zăbavă, sări să-i domolească Nicoară cu ai lui. Altele avem de făcut acuma.

Văzînd din nou toți ochii ațintiți asupra sa, Nicoară își feri iar privirea, spuse :

— În pădurea din marginea Scheii, în poiana pîrîului cu același nume, s-o arătat un pîlc de iscoade leșești, precum i-am mai spus lui tătuca, trimes pesemne de rigă la îndemnul lui Toader și Nichita într-ajutorul vostru, căci au și cai slobozi cu ei pentru treaba asta. Deși lesne mi-ar fi să găbjesc acele iscoade — că m-au vestit scheienii de arătarea lor — și în felul acesta să-mi răscumpăr greșeala pentru care anevoie m-o iertat Ștefăniță ... iaca, arată el

spre oșteni, ne-am hotărît dimpreună cu flăcăii iștia, că doar au și ei părinți, să ne primejduim . . .

— Feciorul tatii fecior ! îngînă postelnicul, dînd a-l îmbrățișa pe Nicoară.

— . . . Și să primejduim într-aceeași măsură, își urmă vorba sotnicul ferindu-se în silă parcă de îmbrățișarea părintească, pe prietinel meu și feciorul domniei-tale, pan Arbure, carele, iertat la rîndu-i pentru prima greșeală, va răspunde acum cu capul pentru ceea ce făptuiesc eu, că doar el și nimeni altul și-o pus obrazul pentru mine înaintea măriei-sale.

— He, he, Gliga-i în mare cinste la măriia-sa, chicoti bătrînul, și pentru atîta lucru n-are să pată nemica ! V-am scăpat, chipurile, printre degete cînd au dat peste voi iscoadele rigăi, asta-i . . .

— Chiar, feciorul tatii, nici tu n-ai să pați nemica, săltă din umere și dumnealui Șarpe. V-am scăpat printre degete, asta-i . . .

Feciorul Șarpelui își mușcă buzele, încrucișînd iar privirea cu oacheșul oștean. Cînd se întoarse iar, părea mai izbăvit de șovăială. Ridică fruntea, întrebă :

— Așadar, nădăjduiesc că nimenea dintre domniile-voastre nu se împotrivește propunerii ce v-o fac ? Ori poate cumva . . . careva . . .

— Nici vorbă ! se sperie dumnealui Arbure, într-un glas cu ceilalți. Să ne grăbim numai !

În curtea cetății, deși golită de strajă și învăluită în noapte, se strecurară cu fereală, din îndemnul lui Nicoară, în lungul zidului, ajungînd repede la poarta gata crăpată de cei doi străjeri ce se arătară din gang, iar de aici în pădurea din vale, prin care porniră în ocoliş asupra tîrgului Sucevii, ca să iasă de cealaltă parte a lui, spre pîriul Scheii și pădurea cu același nume. Luna, răsărită între timp, îi însoțea pe deasupra vîrfurilor de arțari dezgoliți de o toamnă tîrzie, luminînd slab cărarea șerpuită pe care o urmau.

Înaintau cu spor, uitînd pînă și bătrînul Arbure de șonticăiala-i dintotdeauna și tot căutînd a se ține mai în preajma lui Nicoară. Se simțea cît de colo că-l roade ceva și că-l înghiontește la vorbă.

Într-adevăr, nu peste mult îl apucă pe flăcăuan de mîneacă poftindu-l să mai domolească pasul, apoi şușoti abia auzit, cu răsufllarea întretăiată :

— S ... s-ar putea, e drept, ca Gliga să aibă năcazuri din pricina noastră, și tu să ai, și alții să aibă ... Da' gîndește-te, năcazurile voastre or trece, iară soarta noastră ...

— Are să o hotărască numaidecît măria-sa, pan Arbure ! grăi oșteanul cel oacheș, răsărind lîngă bătrînul portar. Apoi, către ceilalți însoțitori, punînd mîna pe mănunchiul șpăgii de la șold : Aveți grijă de ei, că ajungem îndată !

După slujba cea mare de la biserica domnească ținută de sfinția-sa Teoctist-mitropolitul cu tot soborul de preoți și după întoarcerea măriei-sale la curte, unde se adunaseră între timp puzderie de rădvane aducînd de pe la moșii boieri vîrstnici și jupînițe — fiindcă, trebuie spus, pe boierii tineri nu-i răbda bătătura pe vreme de restriște, cei mai mulți dintre ei aflîndu-se acum, în straie și arme sunătoare, la mesele căpitanilor măriei-sale, întinse în lungul și curmezișul curții — se arată și nou-nouța carită a celui mai cuprins făgădar dintre hotarele Moldovei, avînd în ham patru telegari zdraveni, iar pe capră și în spate slujitori în livrele ce chiar că furau ochii pînă și celor mai cunoscători într-ale pohfalei. Alaiul era urmat de o tabulhana¹ care cînta de zor cîntece săltărețe, cum și de o mulțime de gură-cască ce ieșise curat ca la urs spre a vedea întreaga comédie. Se mirau oamenii, și pe bună dreptate, nu fiindcă n-ar mai fi văzut un asemenea alai, căci trăind în preajma curților domnești tot de astea avuseseră parte de cînd se știau pe lume, ci fiindcă stăpînul scăpărătoarei carite, cumpărată cu vreo săptămînă în urmă, nu era altul decît înfumuratul megieș al lor, ce trebuie să fi dat pe puțin jumătate din agoniseala-i de-o viață numai pentru a străbate în chip împărătesc o verstă de drum pe care îndeobște o străbătea voinicește

¹ Muzică militară.

cu piciorul de mai multe ori pe zi, fiind, ca neguțător, în legătură nemijlocită cu curtea și cu multele cîte le erau de trebuință chelarilor de pe-acolo. Mai știau însă oameni că chir Avramian al lor nu era omul care să deie fără să ieie măcar încă pe-atîta, iar dacă i s-o făcut acuma de carîță și de atîta cheltuială...

Știe-l deci cel de toate le știe, da' de văzut nu strică să vezi, că doar și cel de la care așteaptă dumnealui să ieie are ochi, și încă îndestul de buni, ca să-și deie seama ce marfă i se pune dinainte și cam cîte grivne face ea...

Așadar, scoborîse chir Avramian din carîță, avînd la braț odrasla, toată-n zorzoane, și nu mică îi fu bucuria cînd îl văzu chiar pe măriia-sa ieșindu-i rîzător înainte și întinzînd acesteia dreapta spre a o pofti la masa jupînițelor așezate în ceardacul cel lung din aripa stîngă a clădirii, aflat în văzul tuturor mesenilor de afară și mai ales în văzul tînarului voievod, carele își avea locul pe aproape, între ai săi căpitani.

Era atît de copleșit făgădarul de cinstea ce i se făcea, încît, tot învîrtindu-se titirez în spatele celor doi ca să fie băgat în seamă, călcă în vreo două rînduri pe poalele fie-si descumpănind-o, ceea ce o făcu să-și scapere a minie frumoșii ochi și să-și ascundă roșeața rușinii — mult sporită și de suliman — pentru așa un tată, în vâlul de borangic ce-i înfășura capul și umerii.

Se liniști abia cînd o văzu așezată la acel loc de cinste, după care purcese mîndru spre masa celor mai de vază boieri ai curții, lîngă care stătuse și muzica adusă de dînsul, poftind numaidecît să i se împle cana ca să închine — în gînd, pesemne, deocamdată — întru deplina izbîndă a împărătiței în pregătire...

Ospățul era de-acum în toi. Sub bolți țesute din cren-guțe de brad și ghirlande de tufănici, cu facle arzînd pe la toate mesele și flamure unduind ușor în boarea unei seri încă îndestul de dulci pentru acel sfîrșit de octombrie, cu călduri anume prelungite parcă pentru o zi ca aceea, cămărașii abia mai pridideau pe la cuhnii și beciuri cu tipsiile vîrfuite cu bucate și burduhoasele clondire pline-ochi, ca să fie deșertate cu sîrg de vrednicii meseni, a căror larmă de glasuri se împletea cu cîntările muzicilor și cîn-

tările de pe la mese, răspunzându-le acestora chiotele de veselie ce răzbeau de dincolo de ziduri, însoțite de bubuitul tabulhanalelor și tropăitul horelor întinse peste toată așezarea. Ziceau, pe limba lor, cîntări și comandirii pîlcurilor căpitanului Schultz, adunați la o masă a lor, apoi cei ai căpitanului Trabka, la o altă masă, aici veselia arătîndu-se și mai mare iar închinările de pahare mai dese, căci și prilejul era mai osebit ca la alții. Pe lîngă marea izbîndă a tuturor, de-aici și din Lehia, se mai sărbătorea la masa asta minunea scoaterii din plean a comandirului, căci altcum decît minune nu puteai numi ieșirea celor trei prinși, teferi și nevătămați, de sub cotiga busurmanilor în clipa în care aceștia își dădeau duhul la picioarele lui Grozav și Gliga. Ai, ai, ce-a mai fost și acolo !

Copleșit pesemne de amintiri, stătea Jan Trabka în capul mesei ascultînd cîntările și ducînd cana la gură de fiecare dată cînd se striga cîte un nume, leșesc de bună seamă, al cutăruia, fie el trecut în lumea dreptilor, fie netrecut, dar încărcat de slava ostășească ce nu cunoaște moarte. Erau destui aceștia, în fruntea răbojului strigat de închinători aflîndu-se, bineînțeles, înălțimea-sa Sigismund I — deși, iertat ne fie, da' o faptă mai acătării decît aceea cu întîrzierea ajutoarelor trebuincioase în Podolia nu se știa după el, — apoi bunul și greuîncercatul general al lor Adam Dzwonkowschii — ai, ai ce-a mai pățit și bietul bătrîn pînă a vedea izbînda cu ochii ! —, apoi polcovnicul Lech Zarnetșchii ... Aici, fără să vrea, privirea îi căzu pe propria sa mîna încleștată pe cană, pălindu-l și un gînd cu totul și cu totul neașteptat : da' oare mîna asta și toate celelalte mîini aci de față ar mai fi putut închina ele și bucura inimele noastre cu ambrozia acestui pămînt, dacă ...

Se ridică în picioare, cătînd cu luare-aminte spre masa căpitanilor tînărului voievod. Îl zări. Ședea în capul mesei între ai săi comandiri Petrică, cel cu adusul nohailor spre sfîntă răfuială, Grozav și Gliga, cei cu ... brr, Sfîntă Fecioară, unde eram acuma ?! ... Ha, da' iată-l și pe dumnealui Cărăbăț, tot acolo-i ! Apoi dacă și el, prietenul de nădejde al ...

Porni cu pași mari, deși împleticiți olecuță, spre masa cu pricina, trecînd printre șiragurile de meseni veseli și ferind cu greu din calea cămărașilor. Frînturi de gînduri, de amintiri, dănțuiau în mintea-i fără istov în săltăreața cadență a muzicilor . . . O, fusese cît pe-aci să dea ascultare poruncii bătrînului său general, mințit și el, pesemne, de alții, să lovească din spate, cînd cu prima arătare a nohailor, pe acești oameni alături de care benchetuiește acum și alături de care, după izbăvirea sa din plean, i-au nimicit pe varvari, presărînd cu leșuri tot drumul retragerii lui Albu Sultan spre hotar ! Dar, înainte de asta nu tot el a sprijinit încercarea de fugă a boierilor trădători, la Suceava, ce vroiau de asemeni să lovească în ei ? . . .

Ajungînd unde-l mîna graba să ajungă, Jan Trabka puse genunchiul în pămînt și, pogorînd fruntea, spuse :

— Eu vinovat, măria-ta, tare vinovat . . .

În liniștea care se așternu numaidecît, auzi glasul gîlgîind încă de rîs al celuiia înaintea căruia îngenunchease, căci, se vede treaba, se povesteau acolo tot felul de istorii șugubețe, întrebîndu-l :

— Da' de ce te simți vinovat, căpitane Trabka ? Că doar . . .

Ridică ochii spre seninul privirii ce-l ațintea străbătut de un licăr de viclenie. Bolborosi, încurcat :

— Da, tare vinovat eu . . .

— Vrea să spună, măria-ta, că-i vinovat în parte și el de soarta lui Albu Sultan. Așa este, pan Tabka ? grăi rîzînd căpitanul Petrică, răsucindu-se spre dînsul și făcînd totodată un anume semn cu ochiul tînărului voievod.

Simțînd deodată cum i se duce ca luată de vînt amărăciunea care-l mînase încoace, fiind molipsitor al naibii și rîsul acestor oameni ce nici mai semănau parcă cu cei văzuți aievea cu numai cîteva zile în urmă și revăzuți în gîndurile-i de-adineauri, Jan Trabka prinse a se însenina la chip și, parcă venindu-i și lui a rîde, răspunse :

— Așa este, pan căpitan Petrică ! Tu . . . eu . . . noi toți . . . praf făcut sultan !

— Atunci, să bem în sănătatea tuturor ! cuvîntă răs-picat căpitanul, luînd o cană de pe masă și întinzînd-o bravului comandir. E porunca măriei-sale.

— *Rorkaz !* răcni oșteanul stînd smirna și, apucînd cana întinsă, dete să o ducă la gură, numai că aici i se păru că-și auzi strigarea înmulțită de zeci de glasuri. Întoarse capul : în spatele său stăteau smirna toți comandirii leși aflați sub poruncile sale și dădeau dușcă cu negrăită plăcere cănila pe care le țineau în mînă . . .

Plecînd Jan Trabka cu ai săi și înnădindu-se iar petrecerea întreruptă de neașteptata lor venire la masa măriei-sale, Gliga, carele ședea, după cum am mai arătat, la aceeași masă, întoarse iar ochii spre ceardacul cel lung din aripa stîngă a clădirii, ros de mîncăriciul nerăbdării de a vedea atît urmarea întregii istorii cu încercarea norocului viitoareii împărătițe, întru izbînda căreia închina de zor burduhosul făgădar, cît și de a se vedea cît de cît răzbunat pentru cele pătimate la făgădău și în fața acestuia la ultima lui venire acolo.

Da, izbînda se apropia negreșit. Se apropia cu fiecare fulgerare a codatiilor ochi din ceardac și cu fiecare ducere la gură a cănila de către cel fulgerat, mai grăbind-o și manelele¹ dulci ce după plecarea lui Trabka și după conținerea cîntecelor cîntate pe la mesele vecine, porni să le zică, parcă la un semn nevăzut, tabulhanaua lui chir Avramian. Mai netezind și manelele calea izbînzii și umplînd de of inimele, numai că prinse deodată a se revărsa în noapte — de bună seamă, tot la un semn nevăzut al cuiva — o pavană unduioasă, la auzul căreia jupînițele cele tîndre nici legate de scaun n-ar mai fi răbdat să steie, da'mite Șerbega !

Deci, înțelegîndu-se numaidecît din ochi cu cele ce-o îngăduiseră între ele din înalta voie a măriei-sale, Șerbega își adună delicat poalele rochiei și porni cu pași mărunți, în fruntea lor, spre masa din mijlocul curții.

La reveranțul și dulceța zîmbetului ei, norocul, mai și chiurchiulit olecuță, nu se lăsă poftit de două ori, ci întinzînd mîna celeia ce-l căuta, porni în pereche, în pas de danț, spre locul anume pregătit pentru asta, urmîndu-le îndeaproape alte și alte perechi de dănuitori ce se aleseseră la repezeală.

¹ Cîntece de dragoste orientale. .

Deși mai bucuros ar fi fost Gliga să rămână pe loc spre a putea vedea în tihnă ce se întâmplă, se pomeni și el ales în pereche, așa legat la cap cum era, de chiar fata lui Hrană spătarul, una Zoița, bălană și năltuță, ce-l tot împungea cu ochii cu mult înainte de pătrania inimei sale, și pornit în legănate rotiri care-i dădură prilej îndată să-î arate fetei cel de-al doilea învăț căpătat de la același Bar-nowschii, neîntrecutul lor dascăl în toate.

Dulcea ameteală ce pusese stăpînire pe el atît din pricina cânilor închinat, cît și a bălanei Zoițe, nu-l împiedică să vadă peste o vreme, cînd părechile începură a mai osteni, nici scăpătatul lunii dincolo de Dealul lui Vodă, și nici scăpătatul pe una din uși a părechii din fruntea dănțuito-rilor . . . Știind cam încotro duce acea ușă cum și gîndind că nu poate fi mai potrivită hodinei, după atîta osteneală, decît o blană de urs ca aceea ce-o știa, Gliga, spre marea mirare a sa, răsufală ușurat.

Într-adevăr, izbînda se arăta în sfîrșit, iar după graba cu care venea deznodămîntul încercării propuse de tînărul voievod, în nici un chip nu se arăta ea de partea făgăda-rului și a odraslei sale înzorzonate !

Îl zări pe chir Avramian. Urmărise și el danțul și pră-păstuirea celor doi, căci numai ce întorsese capul de la ușa cu pricina : mai că necheza de bucurie. Își freca mîinile chicotind și arunca priviri pline de înțeles mesenilor, în-rîndul cărora se și vedea pesemne de-acum și a pururea ori poate chiar în vreun cin mai acătării ca ale lor pe lîngă scaunul țării.

Oscîrbit de-a bine, se întoarse spre Zoița. Îi păru, pe neașteptate, negrăit de frumoasă, plutind iac-așa, albă și bălană, în brațele sale . . .

La cîteva zile după ospățul de la Hîrlău, ce ținu și el vreo trei zile în șir, dînd prilej tuturor să se veselească pe încăputelea, lecuit de-acum de rana inimii sale, dar nelecuit încă pe de-a-ntregul de cealaltă rană, căpătată în înfruntarea cu busurmanii — asupra căreia Calistrat doftorul, morocănosul și năbădăiosul moșneag de la curte,

depusese de bună seamă mai multă strădanie decît cu celălalt prilej avut cu ani în urmă, asudînd îndeustul — se preumbla Gliga pe malul pîrîului Scheii, în latura largii poiene unde puseseră de cu ziuă tabăra.

Luna, asemeni unei codane ce se ştie din cale-afară de frumoasă, cerca în zadar să-şi închege chipul în neagra şi neașezata oglindă a pîrîului care îl aduna şi îl destrăma necontenit, parcă rîzîndu-şi de dînsa. Era o noapte molcumă, străbătută doar de fornăiturile cailor priponiţi prin rariştile pădurii şi de tot mai scăzuta larmă a taberei în prag de hodină. Somnul nu-l încerca încă pe Gliga, după cum, se vede treaba, nu-i încerca nici pe ceilalţi boieri şi căpitani din suita măriei-sale, în ale căror corturi ardeau masalale şi se auzea murmur de glasuri. Se trăgeau la culcare doar oştenii de rînd, pe poclăzile aşternute mai în preajma dobitoacelor, ajunse şi ele de oboseala drumului. Se iţea lumină şi în marele cort domnesc, zvon de glasuri venind şi de-acolo.

De ce-or fi oprit tocmai aici, la doi paşi de cetatea de scaun, se întreba pentru a nu se ştie cîta oară Gliga. Aşteaptă ceva, urmăreşte ceva Ştefăniţă ? Oare nu era mai cu cale să fi mers pînă la capăt, la mai bună hodină acolo ?

Hm, hodină ? ... Cînd ţi-s jumătate din boierii sfatului domniei azvîrliţi în temniţă, aşteptînd judeţul, numai de hodină nu-ţi arde ! Într-adevăr, mai bine c-au stat, are dreptate voievodul ! După grozavele încercări prin care au trecut cu toţii în ultima vreme, după chiolhanul bucuriei de la curtea Hîrlăului ce le-o învîrtejit capetele de se mai învîrtesc încă şi acuma, numai într-o noapte ca asta îţi mai poţi pune în rînduială gîndurile, ca să vezi ce ai de făcut.

Oare îl va tăia cu adevărat pe părintele său, îi va tăia pe ceilalţi ? Fără îndoială. Pentru mişelnica păcăleală şi pentru cele ce au urmat după ea, ce cît pe-aci erau să-l coste pe el, Gliga, capul, şi au costat, de fapt, viaţa lui Brîncă, apoi pentru cealaltă mişelie cu scrisoarea către sangiac, care o costat viaţa a mii şi mii de suflete de-aici şi din Lehia, merită cu prisosinţă pedeapsa asta ! O fi el părintele său, da' dacă-i pe dreptate să judeci ... Te întrebă numai : ce mai voia ?

Ehe, știe Gliga ce voia bătrînul : voia dumnealui avuții să aibă ca nimeni altul, să le poată spori neconținut, iar pentru asta putere neîngrădită voia ! Că nu suferea să steie sub poruncile și popreliștile nimănuia. Din pricina asta o uneltit, după cum spun unii, spre capătul vieții lui Ștefan Bătrînul, a uneltit împotriva lui Bogdan Vlad, uneltește acum. Oare n-o început pînă și pe el, Gliga, să-l pizmuie pentru puterea cu care l-o investit voievodul la plecarea sa din Suceava ? Pentru darurile primite, pentru cînstea în care-l ținea ? Ba bine că nu !

O, curat ar muri de zavistie dacă ar afla că, drept răsplată pentru isprava cu busurmanii, i-a dăruit o ocină mai acătării ca cea a Stancăi, între Todirești și Solca, ce-s lîngă Arburea.

Și totuși ... păcat de bătrîn ! Geaba s-o cercat și el, Gliga, să-i cîrmuiască mințile, că nu s-o prins. Și apoi, ca părinte, la urma urmei, n-a fost chiar atîta de hain ca alții. De asta nu s-ar putea plînge. Oh, măcar dacă izbutea să-și ieie tîlpășița de aici, ca frații, coela, nu l-ar mai fi avut cel puțin pe cuget, ca și pe ei de altfel. Acum, că l-o iertat Ștefăniță pe Gliga, mai că se bucură că a scăpat și de grija lor ...

Auzind pași în spatele său, întoarse capul. Dinspre marele cort domnesc venea oacheșul și pirpiriul State. Se opri în dreptul lui Gliga, surise :

— Nici pe tine nu te lasă afurisitele să închizi ochii ?

— Nici, clătina din cap Gliga, așezîndu-se pe un trunchi răsturnat lîngă albia pîrului.

— Albă noapte are să fie, prietine, grăi State urmîndu-i pilda. Albă pentru toată lumea.

— Așteaptă ceva măria-sa ? îl iscodi lunganul, cerce-tîndu-l în lumina ochilor.

— Așteaptă, nădăjduind din adîncul inimei, pogorî privirea în pămînt State, ca așteptarea asta să fie zadarnică.

— Adică ? făcu nedumerit Gliga.

— Am să-ți spun numaidecît despre ce este vorba, nu însă înainte de a-ți pune cîteva întrebări ca din partea măriei-sale, fiind el prins cu altele acum. Ele-s legate întrucîtva de această așteptare. Le voi însoți însă cu o rugăminte : să te gîndești bine înainte de a da răspuns

la ele, căci va fi atît spre folosul tău și alor tăi, cît și al celorla ce-ți sînt prietini.

— Pune-mi-le, grăi Gliga privind-l neclintit, dar simțind totodată o ușoară strîngere de inimă. M-oi strădui...

State lăsă iar ochii în pămînt și rămase așa cîteva clipe, după care spuse :

— Amintește-ți dară mai întîi, Gligă, de ziua plecării tale de la cetatea de scaun alături de ai tăi frați Toader și Nichita, pentru a veni întîiași dată la Hîrlău. Cum bine știi, s-a întîmplat asta într-o primăvară, acum cîteva ani. Iaca și întrebarea : cine și pentru ce i-a trimes atunci la Huși pe amîndoi frații, că doar într-acolo s-au dus după ce te-au lăsat pe tine la Hîrlău ?

Gliga cătă bănuitor la State, apoi șovăi, încrețindu-și fruntea ca-ntr-o chinuitoare încercare de a-și aduce aminte. În cele din urmă, cu o vădită înseninare în obraz, spuse :

— Cărbăț i-ar fi trimes, pentru a-i duce lui Bogdan Vlad îmbucurătoarea veste primită de el din Lehia, cum că nohail, în urma mijlocirii binevoitoare a leșilor, nu vor mai năvăli asupra Moldovei ... Am auzit asta de la frați.

— În drum i-ai auzit vorbind asta, între ei ? se miră cu luare-aminte State.

— Nu, dete din cap Gliga. I-am auzit spunînd asta celorla de la curtea Hîrlăului, înainte de a apuca ei calea Hușilor.

— A, înțăleg, răsuflă State, ca de o potrivire între gîndurile sale și vorbele lui Gliga.

Acesta își mușcă buzele, lăsă fruntea în pămînt. Cînd și-o ridică, glasul îi sună a dojană :

— Îi bănuieți cumva pe Toader și Nichita de ...

— O, nu ! se scutură State, deși, ce-i drept, unii își cam scarpină limbile, trîncănind verzi și uscate. Ei bine, tocmai pentru a curmă aceste zvonuri și a aduna dovezi ce nu pot fi tăgăduite de nimeni, mă aflu aicea. Numai tu ni le poți aduce, de-aceea te-am rugat adineauri să te gîndești bine înainte de a ...

— Întreabă-mă dară ! aproape că gemu Gliga.

— Bine, prietino. Iaca și a doua întrebare : în drumul ce l-ați făcut de la cetatea de scaun la Hîrlău, ați oprit undeva ?

— În drum n-am oprit decît în vreo două rînduri la fîntini, ca să adăpăm caii, răspunse fără poticneală cel întrebat.

— Atîta numai !

— Atîta ...

— Mai gîndește-te, Gligă, îl țintui cu privirea State. Orice neadevăr va aduce apă la moară răuvoitorilor ...

— Ba, stăi olecuță ...

— ?!?

— Că mi-am adus aminte. Am mai făcut o oprire, da' nu în drum, ci chiar în tîrgul Sucevii.

— Unde-anume ?

— La casa spițerului Karl, cel din spatele bisericii Mirăuților.

State avu o tresărire. Se stăpîni însă, întrebînd iar :

— Și ce-ați căutat acolo ?

— Se plîngea Toader că-l cam doare capul. O intrat după niște prafuri.

— Altceva n-o luat de la spițer ?

— Asta n-am cum ști, că am rămas cu Nichita afară, ridică din umere Gliga. Prafurile însă le-am văzut, că le-o luat în fața noastră, cu apa din ploscă.

— Prin urmare, asta a fost, dete din cap State. Și acum, o ultimă întrebare mai am, Gligă.

— Te ascult, abia îngăimă acesta, cercînd să deslușească și el un răspuns în obrazul lui State.

— Îți amintești cumva ce straie purtau Nichita și Toader de ziua plecării lor la Huși de la curtea Hîrlăului ?

Lunganul stătu să se adune iar cu gîndurile, apoi, cu glas șovăitor :

— Iaca, îmi amintesc parcă. Purtau cabanițe ...

— Albastre ?

— Albastre ...

— Da-n cap ?

— Cuci ...

— Cu pană ?

— Cu pană ... Da' de unde știți toate acestea ? se liniști iar Gliga.

— Fii pe pace, prietine, căci, cu ajutorul tău, lucrurile încep să se limpezească acuma, răsuflă a negrăită ușurare State. Cele spuse de tine se potrivesc întocmai celor aflate de noi în urma cercetărilor întreprinse ... Află, așadar, că în ziua năprasnicei morți a domnului de atunci al țării, la ospățul dat de el întru sărbătorirea îmbucurătoarei vești aduse din partea lui Cărăbăț, au luat parte în totul, în afară de domn, trei boieri. Doi din ei, și anume cei în straiete numai ce arătate de tine iară nouă descrise de niște plozi de prin partea locului, ce se jucau lângă cort, au plecat cu mult înainte de a se auzi de acolo strigătele de ajutor ale lui Bogdan Vlad pe care toată lumea le-o pus în seama pînticăraiei, rămînînd lângă el un singur boier ...

— Ați aflat cine este ? se încruntă lunganul, răsuflînd însă și el a și mai negrăită ușurare.

— L-a aflat măria-sa, dar îi ține încă în taină numele. De la spițerul Karl l-a aflat, chemîndu-l la dopros pe acesta, că-i singurul spițer, precum știi, din tîrgul Sucevii, numai că amintitul boier altele o cumpărat de la el în acele zile, și nu, colea, niște nevinovate prafuri pentru durere de cap ...

— Ha ! făcu Gliga, liniștit de-a bine de întreaga întorsătură a lucrurilor, căci, străin fiind cu adevărat de acea întîmplare, trecuse prin toate spaimile pămîntului la auzul afurisitelor întrebări ce aruncau bănuiala nu numai asupra fraților, dar și asupra părintelui său, ca legat nemijlocit de ei, punînd astfel capăt și ultimului licăr de nădejde că bătrînul ar mai putea scăpa în vreun fel. Deci, se întoarse spre State : Înainte de a-mi pune întrebările, mi-ai făgăduit să-mi vorbești de așteptarea de-aici, pe care măria-sa ar dori-o zadarnică ...

State se ridică în picioare, scuturat pesemne de răcoarea nopții, apoi făcu cîțiva pași pe dinaintea Gligăi și, oprindu-se în fața lui, spuse :

— Cum vinovatul pentru uciderea părintelui său se află în cîrdul boierilor închiși la cetate, neputîndu-i scăpa în nici un fel, măria-sa s-o gîndit să-i supună pe toți la o încercare, în nădejdea că s-or găsi printre ei și unii care,

prin alegerea ce o vor avea de făcut, să-și răscumpere vina ce o au față de el. Împričinații vor avea, așadar, de ales între fuga în Lehia și rămânerea aici, în temnița cetății de scaun, în ciuda primejdiei ce-i paște. În locul în care ne aflăm noi acum li s-a spus că se află niște iscoade leșești venite anume să-i scoată din țară...

— Și oare crede cu adevărat măria-sa că așteptarea ar putea să-i fie zadarnică? se miră de-a adevăratelea Gliga, simțind însă ca un sloi de gheață lunecându-i pe șira spinării.

— Asta vom vedea numaidecît, surise State. Și, răsucindu-se în călcîie, porni fără zăbavă spre marele cort domnesc.

Cînd, la vreo două ceasuri după cele arătate mai sus, pîndarii din margine vestiră sosirea în tabără a unui pîlc de la cetate în frunte cu sotnicul Nicoară, partea de poiană din fața marelui cort domnesc arăta asemeni spărtăriei de la Suceava, mutată sub blînda licărire a stelelor nopții.

O latură a cortului fusese desfăcută, iar în el și în fața lui erau rînduite scaune aduse în pripă din satul Bunințu, aflat la cîteva sute de pași de acolo, precum și o masă mai mărișoară așternută cu o scoarță, pe care erau așezate pergamenturi, pene și călimări. La capetele mesei și în lungul șiragurilor de scaune, de-o parte și de alta, ardeau masalale aruncînd destulă lumină asupra locului și a oamenilor ce-și făceau de lucru pe acolo.

Cînd pîlcul lui Nicoară, avîndu-i pe boieri la mijloc, răsări din desiș, totul arăta aici ca-n plin divan: în fruntea mesei, între ai săi boieri și căpitani mai mari, ședea tînărul voievod, cu diecii Glăvan și Dumșa pe-alături, scriind de zor, în scaunele din față înșiruindu-se mai toate chipurile cunoscute din zilele de lucru ale sfatului domniei. Nici chiar la apropierea pîlcului nimeni nu se clinti dintr-ale sale, obrazurile tuturor fiind îndreptate spre vornicul cel mare Cărăbăț, carele tocmai vorbea despre

hrisoavele domnești de danii împărțite, la întoarcerea oastei de la hotar, țăranilor mai păgubiți de prin satele călcate de hoardă, ce urmau să fie acoperite din vistierie la arătarea deținătorilor lor...

Primul care băgă de seamă pîlcul — în fruntea căruia șonticăia dumnealui Arbure, cu obraz pămîntiu și ochii ca-n friguri, urmat de ai săi soți cam într-aceeași înfățișare, sotnicul Nicoară și ceilalți oșteni ținîndu-le acum urma — fu Ștefăniță. Dînd cu ochii de oaspeți și nevenindu-i parcă a crede, el crescă în picioare cu un chip asemeni nopții din jur și rămase așa, cu glasul pierit, cu mîinile căzute neputincioase în lungul trupului...

Numai că într-aceeași clipă, din rîndul însoțitorilor pîlcului se desprinsă un oștean oacheș și, punînd genunchiul în pămînt în fața mării-sale, îl pofti să plece urechea la anume vorbe pe care i le șusoti pe nerăsuflete. La auzul lor, negurile din ochii mării-sale prinseră a se împrăștia ca de boarea unui vînt izbăvitor, obrazul i se lumină de zîmbet, iar gura, recăpătîndu-și glasul pierit, cuvîntă spre marea și adîncă mirare a tuturor — pînă și a lui Cărăbăț, carele, la auzul lor, căzu moale în scaunul său, uitînd de toate hrisoavele și vistieriile din lumea asta — precum urmează :

— O, dacă așa stau lucrurile, atunci... bun venit, cinstite portar și părinte al nostru, cum și vouă bun venit, iubiți boieri și dregători ai noștri! Apoi, întorcîndu-se spre boierii din scaune : Iaca, degeaba v-ați făcut spaimă, ca și mine de altfel : nu la leși au venit domniile-lor, ci, după cum ne arată aiști vrednici oșteni, pomenindu-le de mumă celor iscoade venite de la rigă, le-au cerut să-i aducă neîntîrziat înaintea noastră, oriunde ne-am afla, pentru a ne aduce cu un ceas mai devreme urarea și nețarmurita lor bucurie pentru izbînda dobîndită asupra nohailor! Așa este, iubiți boieri și dregători ai noștri? se întoarce el iar spre noii veniți.

Ca bătuți de vînt și parcă nevenindu-le a crede vorbelor ce le auzeau stăteau aceștia, în frunte cu bătrînul portar, cu ochii zgîlți la chipurile din jur. Deși pluteau ca-ntr-o ceață, nici unul din ele nu trăda prefăcătorie sau batjocură, ci doar mirare, adevărată mirare. Pînă și

Nicoară, trădătorul Nicoară, aist afurisit plod al Șarpelui care i-o momit și adus încoace, tot mirat părea...

O, Doamne ! gîndi bătrînul portar, să fie oare adevărat că, ajungîndu-l cîința și mila pentru bătrînețile lor, precum le spusese în temniță, s-o răzgîndit să-i mai dea pierzaniei ? S-o fi înțeles cu oacheșul, cu ceilalți oșteni ? E drept că, după amenințarea făcută de aist oștean, cu care părea că se are de-aproape, privitoare la soarta ce-i așteaptă, bătrînul trăsese cu ochiul la un schimb de vorbe între ei. Să-l fi înduplecat oare să nu-i trădeze ? Atunci, de ce-o face pe miratul ? De ochii celorlalți ? ...

Netulburate par numai chipurile oștenilor ce i-au adus încoace. Iar dintre toți cei de la masă și de pe scaune, neliniștit arată numai Gliga, proclea odraslă a sa, care l-o mușcat de moarte ! Se frămîntă, vădit lucru, cu ochii în pămînt, strivindu-și degetele împreunate pe masă ... Da' ce-o fi pățit la cap ? L-o miruit, se vede, în bătlie vreun tatar, mîna proniei de sus, ce toate le vede și le plătește după faptă. Slabă plată de data asta ... Da' de ce s-o fi frămîntînd, la urma urmei ? îl roade că li se face așa o primire, și nu una precum ar fi poftit el ? Fără de-ndoială ...

Și dacă, totuși, primirea asta nu-i decît o prefăcătorie a tuturor, atunci ? Că, să zicem, chiar dacă ar lua ei de-a bune vorbele oacheșului privitoare la venirea lor încoace, șoptite la urechea lui Ștefăniță, nu pot lua de-a bună nici scrisoarea către sangiac, căreia, datorită strădaniei lui Cărăbăț, i-o mers vestea, nici trecuta încercare a lor urmată de uciderea lui Brîncă și de fuga lui Toader și Nichita ...

Oh, e o minciună totul ! O joacă de-a pisica cu șoarecele, la capătul căreia ...

— Iertare, măria-ta ! gemu bătrînul portar, surpîndu-se în genunchi deolaltă cu ceilalți, ce pesemne aceleași gînduri măcinau în înfierbîntatele lor capete.

Întrerupt din al său cuvînt despre greutățile bătliei și cîteși altele, cuvînt ce-n cele cîteva clipe de la arătarea lor nu le dăduse răgazul a gungurisi o vorbă măcar, tînărul voievod păru peste măsură de mirat de întrerupere

cum și de aiastă neașteptată surpare în păcat a iubiților dregători ai săi, zicînd :

— Să vă iert ? Da' pentru ce oare ?

Deslușind mirarea întrebării — neadumbrită parcă de nimic — și în ochii vicleanului, iar fărîmița de nădejde din inimă șoptindu-i că-i mai cu cale să ieie totul precum este și să nu îndepărteze mîna ce li se întinde poate cu adevărat într-ajutor, bătrînul suspină :

— Pentru... pentru scrisoarea, ce s-ar zice că eu... către sangiac... Pentru... pentru încercarea de rîndul trecut, măria-ta...

— Ah, am și uitat de toate acestea ! zîmbi tînărul voievod. Bucuria izbînzii, bat-o vina !... Apoi, peste cîteva clipe : E drept, am auzit de o scrisoare către sangiac, da' numai din spusele vornicului nostru Cărabăț, carele, iaca, o recunoscut după aceea singur că n-a fost decît o păcăleală a unor neisprăviți, în care s-a prins și domnia-sa... Așa este, cinstite vornic al nostru ? se întoarse tînărul voievod spre cel păcălit.

— Așa este, măria-ta ! icni, fără să clipească, dumnea-lui Cărabăț, crescînd în sus de pe scaun cu ale sale tîrnuri de mustăți.

— Ei, vedeți ? urmă a zîmbi voievodul. Cît despre încercarea de rîndul trecut, îmi îngădui să vă pun o întrebare : care-i prostul acela căruia, deschizîndu-i cineva ușa zăvorîtă după care se află, nu scoate capul afară înainte de a se întreba cine și pentru ce i-o deschide ? Aud ?

— Așa este ! Așa este, măria-ta ! deteră glas de răspuns cei surpați la picioarele sale.

— Asta-i una și-i pe înțălesul oricui, urmă a spune tînărul voievod. N-ați știut... Iaca, îl văd și pe Nicoară că-i gata a întări spusele mele. Așa-i, sotnice Nicoară ?

— Așa-i, măria-ta ! icni și acesta, asemeni vornicului, fără a clipi o dată.

— Mai de neînțăles este, grăi iar tînărul voievod întunecîndu-se oarecum la chip, cînd, deschizîndu-ți-se ușa, fără a te mai întreba cine și pentru ce ți-o deschide, dai buzna afară și fugi în străini de teama unei judecăți strîmbe ce ar putea-o făptui domnul și stăpînul tău, mai cu seamă cînd nu te știi vinovat înaintea lui. Da, zic,

cînd singura ta vină este aceea că, încolțindu-te dorul de ai tăi aflați pe alte meleaguri, cați a ajunge la ei cu o carte cuprinzînd urări de sănătate din partea părintelui tău, dar ești apucat de chiar frăține-tu — poate prea inimos din fire — și vîrît în temniță deolaltă cu trimițătorul cărții, în vederea pomenitei judecăți. Ei bine, vina asta o au Toader și Nichita, feciorii domniei-tale, cinstite portar al nostru, vină ce se iartă însă pe de-a-ntregul, mai ales dacă ținem seama și de rugămintea lui Gliga în această privință, care-i de fapt capul relelor în toată întîmplarea, precum singur recunoaște. Așa-i, căpitane Gliga ?

— Așa-i, măria-ta ! slobozi și acesta, uitînd de frămîntarea-i de-adineauri cînd crezuse, la fel ca și părintele său, că totul nu-i decît o prefăcătorie, iar acum, ajuns în sfîrșit de înțelegerea lucrurilor, mai că rîdea cu gura pînă la urechi.

„Care vra să zică, nu-i chiar atît de proklet cum gîndeam“... îi fulgeră prin minte bătrînului portar, venindu-i oarecum inima la loc. Dacă o sărit într-ajutorul fraților, al părintelui său, dacă n-a arătat vicleanului cartea către Sigismund, ci numai pe aceea către Dobjinschii, în care nu era mare lucru, înseamnă că, la fel ca Nicoară al Șarpelui...

— Cu totul alta-i însă, își urmă vorba tînărul voievod întunecîndu-se acum de-a bine la chip și pironindu-și ochii asupra unuia dintre cei îngenuncheați, cînd un părinte scoate jungherul pentru a păli pe feciorul său aflat în slujba domniei, care fecior nu voiește alta decît a-l împiedica să săvîrșească ceea ce crede el că este o trădare ! Acesta nu-i un părinte, ci un ucigaș de rînd, care nu gîndește decît la scîrbavnica sa piele ce-o vede în primejdie. Oare ai putea domnia-ta, cinstite portar al nostru, ori domnia-ta, tot atît de cinstite postelnic al nostru, să făptuiți una ca asta ?

— Da' de unde, măria-ta ! răcniră cei doi năpustind frunțile în pămînt.

— Ivanco însă o putut, după cum a putut să făptuiască și un alt omor, de care pe nedrept vă bănuiam pe voi, cinstiți boieri și dregători ai mei ! Da, în temeiul dove-

zilor adunate de noi pînă acum, dovezi ce nu pot fi puse în nici un fel la îndoială, aist nemernic, crezînd că în felul acesta va putea cîștiga bunăvoința leșilor, care-l vor ajuta să ajungă dirigitorul Moldovei, o pus la cale și a dus la îndeplinire chiar cu mîna lui, în zilele cînd domniile-voastre, după cum vă amintiți de bună seamă, îl credeți hodinind în bună pace la moșia sa de pe malul Prutului, la Epureni, ce-i aproape de Pogonești, otrăvirea domnului țării și părintelui nostru Bogdan Vlad...

— Nu-i adevărat, măria-ta, ei l-au ucis ! urlă strîmbul, azvîrlindu-se spre picioarele tînărului voievod și cercînd să le cuprindă cu mîinile. Arbure și feciorii ... Șarpe ... Cărbăț ...

— Luați-l ! grăi acesta către oștenii rînduiți în marginea poienii. Apoi, văzîndu-l înșfăcat, se întoarse scîrbit spre credincioșii dregători de la picioarele sale și, poftindu-i să se ridice, spuse : Ați văzut ? Mai și amestecă pe alții în ...

— Minte, măria-ta ! strigară într-un glas pe nedrept învinuiții de-o fărădelege ca asta.

— Îi nebun de legat ! li se mai adăugi încă un glas, acesta venind dinspre masa mării-sale și fiind al vornicului celui mare Cărbăț, peste măsură de mîniet de vorbele strîmbului.

— Asta, bineînțeles, gîndesc și eu, spuse tînărul voievod, de aceea vă întreb : ce pedeapsă se cuvine aistui părinte ucigaș, cum și ucigaș de domn ? ...

— Moarte ! strigară acum toate glasurile dintr-o dată.

— Atunci ... moarte să i se deie ! hotărî măria-sa, întorcînd capul spre un anume ungher al poienii, învăluit în întuneric.

Brr, asta ne aștepta pe toți dacă nu se puneau Nicoară și oștenii, căci pentru noi fusese pregătit totul ! gîndiră, cutremurați, împricinații, întorcînd și ei capetele spre locul cu pricina : în lumina masalalelor aduse numai decît de cîțiva oșteni, răsări din întunericul aceluia loc o buturugă înaltă cu ditai securea înfiptă în ea, lîngă care adăstau, cu brațele încrucișate pe piept, două namile de călăi în rubăști negre și glugi de aceeași culoare ce le acopereau capul și umerii ...

— Îndurare, măria-ta ! gemu strîmbul, zbătîndu-se în mîinile oştenilor care-l tîrau spre buturugă. Ei sînt uci-gaşii ! Eu doar pe . . .

Lăsîndu-i pe călăi şi ajutoarele lor să facă pregătirile de cuviinţă la locul caznei, unde şi răsărise un preot în odăjdii, adus pesemne şi el o dată cu scaunele şi masa din mai sus pomenitul sat, tînărul voievod se întoarse iar spre credincioşii şi pe nedrept învinuiţii boieri ai săi, cuvîntînd cele ce urmează :

— Lămurindu-se acum lucrurile, căci vinovatul a toate îşi va primi peste cîteva clipe pedeapsa, voi a lămuri şi eu domniilor voastre unele lucruri ce ar putea să vi se pară oarecum ciudate, pentru a nu lăsa vreo umbră de bănuială asupra celor petrecute în seara şi noaptea asta. Da, boierii mei, am aşezat tabăra aici numai şi numai pentru a vă pune la încercare, căci, mărturisindu-vă cinstit, m-au pus pe gînduri şi încercările voastre de pînă acum de a mă scoate din domnie. Nădăjduind în adîncul inimei că v-aţi îndreptat, i-am trimes lui Barbowschii porunca să vă facă prin Nicoară şi ceilalţi oşteni propunerea ce v-a făcut-o . . .

„Biet Nicoară, biet Gliga ! Geaba i-am osîndit“ . . . gîndi iar dumnealui Arbure, urmărind din ochi cu nespusă uşurare pregătirile ce se făceau la locul caznei, unde preotul începuse a ceti rugăciunea de iertare a păcatelor osînditului întru ele.

— . . . Şi mult mă bucur că aţi ales calea spre noi şi nu spre pierzanie, împlinindu-mi, în sfîrşit, arzătoarea nădejde şi mîntuindu-mi inima de îndoieli !

O, Doamne, bine că l-ai mîntuit de îndoieli, că ai potrivit de minune plecarea aceea la Epurenii a lui Ivanco, căci chiar aşa o şi fost, azvîrlindu-i în cîrcă toate păcatele fiindcă, oricum, aceeaşi plată avea de plătit pentru fapta-i de-acum, izbăvind-ne pre noi . . . gîndi iar bătrînul, cercînd a ţine piept sfredelitoarei priviri a voievodului ce-i scormonea sufletul. Că de vor trece toate cu bine şi vom intra iar în cinurile pe care le-am avut, s-ar putea chiar ca Toader şi Nichita, mîntuiţi şi ei de bănuială . . .

— Iar acum, cinstite portar şi părinte al nostru, grăi tînărul voievod urmînd a sta neclintit în faţa bătrînului,

avem și noi o rugămintă : de îndată ce-om mîntui cu osînda, să scrii prin diecii noștri aci de față o carte feciorilor domniei-tale aflați în Lehia, arătîndu-le în amănunt toată întîmplarea din noaptea asta și însoțind-o cu mulțămirile noastre pentru frumoasele fapte de arme săvîrșite de ei pe cîmpurile de bătaie din Podolia, după cum am putut afla cu negrăită mîndrie de la niște oameni de-ai noștri întorși de acolo. Cinstind ei în felul acesta armele moldovenești în slăvita armie a înălțimii-sale Sigismund I, carele, trag nădejde, după obolul ce ni l-am dat aici și acolo în spîrcuirea nohailor, are să ne fie de-acum tovarăș, nici că putem să nu-i iertăm de închipuita lor vină și să le spunem bun venit, dacă, cumva, i-a apuca dorul de țară . . .

— Ei sînt ucigașii, măria-ta !

Răcnise iar Ivanco. Cu capul culcat pe buturugă, se zbătea în mîinile namilei care-l ținea de la spate în vreme ce soțul acesteia tocmai ridica securea . . .

Partea a patra

An nou, dar năravuri vechi, la Sniatyn, întreținute de niște întâmplări cu totul ciudate petrecute în Moldova — Despre niște lupi adevărați și despre unii ce le-au împrumutat numai năravul — O cale nu prea de mijloc, din care pricină patru stâlpi de argint, patru elefanți și două brațe vînjoase rămîn fără de sprijin — Afurisita lege a pămîntului și cinstita strădanie pentru îndreptarea ei, la capătul căreia se dă în vileag o taină grozavă — Un nemernic de comandir, un nemernic de frate și mîini izbăvitoare întinse dintr-o luntre — Bietul lungan ! sau cînd glasul sorții grăiește prin gura feciorului — Un drum presărat cu amintiri numai pentru unii și o comedie sinistră jucată fără de comedianți — O lacrimă pentru cei duși și o cale de urmat pînă la capăt, arătată de ei... — Cînd răzbunarea de dincolo de moarte face zile fripte pe pămînt — Un șirag de chipuri zugrăvite pe perete, cu loc destul pentru altele — Un drum plăcut și mai puțin plăcut, sau cum poți înțelege că ai intrat în Moldova — Țara nu uită, cînd ai găsit drumul spre inima ei — „Al cui dușman sînt, Doamne ? Milostivește-te de sufletul meu !...”

Au trecut doi ani și mai bine de la întîmplarea din poiana Scheii, cu toate acestea roadele celor puse la cale de tînărul voievod se lăsau încă așteptate.

În ciuda scrisorilor primite din partea părintelui lor, bătrînul Luca Arbure, rămas ca nainte în neștirbita dragoste a voievodului, Toader și Nichita nu se mai hotărau să se întoarcă în țară. Îi împiedica nu numai o teamă nelămurită de a da iar ochii cu Ștefăniță, dar și sfaturile multora, în frunte cu Tadeusz Krafft, vestitul voievoda al Sandomirului ieșit între timp din închisoare și intrat iar în milostea înălțimii-sale Sigismund I, care voievoda, frigîndu-se o dată cu fiertura gătită de vicleanul de la Suceava, cînd cu o altă scrisoare a lui Arbure, sufla acuma și-n chișleag. Numai că de data asta pînă și fostul vistiernic Isac — mazîlit pentru pagube aduse vistieriei încă de Bogdan Vlad și pedepsit cu poprire pusă pe avere de feciorul acestuia Ștefăniță — care izbutise nu demult să fugă din Moldova împreună cu boierul Cîrlan și cu alții, lăsați de asemenea numai în nădragi și cămașă de voievod, susținea sus și tare că aici nu poate fi vorba de mai știi ce uneltire. Fiindcă, spunea dumnealui Isac, dumnealui Arbure, aflat acuma la Hirlău cu o parte din sfat, se are ca nicicînd bine cu Ștefăniță, uneori chiar în dauna acelora care, asemenea lui și celorlalți boieri fie veniți, fie neveniți încoace, au rămas credincioși bătrînului. Arbure poștește cu adevărat să-și vadă feciorii înainte de

a se pristăvi, căci mult nu mai are, zice domnia-sa, de îmblat prin păcătoasa lume a noastră . . .

Mai adăugau însă fugarii și chiar mazîlitul vistiernic un lucru care dădea de gîndit multora, și care, de fapt, îl făcuse pe pan Tadeusz să părăsească în grabă cetatea Sandomirului și să vină iar la Sniatyn, în încercarea de a-i desluși tilcurile chiar cu urechile dumisale, ciulite, ca-n trecut, la toate cîte se întîmplau la Suceava. Anume, că vorbind despre moarte și de cele dorinți legate de ea, bătrînul nici pe departe nu are de gînd să-i facă hatîrul zgripturoaicei, ținîndu-se încă falnic pe picioare și-n sănătate deplină, iar că de feciori are nevoie în Moldavia nu ca să-i țină lumînarea, ci, fără de îndoială, ca să-l țină în știință despre cele ce se întîmplă în Lehia, cum și să-i dea o mîna de ajutor la cîte vrea să facă în țară, acum cînd vicleanul și-a luat orice grijă dinspre partea lor.

Auzind aceste păreri, dar mai și cunoscînd în amănunt de la fostul său tovarăș de arme de sub parcanele de apărare ale Reazanului, Bronislaw Dobjinschii, pătimirile din trecut ale lui Arbure pentru același nobil țel, date în vileag de feciorii acestuia, ce se abăteau destul de des pe la castel, pan Tadeusz nu numai că încetă să le mai dea asemenea sfaturi și-l pofti și pe Dobjinschii să facă același lucru, da' începu să se gîndească cum să-i facă pe frați să dea într-adevăr ascultare chemării părintești de a se întoarce acasă. Fuga unui număr destul de mare de boieri de-acolo, ca și nemulțumirile crescînde din țară, despre care vorbeau aceștia, îi arătau că ceva se petrece cu adevărat în Moldavia și că n-ar fi exclus ca bătrînul să fie amestecat în treaba asta. Iar dacă-i așa, el are într-adevăr nevoie de ajutor, ba chiar mai mult decît de ajutorul feciorilor săi. Acesta trebuie să fie tîlcul adevărat al chemărilor sale scrise, bineînțeles, de pana diecilor lui Ștefăniță și cercetate chiar de voievod, fiindcă, după cele pătimate cu el, bătrînul nu-și mai poate îngădui alte legături cu Lehia fără a-și pierde acum de-a bine capul.

Înțelegînd asta, Tadeusz Krafft răsuflă parcă mai ușurat, încolțindu-i iar în adîncul sufletului florile nădejdei, strivite fără milă tocmai de acela pentru care le răsădise și care ar fi trebuit să priceapă ca nimeni altul că nu se

află pe lume erou adevărat care să nu fi cunoscut și gustul înfrîngerii. Oare el, Sigismund, nu l-a cunoscut ? Oare ce alta decît o rușinoasă înfrîngere i-a prilejuit de curînd Vasilii Ivanovici țarul, luîndu-i Smolenskul și punîndu-i pe fugă șlehta ? Oare ce alta i-a prilejuit sub Pskov același Vasilii al rosienilor ? Da' Albu Sultan în Podolia ? ... Ha, mai bine să tăcem ! Deci, presimțind acum gustul victoriei, Tadeusz Krafft se gîndi că n-ar fi rău totuși să ia măcar de data asta unele măsuri de prevedere, repezind la Cracovia, în bună înțelegere cu Dobjinschii, o înștiințare amănunțită despre cele ce se întîmplă în vecini — căci și numărul fugarilor de acolo începuse să sporească între timp —, cerînd nu numai dezlegarea de a trece la fapte cu ajutorul acestora, dar și asigurări solemne că, de va fi vreo nepotrivire între socoteala de-aici și cea din tîrgul Sucevii, nu va mai pătimi precum hoții de cai. După care se puse pe așteptare.

Răspunsul îi veni tot la Sniatyn, însă în chip cu totul neașteptat.

În noaptea aceea, în sala mare de ospete a frumosului castel al lui Dobjinschii, scăpat ca prin minune de flăcările pîrjolului prin care trecuseră orașul mîrzacii Șamat și Batti cu mai bine de doi ani în urmă, uriașul cămin arunca lumini jucăușe în luciul dușumelei peste care lungeau perechi-perechi de dănțuitori. Polcile luau locul mazurcilor, iar slujitori înfireduiți alergau neconținut cu tipsii pline spre pîlcurile musafirilor din margine, care închinau în cinstea numai ce venitului an 7031 de la face-rea lumii, iar după socoteala bisericii al 1523-lea de la naș-terea Mîntuitorului. Se înfățișase noul an în alai cu o vifor-niță strasnică, ale cărei scîncete și răbufniri se auzeau dincolo de ferestrele oblonite, în scurtele răgazuri ce le făceau la viole și oboaie muzicanții spre a-și mai trage sufletul.

Gazda, un bărbat bălan și spătos ca de vreo treizeci de ani, își purta de colo-colo, călcînd anevoie pe un picior beteag, dulceața zîmbetului, mai schimbînd o vorbă-două cu unii, spre a face cît mai plăcută petrecerea musafirilor săi, cînd majordomul casei veni în grabă să-l vestească de sosirea unor înalți oaspeți de la curtea cracoviană.

Unul dintre aceștia era Peter Tomicki, proaspătul cancelar al înălțimii-sale Sigismund I, în locul lui Cristofor de Schidlowiecz, trecut, pentru păcatele sale, în obștea curtenilor de mîna a doua. Văzîndu-l pe acest omuleț rotofei și scund, pan Tadeusz, care alergase șonticăind nițeluș, dar plin de roze presimțiri în vestibul, deolaltă cu Dobjinschii, simți o dureroasă strîngere de inimă, ca știindu-l dușmănos sie și înaltelor sale năzuințe. Celălalt era Jerji Krupschii castelan al Lwowului și de asemenea curtean de vază, și la vederea lui inima lui pan Tadeusz își urmă ceva mai liniștită bătaile. Dar nu numai ziua și ceasul venirii oaspeților stîrniră nedumerirea gazdei și prietenului său, ci chiar obrazurile lor, purtînd pecetea tainei, în care se cercară în zadar să deslușească din capul locului răspunsul la înștiințarea lui pan Tadeusz. Căci, în afară de bun găsit și de urările de cuviință, nu catadicsiră nici unul, nici celălalt să sufle un cuvîntel măcar, poftind gazda să-și vază de musafiri și de multele griji ale casei deolaltă cu prietenul, fiindcă nici că aveau te miri ce zor cu treaba ce-i adusese acolo, ea urmînd să fie pusă la cale în tihnă a doua zi, după spartul benchetului...

Puși pe jărat, o chemară într-ajutor pe Ana, frumoasa și ispititoare soată a lui Dobjinschii, al cărei meșteșug în descoaserea limbilor îl cunoștea acesta chiar pe propria piele, rugînd-o să țină preajma noilor veniți în noaptea aceea, că poate-poate o afla cu un ceas mai devreme ceea ce poșteau ei să știe. Numai că și strădania Anei părea că rămîne zadarnică. Atît grăsunul cancelar, cît și ciolănosul Krupschii se arătau surzi la iscoditoarele vorbe ale frumoasei amfitrioane azvîrlite ca-n șagă în vîrtejul polcii și cu totul nesimțitori la ademenitoarele zîmbiri ale ei, mulțumindu-se a năduși mai departe și a răspunde, cu surîsuri pierite, cu măgulitoare gugumănii privind îndeobște frumusețea femeii și îndeosebi a moldovencelor...

„Vulpoi bătrîni, năpîrliți în vicleniile curții!“ își ziseră dezamăgiți cei doi prietini, prinzînd din zbor o nouă căutătură a Anei vădînd aceeași nepuțință.

O, dacă nu se punea între oaspeți și Tadeusz Krafft proaspăta amintire a zăbrelor de după care ieșise, dacă nu simțea încă pe umeri povara rușinii îndurate, nici că

ar fi stat pe gânduri să-l ieie pe Krupschii deoparte — cu Peter Tomicki n-ar fi îndrăznit nici înainte-vreme să facă asta — și să-l scuture pe loc, ca pe un sac netrebnic, de cîte purta într-însul ! Dar așa ? Pînă și acest diplomat de două parale, iertat mai demult de Sigismund, ce-i încurcase toate ițele la Suceava și Buda, făcîndu-l pînă la urmă să cadă și el în plasa lor, se uită acuma de sus la dînsul . . .

Se gîndi la o cale mai ocolită. Fără să vrea, își aminti de bătrînul general Adam Dzwonkowschii, întors în ajun tot de la cetatea Cracoviei, unde luase parte la consfătuirea de sfîrșit de an a Seimului, din care el, Tadeusz Krafft, fusese bineînțeles, înlăturat pînă una-alta . . . Îl zări în celălalt capăt al sălii, alături de polcovnicul Lech Zarnet-chii, comandirul gărzii de husari care-i însoțise pe înalții oaspeți și pe care-l cunoștea de asemenea cu mult înainte de a da ochii cu el în vestibulul castelului. Stăteau amîndoi, cu paharele în mînă, într-un cîrd de ofițeri tineri din garnizoana locală, poftiți și ei la sindrofie. Porni numai-decît într-acolo, făcînd semn lui Dobjinschii, cu care generalul se avea prieten, să-l urmeze.

Muzica nu contenea o clipă. Perechile se scurgeau sprintene, în pași de cracoviac, dintr-un capăt într-altul al sălii. Se strecurară anevoie prin dreptul crinolinelor înfoiate pe drot, a caftanelor mazoviene, a mundirelor în scapăr de ceaprazuri, printre pîlcurile musafirilor din margine, dintre care unii purtau caftane de croială mai puțin turcească și contăse mai puțin leșești, vădind de departe moda de împrumut supusă gustului moldav, cu migăloase adaosuri și înflorituri carpatine. Recunoscură printre aceștia pe comisul Cățelan, pe stolnicul Stîrce, pe Isac vistiernicul, pe boier Cîrlan și încă pe alții, mai puțin cunoscuți, dar poftiți de asemeni la sindrofie de pan Dobjinschii, din îndemnurile Anei, grijulie pentru tot ce se arăta de pe plaiurile natale. Printre perechile de dănțuitori îi zăriră pe cei doi cumnați ai lui Dobjinschii : pe negriciosul Toader, cu mustăți de bulibașă pogorîte spre bărbie, și pe Nichita, căruia doar lipsa acestei podoabe bărbătești îi mai îngăduia să se deosebească de frățîne-su. Jucau de zor, zîmbind galeș săltărețelor dame, și se țineau țepeni în mun-

direle lor de rocniștri ai înălțimii-sale, de parcă într-adevăr pani i-a înțărcat mama și nu coala... Hm! zîmbi unui anume gînd Bronislaw Dobjinschii, ce ți-i mai schimbă pe oameni o nație aleasă cum este a noastră, că nici îi mai recunoști! Ce șlefuială, ce maniere!... Da' parcă Ana, nobila frumusețe de azi și fala întregii Podolii, nu tot o sălbăticiune era cînd a luat-o?

O, desigur, își urmă firul gîndului Bronislaw Dobjinschii croindu-și anevoie drum printre musafiri, aceasta trebuie să fie una din pricinile refuzului lor de a da ascultare scrisorilor bătrînului și sfaturilor ce chiar Ana a început să le deie, de a se întoarce acasă. Chiar dacă tînărul voievoda al Moldaviei i-a iertat pentru fuga lor încoace, chiar dacă nu mai apasă asupra lor vreo bănuială privind uciderea părintelui acestuia, Bogdan Vlad, că doar ucigașul și-a primit plata, la ce să se mai întoarcă? Vor găsi ei acolo mîndrețea de conac cu moșia lui cu tot, în care huzuresc acum, apoi strălucirea saloanelor noastre, dulceața și moliciunea femeilor de pe-aici, demnitatea bărbaților? He, he... Înapoiere și mojie, iată ce vor găsi! Și cînd te gîndești, pentru starea asta de lucruri, pentru păstrarea ei, ai lor s-au ridicat ca turbații împotriva noastră de fiecare dată cînd am încercat să-i punem sub ascultare, spre a-i lumina și aduce în rîndurile popoarelor mai răsărite ale Evropei. Oare se tem de noi? Da', te întrebi, ce alta le-am putea face decît să sădim la ei bunele noastre rînduieli și să-i învățăm să muncească cu chibzuială rodnicul pămînt al Moldaviei, spre binele lor și al nostru? Da, spre binele lor și al nostru, ce le vom fi pavază împotriva tuturor primejdiilor din afară, scutindu-i pe ei de grija aceasta! Ce orbire! Dacă pînă și mezinul frate al lor, care ne cunoaște îndeajuns, tot ca un turbat s-a năpustit asupra-ne... Ai, ai! făcu pan Dobjinschii, simțind aici o fulgerătură de durere în piciorul beteag, apoi, cătînd cu coada ochiului la pan Tadeusz, carele, mărșăluind asemeni lui printre musafiri, arunca în dreapta și stînga zîmbiri chinuitoare, suspină: „O, mult ne mai costă această strădanie!“ Poate, însă, acum, cu ajutorul acestor boieri fugari, vom izbuti în nobila noastră misiune...

Cu aceste gînduri, împărtășite frățește pesemne pe din două, se opriră cei doi în fața bătrînului general și a ofițerilor din juru-i. Adam Dzwonkowschii îi privi cu luare-aminte, zîbind, după care, îl bătu pe Dobjinschii pe umăr și spuse :

— Măcar în noaptea asta s-ar cuveni să fiți mai veseli, căpitane. V-a supărat cumva cu vreo veste proastă cancelarul ?

— Deocamdată nu, dar s-ar putea... Ai aflat ceva la curtea din Cracovia în legătură cu venirea lor înapoi ?

Bătrînul general făcu, zîbind tot așa, un anume semn ofițerilor din preajmă ca să fie lăsați singuri, reținîndu-l doar pe Lech Zarnețchii. Apoi se întoarse iar spre gazdă :

— Precum bine știi, treburile de care se ocupă domniile-voastre nu se pun la cale nici în Seim și nici pe coridoarele Wawelului. Armata are grijile ei, destule și ele, iar domnia-ta, pan Dobjinschii, ți-ai luat în cîrcă altele de cînd cu dragostea asta pentru Moldavia și mai cu seamă după supărarea de pe Bistrița, ce te-a nevoit să ieși din rîndurile oștirii. După care, întorcîndu-se spre Zarnețchii : S-ar putea totuși ca armata aci de față, fiind pusă să-i păzească pe demnitarii voștri pe nesigurile drumuri de noapte ce le fac în ultima vreme, să fi aflat ceva din cîte vă perpelesc acuma. Ce zici, polcovnice ?

— Prea ascunsă breaslă ca să poți adulmeca în vreun fel ce pune la cale, surîse Zarnețchii. De altminteri, sînt încredințat că și frumoasa dumitale soție îmi împărtășește pe de-a-ntregul această părere, căpitane, adăugă el arătînd cu capul spre perechea de dănțuitori ce tocmai ajunsesese în dreptul lor. Iar de priceperea dumneaei cred că nu te îndoiești o singură clipă...

Într-adevăr, obrazul Anei întruchipa sfîrșeală și neputință amestecate cu o plictiseală de moarte, căci numai pereche pe potrivă nu-i putea fi grăsanul cancelar, a cărui îndărătnicie se vădea nu numai în vorbă, da' și-n butucănoasele sale sprijine pe pămînt. Se părea însă că și Peter Tomicki ajunsesese la capătul puterilor și al rezistenței în amîndouă privințele, căci, pomenindu-se în fața celor patru, își șterse cu batista obrazul nădușit și, depunînd-o

cu grăbire pe Ana în brațele lui Lech Zarnetchii, se opri înaintea gazdei spunînd, cu sufletul la gură :

— Ca să o salvez pe frumoasa paniță Dobjinschii de canonul la care ați supus-o, ca să vă salvez pe domniile-voastre de pacostea asta de nerăbdare ce ne dă gata uneori, cum și pe acești bravi și cu totul nevinovați ostași ai înălțimii-sale de sîcîiala pe care le-o rezervați într-o noapte ca asta, da' mai cu seamă ca să mă salvez pe mine și pe acest soț al meu, adăugă el văzîndu-l și pe ciolănosul Krupschii oprindu-se alături într-aceeași înfățișare, căci trebuie să vă mărturisesc că mă simt ca o cetate cu zidurile la pămînt, iată, am hotărît să vă împărtășesc cu un ceas mai devreme pricina venirii noastre încoace, cum și răspunsul înălțimii-sale la înștiințarea ce, pesemne, de comun acord i-ați trimis-o. Așadar, rogu-vă, găsiți un colțisor mai retras unde să ne mai putem odihni și sta nestinjeniiți de vorbă.

În odața scundă în care se traseră toți patru, spre marea ușurare a lui Dzwonkowschii, care porni numaidecît în căutarea unor soți mai potriviți împrejurărilor, Peter Tomicki și Krupschii stătură cîteva clipe tolăniți în jețurile în care-i pofți gazda să șadă, apoi, mai venindu-și într-ale lor, își apropiară capetele de cei doi prieteni, numai ochi și urechi, cancelarul începîndu-și astfel destăinuirea :

— De fapt, înștiințarea domniilor-voastre, iscălită numai de domnia-ta, pan Tadeusz, nici că ar fi fost luată în seamă de noi, după nesăbuita încercare de rîndul trecut, care ne-a costat atîta, făcută fără știrea și aprobarea înălțimii-sale — se încruntă grăsunul, întorcîndu-se spre prusian —, dacă nu venea ea să confirme cele aflate de noi chiar din gura soliei moldovenești, care se mai află în clipa de față la Wawel, în așteptarea răspunsului ce urmează să i-l dăm tocmai în această chestiune.

— Au aflat de fuga boierilor din țară, de locul în care se ascund ei ? se neliniști Dobjinschii.

— Au aflat, fiindcă ne-au cerut, drept condiție pentru încheierea unei înțelegeri împotriva turcilor, extrădarea fugarilor în temeiul prevederilor tratatului iscălit între părți cu ani în urmă, răspunse cancelarul. Ciudat lucru,

tocmai tratatul întocmit de noi și de boierii din partida lui Arbure, dacă lăsăm deoparte cele două clauze introduse pe ascuns de voievodul minor pe atunci, se întoarce acum împotriva noastră și a lor . . .

— Într-adevăr, clătină din cap pan Tadeusz, numai că cine putea să prevadă asta ? Doar vicleanul de Ștefăniță, care anume le-o fi lăsat neschimbate . . . Apoi, după câteva clipe : Și care va fi răspunsul înălțimii-sale ? Are cumva de gând să respecte clauzele aceluia tratat ?

— Mai întâi, iată răspunsul ce vi-l dă la înștiințarea trimisă : fi veți convoca mâine, de față cu noi, pe toți boierii fugari, dintre care cei mai mulți, după cum ați arătat și ne-a arătat solia, au trecut încoace cu gloatele lor de slujitori și oșteni în leafă ținută pe moșii, o parte mai mică din ei găsindu-și adăpost în regatul augustului nepot al înălțimii-sale Ludovic al II-lea. După consultarea lor, așadar, și după un anume sfat ce avem să li-l dăm, vom propune înălțimii-sale răspunsul cel mai potrivit pe care să-l dea soliei. Și încă ceva, pan Tadeusz : începînd tot de mâine vei răspîndi zvonul expulzării domniei-tale din Lehia, ferindu-te să te arăți dincolo de zidurile acestui castel. E o poruncă a înălțimii-sale.

Cunoscînd de-acum dorința fugarilor, cărora le și făgăduise tot sprijinul său și al celor câteva mii de lefegii noi, aduși din Mazovia și Germania la cetatea Sandomirului, iar de-acum încolo și dorința lui Ștefăniță în privința lor și a persoanei sale, că doar porunca lui Sigismund vorbea de la sine în acest sens, pan Tadeusz mai că-și frecă mîinile de bucurie. Răspunsul ce-l aștepta de la ei înălțimea-sa nu putea fi decît unul singur, indiferent de forma sub care va fi înmînat el soliei, ceea ce însemna că, revenind la vechiul vis legat de Moldavia cum și ajungîndu-l deplină înțelegere a dreptății credinciosului său voievoda, nedreptățit într-atît, că doar nu se află pe lume erou adevărat care . . . Hm, da' pînă și atitudinea asta binevoitoare a lui Tomicki, ce nu-l înghițea înainte-vreme, vorbește de la sine mai mult ca orice !

Văzîndu-l că a început să se foiască în jeț și înțelegînd pricina, Jerji Krupschii prinse a zîmbi, întrebînd :

— Da' oare n-ați aflat domniile-voastre cauza acestui exod ? Ce spun boierii veniți de acolo ?

— Că s-au trezit peste noapte săraci lipiți pămîntului în urma unor popriri puse pe avere, toate întărite cu pecetea și iscălitura domnească, dete lămuriri Dobjinschii. Zic ei că ar fi fost denunțați de careva voievodului cum că și-ar fi însușit aceste averi prin furțișaguri săvîrșite în banii vistieriei încă pe vremea domniei lui Bogdan Vlad și înlesnite de fostul vistiernic al acestuia, unul Isac, aflat și el printre fugari.

— Și care-i adevărul ? urmă a zîmbi, tot așa, Krupschii.

— Se pare că acesta este, deși nimeni nu recunoaște nimic, nici chiar fostul vistiernic, surise, cu înțeles, și gazda. Susțin că-i o mîrșăvie la mijloc, că i-ar fi denunțat un netrebnic...

— Îl cunosc cumva ? întrebă Peter Tomicki.

— Nu-l cunosc și nici nu-și închipuie cine ar putea să fie, răspunse pan Tadeusz, cu un început de zîmbet în colțul gurii. Ah, da, că-mi veni în minte : nu cumva și-a arătat solia moldovenească nemulțumirea pentru faptul că feciorii lui Luca Arbure nu vor să dea ascultare chemării părintești de a se întoarce acasă ?

— Ba bine că nu ! sări cancelarul. Tocmai voiam să vă întreb și eu : ce au de gînd cei doi rocmiștri ? Fiindcă, în afară de cuvîntul voievodului în această privință, rostit de soli, în scrisoarea înmînată de ei înălțimii-sale și iscălită chiar de Arbure, acesta îi arată că dacă nici acum nu-i vom determina pe fiii săi să se întoarcă în țară, el se va plînge voievodului său rugîndu-l să ia măsuri de constrîngere împotriva noastră fie prin sporirea taxelor la vămi, fie prin îngrădirea sau chiar interzicerea tranzitului mărfurilor noastre prin Moldavia, fiind mai mult decît convins că vina este a noastră și că noi, chipurile, nu le-am îngădui să revină acasă...

— Hm, clătină din cap pan Tadeusz, se vede că bătrînul are, într-adevăr, mare nevoie de ei acolo și ar fi spre binele nostru să-i vedem odată plecați. Însă nu mă taie capul cum i-am putea hotărî.

— Tot se mai tem de vreo capcană ?

— Tot...

Deodată, pan Tadeusz se lovi cu palma peste frunte, sărind din jeț cu o sprinteneală pe care anevoie ai fi bănuț-o la un om de mărimea și greutatea sa. Aproape că strigă :

— Cum de nu m-am gândit la una ca asta ??

— La ce anume ? întrebare într-un glas cei trei, ridicând mirați capetele spre el.

— Iată, vă întreb : are sau nu Dzwonkowschii pe lângă cetatea de scaun a Sucevii o mie de pașiri sub poruncile căpitanului său Jan Trabka, ținuți în leafă de voievod ?

— Are. Și ce-i cu asta ? se mirară ceilalți.

— Și iar vă întreb : oare nu poate Dzwonkowschii să mai trimită acolo câțiva comandiri tineri, printre care și pe rocniștii Toader și Nichita ai lui Arbure, care comandiri, ca supuși ai coroanei și deci aflați sub protecția legilor noastre, să-l slujească, cu spada lor, așa cum am dori noi și bătrînul desigur, pe voievodul moldav ?

— Strașnic gînd ți-a venit, pan Tadeusz ! deteră din cap ceilalți.

— În felul acesta, nici Ștefăniță nu se va putea atinge de ei, chiar dacă urmărește asta, nici frații nu vor avea de ce să se teamă plecînd la Suceava, își urmă firul gîndului trușul prusian. Iar înălțimea-sa, indiferent de răspunsul și forma sub care va fi dat el soliei, va satisface în parte, ca să zic așa, cererea de extrădare a acesteia, și pe de-a-ntregul arzătoarea dorință a lui Arbure de a-i avea pe feciori lângă el. Și încă ceva, scoborî glasul pan Tadeusz, apropiînd un obraz tainic de urechea lui Peter Tomicki : să-i transmiți din parte-mi înălțimii-sale să nu mai poarte pică bătrînului pentru greșeala lui din trecut, legată de trimiterea acelei faimoase scrisori la Silistra, fiindcă și-o răscumpără din plin prin ceea ce bănuiesc eu că face dumnealui în aceste zile în Moldavia...

Între satele Iacobești și Costina, pe drumul ce șerpuiește printre dealurile împădurite aflate în lungul malului stîng al Sucevii, troienit de o iarnă cumplită care încătușase apele rîului și încremenise toată suflarea din jur, se arată

venind în galop dezlănțuit un mic alai, alcătuit dintr-o sanie trasă de doi telegari vînjoși cu coamele răvășite și doi călăreți în straie de oșteni de pe la curtea Sucevii, care țineau laturile saniei.

Atît vezeteul, înfășurat într-o dulamă groasă, cît și cei doi călători din spate — un bărbat în bundă de urs și o femeie bălană, pe care acesta o ținea de umeri — da' mai cu seamă călăreții din preajma lor întorceau neconținut capetele spre drumul ce rămînea cu repeziciune în urmă. Se auzeau de acolo și dinspre povîrnișul dealului din stînga, acoperit cu o rariște de mestecăniș tînăr, hămăituri scurte de lupi. Căii fornăiau împrăștiind bale și azvîrlind în apărătoria saniei și peste capetele călătorilor bucăți de omăt strivit sub copită.

— Căpitane, haita o lăsat drumul și cearcă să ne taie calea printre mestecenii de colo ! Ian te uită cum vin ! strigă unul dintre călăreți, arătînd cu mîna spre o surpătură de deal peste care prinseră a sări unul după altul, aproape dîndu-se de-a rostogolul prin nămeții de jos, hămesiții urmăritori.

Tînărul în bundă de urs întoarse capul spre locul arătat, apoi, ca fulgerat de un gînd, se răsuci îndărăt, cătînd în zarea drumului. Avea ochi căprui și un obraz prelung, stricat întrucîtva de o cicatrice adîncă între ureche și falcă, după umeri și încovoierea înainte a trupului putîndu-se desluși un bărbat voinic și nalt din cale-afară. Nevăzînd pesemne nimic pe drum din pricina deselor lui coturi, strigă către oșteanul ce-i arătase locul de unde venea primejdia :

— Da' unde-o fi, Zamfire, pîlcul de călăreți care ne luase urma în dreptul rateșului, la ieșirea din Iacobești ?

— Nu se prea arătau grăbiți, căpitane, răspunse omul întorcînd și el capul îndărăt. Văzîndu-ne cu zor, or fi apucat-o mai domol, iar acuma, după aist diavolesc galop al nostru, or fi rămas hăt, cine știe pe unde !

— Iaca un lup în față, Gliga ! strigă deodată, cu groază în ochi, femeia, încolăcindu-și brațele de grumazul tînărului.

Într-adevăr, pe un dîmb nu prea nalt din fața lor, prin dreptul căruia tocmai urmau să treacă, se arată fruntea

haitei : o jiganie colțoasă, cu coada-ntre picioare, răsucită spre ei . . .

Fornăind sălbatic, caii se smuciră în dreapta mai să deie peste cap sania chiar în clipa în care fiara sări înainte, urmată de alte câteva, răsărite numaidecît lângă dînsa. Chitise să sară în grumazul telegarului din stînga, dar plesnitura năprasnică a harapnicului abătut asupra-i de vezeteu îi strică toate socotelile, năpustind-o sub copitele cailor. Următorul ei soț avu aceeași soartă și ar mai fi avut-o poate și altele dacă unul din lupi n-ar fi tăbărit tot atunci asupra omului în dulamă, înhățîndu-l de umăr.

Într-aceeași clipă însă în mîna tînărului, care azvîrlise între timp bunda peste femeia de lângă el, cocoșînd-o între cele două sidenii, scăpără oțelul unei pale încovoiate. Sărise în picioare și, fulgerînd scurt fiara cu pricina, apoi încă una, le pîndea acum cu ochi de foc pe celelalte.

Sania se opri. O răsuceau în toate părțile, în loc, caii sălțați în două picioare de grosul lupilor ieșiți înainte, cercînd să se scuture de fiarele agățate de grumazurile lor.

Cei doi oșteni se aflau și ei acolo. Ridicați în scări și împresurați de-așemeni de o parte a haitei, care număra în totul ca la vreo treizeci-patruzeci de lupi zdraveni, cînd îi săgetau cu repeziciune pe aceștia cu arcurile trase de la umăr, cînd puneau mîna pe oțele pentru a face față mai îndrăzneților dintre ei ce-și încercau la rîndu-le, norocul. Nechezături și urlete, strigări de om nevoit a înfrunta o primejdie de moarte. Boturile și grumazurile cailor, zdrelite de colți, sîngerau. Înroșeau zăpada și leșurile lupilor doborîți, pe care-i mursecau mîrîind mai hămesiții lor soți de haită . . .

Dar iată că larma de la fața locului fu acoperită deodată de chiuituri și răcnete venind dindărăt, dinspre partea din care se arătaseră cei cu înfruntarea. Tînărul căpită cu numele de Gliga întoarse capul, simțînd o bucurie năprasnică răsucindu-i-se în coșul pieptului : de după ultimul cot al drumului răsări un pîlc ca de vreo zece călăreți, venind într-un suflet. Erau aceiași pe care-i văzură încălecînd în urma lor în fața rateșului din Iacobești, unde se vede că făcuseră popas de la drum, ca să ospăteze.

Abia acum, văzîndu-i de-aproape, își dădu seama că-s străini, și anume leși, după port. Pe deasupra unor dolmane îmblănite, încărcate cu ceaprazuri, purtau un soi de bundă largă din postav gros, fără mîneci, căreia leșii îi zic *peleryna*, iar în cap anume cușmă alungită, de oaie, cu amîndouă marginile ridicate în sus, ce *szapka* se chema pre limba lor.

Bucuria tînărului căpitan și, de bună seamă, nu numai a lui, se dovedi pe deplin întemeiată : nu peste mult lupii se împrăștiară care-ncotro, mai lăsînd pe cîmpul de bătaie cîteva leșuri hăcuite de săbii și urmați de alții, destui, care veneau chelălăind, în trei picioare. Numai că bucuria căpitanului se poticni deodată de o uimire fără de margini cînd dete ochii cu doi dintre neînfricații călăreți leși care se și întorceau spre ei cu obrazuri rîzătoare, ca după o ispravă bună.

Ea, uimirea asta, îi încleștă la început fălcile, apoi i le descleștă într-un strigăt nestăpînit :

— Voi, aici ?

Cei doi căscară de asemeni ochii, oprindu-și locului fugarii. Erau rocmiștrii înălțimii-sale din noaptea benchetului de la castelul lui Dobjinschii. Primul se dezmetici Toader, cel cu mustăți de bulibașă. Clipi mărunț, apoi hohoti :

— Te pomenești că bucuria revederii te-o dat gata, frățioare, de arăți precum arăți, hai ?!

Iar Nichita, de colo, mai și văzînd bălana arătare răsărind de sub bunda de urs :

— Ori mai degrabă bucuria că i-am scăpat puicuța de colții vrăjmașilor ! Că de revedere n-ar prea avea temei să se bucure. Așa-i, Gligă ?

Numai că acesta parcă nu-i auzea. Cuprins de o grozavă mirare la vederea fraților săi și uitînd pentru o clipă toate năcazurile îndurate din pricina lor, Gliga sărise năuc din sanie cu oțelul încă sîngerînd în mîna dreaptă iar acum venea, nalt și spătos, către ei, întrebînd la fel :

— Voi aici ?

— Păzea, Nichita, că ne mai și taie de bucuros ce-i ! hohoti iar Toader. N-o fi uitat de boclucul ce i l-am făcut

scăpînd de sub lăcata temniței mării-sale, unde era el paznic de nădejde.

Dar Gliga tot nu-i auzea parcă. E drept, tîlcul ultimelor vorbe ale lui Toader îl ajunse întrucîtva, făcîndu-l să-și încleșteze a năcaz fălcile. Se grăbi așadar să-și șteargă pala într-un nămete și să o vîre în teacă, dar și oprindu-se în fața pîlcului de călăreți străini rămase oarecum în descumpănire, neștiind ce să facă și înciudîndu-se tot mai mult pe sine pentru asta. Să-și îmbrățișeze frații, că doar revederea îl bucura într-adevăr, ori să-i ieie din scurt pentru boclucul în care-l vîrîseră într-adevăr și din care abia izbutise atunci să iasă ?

Nedumeriți de întîmplare, da' mai ales neînțelegînd neam din vorbele moldovenesti schimbate între cei trei, călăreții leși ridicau din umere, ca apoi să înceapă a-și da coate spre drăgulița spătosului, ce coborîse de asemeni din sanie și venea pe urmele lui împleticindu-se prin nămeți, cu un zîmbet abia încropit pe buzele din care numai ce încercata spaimă alungase și ultimul strop de sînge.

Neînțelegînd nici ei lupta ce se dădea în inima mezinului între simțămintele lui frățești și celelalte, care iscase-ră, de fapt, ruptura dintre dînșii, cei doi sporeau acum fără să vrea această ruptură tocmai prin vorbele ce le azvîr-leau pe negîndite, toate izvorîte din veninul socotelilor mai vechi. Simțînd asta pesemne, Nichita se cercă a schimba vorba și, cîtînd cu ochi de cunoscător la însoțitoarea lui Gliga, întrebă :

— Aiasta-i Zoița lui Hrană spătarul, de care ne scria tătuca, cum că ți-ai luat-o păreche ?

— Ea este, dete din cap Gliga, ca trezit din toropeală. Venim de la socri, din Iacobești, unde am prăznuit nașterea Domnului . . .

— Frumoasă-i, se învoi Nichita, după care, răsucindu-se spre Toader : Aista nu-i prost ca noi, să cate-n străini ce găsești și-acasă-n veceni, ba poate mai pe-alese ca acolo !

— Asta așa-i, încuviință Toader ținînd ison lui Nichita și mijindu-și ochii spre Zoița, care stătea albă în albul zăpezii pătate de urmele încleștării de-adineauri ca cea Ileană de basm alături de izbăvitorul Făt cel Frumos al

ei. Mă bate gîndul, că ar cuprinde-o zavistia chiar și pe Ana, de i-ar fi dat să-și vadă frumoasa cumnată.

Aici, își dădu iar în petic, stricînd de-a bine ceea ce se cercase celălalt să dreagă, cînd spuse :

— Na, că pomenind de Ana, mi-am adus aminte de porunca ce ne-a dat-o de a-ți mulțami din partea-i pentru schilodirea lui Bronislaw la Bistrița, și uciderea lui Bar-kowschii, nănașă-su...

Gliga își mușcă buzele, privindu-i acum aproape cu dușmănie pe frați. În loc să le lege el de ei, și pe bună dreptate, tot ei sînt aceia care-i scot ochii...

— Nu-i mai amintiți de asta ! se rugă Zoița, agățîndu-se de brațul bărbatului. Nu el a dat peste ei la Bistrița, doar știți prea bine cum s-a-ntîmplat totul ... Și apoi, nu vedeți că venirea asta a voastră îi ca un zdruncin pentru el ?

La auzul ultimelor cuvinte, cei doi schimbă o privire plină de înțeles. Răzbindu-i, se vede, veninul socotelilor mai vechi, se lăsară păgubași de încercare. Grăi iar Toader, după ce-și trecu palma peste mustața cu sfîrcurile pogorîte spre bărbie :

— Oare se teme că am venit să-i cerem socoteală pentru cîte ni le-o făcut tuturora ? Nu, deocamdată n-avem de gînd, căci altele ne-au adus încoace...

Gliga tresări. Îl privi neclintit pe cuvîntător, spuse :

— Dacă n-ați venit pentru tătuca, ce se perpelește de dorul vostru, ci pentru altele, ce-ncep să le bănuiesc, mai că mă cuprinde teama, cum spui, da' nu pentru mine, frăție...

— Hait ! Cu alte cuvinte vrea să spună că se teme pentru noi fiindcă am venit încoace în gura lupului, o cîrmi iarăși spre șagă Nichita, înțelegînd încotro bate acesta. He, he, grijă de frate, nimic de zis ! Numai că lupul adevărat pe el era să-l mînce, cu puicuță cu tot, he, he...

— Nu te mai rîde ca proasta-n tîrg ! se burzului mustăciosul, făcîndu-i totodată lui Nichita un semn cu ochiul care să nu fie băgat în seamă de mezin. Fratele frate-ți rămîne în orice împrejurare, că nu-l rabdă inima altminteri, asta-i așa ! Apoi, către acesta din urmă : Ai aflat cumva, Gligă, de vreo primejdie care ne-ar paște pe-aici ?

Cel întrebă il privi cu luare-aminte :

— Primejdiile ne pasc în tot locul, știut lucru. Iaca, de una m-ați scăpat voi, de alta încerc să vă scap eu, sfătuindu-vă ... cât nu e prea târziu, să faceți calea-n-toarsă !

Păliți în obraz de neașteptata propunere, cei doi se fisticiră întrucîtva. Își reveniră însă îndată. Schimbînd o privire mirată, chipurile, cu Nichita, mustăciosul dete să se lămurească, întrebînd :

— Și care-i anume primejdia ? Din partea lui Ștefăniță vine ?

— Primejdia-i primejdie, de oriunde ar veni ea !

— Și totuși ?

— Din partea mea ar putea să vină dacă nu-mi veți urma sfatul ! scăpără din ochi Gliga. Și mai ales dacă veți încerca să-i cășunați ceva măriei-sale, ori să vă vîrîți coada între măria-sa, pe de o parte, și părintele nostru cu mine, pe de altă parte, ca să stricați buna înțelegere încheiată în sfîrșit între noi în ultima vreme !

— Ian te uită la el, începe a-și da pe față adevărata dragoste de frate, în toată măsura ei ! chicoti iar Nichita. Auzi-l, bună înțelegere ... Ce zici de asta, Toadere ?

— Zic că-i pălit în cap, după cum mai zic că ar fi bine să-i spunem ceea ce pesemne că nu știe, ca să nu ne mai deie asemenea sfaturi necugetate ce chiar c-ar putea stîrni supărarea voievodului său, pe de o parte, și a părintelui nostru, pe de alta, fiindcă partea prostului nu-i alături de nici unul din ei !

La aceste vorbe, obrazii Gligăi prinseră a se împurpura. Strînse pumnii, își mușcă pînă la sînge buzele.

— Atunci spune-i mai repede că, iaca, arată acuma ca un cucuș gata să sară. Și ar fi păcat de frumoasa lui creastă ...

— Chiar, făcu Toader, ridicînd din umere. Ascultă dară, Gligă : ne aflăm aici atît la chemarea părintelui nostru, cât și a lui Ștefăniță voievod al tău, făcută prin ultima solie a lui Cîrje, la Cracovia.

— Știu asta. Chiar măria-sa mi-o spus, ca să mă bucure pesemne ... rîse în silă lunganul, proptindu-și pumnii în solduri. Halal bucurie !

Înțepați, cei doi cătară iar unul la altul, după care Toader își dresese glasul, zicînd iar :

— Și ne mai aflăm aici ca supuși ai coroanei leșești, sub ocrotirea legilor . . .

— Și asta o știu. Am bănuț-o din prima clipă.

— Prin urmare . . .

— Prin urmare, zic să-mi ascultați sfatul !

Acum alți obraji prinseră a se împurpura, alți dinți își mușcară pînă la sînge buzele.

— Care vra să zică, scrișni Toader, ne ameninți ?!

— Deocamdată, vă sfătuiesc !

Spunînd asta, întoarse celor doi spatele și porni, ducînd-o de braț pe Zoița, spre sanie. Din drum, îi strigă lui Zamfir :

— Adunați lupii răpuși de noi, că ne-or fi de trebuință pieile. Măcar cu-atîta-s de folos și ei, că cei ce le-au împrumutat numai năravul n-aduc nici atîta . . .

Întîmplările din Moldavia, despre care fusese înștiințat de Tadeusz Krafft, nu puteau să nu-l pună în încurcătură pe *il serenissimo Re di Polonia* Sigismund I, da' mai ales îl punea solia din zilele sărbătorilor a lui Luca Cîrje, în timpul șederii căreia avusese loc și adunarea boierilor fugari, la Sniatyn.

Începuse Luca Cîrje prin a arăta ce-a însemnat, de fapt, respectarea de către ambele părți a tratatului de prietenie iscălit cu ani în urmă în fața primejdiei tătărești, stîrnită, precum se știe, de niște capete sucite din Lehia și Moldova, fără știrea înălțimii-sale și a măriei-sale Ștefăniță voievod, primejdie ce-a putut fi înlăturată tocmai datorită dării ei în vileag de către aceeași solie moldovenească, la ultima ei venire la Cracovia, cum și datorită luptei hotărîtoare date de amîndouă părțile împotriva vrăjmașului comun . . . Acum, o altă primejdie se vestește, din partea altora, solia moldovenească străduindu-se iar a-și face datoria întru preîntîmpinarea ei : la Belgradul căzut mai demult sub puterea semilunii se adăuga acum toată Țara Sîrbească ; insula Rhodosului, împresurată de corăbiile noului sultan Soliman, își trăiește acum ultimele zile, de ase-

meni Ungaria, părăduită de navrapi la hotarele ei, cu mai toate cetățile ei de apărare pierdute, fără a mai vorbi de amara soartă a Valahiei, unde, în locul domnului ei legiuit Radu de la Afumați, nevoit să fugă la voievodul Zapolya al Ardealului, a fost urcat în scaun turcul Mahomed. Nu încape îndoială că peste puțin privirile lui Soliman se vor opri asupra Moldovei și a Crăiei Leșești, dacă nu s-au și oprit de pe-acum : în cetățile sale Chilia și Akkerman, sangiacul Silistrei Tassa Bassa a adus din porunca sultanului, spăimîntat de înfrîngerea suferită de nohai în Moldova și în Lehia, garnizoane cîtă frunză și iarbă în vederea pregătirii unei lovituri ce nu poate fi îndreptată decît împotriva acestor două țări creștine.

Dar iată că acum ca și atunci, aceleași capete sucite din Lehia și Moldova încearcă să se ridice iar, ele nefăcînd decît să abată gîndurile înălțimii-sale de la adevărata primădie și să sădească în inima lui nădejdi fără sorti de-mpplinire . . . Drept urmare, precum a făgăduit rîndul trecut măria-sa, în clipa de față el este dispus să încheie prietenia amintită atunci, căci greutățile au fost înlăturate prin străduința comună. Știind că arzătoarea dorință a înălțimii-sale de a se alătura, pe vremuri, lui Maximilian și Papei Leon al X-lea împotriva lui Selim sultanul cu sprijinul, bineînțeles, al Moldovei ce i-ar deschide calea spre hotarele Porții, a fost dejucată de uneltirile pomeniților mișei, măria-sa Ștefăniță voievod îi făgăduiește înălțimii-sale nu numai să facă toate demersurile cu putință pe lîngă noul Papă Adrian al IV-lea și noul împărat al Germaniei Carol ca înălțimea-sa să fie ales capul întregii creștinătăți și conducătorul oștilor creștine în viitoarea cruciadă împotriva păgînului, ci chiar să i se alătore cu toată puterea ce o are și să-i deschidă rîvnitul drum prin Moldova, dar asta numai în clipa în care se va, încredința că înălțimea-sa îi este un aliat cinstit, fără de gînduri ascunse . . . Prima dovadă în privința asta ar fi extrădarea, în temeiul prevederilor tratatului de-acum încheiat, a boierilor fugari de la Sniatyn și înainte de toate trimiterea în țară a celor doi feciori ai lui Arbure, precum bătrînul lor părinte o cere . . . A doua ar fi alungarea pentru totdeauna din Lehia a prusianului Tadeusz Krafft și a lefegiilor săi, aduși din nou la Sniatyn după ieșirea din temniță a acestui mișel. Odată

îndeplinite aceste două cereri ale mării-sale, el nici că va sta pe gânduri să încheie pe loc amintita prietenie și să treacă la îndeplinirea făgăduințelor făcute.

Asta-i ceruse solia moldovenească, punîndu-l, după cum am arătat, pe înălțimea-sa în mare încurcătură.

Deci, ce era de făcut ? Să-i sprijine pe boierii fugari din Moldavia împotriva lui Ștefăniță, precum i-au cerut aceștia prin cancelarul său Peter Tomicki la adunarea de la Sniatyn ? Să-l sprijine pe Ștefăniță, îndeplinindu-i cererile ? Făgăduințele acestuia erau într-adevăr îmbietoare, totuși . . . Nu, acum ca niciodată calea de mijloc părea a fi cea mai potrivită. Va sprijini, așadar, pînă una-alta, amîndouă părțile. Fugarilor le va da dezlegarea de a se mișca și pregăti cît mai pe neauzite sub îndrumarea și cu ajutorul lui Tadeusz Krafft, care va rămîne ascuns în castelul prietenului său, iar soliei lui Ștefăniță, ce-i așteaptă hotărîrea, îi va arăta că, într-adevăr, ar fi existat un soi de complot prin preajma Sniatynului, dar că, în fața oamenilor săi reperați într-acolo, complotiștii în frunte cu prusia-nul s-au împrăștiat ca potîrnichile, fiind nevoie acum de un oarecare răgaz pentru dibuirea lor. Cît privește cealaltă cerere, bravii rocmiștri Toader și Nichita Arbure au și purces spre patrie ca să se arunce în brațele iubitorului lor părinte . . .

Împlinindu-și în felul acesta datoria față de toți, viitorul cap al întregii creștinătăți aștepta acum roadele înțeleptei sale hotărîri stînd cu fruntea îngîndurată într-unul din jețurile rînduite din loc în loc în lungul noii săli a consilierilor, abia dată spre folosință de vestitul architectus Bartolommeo Barrecci și de al său Gian Maria Padovano, cercetînd distrat bogatele zugrăvitori în ulei ale lui Baltazar Behem și Stanislav Samostrzelnik, care împodobeau, alături de altele, pereții acestui nou giuvaer al Wawelului. Aceste gânduri ale sale privind urmările hotărîrii luate ca și, îndeobște, zbuciumata soartă a lumii, precumpăneau pînă și asupra lămuririlor pe care i le dădea Peter Tomiki cancelarul despre cutare ori cutare tablou, oprindu-se în dreptul fiecăruia.

Tot atît de străină acelor vorbe lămuritoare părea a fi tînăra și frumoasa Bona, ea cunoscînd ca nimeni altul

acele scene murale cu toate tâlcurile lor, căci sub îndrumările ei și în nemijlocita ei prezență înfăptuiseră și înfăptuiau încă aceste minuni meșterii florentini și poloni. Aplecată deasupra șevaletului, care nici ei nu-i era străin, așezat în mijlocul sălii scăldate în lumina unor vitralii uriașe, așternea pe pânză primele culori, încă nehotărîtă pesemne asupra celor ce urma să picteze. Numai din cînd în cînd ridica ochii, zîmbind parcă unei porniri lăuntrice, asupra augustului ei soț, cercetîndu-i cu luare-aminte culele frunții.

În spatele ei, lăsînd deoparte schimele-i și tumele-i din totdeauna, stătea micuțul Wolek, neastîmpăratul bufon al înălțimii-sale. Negreșit că se străduia să-i ghicească de pe acum intențiile în privința viitoareii pînze.

Oprindu-se în dreptul ultimului tablou înfățișînd raiul — cu Adam și Eva în mijlocul lui ascultînd poruncile făuritorului lor și, prin ei, a păcătoasei noastre seminții omenesti — tablou ce nici că cerea te miri ce lămuriri de altminteri, și băgînd de seamă, în sfîrșit, că vorbele sale trec mai mult pe lîngă urechile ascultătorilor, Peter Tomicki zîmbi îngăduitor și, venind spre vîrstnicul rigă, spuse :

— Spre a mai descreți fruntea înălțimii-tale, căci bănuiesc încotro ți se abat iarăși gîndurile, îngăduie-mi să-ți spun ce mi-a venit acum în minte privindu-i pe acești nefericiți pămînteni și strămoși ai noștri.

— Spune, te ascult, tresări Sigismund, ca trezit din toropeală.

— Mi-am amintit de un zvon ce l-am auzit nu de mult în curteni și popor, care a și stîrnit pe de o parte hazul, iar pe de alta supărarea înalților pontifi ai bisericii noastre.

— Ce fel de zvon ?

— Cum că ilustrul nostru învățat Nicolas Copernic, din Thorn, ar fi încercat să arate că pămîntul nu este așa cum îl știm de cînd lumea și cum ne propovăduiește biserica.

— Adică ? ridică dintr-o sprînceană înălțimea-sa.

— Adică, asemeni unui taler uriaș sprijinit în ...

— Patru stîlpi de argint, dete din cap Sigismund, vădînd indetulă cunoaștere în privința asta și adîncă nedumerire

în fața îndrăzelii unui oarecare învățat, fie el și ilustru cum spun unii.

— Și care stâlpi, la rîndul lor, se sprijină pe spinările a patru elefanți nespun de mari, adăugi apăsător, ca să se știe, curteanul, zîmbind de mila smintitului din Thorn. Ei bine, omul acesta susține că pămîntul ar fi rotund...

— Rotund ? rotunji ochii înălțimea-sa.

— Rotund, ca un bulgăre, și că nu soarele și stelele s-ar învîrți în jurul lui, cum iarăși știm din moși-strămoșii noștri aci de față, se întoarce el spre tabloul cu pricina, ci că el, pămîntul, se învîrtește deolaltă cu stelele în jurul soarelui...

— Se învîrtește, cu noi cu toți ?!

— Întocmai, înălțimea-ta !

— Cu apele lui, cu ... Fără a le vărsa pe acestea și a ne împrăștia pre noi prin *spatium* ?

— Fără...

— Ha ! ... dete a rîde înălțimea-sa.

— Ha, ha, ! ... își îngădui și zîmbitorul curtean.

— Ha, ha, ha ! zbucni înălțimea-sa, simțind cum deodată i se împrăștie prin *spatium* toate celelalte gînduri și supărări. Strașnic !

Apoi, mai domolindu-și rîsul și căzînd oarecum pe gînduri iar :

— E drept, ceva, ceva îi mai lipsește înțelegerii noastre despre toate aceste lucruri, că, de-o pildă, nu știm elefanții în ce se sprijină, dar de-aici și pînă a susține...

— He, he, he ! chicoti micuțul Wolek, care se rostogolise dinspre șevalet și stătea în dreapta jețului lui Sigismund, cătînd la el cu un obraz cît pumnul, boțit de rîs și violenție. Strîmbă-i înțelegerea înălțimii-tale despre pămînt și lume, strîmbă-i înțelegerea lui pan Tomicki și a tuturor...

— Cum de-ndrăznești, netrebnicule ? se încruntă riga, ridicînd schiptrul de fildeș gata-gata să-l croiască pe prichindel. Vrei să spui că ereticul din Thorn are dreptate ?

— Ba ! țipă Wolek, ferind dintr-o săritură cît colo amenințarea și pornind apoi să se strîmbe iar de rîs. Nici

măriile-voastre, nici ereticul n-aveți dreptate. Are dreptate numai frumoasa și înțeleapta noastră stăpînă Bona ! Poftește, rogu-te, de te convinge cu ochii înălțimii-tale de adevărul vorbelor mele și numai după aceea să te văd de-ți mai dă mîna să folosești împotriva-mi acest însemn afurisit al puterii !

Cum vorbele bufonului și privirile pline de înțelesuri, însoțite de un zîmbet din cale-afară de misterios, ale tinerii regine stîrniră pe loc curiozitatea vîrstnicului rigă, el se ridică anevoie din jeț și porni numaidecît, însoțit de ceilalți doi, spre șevaletul acesteia.

Aici, aruncînd o privire asupra pînzei, se putu încredința ușor de netemeinicia celor însușite încă din pruncie și de el, și de pan Tomicki, și de întreaga suflare omenească, înafară, bineînțeles, de ilustrul eretic. Căci iată ce văzu el pe pînză : uriașul taler al pămîntului cu munții și apele lui, cu așezările și oamenii lui, adăsta cu totul nepăsător în văzduh neavînd alt sprijin decît două brațe vînjoase repezite din umerii unei făpturi omenești al cărei chip, încercat de adînci cugetări, era destul de lesne de ghicit . . .

— He, he, he ! chicoti micuțul Wolek, cine are dreptate, aud ?

— Hmda . . . făcu, fistîcit de-a bine, Sigismund, simțind chiar un început de roșeață năpădindu-i, prin zbîrciturile anilor, obrajii.

— Hm . . . făcu și Peter Tomicki, cercetînd cu ochi de netăgăduit cunoscător pînza. Frumos lucrat ! Cu nespusă înțelepciune ! Întocmai precum Atlas sprijinind bolta cerului arăți, înălțimea-ta ! Și chiar, dacă stai să te gîndești, adăugi el încreșîndu-și fruntea de preamultele ce-o încercau, la urma-urmelor acesta este adevărul-adevărat. Fără de puterea înălțimii-tale, fără de puterea sfintei noastre Lehii, nici pămîntul n-ar sta precum stă . . .

Aici se opri o clipă, amintindu-și parcă de ceva, după care îndrăzni, scoborînd glasul :

— Mi-aș îngădui să observ numai că și acest minunat tablou suferă de același păcat de care aminteai adineauri vorbind despre înțelegerea noastră de pînă acum asupra lumii și pămîntului, adică, că nu știm în ce se sprijină

elefanții ... Aceeași întrebare s-ar putea pune și în cazul de față, se întoarce el spre tînăra regină care stătea zîmbitoare dinaintea șevaletului privindu-și îndestul de mulțumită isprava. Cu alte cuvinte, se grăbi el să adauge, în ce anume se sprijină înălțimea-sa sub nespus de greaua-i povară ?

— În speranța că tînărul voievod al Moldaviei îl va ajuta cu adevărat, precum i-a făgăduit prin solii săi, să devină capul întregii creștinătăți, nemaifăcîndu-i greutăți ca pînă acum și propunînd și altora să facă alegerea pe care, ziceau solii, are de gînd să o facă în consiliul său de la Suceava, în ziua în care va pune în dezbatere încheierea înțelegerii împotriva Porții și deschiderea unui drum prin Moldavia spre hotarele acesteia. Numai într-un asemenea caz, desigur, ar avea șanse pînza de față să rămînă în memoria urmașilor ... rîse înveselită Bona, sprijinindu-se în brațul augustului ei soț.

— Oh, e un mi ... mincinos acest Ștefăniță, nu ... nu te poți bizui pe el ... tuși, încurcat, vîrstnicul rigă.

— Mă rog, nu-i singurul ... Da' speranța-i speranță. Păcat numai că nu poate fi întruchipată și pe pînză, căci, din nefericire, chiar și frumoasele plăsmuiri ale omului au un hotar de netrecut, zîmbi împăciuitoare tînăra femeie.

— Asta înseamnă că, fără de sprijinul acestui voievoda, stăpînul lumii și al mării-tale rămîne-n aer nu numai pe pînză, după cum a mai rămas cu ani în urmă, cînd cu năvala tătarilor ! ... chicoti iar Wolek, sărind însă din vreme la o distanță potrivită, fiindcă acum afurisitul însemn al puterii chiar că se abātu asupra-i, mai să-i vină de hac.

— Fii cuminte, Wolek ! se încruntă Bona, amenințîndu-l cu degetul, apoi, spre a-l îmbuna pe bătrîn, fiindcă frumoasa-i intenție — pe lîngă aceea a cancelarului — de a mai însenina neguroasa lui frunte se împotmolise în răutăcioasa remarcă a bufonului, îl luă la braț, și, pornind împreună cu el și cu Peter Tomicki în lungul sălii, întrebă : Oare crede cu adevărat înălțimea-ta că tînărul voievoda al Moldaviei ar putea acum să te mintă ? Doar cele arătate de soli, de față cu mine, în legătură cu primejdia otomană, corespund întocmai celor știute de noi ...

— N-ar face-o pentru prima oară, o întrerupse, zîmbind, pan Tomicki, numai că de data asta îl avem într-adevăr în mînă ! Înversunarea boierilor moldoveni de la Sniatyn este într-adevăr mare, iar dacă vor primi sprijin...

— Cum, încă nu i-ați îndeplinit cererea în privința extrădării fugarilor ? se nedumiri tînăra femeie, oprindu-se locului și cătînd cînd la suzeran, cînd la cancelarul acestuia.

— I-am îndeplinit-o numai în parte, trimițîndu-i pe ce-i mai solicitați transfugi, și anume, pe feciorii lui Arbure, ce-i drept, aflați însă sub protecția coroanei noastre... sări să-și îndrepte gafa cancelarul sub ucigătoarea privire a lui Sigismund, ce-l nevoi să-și înghiță cuvîntul scăpat pe panta mărturisirilor.

Ținută încă din ziua nunții lor chiar de augustul ei soț în curent cu toate cîte se întîmplau în țară și dincolo de hotarele ei, luînd parte la solemnitățile prilejuite fie de primirea soliilor, fie de alte evenimente mai de seamă, dar cunoscînd în egală măsură intrigile țesute la curte ca și dedesubturile multor lucruri nespuse sau spuse numai pe jumătate de unii și mai cu seamă din destăinuirile șoptite ale atoateștiutoarelor ei doamne de onoare, isteța și instruita odraslă a vestitului duce milanez François-Marie Sforza ajunsese în scurt timp să aibă o mare înrînire asupra lui Sigismund, ba chiar să-i inspire o anume teamă atunci cînd, într-ascuns față de ea, încerca să calce pe-alături de conștiință și de dreapta judecată a lucrurilor. Fusesse de față la primirea solilor moldoveni și aflate, pe aceleași dosnice căi, toate dedesubturile întîmplărilor de la Sniatyn, însă, amintindu-și de alte încercări asemănătoare din trecut și de urmările lor, izbutise să-i smulgă lui Sigismund o anume făgăduință în privința asta și nu s-ar fi așteptat pentru nimic în lume ca el să n-o respecte. Acum însă... Așadar, poftindu-l pe pan Tomicki să-i lase în patru ochi iar pe augustul ei soț să se așeze alături de ea într-unul din jețuri, spuse :

— Am înțeles totul, serenissime ! Prin urmare, vorbe goale ți-a fost promisiunea făcută de curînd, ca și cealaltă, din ziua în care am scăpat de groaznica invazie tăta-

rască, cum că nu vei mai întreprinde nimic împotriva Moldaviei și că vei renunța o dată pentru totdeauna la visul legănat încă la Leutschau¹, cu frații tăi Albert și Alexandru ?

— O, *angelo mio*, dete a se scutura de păcate vîrstnicul rigă, neaflîndu-și locul în jeț, doar știi prea bine că tocmai datorită făgăduințelor făcute n-am întreprins nimic ! Ca și atunci, alții, fără de știrea mea . . .

— Hm, surîse tînăra femeie privindu-l cam dintr-o parte. Ei bine, îmi spunea adineauri înălțimea-ta că Ștefăniță ar fi un mincinos . . .

— Mda . . .

— Te întreb, în cazul de față cum ar putea fi altfel ?

— Știu eu ? . . . cercă să scape de răspuns încolțitul soț.

— Și încă te mai întreb : ai încercat cîndva, ca mentor al tinereții cum ar trebui să fii, să-l dezveți de meteahna asta ?

— Nu, e drept . . .

— Și ce-ar fi să încerci măcar acum ?

— Eu ? *Tocmai eu* ? . . . se nedumiri augustul de propunere.

— Tocmai înălțimea-ta. Ai cele mai mari șanse de reușită, ca mentor bineînțeles, urmă a surîde Bona. Va fi numai și numai spre folosul nostru.

— Dar . . . cum să o fac ?

— Extrădîndu-i într-adevăr pe fugari, sub cuvînt că nu se va atinge de ei. Astfel, îi vei da o pildă de cinste cu totul neașteptată, respectînd un tratat de prietenie existent și obligîndu-l, totodată, să-ți urmeze pilda, în privința cuvîntului dat.

— Oh, îi va ucide . . . clătină din cap Sigismund.

— Ba îți va urma pilda, fii pe pace. Încercarea lui de a interveni și pentru noi pe lângă Poarta Otomană în zilele premergătoare invaziei tătărești vorbește de la sine mai mult ca orice în privința intențiilor sale față de noi. Iar ca să-l scapi cu totul de suspiciune în privința *inten-*

¹ Tratatul de la Leutschau încheiat în 1494, adică în zilele lui Ștefan Bătrînul, de frații Jagelloni în vederea ocupării Moldovei și urcării lui Sigismund în scaunul de la Suceava.

țrilor noastre față de el, i-ai mai putea da destule dovezi de cinste pe lângă cea amintită acum.

— Ce alte dovezi ?

— Să-i îndeplinești și cealaltă cerere în privința alungării din țară a lui Tadeusz Krafft, pe care, de asemeni, bănuiesc că n-ai îndeplinit-o, apoi să-i scoți de sub protecția coroanei pe cei pe care el îi bănuie a fi ucigașii părintelui său...

— Oh, și asta ai aflat?!... făcu ochi mari augustul.

— Închipuie-ți! dete din cap Bona. În felul acesta îi vei da puțință să facă singur lumină în jurul întregii întîmplări, prevenindu-l totodată asupra eventualei intenții a fraților...

— Și... la ce toate acestea ?

— Ca să-l dezveți de meteahna amintită și să-i arăți că Convenția de la Leutschau n-a fost decît un vis al tineretii voastre, o joacă uitată de mult. Cîstigîndu-i, astfel, încrederea, nu mă-ndoiesc că spusele solilor săi ar putea să prindă rădăcina adevărului. Teama de turci, de cele ce întreprind ei în clipa de față, cum pe bună dreptate au arătat solii, îl încolțește și pe el. Ea îl va hotărî, prinse a zîmbi tînăra femeie ridicîndu-se în picioare, să facă tot ce-i stă în putere ca... pînza pictată de mine să rămînă într-adevăr în memoria urmașilor, ca un document al vremii !

— O, *angelo mio*, crezi ? !

— Încearcă și te vei convinge.

Deși ospățul de la curtea Hîrlăului, prilejuit de izbînda asupra lui Albu Sultan, fusese cu adevărat mai ceva decît la Comneni-împărații Bizanțului, precum făgăduise Ștefăniță și, totodată, prilej pentru încercarea norocului viitoare împărăție — a Șerbegăi, adică —, el nu împlinise întru totul frumoasele nădejdi ale celui mai cuprins făgădar dintre hotarele Moldovei.

Afurisită-i legea pămîntului ista care-l oprește pe domn să se însoțească cu femeii din norod, ci numai cu-acelea de-un sînge domnesc ca și dînsul, își zicea uneori chir

Avramian, amintindu-și de vorbele tînărului voievod după acel ospăț de pomină cum și de încercarea-i de a dovedi lui Ștefăniță crăiasca obîrșie a sa și a Șerbegăi, ce se izbise de îndărătnicele zîmbiri ale acestuia. Legea aceasta o urmasa și tătine-su, Bogdan Vlad, care tot în temeiul ei o luase pe mumă-sa Stana ca țiiitoare pe lîngă Ruxandra, adevărata sa doamnă ce mai trăiește și azi la o moșie prin preajma Sucevei deolaltă cu un prunc al ei, sub în-telegătoarea ocrotire a feciorului Stanei, domnul de azi al țării...

Așadar, spulberîndu-se frumoasa nădejde a lui chir Avramian de a-și vedea odrasla împărătiță, cum, de bună seamă, pe drept i s-ar fi cuvenit, îi mai rămînea o nădejde, pe care o ascundea cu grijă de toată lumea în tainița inimei sale. De dragul ei o îndemnase pe Șerbega să nu se prăpădească cu firea pentru îndărătnicia voievodului, că, orice s-ar spune, bine-i și așa dacă nu se poate altfel, fiindcă gura lumii, chiar și hulindu-te, tot din zavistie o face, știut lucru.

Ce, oare nu-i de zavistie să fii țiiitoarea domnului țării, să-l primești sau să te duci pe la Suceava la soroacele hotărîte de el, să-i împărtășești pe din două cîte le are pe suflet, să te bucuri de cîte nu se pot bucura nici măcar în vis atîtea altele? La urma-urmei, dacă-i vorba de asta, pentru ibovnică ți-i oful mai of că ea nu-ți stă ca birna-n ochi, iar poama mai de departe văzută nici că-ți străpezește dinții, mai dulce pârîndu-ți întotdeauna. Aista-i adevărul, iar dacă mai pui și foloasele ce le tragi dimpreună cu al tău părinte, apoi curat că-i ca mana cerească și supărarea asta, ca să-i zicem așa.

Fiindcă, oricum, după cheltuielile cu carîta și telegarii, cu straietele neisprăviților de pe capră, cu toate cele cumpărate și tocmita pentru pohfala de-a dreptul împărătească cu care se arătase la curte în ziua ospățului, fără a mai pune că din pricina grijii ce-l perpelea lăsase de izbeliște și făgădăul în mîinile unor tîlhari de slugi, mai-mai să-l aducă toate acestea în sapă de lemn, se pomenise făgădarul în scurtă vreme răsplătit cu vîrf și îndesat tocmai de pomenita supărare. Că doar nu se află pe lume, da' mai cu seamă prin părțile noastre, jupîniță tînără sau

chiar mai trecută, ba încă și jupîni de toate vîrstele, care să nu rîvnească a o vedea la ochi și sprîncene pe aleasa-aleselor, iar ca să o vadă — „Înhamă, Vasile, și haida la Hirlău!“ Iar aici, unde să tragă boierii dacă nu tot la făgădăul lui chir Avramian, unde o rămas în dulce popas inima măriei-sale ? !

Și așa, pune-te, masă, mai adă un rînd, făgădare ! că doar codații ochi ai Șerbegăi, îndestul de zgîrciți la vedere, ce alta păzeau de după zaveze decît să se arate mai îndelung taman cînd zgîrcenia jupînilor ajungea la ananghie deolaltă cu inima lor, ce începea să le dea brînci după ce n-are, iar jupînițele prindeau să se acrească la boi ca de nu-i „te miri ce de capul ei“, dînd coate bărbaților spre a le aminti de cîte au uitat că-i așteaptă, bineînțeles după întoarcerea acasă... Și tot așa, pînă la istovirea pungilor și pînă cînd punga lui chir Avramian începu a se rotunji de mai mare dragul. Iar dacă mai adăugi la toate acestea și cele daruri ale măriei-sale, cum și pricazul dat de el chelarilor de la curte de a nu recunoaște alt neguțător pentru cîte le sînt de trebuință decît pe chir Avramian, apoi dă Doamne ca tot omul numai de supărări dintr-aistea să aibă parte !

Asta-i, cînd un părinte are cap între umere și nu se ia după mintea de găină a fie-si ! Să ne gîndim numai că s-ar fi luat, luîndu-l totodată de ginere pe vrăjmașul cela de Gliga. Ce s-o ales de capul lui ? Un pîrlit, colea, de căpitan, cu șpagă și cam atîta, că doar tătîne-su, un hrăpăreț și un zgîrie-brînză cum rar întîlnești, nici că s-o dat în vînt să-l procopsească cu ceva la sărăcia de alegeri făcută, nici pe departe pe placul său, necum socrul cu vreo zestre mai acătării, că de unde n-ai, ce să dai ? — Vrînd nevrînd s-o mulțămît dumnealui Gligă cu leafa din vistieria țării și fusta miresucăi, lăsînd de-o parte șpaga, ce-i singură de dar, pe lîngă un petic, colea, de pămînt, din partea măriei-sale. Deci, cu ce s-ar fi ales ei, deolaltă cu Șerbega, de se procopseau cu el ? Cam tot cu ce s-o ales și cealaltă, Zoița adică, iar pe deasupra, poate cu supărarea măriei-sale că l-au lăsat cu inima friptă, căzînd alteia norocul necules de proști. Asta-i...

Cît despre nădejdea ce-o ascundea chir Avramian în tainița inimei sale, ea își trăgea rădăcinile din următoarea socoteală pe care și-o făcea făgădarul în puținele lui ceasuri de răgaz, cînd se mai putea aduna cu gîndurile de prin cîte îi erau ele împrăstiate. Dacă, să zicem, feciorul Stanei — care Stană, spre nenorocul ei, își împărțea dragostea cu legiuita doamnă de la Suceava — o putut ajunge în scaunul țării, de ce n-ar putea și multrîvnitul de ei fecior al Șerbegăi — care Șerbegă, spre norocul ei, nu-și împarte deocamdată dragostea cu mai știi care alta — să ajungă la fel? Adicătelea, să ajungă Șerbega mumă de voievod, iară el, Avramian...

La urma urmei, socoteala asta, îl ducea, deși pe cale ocolită, taman unde l-ar fi dus și cealaltă dacă totul mergea ca pe roate și nu se punea curmeziș legea pămîntului, arză-o-ar focul! Cu alte cuvinte, de la Comneni-împărați ai Bizanțului au purces, la un Avramian-împărat al Moldovei s-ar putea să ajungă...

O, de-ar veni numai multrîvnitul!

Pină atunci însă, adică pînă la venirea visatului voievod cu sînge de la Bizanț în vine, se gîndi chir Avramian că de datoria lui este să-l slujească din răspuțeri pe viitorul părinte al acestuia, fiind el încă destul de tînăr și avînd multe pe cap, și apoi fiindcă tot ce se arăta cu nepriință lui Ștefăniță îi putea cășuna și lui și Șerbegăi într-aceeași măsură.

Dar, înainte de a arăta cum gîndea făgădarul să-și ajute domnitorul, să amintim aici de unele schimbări petrecute în ultima vreme — și cu puțin înainte de cele întîmplări ce le-am văzut la Sniatyn — atît la cetatea Sucevei cît, mai ales, la curtea Hîrlăului, unde într-una din zile se arătă în chip de stăpîn atotputernic dumnealui Luca Arbure, fostul portar al cetății de scaun. Spunem „fostul“ fiindcă, într-adevăr, milostivindu-se de bătrînețile sale, îl poftise măria-sa să depuie greaua povară purtată atîta amar de vreme pe mai tinerii umeri ai căpitanului Petrică, fost și el pîrcălab al unei cetăți din răsăritul țării, carele să împartă cu Petru Cărabăț vornicul, rămas într-același cin, grijile din trecut ale bătrînului.

Se întâmplase acest lucru după o mică neînțelegere iscată între măriia-sa și cinstitul portar din pricina lui Săcuian Dragotă paharnicul, de care am mai amintit cîndva, la o adunare din casa răposatului întru destule păcate logofăt Ivanco, și a altora cîțiva. Voise măriia-sa să-l înlocuiască pe Săcuian, ajuns și el la o vîrstă cînd i se cuvine omului mai multă hodină, cu paharnicul Hărman, fiind el mai tînăr și deci mai îndemînat într-ale paha-relor, dar punîndu-se pentru Săcuian dumnealui Arbure, măriia-sa îi făcuse voia, ca să nu-l supere pe bătrîn. Văzînd însă că și la a doua și chiar la a treia încercare de primenire a sfatului său domnesc cu boieri mai în putere și, pesemne, aflați mai pri preajma inimei sale, se izbește de aceeași împotrivire a dumnealui Arbure și gîndindu-se cu teamă că, dacă or merge tot așa s-ar putea strica pînă la urmă căruța prieteniei în care se călătoreau amîndoi, îl pofti la dînsul pe bătrîn, sfătuind îndelung asupra celor de făcut. Ce-or fi sfătuit între ei, știe-i sfîntul, spre știința tuturor ajungînd doar hotărîrea luată, și anume că dumnealui Luca Arbure va lăsa în seama căpitanului Petrică și a lui Cărăbăț grija cetății de scaun, iar singur, după ce își va alege boierii din sfat ce-i stau și lui mai lîngă inimă, se va duce cu ei la curțile Hîrlăului pentru a ține acolo divanuri de județ și a gospodări parte din țară, mai ușurînd astfel treaba sfatului de la Suceava, fără altă grijă decît aceea de a-l înștiința pe voievod despre hotărîrile și măsurile luate, cum și de a-i cere iscălitura de întărire pe hrisoavele care cereau asta.

Așadar, pomenindu-se Hîrlăul peste noapte un soi de a doua rezidență a țării, cu năvală de fețe noi și calabalic boieresc, cu puzderii de jălbari și pricinași umblători din toate părțile, se pomeni și chir Avramian cu destulă bătaie de cap cum nu avusese înainte-vreme, și asta cu atît mai mult cu cît își pusese în gînd, precum am arătat, să-i fie de ajutor mării-sale, mai sus amintitele întîmplări șoptindu-i că anume acum ar avea, într-adevăr, nevoie de acest ajutor.

Ce-i drept, repezise el și înainte-vreme prin slugile sale anume înștiințări la Suceava, căci nu trebuie uitat că făgădăul său se afla pe șleaul cel mare al Hîrlăului,

străbătut zi-noapte de chervanele neguțătorilor de toate națiile. Aceștia umblau dinspre Sniatyn și alte orașe leșești ori dinspre ungurime, de la cetatea Sighetului și chiar de la Buda pînă hăt în cnezatul Kievului și cel al Moscoviei, apoi înspre Bugeacul tătăresc și la Perekopul din Cîrm, precum și îndărăt spre țara de baștină. Or, fiind îndeobște știut că limba omului se dezleagă lesne la un pahar, dar mai ales atunci cînd o și zgîndări olecută, nici că se putea să nu afle chir Avramian — carele știa și *troche* leșește, și *trosky* ucrainește și, colea, *egy picit magyarul*, mă rog, cam cît îi trebuie unui negustor care nu-și ia în șagă meșteșugul — tot ce-i poftea inima, aiastă poftă sporindu-i în măsura în care înștiințările sale trezeau setea de cunoaștere a lui Ștefăniță, mai și fiind ele răsplătite pe dată cu cîte un dar mai osebit pentru Șerbega.

Acum, stîrnindu-l de-a bine întîmplarea cu Arbure și cu acel adaos la sfatul domniei poposit la Hîrlău, se puse chir Avramian pe treabă adevărată, zgîndărind nu numai cu neasemuit năduh limbile mușteriilor săi, dar și întîndu-și drumurile spre polata domnească, unde toți și toate, în frunte cu chelarii, îi erau prieteni la toartă. Iar cele ce află el aici în scurtă vreme curat că-l lăsară năuc.

De la sine înțeles că pe Arbure, tatăl lui Gliga și dușman dintotdeauna mării-sale, în ciuda părelnicei lor împăcaciuni de acum, nu-l putea avea la inimă. Dar chiar dacă l-ar fi avut, tot cu teleleu Tănase l-ar fi pomenit, că doar nu s-o văzut pînă acuma om zdravăn la minte care să deie cu bîta în dreapta și-n stînga fără să-și cruce măcar prietenii, că pe dușmani, hai să zicem. Și dădea zdravăn dumnealui Arbure, fără ca măcar acești prieteni să știe că bîta se află în mîna lui, fiindcă nu-l vedeau la ochi pe făptaș, crezînd că acesta îi în cu totul altă parte...

Astfel, aflase chir Avramian de la oamenii curții că primul care plăti obol turbării bătrînului fusese Isac, fostul vistiernic al domniei. Tîlhar, nici vorbă, ca mai toți vistiernicii, da' legat frate de cruce cu bătrînul, se pomenise tras la județul noului divan de la Hîrlău pentru furtișagurile sale din trecut și pîrît voievodului de la Suceava în temeiul dovezilor găsite, carele hotărî pe loc și pedeapsa iscălind cu mîna lui scrisoarea de poprire

asupra întregii averi a împricinatului. Îi urmă boier Cîrlan, de la Răchiți de sub Botoșeni, prieten și el al bătrînului, intrat și dumnealui pînă-n coate, cu ajutorul lui Isac, în banii vistieriei cu ani în urmă, apoi comisul Cățelan din Dorohoi, stolnicul Stîrce... Bucuros, pesemne, de osîrdia fostului său portar, că doar documenturile ce le primea la cetatea de scaun nu puteau fi tăgăduite nici chiar de împricinați, și zicîndu-și că și-aceasta-i o cale spre a mai da pămînt din prisosul unora celor ce-i duceau lipsa și a mai veni astfel de hac vrăjmașilor ce-l copseseră ani în șir cu tot felul de uneltiri, măria-sa iscălea cu amîndouă mîinile, se vede, acele scrisori de poprire, nemaicercetînd însă de la o vreme cu aceeași luare-aminte dovezile vinovăției lor, căci altminteri nici chir Avramian și nici prietenii săi de la curte nu-și puteau lămurii cum se face că sub păliturile bîtei lui Arbure începeau să cadă și unii pentru cînstea cărora și-ar fi pus cu toții mîna în foc. Iaca de ce, auzind de năpasta abătută și asupra capetelor unor boieri ca dumnealor Gavrilă și Gheorghe, cu moșii necuprinse înspre partea Scobinților, vechi mușterii ai săi la toate drumurile ce le făceau prin Hirlău și mai departe, nici că stătu pe gînduri să se repeadă pînă la ei, pentru a afla chiar din gura lor toată pricina.

Prietenii încă din copilărie ai vornicului celui mare Petru Cărăbăț și cu vină mai veche înaintea mării-sale, împotriva căruia încercaseră să se răzvrătească deolaltă cu alții, se pocăiseră după năprasna ceea cu tătarii și trăiau acuma liniștiți la conacele lor, ducînd negoț pașnic de vite, grîne și cîteși altele cu panii nemeșii, fiind socotiți cei mai de vază gospodari din Țara de Sus nu numai după întinderea pămînturilor aflate în stăpînirea lor, da' și după numărul oamenilor ce le lucrau și al slugilor tocmite pe moșie.

Deci, punîndu-i pe grăjdari să-i curețe de colb și găinauri frumoasa carită ce-l costase atît bănet, da-n care afurisitele orătării nici că se sfiau să-și facă cuibare, iar pe împielitați să-și pună în rînduială livrelele cele scumpe cu găitanele ofilite de vreme și nepurtare, se tolăni chir

Avramian în sidenie pornind în sprintenul trap al telegarilor și cu toată pohfala cuvenită viitorului bunel al viitorului Avramian voievod cu sînge de la Bizanț în vine, spre Scobinți, gîndind la aiastă sucită cale a vieții ce pe unii îi poartă iac-așa lin, în arcuri moi și în toată desfătarea gîndului, iar pe alții îi hurducă de le sar ochii din cap.

Numai că, spre marea mirare a sa, conacul dumnealui Gheorghe, hotărît primului popas, îl întîmpină cu zăvor la poartă, cu ușile și ferestrele bătute în scîndură, cu heiurile și coșarele vraște. Țipenie de om pe nicăieri, de nicăieri glas de vită ori pasăre, totul lăsat pradă pustiu-lui... La al doilea popas, norocul îi surise întrucîtva făgădarului : tocmai se băteau în scînduri ferestrele și ușile, se încărcau calabalicurile de prin heiuri ale slugilor în carele scoase în ogradă, bucatele din coșare. Curtea, răscolită de glasuri. mișuna de oameni încărcăți cu poveri ; mugeau și nechezau dobitoacele, cîrîiau și cotcodăceau orătăniile fugărite...

Îl zări pe dumnealui Gavrilă trebăluind pe lîngă cele două rădvane ale sale încărcate cu boccele, jupînițe și plozi. Îl zări și dumnealui Gavrilă. Îi făcu semn de departe și porni spre carită cu ochii în pămînt, cu umerii pleoștiți. Nici că-l mai întrebă de pătăranie, fiindcă grăi singur, ferind doar pe cît cu putință ochii :

— Iaca, mă mut și eu la o altă moșie a mea, ce-i prin preajma Tarcăului, că asta-i de-acum a mînăstirii și a răzășilor sărăciți din partea locului...

— Te-ai făcut vinovat cu ceva în ultima vreme înaintea mării-sale, boier Gavrilă ? îl ispită făgădarul. Că doar moșia asta, după cîte știu, îi rămasă din moși-strămoși domniei-tale.

— Nu pentru vreo vină de-acuma mi s-o pus poprirea asta, ci pentru una mai veche, de care știam că ne-o iertat măria-sa, și pe mine, și pe dumnealui Gheorghe, și pe alții, legată de niște adunări la care am luat parte în casa răposatului logofăt Ivanco, ucigașul părintelui mării-sale. Chiar la județ așa mi s-o spus, după cum mi s-o spus ca nu care cumva să mă împingă păcatul a mă plînge mării-

sale, pentru pedeapsă, care-i de el dată, sau măcar lui Cărăbăț vornicul, care îmi este prietin, fiindcă ar putea să vină altă pedeapsă, mai pe măsura faptei mele, grăi abia-abia împricinatul. Cică așa li s-o spus la toți. Auzi-i, parcă dumnealor, cei cu județul de azi, n-ar fi luat parte la acele adunări...

— Arbure ți-o spus asta?

— Alții, că nu era de față bătrînul la cetirea hotărîrii măriei-sale.

Făgădarul se zdreptănă la ceafă. Chiar de neînțeles i se arăta toată istoria. Întrebă:

— Și chiar ai de gînd să-ți părăsești locul fără a te plînge de nedreptate măriei-sale? Cît despre mine, aș putea...

O spaimă cumplită se așternu pe obrazul boierului. Aproape că nu căzu în genunchi în fața trupezului neguțator din carîță, strigînd cu glas tremurat:

— Nu cumva să-i șoptești o vorbuliță, chir Avramian, că ai să mă ai pe cuget pentru toate zilele vieții domniei-tale! Ți-am fost doar ani de zile mușteriu între mușterii, cu punga desfăcută pe masă, prietin ți-am fost...

Făgăduindu-i ceea ce-i cerea, se întoarce făgădarul acasă, gîndind iar la aiastă sucită cale a vieții și la hurdăturile cu care-i pîndește ea pe unii, fără a putea găsi izbăvitoarea dezlegare pentru împrejurarea de față. Nu atît de mila lui boier Gavrilă și a celorlalți — mulți dintre ei, pesemne, nevinovați ca și el — se perpelea chir Avramian, ci de milă pentru sine dacă cumva bănuielile sale...

Abia peste vreo două săptămîni îi veni, în chip cu totul neașteptat, dezlegarea întregii istorii.

Se înfrățiseră la un chiolhan zdravăn, la una din mese, cîțiva neguțatori unguri și leși ce țineau drumul Crîmului cu chervanele doldora, primii venind de pe la Brașov, ceilalți tocmai din Colomeea, ce-i dincolo de Sniatyn. După primele rînduri de pahare, ajungîndu-i, se vede, oboseala și greutatea drumului, începură a se plînge într-un grai înțeles mai mult de chir Avramian decît de ei — fiindcă la cunoștea îndeajuns pe amîndouă —, împotriva vămilor mult sporite în ultima vreme de moldoveni, ce și-or fi

pus de gînd să se pricopsească pe seama bieților neguțatori străini. Îndurîndu-se de amărățile lor suflete, ca vîzîndu-i cu chef de vorbă lungă ce pria uneori urechilor sale, inimosul făgădar porunci pe loc unei slugi să le aducă un anume vinaț dintr-un anume poloboc, faptă ce se văzu în scurtă vreme răsplătită prin roadele ei.

Căci ambrozia adusă nu numai că-i mîntui de of și suspin pe acei neguțatori, da' și sădi în ei veselia și sfînta nădejde că nu peste mult vor fi izbăviți de plata afurisitelor vămii, fiindcă un mare număr de boieri moldoveni, nemulțamiți, se vede, și ei de prigoană și hotărîrile ce le ia domnia, au trecut cu slugi și oaste de-a lor în Ardeal și în Lehia, cerînd înălțimilor-lor ajutorul trebuincios izbăvirii țării de pacostea ceea de tiran, ce-și face de cap la Suceava. Ori, de li se va împlini cererea — și nici că se poate să nu le fie împlinită! —, iar dulcea stăpînire a Jagellonilor se va întinde și peste această nepăstuită țară, este de la sine înțeles că vămile...

Amintindu-și numaidecît de zăvorul pus la poarta conacului lui boier Gheorghe, apoi de drumul hotărît spre Tarcău, ce-i la o azvîrlitură de băț de Țara Ardealului, de dumnealui Gavrilă, cum și înțelegînd, în sfîrșit, tîlcul tuturor județelor lui Arbure, ce-i acum pe cale să izbîndească, pare-se, ca nicicînd înainte, fiindcă, în ciuda tuturor făgăduințelor făcute lui Ștefăniță, nici Sigismund și nici al său nepot Ludovic nu se grăbesc să-i întoarne pe fugari în Moldova — ce-i drept, primul i-o trimes, spre îndulcirea sufletului, doar pe feciorii fostului portar al Sucevii, dar și pe-aceștia sub ocrotirea coroanei sale... — chir Avramian nici că stătu să-și mai desfete urechile cu chiuiturile și urările de izbîndă ale mușteriiilor săi ajunși de-a bine de dezlegătoarea de limbi și de tristețe ambrozie, ci, poftind îndată să-i fie puși telegarii la carîță, porni cu cea mai mare repeziciune spre cetatea de scaun a țării.

Neizbutind să-l facă pe Ștefăniță să ia capetele celor căzuți în păcat față de el, cînd cu trimiterea mincinoasei înștiințări la Silistra, la acel județ de pomină din poiana

Scheii, unde rămăsese de-a dreptul năucit și de mărturia strîmbă pe care i-o ceruse voievodul în dauna adevărului știut și de neașteptata iertare a tuturor, în afară de Ivanco, fapte ce nu și le putea lămuri în nici un fel, Petru Cărabăț nu-și pierduse pe de-a-ntregul nădejdea că, pînă la urmă, acele capete vor cădea, și se străduia ca mai nainte în privința asta.

Îl neliniștise poate mai mult ca pe alții fuga în Lehia a Arburilor, de aceea cu atît mai mare îi fu bucuria cînd dete cu ochii de ei, sporindu-i și anumita strădanie, în ciuda încurcăturii în care-l puneau dolmanele lor leșești și ocrotirea coroanei, ai cărei supuși erau. Cunoscînd încercările din ultima vreme ale lui Ștefăniță de a se pune bine cu riga Sigismund, și asta nu numai în vederea înturnării boierilor de la Sniatyn, fiindcă, într-adevăr, turcul se arăta din ce în ce mai amenințător pentru toți, primul comandir al oastei mării-sale nu-și putea îngădui în nici un fel să se atingă de frați. Căpătase, într-adevăr, încă din prima zi a venirii acestora la Suceava, dezlegarea din partea lui Ștefăniță de a-i aduce sub poruncile lor, dar de aici și pînă a împlini această arzătoare dorință a sa și, se vede, a voievodului, nu era lucru ușor. Cei doi se preumblau cu nasu-n vînt pe dinaintea tuturor ori găseau mai știi ce pricină pentru a-și înteți drumurile la Hîrlău, unde-i aștepta cu brațele deschise iubitorul lor părinte, prins, zicea el, pînă peste poate cu cele treburi la care se înhămase de bunăvoie pentru a ușura sarcina mării-sale, venirea lor acolo fiindu-i ca o alinare și un imbold nou pentru slăbitele sale puteri . . .

Un ajutor de nădejde întru grăbirea socotelii pe care ar fi vrut să o încheie deocamdată fie măcar cu ei, cei mai primejdioși marturi ai vinovăției sale, se arătă a fi cu totul pe neașteptate, după cum putuse afla în ultima vreme, frațele lor mezin și vrednicul căpitan Gliga. Bun prietin cu comandirul panțirilor leși Trabka încă din ziua în care-i scăpase acestuia viața în tabia nohailor, dar urmărind cu totul alt scop decît vornicul — și anume acela de a-i vedea pe frați cît mai departe de măriasa, ca bănuindu-le gîndurile rele în privința acestuia, Gliga îi ceruse leahului Trabka nici mai mult nici mai puțin decît să puie șaua pe bunii săi frați, fiindcă, i-ar fi spus el, i-or fi ei frați

și supuși ai coroanei, da' leafa o primesc din vistieria țării, iar aceasta nu pentru fandoseală și preumblări pe la Hirlău îi plătește, ci pentru o anume slujbă și un anume meșteșug de care au și uitat, se vede, spre rușinea lor și a neîntinutei coroane ce i-a investit cu atîta încredere trimițîndu-i încoace...

Iată cum se face că, într-una din zile, se pomeni vornicul cu cei doi rocmiștri la ușa sa. Rămăsese în prag cu obrazurile stacojii de mînie, arătînd amîndoi ca niște sperietori, căci frumoasele lor dolmane, ca și poturii din postav liovean, erau terfelite și de nerecunoscut din pricina glodului adunat pe-afară din belșugul lăsat de nenumăratele ploii de la acel început de aprilie.

— Am venit așa în fața domniei-tale, scrișni Toader, ca să vezi batjocura la care ne supune aist nemernic de leah! Zice că n-are nevoie de comandiri ce n-au învățat alta prin Lehia decît a învîrți panițele în danț, ci de niște pantzer-ofițiri adevărați care cunosc greutatea și meșteșugurile războaielor, că dacă nu ne place învățătura la care ne supune și mai are de gînd să ne supună, n-avem decît să ne întoarcem de unde am venit...

— Curat nemernic! clătină din cap vornicul, neplăcîndu-i nici pe departe acest îndemn venit din partea lui Trabka, ci doar hotărîrea în sine, care i-ar putea face pînă la urmă pe frați să-i ceară lui, capului oastei moldovenești... Deci, sucind în sus unul din sfîrcurile tîrnurilor sale de mustăți, o luă mai pe ocolite, zicînd: Ce-i drept, muștru-i muștru, este nevoie de el, numai că nu mă taie capul ce-o fi avînd căpitanul la urma urmei cu voi. Căci și muștrul ista trebuie făcut cu chibzuială, cum se face în oastea noastră, ținînd seama de obrazul omului, de...

— E un vîndut! strigă Nichita, cu fălcile tresăltîndu-i de mînie.

— Vîndut cui? se nedumeri vornicul.

— Lui Ștefăniță, cui altuia?! strigă tot așa Nichita.

Petru Cărabăț tuși o dată, de două ori, apoi, adunîndu-și mîinile la spate, veni fără grabă spre ei, cu un obraz în care anevoie puteai desluși mai știi ce alte gînduri decît cele adunate în grai:

— Precum știu, toți îi sîntem vînduți mării-sale că doar în slujba lui ne aflăm, și m-aș mira să aflu că sînteți de altă părere. Și asta, mai cu seamă, după dragostea ce o arată atît părintelui vostru cît și vouă, feciorii lui, cu singura-i părere de rău că nu vă aflați în rîndurile noastre... Așadar, nu-nțăleg cum vă poate da prin gînd că pan Trabka, prigonindu-vă, ar îndeplini vreo poruncă a mării-sale ?

— Atunci, o fi îndeplinind porunca domniei-tale, rînji Toader, care ai vrea să ne vezi în rîndurile voastre, cum spui și cum într-adevăr ar pofți poate Ștefăniță, ca să scapi de o grijă din parte-ne ?

— Întăleg încotro bateți, pan rocmistru Toader, surîse vornicul, numai c-ai pălit-o pe-alături. Nu-mi fac griji dinspre partea voastră cum nici voi n-ar trebui să vă faceți dinspre partea mea, amîndouă părțile fiind legate prin aceeași taină care, răbufnind dintr-o gură sau alta, ar putea face să cadă mai multe capete în frunte cu ale noastre. Prigoana la care vă supune Trabka vă vine de unde vă așteptați voi mai puțin, și anume, din porunca mezinului frate al vostru Gliga...

— Din partea lui Gliga ? ! șuierară, într-un glas, cei doi, boldind ochii la vornic.

— Din partea lui, urmă a surîde vornicul. Vrea să vă întoarceți de unde ați venit, după cum și Trabka v-o spus, pizmuindu-vă pentru dragostea ce v-o arată părintele vostru și temîndu-se să nu-i stricați iar bunele legături ce le are cu Ștefăniță.

Amintindu-și pe loc de amenințarea făcută de mezin în ziua neașteptatei lor întîlniri în drumul Sucevii, Toader și Nichita rămaseră într-aceeași înfățișare cu graiul pierit, cu tremur de neputință în mădulare. Li se învîrtejeau mințile, se vede, în căutarea unei ieșiri, ca celor lupi încolțiți din toate părțile de hăitași. Să-i scrie lui Dzwkonkowschii, să i se plîngă împotriva lui Trabka, „cel mai destoinic căpitan al său“, cum îi încredințase în ziua trimeriei lor încoace ? Nici vorbă, că-i un afurisit și acela, numai cu lauda pentru Ștefăniță umblînd și mirîndu-se cum pot, chipurile, unii, „să-și părăsească țara și neamul“... Să se întoarcă în Leahia, lăsînd baltă făgăduința

făcută lui Krafft și încercarea de a-l ajuta pe părintele lor în treaba ce-o făcea aproape de unul singur, căci pînă și pe cei mai muți dintre boierii cu care s-o înconjurat la Hîrlău a izbutit, chiar fără știința acestora, să-i mătrăsească din țară?! Și asta tocmai acum cînd, se pare, că-i la un pas de izbîndă? Nu, nu-i cu putință, fiindcă ar stîrni nu numai mînia bătrînelui, da' și mînia rigăi de la Wawel, ce și-a pus obrazul în fața soliei lui Ștefăniță, și apoi, așteaptă și el... Să se împace cu Gliga? Ha, doar de l-ar vedea împăcat întru Domnul, cu mîinile pe piept, și nici atunci încă!... Singura cale ar fi aceea ce se întrevede din subînțelesurile lui Cărăbăț. Se teme de ei, le-o și spus adineauri, și nu va cuteza. Apoi, și din purtarea de pînă acum față de ei a lui Ștefăniță, cum bine le-o amintit vornicul. Se pare că-i mulțămît de răzbunarea ceea din pădurea Scheii, că alte bănuieli nu are...

Bănuind și el, după înfățișarea celor doi, că-s gata-gata a ajunge la luntre și a apuca mîna izbăvitoare ce li se întinde din ea, Petru Cărăbăț le întinse cu dragoste și cea de a doua mînă, zicînd cu negrăită părere de rău:

— Din păcate, nu mă pot amesteca nici în treburile lui Jan Trabka, nici în treburile lui Schultz, cum poate ați crezut venind la mine. Singura mea putere asupra lor și a oștenilor ce le stau sub porunci este aceea de a-i folosi unde se arată nevoia, așa încît...

— Bine, hotărî Toader după o căutătură plină de înțeles azvîrlită în partea lui Nichita, vestește-l pe măriasa să nu-și mai facă păreri de rău în privința noastră, fiindcă sîntem gata a-i împlini voia!

Neașteptata și vijelioasa venire la Hîrlău a măriei-sale îi sperie pe toți. Nu fiindcă astfel de venituri n-ar mai fi avut loc, ci fiindcă chipul său era de nerecunoscut. O încruntare nicicînd văzută a obrazului mai totdeauna liniștit, un scapăr tăios, de oțele, în verdele limpede al ochilor străbătut uneori de un licăr de viclenie, întregneau acum înaintea celor mai bătrîni curteni chipul marelui bunel al voievodului, așa cum îl cunoscuseră pe vremuri.

Îl deslușeau pe strămoș pînă și în mișcările nestăpînite, în glasul de acum, clocotind de mînie și ciudă, ale urmașului. Nici el nu prea nalt de stat, se învîrtoșase în mădulare în anii din urmă și se lățise mult în umere.

Sărise din șa fără să mai aștepte cuvenitul ajutor la scară, avîrîlind dîrlogii în mîinile oștenilor descălecați și ei năuci de pe caii learcă de apă și porni năpustit spre scările nalte de la intrarea în polată, în capul cărora cornul străjii de la poartă, vestind apropierea alaiului domnesc, îi adunase deacum pe toți oamenii de seamă ai curții.

Răsuflînd greu, stătu înaintea lor, cu pumnii proptiți în șolduri, cercetîndu-le cu luare-aminte chipurile prăbușite în smerite plecăciuni. Zărindu-l pe Luca Arbure, îl pofti să se ridice deolaltă cu ceilalți, apoi, rotind priviri cercetătoare asupra acestora, îl întrebă :

— Unde-i postelnicul nostru Cosma Șarpe ? Unde-i Costea, pîrcălabul nostru de Neamț ? Unde-s Sima și Condrea ? !

Spăimîntat la început de glasul și înfățișarea tînărului voievod, ce-i arătau cît de colo că aflatese totul, bătrînul tuși fîstîcit, dar numaidecît, zărind printre căpitanii și boierii ce descălecaseră de asemenea și veneau acum în spatele acestuia pe cei trei feciori ai săi — și încă, băgînd de seamă că Toader și Nichita îs în straie de căpitani ai domniei, fapt care-l făcu, ce-i drept, să tresară, dar numai peste o clipă să surîdă, în sine, unui anume gînd —, își adună în obraz toată tristețea omului lovit în ceea ce avea el mai scump, tristețe amestecată și cu un zîmbet ca de „știi doar ce s-o întîmplat și cît mă doare“, grăi abia-abia :

— N-am știință, măria-ta ... Din ziua în care le-ai hotărît pedeapsa ...

— Da', oare, cine mi i-o pîrît, poți să-mi spui ? îl țin-tui cu privirea voievodul. În temeiul căror dovezi — unele adevărate, aș adăugi, altele mincinoase — și trimise de cine, am hotărît acele pedepse ? Aud ? !

Bătrînul săltă dintr-un umăr, lăsă privirea în pămînt. Gîndul ce-l făcuse să surîdă în sine, și anume acela că, investindu-i iar cu încrederea pe Toader și Nichita, Ștefăniță, chiar dacă a aflat totul, l-a și iertat din capul locului

și se va cerca să-l scoată iar basma curată, fie numai și de ochii lor, îi pierise fără urmă. Nu, nu dă semne că mai recunoaște slujba adusă lui prin lovirea celor ce și-i știa dușmani. Era pornit vrăjmășește împotriva-i. Să-l fi dat de gol careva ? Dar cine ? Tovarășii din preajma-i nu puteau face asta, că pe pieile lor ar fi făcut-o. În afară de ei, numai Toader și Nichita știau... Ei să fie ? O, Doamne...

— Sau poate dumnia-ta vrea să mai vadă acele dovezi, mai cu seamă pe cele mincinoase ? își urmă întrebarea voievodul. Se găsesc toate la hatmanul nostru Barbowschii, aci de față, cercetate cu de-amănuntul de noi, sfatului de-aici rămânându-i, după cum ne-ai înștiințat singur, doar perepisurile...

Văzînd însă că bătrînul nu se clintește din muțenia lui, clătină din cap și, întorcîndu-se spre noii săi căpitani Toader și Nichita, rămași și ei muțenie întruchipată de cele ce veneau. adăugîndu-se și îndestulă mirare la dînsa, căci plină de aripate nădejii li se păruse preumblarea propusă de voievod și făcută într-un iureș pînă la acele curți ale Hîrlăului, grăi, cu un obraz vădînd de asemenea tristețe, amestecată însă cu un alt soi de zîmbet :

— Iertați-mă, vrednici căpitani ai mei, că n-am vrut să vă întristez din capul locului, spunîndu-vă ce se întîmplă aici. Iar peste puțin : Ori, poate știați și singuri ?

— Da' de unde, măria-ta ! deteră glas, ca unul singur, cei doi vrednici căpitani ai săi.

„O, Doamne, ei m-au dat de gol !... M-au vîndut ca pe Cristos, asemeni Gligăi pe vremuri, pentru cinuri și straie ! Altminteri nu mințeau, ci săreau să m-ajute în vreun fel...” suspină bătrînul, măcinat de îndoieli cumplite.

— Ei, bine, dacă n-ați știut, întreb pe domniile-voastre, ca și pe toți cei de față : cum se cheamă un om care, vrînd să cîștige anumite merite în ochii domnului și stăpînului său, care l-o investit cu deplină încredere, *lovește fără cruțare în cei mai credincioși tovarăși ai săi*, ce-ar fi sărit să-și deie și viața pentru dînsul, lăsîndu-i săraci lipiți pămîntului și nevoindu-i să fugă în străini, la o viață de ciine acolo ?

— Ti ... făcu Toader, urmat de Nichita, pogorînd ochii în pămînt spre a feri privirea bătrînului. Ti ...

„Oh, ticăloşii ! ... Doar ştiu prea bine pentru ce am făcut toate acestea, au aflat încă la Sniatyn ! Ei m-au dat de ...“ suspină iar bătrînul, izbăvit acum de toate în-doielile.

— Aşa-i, vrednici căpitani ai mei, ticălos se cheamă ... pogori şi măria-sa ochii în pămînt, suspinînd de asemenea. Apoi ridică ochii şi întîlnind privirile celor doi : Un om ca acesta ar fi în stare şi *lui tătîne-su să-i ieie capul*, da'mite altora ...

Simţind o anume mişcare între cei de faţă şi auzind murmure, lăsă să-i cadă a neputinţă braţele în lungul trupului zicînd acuma către toţi :

— O asemenea ticăloşie, cum bine spun chiar feciorii săi, nu mai poate fi iertată. L-am iertat, după cum ştiţi, cînd a vrut să lovească în mine şi chiar în ţara asta dimpreună cu alţii, iertîndu-i la fel, în nădejdea că se va îndrepta. Ori acuma, pentru o asemenea nedreptate făcută unor oameni ce-au vărsat sudori ca să-l slujească, şi încă altora, cu nimic vinovaţi înaintea noastră, iaca, vă las să hotărîţi singuri pedeapsa ce i se cuvine, cum a hotărît-o cîndva, şi pe bună dreptate, chiar domnia-sa de faţă cu noi toţi unui alt tovarăş al său, pentru o vină la fel de mîrşavă.

În liniştea care se aşternu, se auzi un glas neauzit pînă atunci, rupt de înţelesul lucrurilor, şi poate de-aceea atît de zbuciumat şi lipsit de prefăcătorie :

— Cum de-ai putut, tată, să faci una ca asta ?!

Era glasul lui Gliga. Stătuse de-o parte de fraţii săi, a căror trecere în oastea ţării îl şi bucura, dar îl şi înspăimînta în aceeaşi măsură, ca ştiindu-i de-acum prin preajma voievodului, făcîndu-l să se mustre pentru întorsătura ce o luase demersul său pe lîngă Jan Trabka. Neînţelegînd la început, şi tocmai din pricina acestor gînduri, mai nimic din toată istoria cu trădarea bătrînului, dar, ajungîndu-l tîlcul ultimelor vorbe ale lui Ştefăniţă, ieşi, cutremurat, înaintea părintelui său, punînd întrebarea şi aşteptînd răspunsul la ea.

— Pentru voi, ticăloșilor, am făcut-o, ca să mă puteți vinde mai lesne ! scrișni bătrînul, crezîndu-l și pe mezin trecut de partea celorlalți doi, în mișelnica lor hotărîre de a-l da pieirii și fiindu-i cu totul străină cinstita îndurerare a acestuia, oglindită chiar în întrebarea ce i-o pusese.

Pălit în obraz de înfruntare, Gliga se trase îndărăt, cu pași șovăitori, cu ochii jucînd în lacrimi. Din spatele său auzi un glas cunoscut :

— Iată, căpitane Gligă, răsplata pentru toate cîte le-ai făcut de dragul acestui tată, cum îi spui, care ți-a pus viața în joc la Clint, ca să aperi cu arma o nedreptate strigătoare la cer ; care, după aceea, ți-a pus de o mie de ori viața în joc, ca și nouă tuturor, să aperi cu arma aist pămînt de puhoaiete răsăritului, stîrnite — că acuma putem să o spunem pe șleau — prin uneltirile sale împotriva țării ; fără a mai vorbi de minciunile cu care te-a îmbrobodit ca să te stîrnească împotriva mea. Nu, nu el este vinovat de multele trădări de atunci și de trădarea asta de acuma, ce-a azvîrlit pe drumuri străine oameni ce ne puteau fi de folos, ci tu, tu ești vinovat, căpitane Gligă ! Tu ești ticălosul, nu el ! Ți-o spune în față, auzi-l ! Ia-i dară apărarea și acuma, cum i-ai luat-o în atîtea rînduri, căci iaca, martur mi-i Cel de Sus, că peste cuvîntul tău nu voi trece, căpitane Gligă !

Cu obrazul scăldat în lacrimi, cu ochii țintă la bătrînul căruia ultimele cuvinte ale voievodului îi alungaseră de pe chip toată ura și înverșunarea, luînd acestora locul o căutătură cîinească, Gliga șopti :

— Ucide-l, măria-ta !

Peste murmurele de glasuri, peste mișcarea stîrnită între cei de față, se auzi porunca măriei-sale :

— Intrați cu toții în hora cea mare a curții. Să vină preotul și călăii ! ...

Intră înaintea tuturor în larga încăpere a horei, se așează în jețul său domnesc, își cuprinse fruntea în palme.

... Cu ani în urmă, într-aceeași zi de douăzeci și patru aprilie și-ntr-același ceas, că era tot pe la prînzișor, în hora asta înțesată de lume năvălise el, un copilandru, cu

cămeșă năclăită de sînge, ca să se surpe la căpătîiul părintelui său. Patașca era acolo, pe scoarța cea roșie pe care cîțiva oameni rostogoleau acuma o buturugă ... Îl vede înaintea ochilor : în zală, cu spada la sold, cu legătura de piele petrecută peste ochiul beteag, cu obrazul cuprins de gâl-beneala înspăimîntătoare a morții ... „Tată, îi șoptește, ceasul ucigașilor tăi se apropie. Iartă-mă că nu l-am putut grăbi și l-am tot amînat, fiindcă altele, ce privesc țara asta, nu răbdau amîinare ! Și încă iartă-mă că m-am lăudat înaintea uncheșului meu și a fratelui tău Petru, că lesne i-oi putea ține în frîu pe boierii din preajmă și că eu voi fi acela care voi urma pilda bunelului în privința asta. Nici eu n-am știut să-i înfrunt cum ar fi trebuit, că, iaca, parte din răi mi-au scăpat din mînă și se pregătesc în străini, deolaltă cu unii nevinovați ce s-au lăsat vicleniți de vrăjmașul ce ingenunche acuma sub patrafir, să pă-lească iar amărîta asta de țară ... “

O crispare surdă i se așternu pe obraz. Cercetă din ochi lumea adunată în fața sa, ce împresura din trei părți locul osîndeii, unde, după cuvîntul scurt, vestind pedeapsa hotărîită, al vornicului Petre Cărabăț, preotul începuse să cetească obișnuita molitfă. Văzu chipurile împietrite ale lui Toader și Nichita. Se uită amîndoi la părintele lor ingenuncheat înaintea buturugii, la călăii în glugi și rubăști negre, cu căutături stăpînite de teama de a nu fi luați părtași la vinovăția acestuia, ori chiar dați în vileag de el acum, cînd totul era pierdut. Nici urmă de alte gînduri, de vreun alt simțămînt ... Îl zări și pe Gliga. Se trăsese în fundul horei, în spatele tuturor privitorilor, cu chipul pus-tiit de durere, ferindu-și-o de ochii din jur. Bietul lungan ...

Contenise mai de mult glasul vornicului celui mare Petru Cărabăț, contenise și glasul preotului. În obrazul și glasul vornicului deslușise nerăbdarea de a vedea totul încheiat cît mai repede cu putință, iar în căutăturile lui fugare azvîrlite osînditului aceeași teamă oglindită și în ochii celor doi frați. Numai glasul duhovnicului sunase limpede și netulburat, cerînd milă și îndurarea de dincolo

pentru sufletul căzut sub dreapta osîndă a legilor pămîntești.

Lumea își ținu răsuflarea. Se auzea doar, întretăiată de spasme, răsuflarea șuierătoare a omului cu capul culcat pe buturugă. Bufnetul surd al securii o curmă...

— Tătucă-ă-ă! ... se auzi de undeva din afundul horei.

Ținărul voievod închise ochii. În mintea sa și a tuturor, glasul de-acum răspundea glasului său, care răsunase îndurerat aici cu ani în urmă.

În reînceputa larmă din jur se ridică în picioare, rămînînd o vreme așa, pînă cînd se făcu rînduiala de cuviință. Se simți parcă mai ușurat de o parte din greutatea ce-i încovoiase de atîta amar de vreme umerii. Fără să vrea, dădu iar cu ochii de Toader și Nichita ... Acum, abia acum, păreau copleșiți și ei de durerea adevărată. Stăteau tot în locul în care stătuseră, cu ochii țintă în golul dușumelii din față. Ca două stane de piatră deasupra hăului căscat dinaintea lor ...

Porni către ei. Pe măsură ce se apropia, în verdele limpede al ochilor prinse a se iți iar licărul știut. Se opri dinaintea lor și, cu un suspin de amărăciune, spuse :

— Întăleg marea voastră durere, cinstiți căpitani ai mei, dar n-am altcum s-o alin decît propunîndu-vă o ieșire de-aici pentru o treabă ce nu rabdă amîinare. Precum știți, l-am pornit de cîteva zile pe al nostru căpitan Petrică în laturea Bugeacului, de unde iar ni s-o vestit primejdia unei năvale tătarăști. Să-i apucăm urma, căci, fără de îndoială, va avea nevoie de ajutorul nostru. Numai în marile înfruntări se uită durerile cele mari cînd îți pierzi un părinte, durere ce m-a încercat de asemenea cîndva ...

Pe Gliga nu-l mai găsi acolo. Se trase dar în odăile sale, poruncind cămărașilor să-l caute. Lunganul apăru peste cîtăva vreme. Avea ochii încercănați, obrazul palid, buzele îi tremurau, dar un surîs îi lumină chipul în clipa în care spuse :

— Măria-ta, am auzit că plecăm înspre laturea Bugeacului !

— Nu poți merge cu noi, Gligă, se posomorî voievodul. Te zgîlție frigurile, se vede cît de colo, ori la drum lung. ...

— N-am friguri, măria-ta, și apoi, urmă a surîde Gliga, îi știu pe nohai cum îmi știu păcatele ! . . .

— Rămîi, Gligă, rogu-te !

— Nu pot, măria-ta, nu-ți fie cu bănat . . .

Nici măriei-sale, nici lui Gliga, nici altora din jurul lor drumul ce-l urmau nu le spunea mare lucru. Aceleași dealuri, aceleași șesuri, aceleași așezări ca pretutindeni în Moldova, cu troițe pe la răspîntii și în dreptul fîntînilor cu cumpănă purtînd chipul celuia răstignit întru păcatele tuturor. Un drum ca toate drumurile era și acest șleau al Hușilor, de care, chiar dacă-l mai străbătuseră cîndva, nu-i lega vreo întîmplare mai însemnată care să rămîină săpată în amintire. Singurii călăreți din cei peste patru mii — cu steagurile mustăcioșilor vornicului cu tot, ridicate de la cetatea de scaun — cîți îl însoțeau pe voievod ce începuseră a da oarecare semne de neliniște de-ndată ce, lăsînd în urmă tîrgul Vasluiului, mica oaste o apucă pe amintitul șleau, fură căpitanii Toader și Nichita, care călăreau în suita măriei-sale.

Acest lucru îl băgară de seamă mai mulți și înainte de toți Petru Cărbăț vornicul, aflat mai în preajma lor. Nu știa nici dumnealui, ca de altfel nimeni dintre cei de față, ținta călătoriei lor, fiind „laturea Bugeacului“ îndestul de largă, iar cele sfătuite de măria-sa cu căpitanul Petrică, înainte de a-l porni pe acesta la drum, rămîneau știute numai de ei doi. Așadar, băgînd de seamă asta, Petru Cărbăț începu să se întrebe și care poate fi pricina acelei neliniști ce sporea neconținut, semnele ei înmulțindu-se la culme în dreptul bisericii cu hramul sfinților apostoli Petru și Pavel de pe Drîslivăț, ridicată cu un pătrar de veac în urmă de Ștefan Bătrînul în tîrgul Hușilor, căci de-acolo . . . Aici îi veni vornicului și răspunsul la întrebare. Da, de acolo se face un drum, drumul pe care au apucat ei acuma, și care duce la un anume sātucean de pe malul Prutului, unde acum cîțiva ani . . . Odată răspunsul găsit, simți ca un sloi de gheață lunecîndu-i pe șira spinării. Care vra să zică, vine urmarea celor începute în hora cea mare a curții de la Hîrlău ! O cerule, și el care crezuse

că totul s-a isprăvit acolo ! Dacă urmarea asta ar fi venit mai de mult, înainte de a fi avut el acea înfruntare cu frații, când Toader îi zvîrlise de la obraz amenințarea, sau fie și mai târziu, după ce ar fi avut el răgazul să-i deie pe amîndoi într-un anume fel pe mîna lui Ștefăniță, așa cum își pusese în gînd să facă, nici capul nu l-ar fi durut. Dar așa ... Deși totul pornea de la Ștefăniță, el neavînd cel mai mic amestec, căci singura lui vină era aceea că izbutise să-i scoată de sub ocrotirea lui Sigismund, cei doi nici că vor sta pe gînduri să-l bănuiască pe el de trădare și să se țină de amenințarea făcută. Se vor răzbuna, fără de îndoială, fie și în ultima clipă ...

Deci, semne de neliniște începu să deie și vornicul.

Ele însă nu fură luate în seamă nici de măria-sa, nici de ceilalți căpitani, ai căror ochi erau ațintiți asupra feciorilor lui Arbure. Aveau amîndoi căutături de fiare hăituite, gata să sară asupra celora ce-i încolțeau. De aceea în clipa în care, lăsînd drumul venirii, intrară într-o dumbravă din marginea Pogăneștilor înțesată cu corturi de tabără, la un semn al măriei-sale ieșiră înainte cîțiva oșteni și, împresurîndu-i pe frați, îi despuiară de arme, porfitdu-i spre un anume cort ce se afla taman în mijlocul acelei vremelnice așezări ostășești, un cort roșu, mai mare ca celelalte, cu cap de bour în prapur filfiînd deasupra ...

În întîmpinarea măriei-sale ieși căpitanul Petrică, noul portar al cetății de scaun și comandir al acelei tabere, urîndu-i bun venit și arătînd că nohaili, după cum a fost el înștiințat de doi coconi mari trimeși de la Suceava de cinstitul vornic Cărăbăț, nu vor mai năvăli, în urma mijlocirii binevoitoare a leșilor, asupra Moldovei, această îmbucurătoare veste cerînd, de bună seamă, să fie prăznuită după cuviință ... Rostise aceste vorbe dumnealui căpitanul cu glas tare, trăgînd cu coada ochiului la cei doi oaspeți opriți înaintea cortului, în mijlocul svitei lor de oșteni.

Aici, abia aici înțelese și Gliga, rămas nedumerit de despuierea de arme a fraților săi, la fel ca alții, destui, tîlcul rugăminții ce i-o făcuse măria-sa de a rămîne la Hîrlău. Da, vorbele numai ce rostite de căpitan erau vorbele sale, aceleași vorbe spuse lui State în noaptea de pomină din

poiana Scheii, cînd acesta venise să-l descoase în numele lui Ștefăniță ! Care vra să zică, toată venirea asta încoace a lor în temeiul gogoriției cu năvală nohailor nu era decît o comedie, o reluare de la cap a întîmplărilor de-acum cîțiva ani, încheiate cu năprasnica moarte a voievodului de-atunci . . . La ce-i trebuia ea măriei-sale ? Oare nu se lămurise totul ? Că doar vinovatul, și anume Ivanco, și-a primit pedeapsa . . . Hm, numai că vinovatul mai strigase că nu el este ucigașul voievodului, pomenind alte nume, printre care și ale lui Toader și Nichita, pe atunci fugiți din țară. Asta-i, vrea să-i cerceteze acuma, de aceea l-a rugat pe el să rămînă la Hîrlău. L-o văzut prea tulburat de moartea bătrînului și voise să-l cruțe de alte supărări. Frumos din partea lui, numai că aici nu poate fi vorba de mai știi ce vină a lor, că doar și State i-a spus asta după lămurirea atunci a întregii întîmplări. Veniseră numai să-l bucure pe voievod cu acea veste, amintită numai ce . . . Oh, proștii, de ce nu i-au ascultat sfatul, de ce nu s-au întors din drum ?!

Mai liniștindu-se întrucîtva cu aceste gînduri, intră Gliga în marele cort domnesc unde ședeau de-acum în scaune cei mai de seamă căpitani ai voievodului, așezîndu-se și el într-o margine. Toader și Nichita încă nu fuseseră aduși înlăuntru, tot mai erau ținuți în fața cortului. Cei din preajmă îl lămuriră că se așteaptă mai întîi intrarea măriei-sale și că după aceea vor fi aduși și oaspeții săi de la Suceava . . .

Privi în jurul său. În fața scaunelor în care ședeau privitorii și mai în afundul cortului se afla o masă lungă, acoperită cu o față, pe care erau așezate trei tacîmuri avînd fiecare, dinainte, o cupă mare de argint ; la mijloc se afla un clondir.

Hm, se miră Gliga, da' de ce n-au pus și al patrulea tacîm ? Că doar, după cum îi spusese chiar State, trei oaspeți a avut în ziua aceea răposatul voievod, cel de-al treilea fiind și ucigașul, fiindcă ceilalți doi, anume Toader și Nichita, au plecat cu mult înainte din cort, după cum au arătat chiar plozii aceia care se jucau prin preajma locului și care le-au descris pînă și straietele ce le purtau

pe ei. Ori, dacă era să se potrivească toate chiar ca atunci...

În clipa aceea se arată și măria-sa. Avea același chip ca la venirea sa la curtea Hîrlăului : aceeași încruntare în obraz, același scapăr tăios, de oțele, în verdele ochilor. Se așează în capul mesei, în fața unuia din tacîmuri, pof-tind să fie aduși împricinații.

Cei doi apărură. Chiar de la intrarea în cort dînd cu ochii de masa din fund, stătură locului, împotrivindu-se celor ce-i înghionteau din spate să înainteze. Fură îmbrîn-ciți pînă la masă, nevoiți să se așeze în scaunele aflate în dreapta și stînga voievodului.

„State m-o mințit ! îl fulgeră prin minte lui Gliga. Dacă mai era careva în afară de ei, adică adevăratul ucigaș, dacă nu se simțeau vinovați, ar fi arătat asta acum, ar fi răc-nit amîndoi de nedreptate, ar fi ... O, Doamne, ei sînt vinovații ! M-o mințit State, ca să mă tragă de limbă. I-am vîndut fără să vreau ... I-am vîndut cum l-am vîndut și pe bătrîn ! Pe bună dreptate mi-o strigat bătrînul în obraz că-s un ticălos, căci pentru noi, feciorii lui, a făcut to-tul ... L-am ucis pe el, i-oi ucide acuma și pe ei, sînge din sîngele meu, ce la rîndu-le au făcut totul pentru ... O, Ștefăniță îi cu dreptatea lui, noi cu a noastră, a boieri-lor de veche pravilă, cum zicea tătucu. El cu răzășii și sărăcanii lui, noi cu oamenii avuți ai țării, pe care bătrî-nul i-o dat cu capul de pămînt anume ca să se trezească și să se ridice apoi, fie și cu ajutor străin, întru apărarea drepturilor noastre. Acuma, totu-i pierdut ... Pierdut să fie oare ?“

Toată lumea era numai ochi, ca și Gliga de altminteri, la cele ce se întîmplau la masa din fund, unde oaspeții mării-sale cătau cu ochi zgîiți la o bășicuță de sticlă albastră apărută în mîna acestuia.

— Ia, arătați-ne totul cum o fost, grăi voievodul punînd bășica pe masă și scoțîndu-i dopul. A umplut-o, la rugă-mintea noastră, chiar spițerul Karl, cel din spatele bise-ricii Mirăuților ... Apoi, răsucindu-se spre paharnicul Hărman, carele stătea în spatele său : Ia, paharnice, toarnă din clondir în aiste cupe, că de mîncare ne-om lipsi pe ziua de azi, ca să nu ne fie cu nepriință ...

Cu obrazuri pămîntii, cu ochii în friguri, ascultară cei doi vorbele voievodului, iar acum urmăreau mîna paharnicului, care îi îndeplinea porunca. Se vîrîseră în spetezele scaunelor, în spatele cărora locul oștenilor ce-i aduseseră acolo îl luaseră pe nesimțite aceiași călăi în glugi și rubăști negre, răsăriți de după peretele din spate al cortului. Adăstau acum cu brațele încrucișate pe piept, cu ochii țintă la osîndiți ... Abia la al doilea îndemn al voievodului, urmat de tusea stăpînită a călăului din spatele lui Nichita ce ședea dinaintea-i, Toader întinse mîna după bășică. O luă cu fereală, tremurînd, și o porni spre cupa din capul mesei ...

— Care vra să zică, așa o fost, surîse tînărul voievod acoperindu-și cu palma cupa, numai că de data asta am să vă rog să o deșertați frățeste, pe din două, în paharele voastre, scutindu-vă, totodată, să ne mai arătați — căci peste putere v-ar fi — cum ați izbutit să-l înșelați pe paharnic, ce nu se putea să nu fie de față, apoi pe domnul țării care v-o primit cu dragoste, orbindu-l cu vestea adusă.

Răzbit de spaima morții, țîșnită din vorbele ce le auzea, Toader dete să sară în sus aruncînd cît colo blestemata bășică și răcnind ca ieșit din minți :

— N-ai dreptul să ne ucizi ! Cărbăț ne-o trimes în-coace, ca să îndeplinim porunca portarului cetății de scaun ! ... Și apoi, ne aflăm încă sub ocrotirea coroanei leșești, ca rocmiștri ai înălțimii-sale Sigismund I al Lehie, căci n-am dat nici o iscălitură vornicului de trecere a noastră în rîndurile oastei moldovenești ! De te vei atinge de noi, vei plăti înaintea înălțimii-sale !

— Singura plată ce voi avea de dat, surîse iar măria-sa, în vreme ce namilele în negru îi țintuiau cum se cuvine în scaune pe răzvrățiți, este plata înaintea Celuia de Sus și a țării, ce-mi vor judeca cu dreaptă măsură păcatele la sorocul potrivit. Pînă atunci însă, voi sînteți buni de plată. Și încă ai alții, e drept ...

Aici, măria-sa își roti ochii asupra mulțimii din scaune, întrebînd :

— Da' unde-i vornicul nostru Petru Cărbăț ?

— N-o intrat în cort, măria-ta, dete glas careva dintre căpitani. Spunea că osînde le nu-i priesc, că-l ia cu leșin cînd le privește . . .

— Căutați-l și poftiți-l încoace, se întunecă la chip voievodul. De data asta nu va fi el privitorul . . . Apoi, întorcîndu-se spre dumnealui Barbowschii, așezat în primul rînd de scaune : Pînă atunci însă, hatmane, poștește încoace și cetește aistor foști rocmiști ai înălțimii-sale Sigismund scrisoarea sa prin care se dezice de ei și îi scoate de sub ocrotirea coroanei, ca nu care cumva să creadă domniile-lor că facem vreo încălcare !

Ieșind înainte, hatmanul prinse a ceti scrisoarea, tîlmăcind-o, totodată, în moldoveneste celora de față.

Ca printr-o ceață așternută peste vîz și auz asculta Gliga cuprinsul acelei scrisori, cu ochii țintă la frați. Întorși pe jumătate spre privitori și ținuți de călăii din spate ascultau și ei, cu groază în ochi, vorbele ce-i apropiu de moarte. Isprăvind hatmanul de cetit scrisoarea, auzi Gliga un alt glas, de undeva dinspre ușă, vestind mării-sale prăpăstuirea fără de urmă a vornicului cu steagurile sale de oaste, apoi porunca acestuia de a li se lua urma. În liniștea care se așternu după aceea, sună iar glasul lui Ștefăniță, de data asta poftindu-l pe paharnicul Hărman să dreagă el băutura din cupe dintr-o altă bășică la fel, ce i-ar fi dat-o pentru orice împrejurare același spițer . . . Aici, glasurile conteniră, mistuite în ceață. Prin turbureala ochilor, îi văzu din nou pe Toader și Nichita. I se păru că se uita la el. Da, din strînsoarea nămilelor în negru prăbușite peste ei, ce se cercau cu jungherul a le descleșta fălcile, se uitau la el ! Oh, neîndurătoare priviri ! . . .

— Toadere . . . Nichita, mă auzi ?! . . . răcni Gliga, cutremurat. N-am vrut să vă dau pierzaniei ! . . . State m-o mințit, mă auziți ?! Iar lui Trabka i-am cerut să vă supuie prigoanei numai ca să vă întoarceți îndărăt, în Lehia . . . De ce nu m-ați ascultat ?! De ce nu mi-ați urmat sfatul ?! . . .

Amuți. Dincolo, la masă, ținînd prăvălite pe spate capetele osîndiților, nămilele în negru le deșertau pe gîtlej cupele cu otravă.

Prin aceeași turbureală a ochilor mai văzu, peste cîteva clipe, mustața neagră, de bulibașă, a lui Toader, atîrnînd

neputincioasă peste albul ca de omăt al mesei ... Sări în picioare, cuprinzându-și capul în palme, fugi spre ușă.

— Să-l aducem îndărăt, măria-ta ? se auzi peste o vreme un glas din rîndurile căpitanilor așezați în scaune.

— Lăsați-l ! Voi mai avea un dușman de înfruntat pe lîngă atîția alții. Păcat numai de el, că bun căpitan mi-o fost !

Înștiințarea primită de la oamenii săi din Cracovia privind făgăduințele făcute de Sigismund tinerei sale soții — oh, ce poate face o minte de femeie ! — nu l-ar fi speriat într-atît pe voievoda Tadeusz Kraft al Sondomirului, care-l cunoștea îndeajuns pe vîrstnicul și năzurosul rigă ca să se mai sperie de cîte-i treceau acestuia prin cap, dacă n-ar fi fost ea urmată de o altă înștiințare, și anume aceea cu privire la scoaterea de sub protecția coroanei a Arburilor, în misiunea cărora își pususeră cu toții atîtea speranțe. Se vedea cît de colo că de data asta Sigismund avea de gînd să se țină de făgăduințele făcute și, prin urmare, trebuiau luate măsuri grabnice pentru preîntîmpinarea oricăror surprize de acest fel.

Încă nu primise nimic oficial din Cracovia în legătură cu expulzarea sa și a fugarilor moldoveni din țară, această problemă fiind mult prea delicată, desigur, și cerîndu-i lui Sigismund nu numai să mediteze îndelung, da' și să-și calce pe inimă înainte de a lua o hotărîre în lumina celor făgăduite, fapt care-i îngădui lui pan Tadeusz să treacă pe loc la contraofensivă, la capătul căreia întrezărea, dacă nu o victorie deplină, cel puțin o amîinare a unei atare hotărîri, bună și ea în cazul de față cînd pregătirile sale erau destul de înaintate.

Astfel, poftindu-l pe Bronislaw Dobjinschii să-și cheme grămăticul ce-l avea la castel, iar pe acesta să-și ascuță penele de gîscă, prinse pan Tadeusz, asistat de al său prieten, să-și reverse în slove de foc tot oful inimii. Mai întîi și înainte de toate, îi arătă el înălțimii-sale neagra mîhnire care l-a cuprins la aflarea hotărîrii luate în privința Arburilor, oferîți pe tavă tiranului de la Suceava care și-a pus de gînd să strivească sub ciubotele sale gingașele flori ale

nobilimii moldave și care tiran nici că va șovăi să dea pierzaniei și aceste tinere vlăstare ce-au îmbobocit și s-au deschis atît de frumos pe rodnicul și primitorul pămînt al Lehie. Într-al doilea rînd și după asta, îi vorbi pan Tadeusz înălțimii-sale despre și mai neagra mîhnire care l-a cuprins la aflarea hotărîrii ce-i pe cale să o ieie el, părintele de la Cracovia al tuturor oamenilor de bine ai Lehie, atît în privința sa, azvîrlindu-l ca pe o otreapă netrebnică din țară — de parcă adevărații eroi ai lumii numai din rozele victoriilor și-au împletit cununa, da' nu și *din spinii acestora*, ce se fac a nu-i simți pe semeața lor frunte — cît și în privința bieților pribegi din Moldavia care, iată, îl roagă pe această cale pe înălțimea-sa să o vestească pe înălțimea-ei regina Bona că-s aproape gata *a se expulza și singuri*, ba încă în frunte cu pan Tadeusz, așa încît să nu se mai ostenească înălțimile-lor a lua hotărîri ce-s gata luate, ci să-l înștiințeze pe tiranul de la Suceava că i-au îndeplinit în felul acesta toate cererile și să fie gata să-i primească pe expulzați și să răspundă înaintea lor pentru minciunile sale, căci, precum se laudă noii reiteri aduși pe bani grei din Germania lui Carol, pe kaiserul lor l-ar fi propus mincinosul la sfîntul scaun să fie capul întregii creștinătăți și conducătorul viitorului război al crucii... Tot o minciună sfruntată este și cealaltă promisiune, privitoare la încheierea unei înțelegeri împotriva Porții, căreia i-a și făgăduit, pare-se, la fel ca-n anii trecuți, încheierea unei înțelegeri asemănătoare împotriva înălțimii-sale...

Deci, trimetîndu-și misiva la Cracovia, pan Tadeusz nu stătu să aștepte răspunsul ce, de fapt, tot el îl dăduse de-a gata lui Sigismund, iar prin acesta și reginei Bona și lui Ștefăniță, ci trecu pe dată la grăbirea pregătirilor în vederea expulzării sale în fruntea bieților pribegi. Treaba nu era cîtuși de puțin ușoară.

E drept, mulți dintre boierii fugari trecuseră cu destul bănet hotarul, numai că, neîndurîndu-se ei să-și deschidă din cale-afară punga, tot pan Tadeusz se văzu nevoit să mai adauge dintr-a sa pentru a rotunji obolul tuturoră pînă la suma trebuincioasă înarmării pînă-n dinți și instruirii gloatelor aduse, căci un eșec de data asta ar fi însemnat nu numai spulberarea pentru totdeauna a tainicu-

lui vis al înălțimii-sale, ci și a visului său, tot atît de tainic, legat nemijlocit de cinul de guvernator al coroanei în înfloritoarea grădină ce se cheamă Moldavia . . .

Iar ca acest lucru să nu se întîmple, gloatele trebuiau îmbrăcate în arămuri, armate cu arcuri tari și muschete liovene, învățate să le mînuiască. Trebuiau stabilite legături ascunse și neîntreprinse cu boierii fugari din Ardealul aflat sub suzeranitatea lui Ludovic al II-lea, ca acest ilustru nepot al înălțimii-sale să nu afle cumva de noul plan al lui pan Tadeusz și să-i joace iar vreo festă ca aceea pe care i-a jucat-o prin Krupschii, iar dumnealor fugarii să afle ce au de făcut, căci de făcut au multe și ei. Lăsînd departe gloatele lor în număr destul de mare, după cum putuse afla pan Tadeusz, oșteni pribegi fără de treabă și dornici a se pricopsi se găsesc berechet și în Țara Ardealului, așa încît dumnealor fugarii să nu se zgîrcească în făgăduieli dacă nu vor să-și desfacă și ei din cale-afară baierile pungii, căci făgăduielile nu costă parale și apoi, pentru a le vedea împlinite, primitorii lor vor trebui să depună și osîrdie pe măsura acestora. Îi mai povățui pan Tadeusz pe acei fugari să se pună în legătură cu nemeșii și cu neguțătorii cetăților Brașovului și Bistriței, cum de altfel se pusese și el în legătură cu panii și cu neguțătorii lioveni și cu cei de pe la Camenița, și să le arate ce înlesniri vor avea într-ale negoțului atunci cînd se vor putea preumbla nestingheriți, ca la ei acasă, cu chervanele lor pe drumurile Moldaviei izbăvite de vămuitori și, de asemeni, să-i poștească deocamdată pe acei nemeși și neguțători să le arate la rîndul lor înțelegere și sprijin cu steții de hrană trebuincioase oastei, împrumuturi și cîteși altele. Răspunsurile nu întîrziară să-i vină, bucurîndu-l de la o zi la alta cu știri care de care mai bune și sădind tot mai temeinic în sufletul său speranța că de data asta nu va mai da greș.

Cea mai mare bucurie, amestecată însă, din păcate, cu o îndurerare fără de margini, îi veni în ziua în care, la scurt timp după arătarea în tabăra de la Sniatyn a postelnicului Cosma Șarpe și a lui Costea, pîrcălabul de Neamț, iar în cea de la Brașov, după cum îl vestiră scrisorile, a dumnealor Sima vistiernicul și Condrea, fost și

el pîrcălab de Neamţ, veniţi şi cu destule gloate şi boccele, răsări înaintea multmiraţilor ochi ai lui pan Tadeusz, ai lui Dobjinschii şi celorlalţi semeţul chip al vornicului celui mare Petru Cărăbăţ, înaintînd de-a-ncălare către ei în scăpărătoare gâteli de război, în fruntea unei puzderii de călăreţi — armie în toată legea ! — în mustăţi şi-n zîngăt de oţele, urmaţi de tot atît de înfricoşătoarele chipuri ale reiterilor lui *Herr Kapitâne Schultz*... Venea de la cetatea Bistriţei, din Ardeal, unde îşi sporise cu destui lefegii steagurile ce le avea, ca şi pîlcurile adunate de pe moşiile sale din Ţara de Jos, la scurt timp după pripita lui fugă de la Pogoneşti, fără a mai aminti de reiterii aduşi printr-o scrisoare repezită la Suceava, în frunte cu vrednicul lor căpitan. O, mai sărbătoare ca ziua aceea nici că s-a pomenit vreodată la castel şi în tîrgul Sniatynului !

Dar să începem mai întîi cu îndurerarea fără de margini, de care aminteam mai sus.

Aşadar, descălecînd marele vornic de-a dreptul în multicuprinzătoarele braţe ale trupeşului voievoda al Sandomirului, stătu aşa o clipă-două să i se mai potolească cele bătăi ale inimei stîrnite de înduioşătoarea revedere după atîta amar de vreme, după care, întorcînd ochii încetoşaţi spre oştenii săi, le porunci să se descopere şi să-şi tragă şpagile din teacă, ceea ce făcu la rîndu-i, rămînînd încă o clipă-două în pioasă reculegere, spre adîncă mirare străbătută de sumbre presimţiri a celora ieşiţi întru întîmpinarea sa.

— S-a întîmplat ceva cu ... cu el ? îngăimă, consternat, pan Tadeusz.

— Cu el ... şi cu ... cu ei ... suspină vornicul, pogorînd ochii în pămînt.

— Ai, ai, ai, clătină din cap pan Tadeusz, ştiam eu că aşa are să se întîmple ! Prin urmare, i-a omorît şi pe roc-miştri ?...

— I-a omorît, pan Tadeusz, grăi tot aşa vornicul. Apoi, ridicînd fruntea, cu ochii luminaţi de o hotărîre de neclintit : Au căzut tustrei pe altarul sfintei prietinii ce ne leagă, ca noi să ne putem revedea aici şi pregăti ziua cea mare, sfinţită de pe-acum cu nevinovatul lor sînge !

— *Amen !* făcu pan Tadeusz, întorcînd și el ochi încețoșați spre ai săi soți, rămași și ei cu capetele descoperite și cu neclintită hotărîre în inimi de a adevăra prin fapte înălțătoarele vorbe ale vornicului.

Cît despre bucuria ce a urmat, că doar nu-i de șagă să-l vezi lîngă tine, trup și suflet devotat ție și nobilei tale cauze, pe cel mai de seamă comandir al oastei dușmanului și pe adevăratul învingător al hoardei, ca și de benchetul dat la castel în ciuda negrei îndolieri care a cuprins, la aflarea grozavei știri, iubitoarea inimă de fiică și soră a Anei — scutită, bineînțeles, a mai lua parte la el și lăsată în liniștea iatacului său, spre a-și căina amarul pierderii — nu vom mai pomeni aici, mult mai interesant pîrîndu-ne un alt eveniment, petrecut cu puțin după aceea.

S-a întîmplat asta chiar a doua zi după amintitul chiolhan prilejuit de venirea de la cetatea Bistrița a vornicului în fruntea oastei sale, cînd Tadeusz Krafft și Bronislaw Dobjinschii, cu capetele plutind încă în aburul abia încercatei bucurii, îl poftiră iar pe grămăticul castelului să-și ascuță penele de gîscă, după care pan Tadeusz, ajutorat de al său prieten, prinse a-și revărsa în și mai înflăcărâte slove cîte le avea pe inimă. Înștiințîndu-l, așadar, pe înălțimea-sa despre venirea la Sniatyn a *întregii oaste moldovenești* în frunte cu marele ei comandir Petru Cărbăb, prieten din veac al Leheiei și al înălțimii-sale, fapt care pune în cu totul altă lumină — pentru ei, desigur, și nu pentru Ștefăniță — problema amintitei expulzări a fugarilor în frunte cu el, cu pan Tadeusz, fiindcă acum nu mai poate fi vorba decît de o *întoarcere victorioasă*, bineînțeles, tot în frunte cu el, pan Tadeusz, în patriamumă a tuturor — ce va fi de acum și a sa ! — pentru punerea ei sub suzeranitatea mîndrei coroane a Jagellonilor și înființarea acolo a înaltului cin de guvernator în locul tuturor domnilor ei, și dînd pan Tadeusz, ajutorat de Dobjinschii, să-și încheie misiva, în ușa odăii în care se aflau apăru un slujitor vestindu-i pre amîndoi de venirea la castel, tot cu o seamă de oșteni, a unui alt mare căpitan al Moldaviei, al cărui nume nu l-a putut reține

fiindcă, la vederea acestuia, buna și simțitoarea lor stăpînă Ana ar fi leșinat . . .

Auzind una ca asta, cei doi prieteni nici că mai stătură să-și încheie misiva, ci deteră buzna, șonticăind deopotrivă spre intrarea castelului, unde, într-adevăr, o văzură pe buna soție și amfitrioană Ana în brațele leșinului, îngrijită de cîteva femei ale casei, iar în fața ei . . .

Aici, Bronislaw Dobjinschii, uitînd pînă și de sîciitoarea durere din coapsă, ce acum i se răsuci stîrnită ca nicicînd, de anume amintiri, porni spre panoplia din mijlocul peretelui din față al vestibulului, înșfăcă o șpagă de toată frumusețea și, întorcîndu-se spre acel mare căpitan al Moldaviei, făcu ochi mici, slobozind printre dinți :

— *Pies zdrajka* afurisit, abia am așteptat clipa asta !
En garde ! !

Deși, ajuns și el de o durere asemănătoare stîrnită de aceleași amintiri, pan Tadeusz, fire mai așezată și suflet mai iertător tocmai prin faptul că mai și gîndea întotdeauna la cîștigul sau pierderea ce le-ar putea avea într-o împrejurare sau alta, împrejurarea de față arătîndu-i că pierderea lui Dobjinschii n-ar fi spre cîștigul nimănui, fiindcă cu ochii lui văzuse ce poate acest diavol de moldovean ce și trăsese de-acum din teacă ceva asemănător cu ce ținea Dobjinschii în mînă, iar cîștigarea lui de partea lor ar fi, într-adevăr, spre cîștigul tuturor, numai că se puse între cei doi rivali și, ajutorat de țipetele de spaimă ale Anei, dezmeticită și ea din leșin la gîndul că tot mai bine-i cu ce are alătura, chiar cu acea șonticăială cu tot, decît cu amara văduvie, răcni :

— Jos armele, căpitani !

Apoi, venind spre al său prieten, cu glas împăciuitoare :

— Iubite pan Dobjinschii, cauza pentru care luptăm noi nu îngăduie asemenea răfuieli între prieteni, stînd ea deasupra noastră a tuturor și, deci, și deasupra neînțelegerilor dintre noi. Or, singura neînțelegere iscată între domnia-ta și acest vrednic căpitan al Moldaviei este că domnia-ta, neînțelegînd inima și sufletul acestui mare om și prieten al nostru — ce, iată, însăși venirea lui încoace le arată cum sînt — ai îndrăznit atunci, la Bistrița, cre-

zînd că ai de-a face doar cu cumnatul domniei-tale și nu cu omul de care-ți spun și mai crezînd că între rude se îngăduie orice, să-i arunci în obraz nemernica vorbă de-adineauri, pentru care, rogu-te, de două ori să-i ceri scuzele de cuviință, căci de pe urma ei ni s-a tras atunci toată nenorocirea !

Apoi, tot așa, venind către celălalt :

— Iubite căpitan Gliga, lăsînd deoparte minciunile semănate pe-aici de răuvoitori cum că domnia-ta ai fi dat pierzaniei pe părintele și pe frații domniei-tale din dorința de a te înălța în ochii voievodului de la Suceava, minciuni ce le spulberă iar, din capul locului, chiar venirea domniei-tale între noi, și care, drept să-ți spun, nu ne privesc, fiind asta o treabă de familie, zic, lăsînd deoparte aceste minciuni și mai gîndindu-ne că, morții cu morții și noi ca-ntre noi, să-i întinzi mîna cumnatului domniei-tale, ce-i gata, după cum vād, să ți-o întindă pe a sa, să-ți îmbrățișezi iubitoarea soră ce, iată, a și leșinat de cîtă bucurie i-ai putut aduce și, vārsînd cu toții o lacrimă pentru cei duși, să pornim pe calea ce ne-o arată ei, urmînd-o pînă la capăt . . .

Așternîndu-se dulcea împăcare, însoțită de zîmbete și atoateiertătoare îmbrățișări, urmă și cinstita spovedanie a acelui mare căpitan al Moldaviei cu arătarea de către el a adevărului gol-goluț despre cele năprasnice întîmplări pomenite de pan Tadeusz, că nici minciuna nu trebuie lăsată să-și facă de cap mai mult decît îi este îngăduit dumneaei. Aflînd și unele amănunte privitoare la lăsarea, deocamdată, în țară a bălanei Zoite din pricina cînoșiei părinților ei ce nu vroiseră să audă de această plecare, cum și de aducerea, în schimb, de acolo, a lui Nicoară al Șarpelui, fost sotnic iar acum căpitan de vază și el, carele n-a vrut în ruptul capului să se despartă de al său prieten și așteaptă cu nerăbdare, în fruntea oștenilor rămași afară, să dea ochii cu multiubitul său părinte, poposit de asemenea la Sniatyn, pan Tadeusz și Bronislaw Dobjinschii deteră buzna îndărăt spre odaia unde-i ajunsese neașteptata veste pentru a-și încheia misiva și a-i arăta înălțimii-sale că, o dată ce cel mai de seamă căpitan al lui Ștefăniță și cel mai temut dușman al lor, care l-a ucis tocmai

din cauza asta pînă și pe al său părinte Luca Arbure și pe ai săi frați Toader și Nichita, foști rocmiștri ai coroanei, fără a mai pune atîția alți supuși ai coroanei care suferă și azi de pe urma vrăjmășiei acestui om, a trecut de partea lor și se află la Sniatyn, să nu se mai îndoiască în nici un fel înălțimea-sa că de data asta...

Fuga în Ardeal a lui Petru Cărăbăț cu cele cîteva steaguri de oaste și cu ce a mai putut aduna de pe moșiile sale din Țara de Jos, lăsînd deoparte pe reiterii căpitanului Schultz ridicați în ciuda tuturor încercărilor lui Jan Trabka și alor săi de a-i face să renunțe la această mișelnică hotărîre — numai bănuită de Trabka, fiindcă vornicul îi chemase pe reiteri sub cuvînt că face o ieșire spre hotarul unguresc, de unde s-ar vesti o anume primejdie — îl neliniști în mare măsură pe măria-sa. Cărăbăț scăpase nu numai urmăritorilor repeziți după dînsul, dar și unei supravegheri mai apropiate în ultimele zile tocmai dintr-o orbire de neiertat a sa, ce l-a cuprins în urma dezvăluirilor făcute de chir Avramian în timpul pripitei sale veniri la Suceava, în legătură cu întreaga punere la cale a lui Arbure, la Hîrlău, și apoi, în urma izbînzii repurtate chiar de vornic asupra feciorilor bătrînului, cînd îi hotărîse pe aceștia să se lepede de ocrotirea coroanei. Prea îndelungată și chinuitoare fusese așteptarea întoarcerii în țară a celor doi, prea de neîndurat neputința de a se atinge, tocmai din această pricină, de bătrîn, iar apoi de tustrei ucigașii, ce nu puteau fi doborîți decît dintr-o singură lovitură, ca prilejul răzbunării ivit dintr-o dată să nu-l amețească de-a bine.

Îl costase scump această orbire, căci rămăsese doar cu cei două mii de viteji ai săi cu care se însoțea în mai toate ieșirile, cam cu tot atîția oșteni din rămășițele oastei aflate sub arme și cu cei o mie de panțiri ai credinciosului său Trabka. E drept, la nevoie putea da strigare către oastea cea mare a țării, alcătuită din glotașii de prin sate și tîrguri, numai că și aceasta rămăsese mult împuținată după fuga boierilor. Zăpăciți de zvonurile venite de la Hîrlău o dată cu scrisorile de poprire pe averi,

cum că pedepsindu-i pe stăpîni pentru trădare ori jaf din avutul țării, voievodul îi va pedepsi și pe cei apropiați lor, fie ei chiar robotași pe moșie, care nu se poate să nu fi știut sau auzit de păcatele stăpînului dar n-au venit să le deie în vileag înaintea domniei, mulți dintre acei care alcătuiau gloatele boierești îi urmară pe stăpîni peste hotare. Aflase și acest lucru abia după fuga lui Cărăbăț, în încercarea sa de a lămuri această plecare pe capete și a unor oameni cu nimic vinovați înaintea lui și a țării. Cumplită fusese răzbunarea lui Arbure. Pregătită încă în zilele vieții, ea se vestea abia acum, după moartea sa, în toată mîrșăvia ei.

Acum era prea tîrziu să-și mai facă vreo vină, acum trebuia să facă față acestei răzbunări.

În zilele cînd nu cunoștea încă adevărata pricină a fugii unor boieri din țară și fiind adus la capătul răbdării de îndîrjirea Arburilor de a se întoarce la Suceava, dar mai ales neliniștit de pregătirile lui Soliman sultanul care, într-adevăr, se arăta din ce în ce mai amenințător pentru întreaga lume creștină, îl trimesese pe Luca Cîrje la Cracovia tocmai ca să-l prevină pe rigă asupra primejdiei și să încerce, prin măgulitoare făgăduințe, de care avea într-adevăr de gînd să se țină dacă și acesta i-ar fi îndeplinit în întregime cererile, nu numai să-i readucă în țară pe fugari, dar să se și asigure de un sprijin în cazul în care ar fi fost lovit de Poartă. Răspunsul adus de Cîrje îl dezamăgise. Se vede cît de colo că mișelul prusian, despre pregătirile căruia era din nou ținut în știință de al său uncheș Petru, se pusese pe treabă adevărată, folosindu-se din plin atît de vechea slăbiciune pentru Moldova a lui Sigismund, cît și de prilejul ce i-l dădea acum de dincolo de moarte al său prieten Arbure.

La primejdia unei loviri din partea Porții se adăuga, prin urmare, primejdia lovirii țării de către ai săi printr-o năvală pornită din Lehia și din Ardeal, căci o altă solie a sa, trimeasă anume la curtea lui Ludovic, îi adusese doar slaba mîngîiere că se vor întreprinde cercetări și se vor lua măsuri dacă cele arătate de el vor fi adevărate de fapte ...

Dar ceea ce era mai rău e că rămăsese cu oaste puțină. Văzînd, după întoarcerea sa de la Pogonești, isprava vornicului, repezise gonași în țară în frunte cu ai săi Nică și Firică, știutori ca și în trecut a tuturor tainelor sale, ca să lămurească oamenii despre cele petrecute la curtea Hîrlăului și despre urmările trădării de acolo, cu porunca de a se pune iar pîndari la ruguri, pe măgure, spre toate hotarele primejduite, de a sta gata pentru orice împrejurare și de a răspunde la prima chemare a sa. Se întreba numai cîți vor da ascultare acestei din urmă porunci, căci totul atîrna de măsura în care cei trimeși vor ști să lămurească lumea și să împrăștie mincinoasele zvonuri răspîndite de vrăjmaș. Hotărîse ca locul de adunare al tuturor să fie tot Hîrlăul, aflîndu-se el mai departe și de hotarul leșesc, și de cel unguresc, și de Dunăre, iar singur, stîrnit de unele știri privitoare la dese treceri în prădăciune peste această apă a ienicerilor lui Tassa Bassa și punîndu-le numaidecît în legătură cu pregătirile pe care le făcea acesta la Chilia și Akkerman, scoborîse cu ai săi spre părțile Brăilei și Galaților, lăsîndu-l la cetatea de scaun pe noul său portar Petrică cu rămășițele oastei rămase credincioasă și cu panțirii lui Trabka, singur însoțindu-se doar cu Grozav și cîteva comandiri tineri de care nu se despărțea nicicînd.

Atît drumul prin Țara de Jos, cît și șederea sa de aproape o lună de zile pe aceste meleaguri îi prilejuiră, pe lîngă unele supărări, și bucurie destulă pentru hotărîrea luată de a veni acolo. În drum, mai toate supărările fuseseră legate de faptul că se putuse dumiri chiar cu ochii săi de urmările trădării fostului său portar : și în această latură a țării, unele sate rămăseseră golite în bună parte de floarea tinereții ce-i urmasă pe boierii fugari peste munți, în Ardeal, fiind hotarul acesta mai la îndemînă, bucuria sa legîndu-se de puțința avută de a sta față cu oamenii și a le spulbera chiar cu gura sa temerile sădite într-înșii, ca și de prilejul de a-și vedea rîndurile micii sale oaste îngroșate cu bărbați de-a-nălăre și în arme, hotărîți a nu mai zăbovi în așteptarea chemării prevestite cu cîteva zile în urmă de gonași. Pe timpul șe-

derii la Dunăre, amintitele supărări i le aduse adevărarea știrilor cu privire la prădăciunile acelor ieniceri, mare fiindu-i însă bucuria când, într-una din nopți, scoțându-i, ca de obicei, la pîndă pe ai săi, izbuti să găbjească de vii cîteva sute de busurmani de-ai sangiacului taman în clipa în care scoborau din șeici și, punîndu-i să-și bată singuri în lungul malului parii anume pregătiți pentru asta, îi săltă de șalvari, agățîndu-i în funii, cu durligile-n sus, și lăsîndu-i să-și strige către malul celălalt tot oful inimii pînă în seara zilei următoare, când, dumirindu-se că frații de dincolo nici că se gîndesc să dea ascultare chemării, de cîinoși, pesemne, ce sînt, îi năpusti, cu cîte o ciubotă în spate venită din partea alor săi, îndărăt în cele șeici, dîndu-le și o anume povață pentru viitor, bună spre folosința lor și a sangiacului . . .

Știrea despre apropiata năvală a boierilor cu ajutoare străine îl găsi tocmai în ziua în care, lecuindu-l pe Tassa Bassa de asemenea încercări neucetate, căci zilnic pîndarii săi de dincolo vedeau puzderie de călăreți moldoveni în pașnică preumblare în lungul malului, sucindu-și mustața către el, hotărîse întoarcerea în Țara de Sus. Așadar, lăsînd și el pe Dunăre o garnizoană măricică sub poruncile unui pîrcălab, a cărei singură menire era să se preumbe pe mal ziua și să țină de urît nopților fără de lună, cum și repezind înainte aceiași gonași cu chemarea spre locul hotărît adunării tuturor, se încălără cu ai săi apucînd în mare grabă, în temeiul știrii primite, drumul Agiudului.

Mare fu bucuria lui Gliga când, într-una din zile, pe la începutul lui septembrie, voievoda Tadeusz Krafft și bunul său cumnat Bronislaw îl poftiră să încalece între ei pentru a-i arăta conacul făcut în dar cu ani în urmă răposatului său părinte, aflat la vreo două verste de moșia lui Bronislaw, și care conac, pierzîndu-și pe rînd făgăduiții stăpîni, fiindcă și frații săi Toader și Nichita sălășluiseră într-însul în toți anii șederii lor în Lehia, își

aștepta cu nerăbdare legiuitorul moștenitor. Dumnealui Cărăbăț își luase de-acum partea, ce se afla într-o altă latură a Sniatynului, și era rîndul lui Gliga să și-o ieie pe a sa.

Conacul îi plăcu, ce-i drept, mai puțin plăcîndu-i soarta stăpînilor de pînă acum căzuți pe altarul sfintei prietenii, cum spusese pan Tadeusz în vreme ce străbăteau vastele lui încăperi și, fără să vrea, ochii îi căzură pe un șirag de chipuri zugrăvite pe unul din pereți, mai toate ale unor cunoscuți boieri moldoveni, în capătul șiragului aflîndu-se semețele chipuri ale spîtei sale și încă loc destul pentru altele... De-aceea poate, la istovirea benchetului dat de voievoda într-aceeași zi, cu prilejul ungerii noului stăpîn al conacului, văzînd Gliga cu ochi îndestul de tulburi, după stacanele deșertate, un bărbos cu straiiele pătate de vopsele, ce-i aminti numaidecît de zugravii întîlniți prin bisericile din țară, așezînd dinaintea-i un crăcănel în trei picioare cu pînză albă întinsă deasupra și măsurîndu-l cu ochi pieziș, gata a-l nemuri pesemne precum îi nemurise, bătîndu-l sfîntul, și pe ai săi, numai că puse mîna pe clondirul de dinaintea-i hotărît a face el, mai bine, moarte de om, decît celălalt, nevoindu-l cît ai bate din palme pe acesta să-și ducă picioarele de acolo mai și răcnind de varvarii ce nu cunosc meșteșugul frumosului pre această lume...

Punîndu-l, deci, în drepturile sale și mai arătîndu-i după aceea frumoasa moșioară aducătoare a unui venit de două sute de galbeni pe an ce ținea de conac și la care ținuse într-atît biata inimă a părintelui său, cum și dîndu-i să înțeleagă că acum i-ar fi și lui rîndul să-și arate — prin fapte, desigur —, adevăratele simțăminte față de ei și de coroana leșească, conacul cu a sa moșie nefiind decît un adaos la cîte a avut și are să aibă ca mîine iar în Moldavia, unde-l mai și așteaptă cu nerăbdare și frumoasa lui soție, voievoda Tadeusz și al său cumnat Bronislaw îl poftiră chiar a doua zi la o adunare a căpitanilor și, așezîndu-l alături de Petru Cărăbăț vornicul, cuvîntară precum urmează :

Dat fiind că întreaga acțiune a fost hotărîtă și va fi dusă de data aceasta numai și numai de moldoveni, dor-

nici a-și vedea patria eliberată din ghearele tiranului de la Suceava, ea bucurîndu-se doar de sprijinul prietenilor dintotdeauna ai Moldaviei de-aici și din regatul înălțimii-sale Ludovic al II-lea, ce iată, sînt gata a-și da chiar viața de dragul acestei prietenii, este de la sine înțeles ca și conducerea ei să fie încredințată unor comandiri de seamă ai Moldaviei. Aflîndu-se, spre bucuria tuturor, astfel de comandiri aci de față și neîncăpîndu-i pe amîndoi o singură armie, cînd, mai ales, o armie asemănătoare se află dincolo de munți, în regatul amintit, adunarea hotărăște ca unul dintre acești comandiri de seamă, și anume căpitanul Gliga Arbure, să treacă munții și, dînd glas astfel dorinței boierilor moldoveni din cetatea Brașovului, în numele cărora le-au cerut asta dumnealor Sima vistiernicul și pîrcălabul Condrea, să se pună în fruntea acelei armii, ce-i gata și ea, la un semn venit de aici, să coboare prin Posada Oituzului pentru a-l lovi pe dușmanul comun.

Măgulit, de bună seamă, de această hotărîre, deși mult mai bucuros ar fi fost Gliga să rămînă măcar cîteva zile în drepturile sale, că doar nici nu apucase să vadă ca lumea legiuita moștenire, se apucă el să se gătească de lungul drum de a doua zi spre cetatea Brașovului, nu însă înainte de a lua parte la un alt benchet, în castelul lui Bronislaw, prilejuit acum de ungerea noului comandir al armiei de peste munți și dat de același pan Tadeusz, pus, se vede, pe amarnică risipă, fiindcă și la benchetul acesta ca și la celălalte se serviră oaspeților costisitoarele din cale-afară bucate de morun . . .

Deși presărat cu primejdii mai mari decît drumul ce avea să-l facă vornicul la ceasul sorocit spre cetatea de scaun în fruntea armiei sale de peste cinci mii de oameni — căci, se putea întîmpla ca cinovnicii din ținutul aflat sub suzeranitatea lui Ludovic al II-lea să nu închidă ochii la fel ca cei din împărăția rigăi de la Wawel și să-i facă unele greutăți —, drumul străbătut de Gliga pînă la

Braşov iar de acolo spre Moldova i se păru din cale-afară de plăcut tocmai datorită felului cum îl străbătu, încercat pentru prima dată de el, ca şi neprevăzutului întâlnit la tot pasul. Plecase de la Sniatyn numai cu o mână de oameni, după care, luându-şi în primire în preajma cetăţii Braşovului oastea făgăduită — cam de mărimea celeia pe care o avea şi Cărăbăţ — o trimise pîlcuri-pîlcuri înainte pe căi ocolite şi potici de munte pînă la Tîrgul Secuiesc şi mai departe, pînă la intrarea în Posada Oituzului, dîndu-i poruncă să-l aştepte acolo, căci rămăsese el însuşi în coadă ca să nu rămîie fără de armie...

Cinovnicii de aici se dovediră la fel de înţelegători la sunetul zloţilor ca toţi cinovnicii din lume puşi cu paza la drumuri, jurîndu-se pe toţi sfinţii că nu-i vor vesti pe împuterniciţii prin aceste părţi ai înălţimii-sale de la Buda; lefegiii de toate naţiile cîte le încălzeşte cu dărnicie blîndul soare ardelenesc se dovediră tovarăşi credincioşi şi şugubeţi, nu într-aceeaşi măsură cu oştenii din rîndurile moldovenilor, aduşi mai demult de acasă, ce tînjeau după locuri şi alte cele, că de-aceea mai scăpau înainte, pesemne, prin hăţişuri şi potici dosnice, în ciuda ochiului dintotdeauna ager al comandirilor şi boierilor lor; popasurile prin poienele mai tănuite ale pădurilor în jurul berbecuţilor infipţi în proţap, la frigare, şi a balercelor, puse cu toate la îndemîna armiei de nemeşii şi înţelegătorii neguţători de prin partea locului, se dovediră de asemenea din cale-afară de plăcute inimii şi pipotei tuturor, aici veselia şi cîntecele în graiuri amestecate ţînîndu-se lanţ.

Mai puţin plăcută, atît pentru Gliga cît şi pentru ai săi soţi — printre care, am uitat să amintim, se afla bunul şi nedespărţitul său prietin Nicoară al Şarpelui, blagoslovit la drum cu toată dragostea de părintele său, rămas la Sniatyn ca să îngroaşe rîndurile lui Cărăbăţ — după cele popasuri şi întîmplări neprevăzute pe drumul străbătut, se dovedi a fi ieşirea din Posada Oituzului, fiindcă tot pe neprevăzutelea, cam în dreptul aşezării Pîrgăreştilor, ce se afla cale de o poştă de tîrgul Agiudului, copacii

care stătuseră pînă atunci îndestul de bine înfipți într-ale lor rădăcini, ba încă și mai fremătau pașnic pe deasupra capetelor, se arătară dușmănoși, povîrnindu-se deodată asupra lor, cu crengile în chip de sulite întinse înainte, prinzînd sub ei călăreți și cai, fărîmînd care și vîrînd spaimă de moarte în sufletele veselilor oșteni. Prin larma stîrnită, urmată de o cumplită învălmășeală, se auzi şuieratul unor săgeți și huruitul amenințător al unor grohotișuri venind dinspre povîrnișurile munților pe sub care treceau...

Aici, înțelegînd Gliga că a intrat în Moldova și mai înțelegînd cam a cui ispravă trebuie să fie asta, feri în dreapta spre povîrnișul mai slobod de copaci și bolovani, după care, răcnind către ai săi să-l urmeze, dete pinteni către larga deschidere a văii din față, spre afundul căreia se vedea ducîndu-se de-acum o alcătuire mărișoară de călărime, în straie și arme prea bine cunoscute de el.

Nu, să le ieie urma n-avea cum. Deși în jurul său se buluceau destui, ce se aflaseră pesemne în șiragurile din capul armiei, cea mai mare parte a acesteia se mai zbătea încă să iasă din afurisita împresurare a crengilor, să-și croiască o ieșire printre trunchiuri, rămășițe de căruțe, să-i tragă de sub ele pe cei ajunși de nenoroc.

Trebuia, mai întîi, să-și pună în rînduială oamenii, să-i liniștească, să vadă ce pierderi are, și numai după aceea să se gîndească la mișeei duși înainte. Nu-i vor scăpa ei! O dată ce n-au avut corajul să deie ochii cu el aici, așa pălit cum este, n-or avea nici de acum încolo. Munții și pădurile rămîn în urmă, mai departe sînt dealuri, apoi vine șes întins, iar ei, după cum s-o putut dumiri, sînt puțini la număr, doar cîteva mii de oameni, colea. Să fie oare acei viteji împlătoșați, pe care-i ține în preajmă, toată oastea lui Ștefăniță? Dacă-i așa, bine o mai lucrat bătrînul! Are vreme destulă să-l ajungă și să-l întrebe de cîteși toate, iar dacă nu-l va ajunge el, are să-l ieie ca din cofă vornicul, că doar tot astăzi a trecut și el hotarul și îi vine acum în întîmpinare.

Mai liniștindu-se cu aceste gînduri, se întoarse Gliga la ai săi, dînd poruncile cuvenite și repezindu-l pe Nicoară înainte, cu o mîna de călăreți, ca să vadă în ce parte au apucat-o fugarii.

Numai că și de întîmpinarea vornicului se strădui să se ferească sprintenul voievod, după pocinogul făcut lui Gliga. Cunoscînd la fel de bine și drumul ce-l va urma Cărbăț și mai știind că nu va putea ține piept nici unuia dintre ei cu cele cîteva mii de oameni cîți îi avea alături trecu Siretul pe la brudina¹ Agiudului, îndreptîndu-se în cea mai mare grabă spre Hîrlău. Luîndu-și deocamdată grija dinspre partea amîndurora, singura lui grijă rămînea aceea de a ști ce se întîmplă acolo, la capătul drumului și al tuturor nădejdlor sale. S-au adunat, oare, oamenii ? Au dat ascultare chemării ? Da', la urma urmei, de unde să se adune ?

Iaca, aici, mai abitir ca în Țara de Jos, satele sînt aproape pustii, țipenie de bărbat pe nicăierea, doar aici-colo cîte o babă trebăluind pe lîngă cotlonul din ogradă, plozi hîrjonindu-se pe-alături... E drept, unii bătrîni de-o vîrstă cu veacul întrebați pe-alocuri îi spuneau că oamenii, ce brumă o mai rămas din ei prin sat, și-ar fi luat armele și ar fi dat ascultare poruncii, da' oare se putea bizui pe spusele lor ? Ele încolțiră, totuși, o nădejde într-însul. Da, în afara așezărilor pe care le străbătea, prin celelalte tîrguri și sate ale țării, prin cătunele ce se află departe de drumurile mari, prin păduri și văgăunile munților, în ciuda plecării atîtora s-ar mai găsi oaste destulă, să-i prisosească încă. Țara este mare și s-ar mai putea...

Da', oare, a făcut totul pentru asta ? O cătat el de binele ei, a vegheat asupra-i, precum îl povățuise părintele său ? O izbutit să-și croiască cu adevărat drum spre inima țării, precum îi ceruse uncheșul său Petru, ca să mai poată nădăjdui acum să-i vină ea în ajutor ? Răspunsul îl va găsi

¹ Vamă la vad.

îndată, la fața locului... De fapt, nădejdea asta că a făcut cite i-au stat în puteri să le facă, că a fost înțeles de cite ar fi vrut, dar n-o putut tocmai din pricina încleștării cu acești vrăjmași ai ei și-ai lui ce-l împresoară azi din toate părțile, îl mîna înainte, spre locul hotărît adunării.

Iar locul, cam de prin dreptul așezării Belcești, îl întâmpină cu fumuri așternute pe zare. Ardea Ceplenița, ardeau Scobinții...

Își opri nedumirit oamenii, întrebîndu-se ce poate fi. De-a dreptul peste miriști, prin dumbrăvi, urmînd cotigi și căruțe cu calabalic, se trăgeau pîlcuri de tîrgoveți porniți în bejenie, țărani de prin satele cuprinse de pălălaie, ferind drumurile ce le știau, pesemne, cu primejdie. Văzînd oastea domniei, unii îi alergară în întâmpinare, răcnind cu spaimă către tînărul voievod, pe care-l recunoscuseră numai-decît :

— Măria-ta, Hîrlăul îi în mîna boierilor fugari ! Te caută ca turbații... Ferește drumul !

— S-au abătut și pe la cetatea de scaun, da' negăsindu-te acolo, au lăsat-o în împresurare și au dat năvală încoace !

— De mult au dat ?

— Ca de vreo două ceasuri ! Au pălit mai întîi curtea, da' negăsindu-te nici la curte, au prins a da foc caselor că te cred ascuns pe undeva !

— Este tabără pe Bahlui, Deleni ?

— Este, da' boierii nu știu de ea, că n-au ajuns pînă acolo. Scormonesc deocamdată Hîrlăul și împrejurimile, în căutarea mării-tale !

Prin urmare, grăbit ca-ntotdeauna ca să nu i-o ieie alții înainte, iar de data asta Gliga, Cărbăț a trecut hotarul înainte de sorocul hotărît de ei. Văzînd focurile pe măgure, căpitanul Petrică, noul său portar, i-o fi trimes înștiințare la Dunăre, numai că ea nu l-a mai găsit acolo, căci își făcea de lucru de-acum la Posadă. Nici ai săi Nică și Firică, ce știau unde este, n-au mai putut da de el fie măcar în drum, căci la întoarcere s-a abătut de pe calea știută de ei ca să mai taie din verste, trecînd pe la brudina Agiudului ! Acum, Petrică-i împresurat la cetate, n-are cum ieși într-ajutorul său, Cărbăț îi în față, Gliga

pe urmele sale ... Doamne, ce-o fi pe Bahlui, câți oameni să fie acolo ?

Îl chemă pe Grozav, sfătui cîteva clipe cu el, după care, dîndu-i o anume poruncă și lăsîndu-l cu oamenii de strînsură, ce li se alăturară prin satele străbătute, feri drumul, pierzîndu-se cu ai săi viteji de asemeni prin dumbrăvi ca să iasă în ocoliș asupra tîrgului, la locul știut ...

Numai că nu apucă să ajungă acolo, ci doar pe Dealul Hîrlăului, zis și Dealul lui Vodă, aflat numaidecît în marginea tîrgului, căci priveleştea ce i se așternu de pe creasta acestuia îl făcu să se frece la ochi : pajiștile de dincolo erau un furnicar de oaste ... Călăreți, puzderie, se rînduiau într-o lature a cîmpiei, în cealaltă — pedestrașii, o mare de oameni, o amestecătură de oameni cum nu i-a mai fost dat să vadă ...

Uimit, dete pinteni înainte, scoborînd cu repeziciune dealul, urmat de ai săi. Zărindu-l, din rînduri se despriseră cîteva căpitani, ieșindu-i în întîmpinare. Îi recunosc pe Gringovici, pe Talabă, pe dumnealor Felea și Toader ... Ca prin vis, auzi hăulitul acelei mulțimi peștrițe ce-l zărise de asemeni, glasuri repezind porunci de punere în șiraguri a tuturor.

Gringovici și Talabă, bogdanii ce i-am văzut la Silistra, ieșiră înaintea celorlalți, oprindu-și fugarii și pogorînd frunțile înaintea tînărului voievod. Grăiră iar în devălmășie, cel de-al doilea întregind spusele primului :

— Iaca, măria-ta, țara s-o ridicat !

Un nod i se puse în gît lui Gringovici, ochii îi jucau în lacrimi.

— Și s-o ridicat, măria-ta, fiindcă țara nu uită ! îi luă vorba dumnealui Talabă, dregîndu-și și el glasul. Ne-au spus oamenii că n-or uita cîtu-i lumea și pămîntul că le-ai ținut dintotdeauna parte în dreptele pricini ce le-au avut cu mișeii ce-au pălit azi țara, nevoindu-i chiar pe unii dintr-aceștia, ca de-o pildă pe fostul portar al Sucevii, să le ieie apărarea ...

— ... Că i-ai răsplătit cu danii pe cei păgubiți în zilele cînd au dat nohail în Moldova ...

— ... Că ai sporit vămile pentru neguțătorii străini ca să poți scădea gloabele plătite de norod ! Apoi, că ai scăpat pînă acum neamul ista de ghearele vrăjmașilor din afară !

— Iaca, măria-ta, de ce s-o adunat țara ! Mulți din cîți fi vezi, aceea, mințiți la început de mișei și apoi dîndu-și seama de asta, au fugit din rîndurile lui Cărabăț încă înainte de a trece el hotarul, dinspre Lehia, alții au scoborît poticile munților dinspre partea Ardealului. Uită-te la ei : îs în straie de fier și-n arme cumpărate de panii Lio-vului, de nemeșii Brașovului . . . Uită-te la alții, măria-ta : unii îs bătrîni, cu pletele ca omătul, au venit cu furca și coasa, ca la treabă de secerat, alții, cărora de-abia le-a dat mustață, au fugit de acasă cu barda ori mi știi ce armă de-a părintelui, găsită-n pod ! Mai uită-te, măria-ta ; de față-s toți dascălii mării-tale, în frunte cu uncheșul Petru, venit de-a dreptul de la Sniatyn. Ceilalți au lepădat cetatea de scaun înainte de a cădea ea în împresurarea vornicului . . .

Prin pînza așternută înaintea ochilor, zări într-adevăr, în rînduri, chipurile celor pomeniți de Gringovici. Îi zîm-bea de acolo omul care i-a înlesnit să dejoace atîtea tică-loșii, acel uncheș al său Petru, neobosita iscoadă printre toți răii săi megieși, venit cu Sofronie și cu toți vrednicii săi pescari ca să-l slujească acum și în alt chip. Îi zîmbea de acolo bătrînul Miron, întinerit parcă cu ani și ani, acest mare învățat care i-a deschis mintea spre multele învă-țături ale lumii și spre atîtea taine ale curților străine. Îi zîmbea de acolo dascălul Onofrei, primul lui dascăl care i-a deslușit azbucnea și i-o pus pana scrierii în mînă, apoi Nowak Ianusz ungureanul, apoi . . . Ha, ian te uită ! Pînă și chir Avramian făgădarul o ieșit întru apărarea sa, că-lare, cu ditai buzdugan-n mînă, împresurat de slugi . . .

Un zîmbet îi luminează obrazul. Se ridică în scări :

— Mulțămesc țării ! Mulțămescu-ți ție, Moldovă !

Nu peste mult se putu încredința și Gliga că cei cîțiva mii de oameni ce-l loviseră la ieșirea din Posada Oituzu-lui nu erau toată oastea lui Ștefăniță. Înștiințat de Nicoară asupra drumului apucat de voievod, pornise pe urmele acestuia, în nădejdea că-l va putea ajunge. Zadarnică nă-dejde. I-o zădărnicea atît iureșul turbat dezlănțuit de Ștefăniță spre Hîrlău, cît și neputința sa de a înainta mai

repede din pricina călărimii grele, în arămuri, și a mușchetirilor din care era alcătuită cea mai mare parte a armiei. La fel de zadarnică se arată a fi pînă la urmă și nădejdea că vornicul, trecînd hotarul o dată cu el și venind acum în întîmpinarea lui Ștefăniță, îl va putea lua ca din cofă pe voievod, fiindcă, ajungînd și el în dreptul celor așezări învăluite încă în fum și înțelegînd, asemeni lui Ștefăniță, tîlcul isprăvii lui Cărăbăț, nici că făcu alta decît să sloboadă, înciudat, printre dinți :

— Nărodul ! . . . După toate, mai și pune foc la casele oamenilor !

Oprindu-se, așadar, în dreptul tîrgului, Gliga repezi cîțiva călăreți înainte ca să se pună în legătură cu cel care-i stricase prin graba și nesăbuința lui toate socotelele, fiind mai mult decît încredințat că Ștefăniță se află în cu totul altă parte decît aceea în care se vedea cît de colo că-l caută Cărăbăț. Îl cunoștea doar îndestul, ca să-și deie seama de asta. Într-adevăr, în scurtă vreme, gonașii îi aduseră din partea vornicului marea-i bucurie că, în sfîrșit, Gliga cel așteptat cu atîta nerăbdare s-a arătat într-ajutorul său, fiindcă, de după Dealul lui Vodă au început să răsară, venind asupra tîrgului, șiraguri nesfîrșite de țărani și oșteni pedestri din oastea de strînsură a țării. Îi mai arătară gonașii în îngrijorarea lui că cel căutat, adică Ștefăniță, nu se află nici în fruntea acestora și nici în locurile bănuite și scotocite cu atîta sîrg de ai săi oșteni . . . Prin urmare, dumnealui căpitanul Arbure să intre numaidecît în tîrg ca să steie cu el umăr la umăr împotriva acelor năvălitori neașteptați, iar o parte din armia sa să o trimeată, sub poruncile unor comandiri pricepuți, ca să-i apuce din părți pe aceștia. Cît despre fugarul voievod, au vreme destulă să-l găbjească și după ce-or mîntui cu mișeii purtători de topoare și furci, treabă ce le va fi lesne să o facă . . .

Lăsîndu-l să o facă lesne și de unul singur, dacă-i pe asta, că doar avea armie destulă să-și acopere și laturele, cum și trimițîndu-i vorbă asupra celor ce are de gînd să săvîrșească și el, Gliga porni într-un larg ocol asupra tîrgului și dealului cu pricina pentru a vedea la fața locului unde se încheagă acele șiraguri și ce se întîmplă acolo.

Bubuiturile muschetelor lui Cărăbăţ şi răcnetele de bătaie ce începură a se auzi din târg îl vestiră că părţile s-au pălit între ele, grăbindu-l. Dacă bănuiala i se adevărea, ajutorul ce-l va putea da vornicului — deşi nici pe departe nu era vrednic de el ! — va fi mult mai hotărîtor decît cel cerut prin gonaşi.

Într-adevăr, căzînd în spatele cîmpiei de peste deal, de unde porneau şiragurile de pedestraşi asupra târgului, se putu încredinţa Gliga cu ochii săi că avusese dreptate. Bănuiala i se adevărea întocmai : de aici, din mijlocul cîmpiei, împresurat de ştiutii săi viteji, tînărul voievod, al cărui coif cu bold îşi azvîrlea scapărul pînă departe, dădea porunci către oaste. Ultimele şiraguri ale pedestrimii sale tocmai urcau către coama dealului, iar călărima, o negură de călăreţi, se rupsese în două, stînd gata să pornească pe sub poalele acestuia între sprijinirea lor, asupra târgului, numai cîteva mii de oameni dintre ei alăturîndu-se voievodului. Care vra să zică, adevărata oaste a lui Ştefăniţă, temeiul ei, se găsea aici, şi ei care crezuseră...

Lunganul scrişni de ciudă. Ferit cu ai săi de o rarişte de fagi, stătu, răbdător, locului, aşteptînd plecarea acelor călăreţi. Chiar de-l vor răzbi ei pe nărod, pălitura de-aici va hotărî totul. Trebuie să o deie de îndată ce negura se va mistui după deal şi înainte ca Ştefăniţă să pornească către târg. Se vede treaba că nu pornise în fruntea oastei, cum îi era obiceiul, ci rămăsese în coada ei, pentru a pune rînduială în acea adunătură străină de meşteşugul războaielor şi a-i da îndrumări asupra celor ce are de făcut în faţa înzăuaţilor meşteri ai lui Cărăbăţ. Deh, surise Gliga, dacă-i avea alături măcar pe foştii săi căpitani, ar fi fost scutit de treaba asta...

Simţi o uşoară strîngere de inimă. Clipa hotărîtoare se apropia. Îşi trase oţelul din teacă, îşi azvîrli harmăsarul în sus, răcni către ai săi să-l urmeze.

Abia acum îşi dădu seama că strigase în leşeşte.

Da, el care-l hăcuise pe Barkowschii, îl schilodise pe Bronislaw la auzul acelor vorbe vrăjmăşeşti răcnite într-aceeaşi limbă, el care înţelesese atunci un anume lucru, oare nu era la fel ca ei, duşman al ... Numai că ei îs leşi,

iară el... Al cui, al cui dușman sînt, Doamne?! Milostivește-te de sufletul meu... Da, dușman al ucigașului părintelui și fraților mei! Sau poate, și al...

Își mușcă pînă la sînge buzele, dar vîrî pintenii mai năprasnic în burta fugarului.

Iacă-l pe voievod, e în fața lui! Stă la fel cum stătuse el atunci în fața mazurilor lui Petrea, a reiterilor lui Krafft... Ba, chiar, la fel îi sună și porunca strigată către ai săi viteji: „Pe ei, oșteni!”

Pe ceilalți parcă nu-i vede. Îl vedea numai pe el. Stătea neclintit în mijlocul unei suite mici de căpitani, urmărind din ochi întîmpinarea ce le-o fac vitejii și călărimea lui de strînsură. S-au și pălit în oțele cu ai săi. Acum nu-l mai zărește pe Ștefăniță. L-au acoperit cîteva obraturi cunoscute, răsărite în fața lui, caii ridicați în două picioare. Gliga îl răzbește pe unul, pe încă unul, își taie drum înainte, spre el... Iacă, acum o ieșit la liman, îl are iar în față. Îi despart cîteva pași numai. L-a zărit și Ștefăniță, parcă a tresărit... Nu, nu se sinchisește de primejdie, căci rămîne a sta locului, cu pumnii proptiți în șolduri ațintindu-l din ochi și nevoindu-l să strîngă dîrlogii...

Oh, ochii aceștia! Curat că-l străpung, mai tăioși decît toate oțelele lumii. De undeva parcă-i aude glasul: „Te zgîlție frigurile, Gligă, rămii, rogu-te!...” Ah, da, era la Hirlău, după... Milosul, auzi-l! El, care taie și toarnă pe gît otravă, ha! Da'... da' oare — cruță-mă, cerule! — de ce a tăiat, de ce a turnat pe gît otravă?! Oare, fiindcă dreptatea lui e mai presus ca a lor? Așa să fie? De-aceea, iacă, nu i se ridică brațul asupra-i?!

Nu-i mai vedea acum pe ai săi, rămăsese undeva în urmă. De-acolo se auzea și asurzitoarea larmă a bătăliei. Se vede, tot dreptatea lui i-a oprit și i-a dat îndărăt, iar acum îi taie pe capete... De undeva, din spatele rariștii de fagi unde stătuse tupilat cu ai săi, auzi chiuituri și tropot nou de copite. Se răsuci îndărăt. Venea de acolo o alcătuire proaspătă de călărime, în fruntea căreia îl recunosc pe Grozav... Stătuse, deci, în spatele său și-l așteptase ca să pălească primul, pentru a-l lua în clește după aceea. Vedea și obrazul lui Grozav aplecat deasupra coamei fugarului, obraz străin acum, amenințător, cu

turile încremenite într-o hotărîre de neclintit. Iată, le-o făcut semn alor săi în ce parte să pălească, iar singur, împresurat de cîțiva oșteni, se îndrepta asupra lui. Iar el, Gliga al lui Arbure, ce se voia răzbunătorul celor de-un sînge cu el, nu se poate clinti din loc, a rămas ca o stană de piatră în marginea prăpastiei . . . Îl va prăvăli în ea numai-decît Grozav, sau un oarecare altul !

Închise ochii, azvîrli oțelul însîngerat din mînă.

— Lăsați-l ! Auzi cunoscutul glas, venind ca din hăuri.

Harmăsarul de sub el se răsuci în loc singur, porni la pas îndărăt . . . Încotro ? !

Larma bătăliei aproape că se stinsese. Din tîrg, de asemenea, nu se mai auzeau nici trosnetele muschetelor lui Cărăbăț, nici hăulitul de luptă al năvălitorilor.

De undeva, dinspre curțile Hîrlăului, deteră clopotele.

Vesteau țării izbînda cea mare.

Lector : MARIA GRACIOV
Tehnoredactor : ION TUDOR

*Coli ed. : 20,25. Coli de tipar : 22,75. A. nr. 26526/1971.
C.Z. 33-330.*

Tiparul executat sub comanda nr. 29 la Intreprinderea
Poligrafică „Banat” Timișoara, Republica Socialistă
România.

Lei 9,75

EDITURA EMINESCU

